

Europeiska unionens konkurrenspolitik

XXXII:e rapporten om konkurrenspolitiken

2002

Europeiska kommissionen
Generaldirektoratet för konkurrens

En stor mängd övrig information om Europeiska unionen är tillgänglig på Internet via Europa-servern (<http://europa.eu.int>).

Kataloguppgifter finns i slutet av publikationen.

Luxemburg: Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer, 2003

ISBN 92-894-4511-4

© Europeiska gemenskaperna, 2003
Kopiering tillåten med angivande av källan.

Printed in Belgium

TRYCKT PÅ ICKE KLORBLEKT PAPPER

FÖRORD AV MARIO MONTI

Ledamot av kommissionen och ansvarig för konkurrenspolitiken

Vid en tillbakablick på utvecklingen av konkurrenspolitiken under 2002 framträder en tydlig gemensam nämnare, nämligen modernisering – i ordets vidaste bemärkelse. Moderniseringssträvandena har genomsyrat vårt intensiva arbete som har kulminerat i att ny lagstiftning har antagits, exempelvis på antitrustområdet. Även i fråga om de viktiga steg som har tagits mot att reformera EU:s koncentrationskontroll och åtgärderna för att effektivisera kontrollen av statligt stöd är trenden mot modernisering ett uttryck för kommissionens fasta föresats att ständigt anpassa sin politik och sina genomförandeinstrument till en ekonomisk omvärld som snabbt förändras, men även för dess vilja att säkerställa att beslutsprocessen stämmer överens med de högsta standarder som finns för rättssäkerhet vid handläggningen. En modernisering är nödvändig för att konkurrensreglerna skall kunna tillämpas på ett systematiskt, effektivt och legitimt sätt i ett utvidgat EU, med de övergripande målen att öka konsumenternas fördelar på konkurrensutsatta marknader och bibehålla detta oersättliga incitament för företagen att öka sin konkurrenskraft.

Ett villkor för att vi skall lyckas är att de befintliga konkurrensreglerna tillämpas systematiskt fullt ut. Detta har varit den drivande kraften bakom vår verksamhet under 2002. Under året har förordning (EG) nr 1/2003 antagits, ett grundläggande nytt procedurregelverk för tillämpningen av antitrustreglerna i EU. Detta nya instrument har som grund den omfattande erfarenhet av tillämpning som byggts upp de senaste 40 åren och skapar förutsättningar för att konkurrenspolitiken skall kunna genomdrivas på ett mer effektivt sätt i ett utvidgat EU. De uppseendeväckande framgångar vi nådde i vår kamp mot karteller under 2002 och som illustrerar kommissionens ökade inriktning på att motarbeta de allvarligaste överträdelsena är redan ett slående exempel på den typ av förändringar som väntar. Våra ansträngningar för bättre genomförande gäller dock även koncentrationskontrollen. Den

grundläggande översyn som har genomförts under året har gällt både förfaranderegler och materiella regler. Den kommer snart att utmynna i ytterligare en genomgripande reform som avgjort kommer att kunna bidra till ett bättre genomdrivande av vår konkurrenspolitik.

Det är en sak att genomföra konkurrensreglerna, men en sund konkurrenspolitik innebär också att reglernas innehåll anpassas noga efter vår ekonomis behov. Framgångarna under 2002 illustrerar också vårt engagemang i en ständig utvärdering av innehållet i våra regler. Vi har inte bara fortsatt anpassa reglerna till den snabba utvecklingen av de berörda sektorerna utan även arbetat på att förenkla dem, i syfte att i möjligaste mån begränsa kostnaderna för att följa dem.

Allt detta arbete skulle vara meningslöst om det utfördes utan kontakt med omvärlden. I vår tids globaliserade ekonomi krävs allt intensivare internationellt samarbete för att politiken skall kunna genomdrivas på ett effektivt sätt. Detta innebär att vi ständigt måste arbeta för dialog och samordning med alla våra partner, inte minst med tanke på vårt globala engagemang att verka för ökad konkurrens.

Mot ett ännu mer systematiskt och effektivt genomförande under iakttagande av högsta tänkbara standarder för rättssäkerhet vid handläggningen

Resultaten under 2002 återspeglar med vilken beslutsamhet kommissionen har arbetat för att uppfylla målet att genomdriva konkurrenspolitiken på ett bättre sätt.

Antitrust: ett nytt regelverk för bättre genomdrivande

Såväl företags som nationella myndigheters och domstolars erfarenheter visar att en långtgående

decentralisering av genomdrivandet av EU:s antitrustlagstiftning inte bara var önskvärd utan även möjlig. I syfte att möjliggöra ett mer utbrett men ändå striktare genomförande av konkurrensreglerna efter utvidgningen antog rådet i slutet av 2002 förordning (EG) nr 1/2003 som innehåller ett nytt regelverk för tillämpningen av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget. Förordningens nummer kan ses som en symbol för att kommissionen, nationella konkurrensmyndigheter och nationella domstolar i hela Europa inleder ett nytt kapitel i den gemensamma tillämpningen av ett enhetligt regelverk. Enbart denna decentralisering räcker inte, det krävs också effektiva mekanismer som bygger på exakta kriterier för att delegera ansvaret till den lämpligaste nivån. Från och med den 1 maj 2004, när den nya förordningen träder i kraft, kommer det nyligen upprättade nätverket av europeiska konkurrensmyndigheter (ECN) att spela en nyckelroll i detta hänseende.

Decentraliserad tillämpning av antitrustreglerna och avskaffandet av anmälningssystemet kommer att göra det möjligt för kommissionen att koncentrera sig på sin kärnuppgift. Den kommer att ha större möjligheter än tidigare att upptäcka och sanktionera de allvarligaste överträdelseerna. De resultat som uppnåts under 2002 visar att kommissionen har förberett sig för att lägga ännu större vikt vid denna prioritering. Efter den höga standard som sattes 2001 blev 2002 ytterligare ett utomordentligt framgångsrikt år i kampen mot konkurrensbegränsande avtal och förfaranden från företagens sida, särskilt mot karteller. Sammanlagt fattades tio beslut om förbud, och böter på över 1 miljard euro utdömdes.

För att kunna hålla jämna steg med de alltmer subtila metoderna att dölja olagligt beteende måste de organ som ansvarar för genomdrivandet av politiken dock ha tillgång till erforderliga instrument. Det nya meddelandet om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden som antogs 2002 innebär en avsevärd förstärkning av kommissionens möjligheter att upptäcka och bötfälla karteller genom att erbjuda inblandade företag mycket intressanta incitament för att samarbeta och på ett så tidigt stadium som möjligt träda fram med information som kan hjälpa kommissionen att avslöja en kartell och se till att den upphör. Denna nya policy för samarbete har redan givit betydande resultat. I kombination med de utvidgade utredningsbefogenheter som föreskrivs i förordning (EG) nr 1/2003 kom-

mer kommissionen tack vare denna policy att kunna förstärka sin kontrollverksamhet inom kartellområdet.

Framsteg med vår genomgripande översyn av koncentrationskontrollen

Viljan att fördela kontrollansvaret på bästa sätt genomsyrar även reformprocessen inom koncentrationsområdet. Självklart behöver vi behålla en av de främsta positiva aspekterna av EU:s system för koncentrationskontroll, nämligen en enda instans för granskning av koncentrationer med gemenskapsdimension. Detta hindrar dock inte att vissa delar av ett ärende kan hänskjutas till de nationella myndigheterna, där man har större specialkompetens på det område det gäller. Under 2002 ökade antalet sådana fall markant, och för första gången hänsköt medlemsstater även två ärenden gemensamt till kommissionen, eftersom den hade en bättre överblick över situationen på de relevanta marknaderna. Denna utveckling bör inom kort fastställas genom de förenklade kriterier för hänskjutande åt båda håll som har lagts fram inom ramen för översynen av koncentrationsförordningen.

Efter omfattande samråd om utkastet lade kommissionen den 11 december fram ett förslag till en genomgripande reform av förordning (EEG) nr 4064/89 inför rådet. I förslaget har det substansstest som hittills tillämpats enligt koncentrationsförordningen bibehållits. Det har på det hela taget visat sig fungera väl i samband med dagens komplexa transaktioner. I översynen påpekas dock att det finns ett behov av att tydliggöra några av testets aspekter. Ett utkast till tillkännagivande om bedömningen av horisontella koncentrationer har redan antagits av kommissionen. Detta har till syfte att säkerställa bättre insyn i resonemangen bakom kommissionens beslut. Fler tillkännagivanden kommer att följa. En ytterligare målsättning med förslaget är att ta större hänsyn till de effektivitetsvinster koncentrationer kan ge. Dessa kommer att beaktas i analysen, under förutsättning att de är till direkt nytta för konsumenterna och att de är avsevärda, att de går att kontrollera och att de är direkt kopplade till transaktionen.

Kvaliteten på våra materiella regler skulle dock inte ha någon som helst betydelse om vi inte lyckades tillämpa dem i en beslutsprocess som uppfyller de striktaste krav på rättssäkerhet och insyn. Förstainstansrättens ogiltigförklaring av tre förbudsbeslut i koncentrationsärenden under året

har med stor tydlighet visat hur viktigt det är att kommissionens ekonomiska resonemang kan ställas utom allt tvivel. De åtgärder som kommissionen föreslår beaktar dessa krav fullt ut. Det finns förslag om att göra tidsfristerna för anmälningar och för bedömning av korrigerande åtgärder mer flexibla. Om alla berörda parter dessutom kan få tidig och systematisk tillgång till handlingarna i ärendet och information om på vilket stadium analysen befinner sig kommer detta också att bidra till att säkerställa rättssäkerheten vid handläggningen. Det planeras även att förhållningsombudets, berörd tredje parts och konsumenternas roll i utredningen skall stärkas. För att förbättra kvaliteten på undersökningarna, stärka konkurrensdirektoratets ekonomiska kompetens och underbygga vår strävan efter bästa möjliga resultat har jag även beslutat tillsätta en ekonomidirektör. Sist men inte minst har våra interna system för kontroll och balans varit föremål för en grundlig översyn, och de kommer att förstärkas, exempelvis genom att vi regelbundet använder oss av kollegiala expertpaneler (s.k. *peer-review panels*) i särskilt komplicerade ärenden.

Anpassning av reglernas innehåll till vår ekonomis behov för att därmed minska kostnaderna för att uppfylla bestämmelserna

Modernisering innebär också att man ser över reglernas innehåll för att ta hänsyn till hur marknaderna för närvarande fungerar, utan att förlora fördragets integrationsmål ur sikte. Detta berör framför allt sektorer där konkurrensen först nyligen har satts i spel. Genom att ett nytt regelverk utvecklas i samband med en successiv avregleringsprocess skapar man inte bara goda förutsättningar för lika konkurrensvillkor mellan nya företag på marknaden och dominerande operatörer, utan man ser även till att anpassningen av den nya konkurrenssituationen kommer konsumenterna till godo. Reglerna behöver dock även ses över i de fall som konkurrensen inte har lett till den förväntade effekten, även om operatörerna har varit konkurrensutsatta under lång tid.

Att reagera på förändringar i ekonomin och vid behov främja sådana förändringar

Under 2002 visade kommissionen åter sitt engagemang för de konkurrenskrafts- och utvecklingsmål

som fastställdes vid toppmötet i Lissabon. I detta hänseende gjordes betydande framsteg vid diskussionerna i rådet och Europaparlamentet om förslag till ny lagstiftning. Inom energisektorn nåddes i november politisk enighet om ett nytt direktiv och en förordning i syfte att påskynda avregleringen av el- och gasmarknaden. Genom den nya lagstiftningen kommer de snedvridningar av konkurrensen som har uppstått till följd av att medlemsstaterna har avreglerat marknaderna olika snabbt att undanröjas och konkurrensvillkoren för en effektiv liberalisering att förbättras. När förordningen om gränsöverskridande handel med el antas kommer detta också att vara ett stort steg framåt mot en verklig inre marknad för energi. Denna lagstiftningsprocess kommer dock att kräva ökad kontrollverksamhet från konkurrensmyndigheternas sida för att se till att nya öppningar på marknaden inte undermineras genom konkurrensbegränsande beteende eller missbruk från energibolagens sida, framför allt vertikalt integrerade marknadsdominerande företag. Man behöver även kontrollera att de inte uppstår statligt stöd som är oförenligt med reglerna och som gör det möjligt för dem att snedvrida konkurrensen på avreglerade marknader. På ett annat område banar det direktiv om posttjänster som antogs i juni vägen för ökad konkurrens mellan operatörer på vad som avses bli en verklig inre marknad för posttjänster. Det nya regelverket för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster, som antogs i februari, lägger ökad vikt vid analysen av konkurrensvillkoren i syfte att minska förhandsregleringen så mycket som möjligt. Det är därför som konkurrensinstrumenten måste visa sig effektiva när det gäller att snabbt slå tillbaka mot eventuellt missbruk som kan uppstå på marknaden samt undvika att statligt stöd används för att snedvrida konkurrensen.

Kommissionen skall även axla sin roll som initiativtagare till förändringar i de fall där marknaderna inte fungerar på ett tillfredsställande sätt i relation till fördragets mål. Antagandet i juli av den nya undantagsförordningen för bilförsäljningsavtal kan tjäna som ett konkret exempel. Det är hög tid att vi verkligen får en inre marknad för bilar, i konsumenternas intresse, men även till gagn för den europeiska industrins konkurrenskraft. En granskning visade att den gamla förordning som var tillämplig på denna sektor inte hade lett till en så stark marknadsintegration som man hade hoppats och att konsumenterna inte fick del av de förmåner som härrörde från de undantagna

begränsningarna. Man behövde därför införa ett nytt system för att blåsa liv i marknadsintegrationen så att konsumenterna kunde dra nytta av bättre priser, större urval och utökade tjänster. Samtidigt vidgar det nya systemet manöverutrymmet på marknaden. Kommissionens vilja att ge så många som möjligt tillfälle att delta i processen återspeglades i det omfattande samråd med alla berörda parter som föregick och möjliggjorde antagandet av den nya förordningen.

*Att minimera kostnaderna
för att uppfylla kraven:
exemplet kontroll av statligt stöd*

En annan faktor som påverkar marknadernas funktion är statliga interventioner. För att uppfylla målen om marknadsintegration är det nödvändigt att strikt disciplin tillämpas i fråga om statligt stöd på den inre marknaden. Under 2002 gjordes framsteg med att förenkla och klarlägga de tillämpliga reglerna om statligt stöd. De nya sektorsövergripande rambestämmelserna för regionalstöd till stora investeringsprojekt, som antogs i mars, innehåller tydligare regler för bedömningen av stora investeringsprojekt, samtidigt som kravet på förhandsanmälan av stöd som beviljas enligt en redan godkänd stödordning avskaffas. En ny förordning om sysselsättningsstöd, antagen i november, underlättar medlemsstaternas initiativ för att öka sysselsättningen genom att kravet på att anmäla vissa stödåtgärder avskaffas. Detta tillvägagångssätt gör det lättare för medlemsstaterna att agera på rätt sätt i rätt tid för att stärka ekonomisk tillväxt och skapa sysselsättning. Det utgör även ett steg på vägen mot ett mer långtgående reformpaket inom området för statligt stöd, som syftar till att skapa enhetliga förfaranden och göra det möjligt för kommissionen att koncentrera sig på de statliga stöd som främst hotar att snedvrider konkurrensen.

**Att verka för konkurrens
genom internationellt samarbete:
en ständig ambition**

Denna snabba översikt över de stora dragen i utvecklingen av EU:s konkurrenspolitik under 2002 illustrerar väl den typ av utmaningar som konkurrensmyndigheter i hela världen dagligen ställs inför. Detta arbete vore förgäves om vi inte insåg att globaliseringen gör det livsviktigt för oss att diskutera konkurrensfrågor med våra handelspartner. Vårt arbete kommer endast att ge resultat om liknande åtgärder vidtas i andra länder. Det är därför som jag alltid har strävat efter att utveckla internationellt samarbete på såväl bilateral som multilateral nivå. Även här har stora framsteg gjorts under 2002. Kandidatländernas arbete inför utvidgningen med att genomföra gemenskapens regelverk, särskilt inom området för statligt stöd, gjorde det möjligt att avsluta förhandlingarna med Malta, Polen, Slovakien, Tjeckien och Ungern före årets slut. Vad beträffar bilateralt samarbete gjordes stora framsteg på vägen mot ett samarbetsavtal med Japan, tack vare antagandet av ett förslag till rådets beslut i detta syfte. På multilateral nivå framskred arbetet på ett tillfredsställande sätt. Inviigningskonferensen för det internationella konkurrensnätverket (ICN) hölls i Neapel i september, och WTO:s arbetsgrupp om handel och konkurrens fortsatte sina diskussioner vid möten där vi lade fram mycket konkreta förslag.

*
* *

Våra framsteg under 2002 är betydande och utgör en del av en övergripande politisk vision. Jag är säker på att vi kommer att vara väl förberedda inför framtidens utmaningar. Låt oss inte hysa några illusioner – dessa utmaningar kommer att vara enorma. Att genomföra den nya antitrustförordningen, reformera koncentrationskontrollen, modernisera vår policy för statligt stöd och fylla de sista gapen inför utvidgningen kommer att kräva hela vår tid under 2003, om de initiativ som togs under 2002 skall ge avsett resultat.

XXXII:e rapporten om konkurrenspolitiken 2002

(Offentliggjord tillsammans med *Allmän rapport
om Europeiska unionens verksamhet — 2002*)

SEK(2003) 467 slutlig

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	11
<i>Faktaruta 1: En mer meningsfull roll för konsumenterna</i>	12
I — Antitrust — Artiklarna 81 och 82. Statliga monopol och monopolrättigheter — Artiklarna 31 och 86	15
A — Moderniseringen av reglerna för lagstiftning och uttolkning	15
1. EKSG-fördraget löper ut	15
2. Modernisering av reglerna för tillämpning av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget	16
3. Översyn av kommissionens policy för gynnsam behandling av företag som lämnar information om karteller	18
4. Översyn av kommissionens gruppundantagsförordning om motorfordonssektorn	18
B — Tillämpning av artiklarna 81, 82 och 86	19
1. Artikel 81	19
2. Artiklarna 82 och 86	24
C — Konkurrensutvecklingen i olika sektorer	25
1. Energi: liberalisering av el- och gassektorn	25
2. Posten	28
3. Telekommunikation	29
4. Transport	31
5. Medier	35
6. Distribution av motorfordon	37
7. Finansiella tjänster	43
8. Informationssamhället	44
9. Fria yrken	44
D — Statistik	47
II — Koncentrationskontroll	49
A — Allmän politik och ny utveckling	49
1. Inledning	49
2. Domstolsprövning av beslut i koncentrationsärenden under 2002	51
3. Korrigering av åtgärder	56
4. Hänskjutande till medlemsstaterna enligt artikel 9 och artikel 22 — ny utveckling	59
5. Reform av koncentrationskontrollen	64
6. Internationell samverkan	69
B — Statistik	72
III — Statligt stöd	73
A — Allmän policy	73
1. Moderniserad kontroll av statligt stöd	73
2. Utvidgningen	76
B — Stödbegreppet	76
1. Stödets ursprung	76
2. Fördelar för ett eller flera företag	77
3. Selektivitet	81
4. Snedvridning av konkurrensen	82
5. Påverkan på handeln	82
C — Bedömning av stödets förenlighet med den gemensamma marknaden	82
1. Branschövergripande stöd	82
2. Regionalstöd	86
<i>Faktaruta 2: Nya sektorsöverskridande rambestämmelser för regionalt investeringsstöd, inklusive nya regler för bil- och syntetfibersektorerna</i>	89
3. Transport	95
<i>Faktaruta 3: Vägtransportföretag</i>	97

4. Jordbruk	100
5. Fiske	104
D — Förfaranden	105
1. Befintligt stöd	105
2. Stöd som omfattas av undantag	106
3. Återkrav av stöd	106
4. Underlåtenhet att verkställa beslut	108
5. EG-domstolens domar	108
E — Statistik	110
IV — Tjänster i allmänhetens intresse	113
1. Allmänna principer	113
2. Den senaste utvecklingen	114
<i>Faktaruta 4: Deutsche Post</i>	117
3. Konkurrensbegränsande avtal och missbruk av dominerande ställning (inbegripet avreglering)	118
4. Avreglering genom lagstiftningsåtgärder	120
V — Internationell verksamhet	123
A — Utvidgningen	123
1. Förberedelser och förhandlingar inför anslutningen	123
2. Framsteg vad gäller anpassningen av konkurrensreglerna	124
3. Instrument enligt associeringsavtalen	125
4. Tekniskt bistånd till kandidatländerna	126
B — Bilateralt samarbete	126
1. Förenta staterna	126
2. Kanada	127
3. Japan	127
4. Andra OECD-länder	128
C — Multilateralt samarbete	128
1. Det internationella konkurrensnätverket	128
2. Världshandelsorganisationens arbetsgrupp om handel och konkurrens	129
3. OECD:s konkurrenskommitté	129
4. UNCTAD:s mellanstatliga grupp av konkurrensexperter	130
VI — Utsikter för 2003	133
1. Antitrust och avreglering	133
2. Koncentrationer	134
3. Statligt stöd	134
4. Internationell verksamhet	134
Bilaga — Ärenden som undersöks i rapporten	135

INLEDNING

1. Fördelarna med en verkningsfull konkurrens på marknaden i form av effektiv resursfördelning och främjande av innovation och teknisk utveckling är allmänt erkända i hela världen. Att garantera eller skapa villkor som ger marknaderna möjlighet att fungera konkurrensmässigt är dock en ständig utmaning, både vad gäller marknadsaktörernas agerande och med tanke på de hinder som statliga åtgärder ger upphov till. Här har konkurrenspolitiken ett dubbelt syfte: å ena sidan skall den rätta till marknadsmisslyckanden som vissa marknadsstrukturer och ett konkurrensbegränsande beteende hos marknadsaktörer ger upphov till, å andra sidan skall den bidra till en branschövergripande ram för den ekonomiska politiken som främjar en effektiv konkurrens. I en värld av fortlöpande globalisering måste konkurrensarbetet inom ett integrerat ekonomiskt område som Europeiska unionen finna sin yttre dimension för att lika konkurrensvillkor skall råda på den internationella arenan.

2. EU:s konkurrenspolitik vilar på tre pelare med nära anknytning till varandra som alla tjänar syftet att låta fördelarna med en effektiv konkurrens komma konsumenterna till godo och samtidigt främja den europeiska industrins konkurrenskraft. De tre pelarna innebär för det första en effektiv tillämpning av de antitrustregler som förbjuder företag att delta i omotiverat konkurrensbegränsande avtal eller förfaranden och att missbruka en dominerande ställning på marknaden. Denna verksamhet inriktas alltmer på att förhindra att de allvarligaste formerna av konkurrensbegränsande beteende som marknadsaktörer gör sig skyldiga till, t.ex. priskarteller eller karteller för marknadsuppdelning, stör en effektiv konkurrens. Samtidigt är koncentrationskontrollen nödvändig för att undvika att en dominerande ställning på en marknad skapas eller förstärks genom företagskoncentrationer och förvärv. För det andra strävar man efter att öppna upp sektorer av ekonomin där en effektiv konkurrens ännu inte är fast rotad genom en politik med successiv avreglering som åtföljer lagstiftningsåtgärder för att ytterligare integrera den inre marknaden. För det tredje täcker EU:s konkurrenspolitik kontrollen av statligt stöd på en övernationell nivå för att garantera att statliga ingripanden inte snedvrider konkurrensen på marknaden genom bidrag och skattebefrielser.

3. De viktigaste utmaningarna för EU:s konkurrenspolitik som har format kommissionens prioriteringar i fråga om lagstiftning och tillämpning

under de senaste åren är välkända: den nära förestående utvidgningen av Europeiska unionen till 25 medlemmar innebär att såväl unionen som de tio kandidatländerna måste göra betydande ansträngningar för att skapa förutsättningar för att fördragets konkurrensregler skall kunna tillämpas effektivt när de nya medlemsstaterna har anslutit sig. Globaliseringen av marknaderna kräver ökat samarbete mellan de beslutsfattare världen runt som drar upp riktlinjerna för konkurrenspolitiken. Slutligen kan man inte bortse från förändringar i de ekonomiska förutsättningarna, t.ex. de försämrade utsikter för ekonomisk tillväxt eller de svårigheter som vissa sektorer står inför som vi har bevittnat under 2002, även om det inte finns någon anledning att göra avkall på grundtanken med en effektiv konkurrenspolitik.

4. Förutom att kommissionen fortsatt kampen mot särskilt allvarliga horisontella karteller, som är en av de allvarligaste överträdelseerna av konkurrenslagstiftningen, har den framgångsrikt fortsatt att genomdriva ett antal reformprojekt på alla delområden inom konkurrenspolitiken för att möta dessa utmaningar. Det mest betydande projektet 2002, en ambitiös och grundläggande omarbetning av antitrustreglerna gällande tillämpningen av artiklarna 81 och 82 i fördraget, utmynnade i att rådet antog en ny grundförordning. Förordningen inleder en ny era när det gäller tillämpningen av antitrustreglerna i Europeiska unionen genom att de nationella konkurrensmyndigheterna och de nationella domstolarna blir mer direkt involverade i tillämpningen av fördragets konkurrensregler inom ramen för ett europeiskt nätverk för konkurrensmyndigheter. Den nya gruppundantagsförordningen för motorfordonssektorn innebär en omfattande omarbetning av konkurrensreglerna inom den sektorn. Översynen av koncentrationsförordningen avancerade också när kommissionen antog ett förslag till en ny förordning på grundval av ett omfattande samråd med berörda parter och med stöd i erfarenheterna av den första koncentrationsförordningen. Sist men inte minst har den erkänt stora betydelsen av en smidigt fungerande kontroll av statligt stöd utkristalliserats i ett antal viktiga reformprojekt för att förenkla stödförfarandena för att ytterligare framhäva den avgörande roll detta instrument har i EU:s konkurrenspolitik.

5. Under 2002 uppgick det totala antalet nya ärenden till 1 019, vari ingick 321 antitrustärenden (enligt artiklarna 81, 82 och 86 i EG-fördra-

get), 277 koncentrationsärenden och 421 ärenden om statligt stöd. De jämförbara siffrorna för 2001 var sammanlagt 1 036 nya ärenden, varav 284 antitrustärenden, 335 koncentrationsärenden och 417 ärenden om statligt stöd (utom klagomål). Utvecklingen i stort när det gäller nya ärenden uppvisar därför ingen enhetlig tendens inom konkurrenspolitikens olika delområden. En betydande ökning kan rapporteras på antitrustområdet, medan antalet koncentrationsärenden minskade klart och antalet nya ärenden om statligt stöd förblev stabilt.

6. På antitrustområdet förblev antalet nya anmälningar förhållandevis litet medan betydligt fler nya ärenden på eget initiativ inleddes 2002 (91) än 2001 (74). Denna tendens bereder väg för det successiva avskaffande av anmälningssystemet som moderniseringen av antitrustreglerna kommer att medföra. Antalet klagomål fortsatte att öka under året (129 under 2002, efter att ha varit 116 under 2001 och 112 under år 2000).

7. Det totala antalet ärenden som avslutades 2002 var 1 283, vilket omfattade 363 antitrustärenden, 268 koncentrationsärenden och 652 ärenden om statligt stöd (utom klagomål). Motsvarande siffror för 2001 var 1 204 avslutade ärenden, vilket omfattade 378 antitrustärenden, 346 koncentrationsärenden och 480 ärenden om statligt stöd. Minskningen av antalet avslutade antitrustärenden hänger samman med den fortsatta prioriteringen av resurskrävande kartellärenden, medan eftersläpningen i fråga om oav-

slutade ärenden minskade ytterligare eftersom de avslutade ärendena var fler än de nya ärendena.

8. Under 2002 skedde en betydande minskning av antalet koncentrationer och allianser som kom till kommissionens granskning efter det att ökningen hade börjat stagnera under 2001, men förblev dock fortfarande på en hög nivå (277 nya ärenden). Resultatet av kommissionens granskningsverksamhet blev att 275 formella beslut fattades under året (jämfört med 340 under 2001). Antalet ärenden som kräver fördjupade undersökningar minskade betydligt, ned till en nivå som inte skådats sedan mitten av 1990-talet (7 etapp II-förfaranden inleddes 2002 jämfört med cirka 20 årligen 1999–2001). Extra resurser måste dock anslås för uppföljningen av tidigare beslut i domstolsförfaranden.

9. På området för statligt stöd ökade antalet anmälningar och antalet nya ärenden gällande icke anmält stöd jämfört med 2001, medan antalet fall där man begärde granskning av stödordningar har minskat till den nivå som rådde under tidigare år efter en kraftig ökning 2001. Antalet inledda förfaranden förblev stabilt (62 under 2002 jämfört med 66 under 2001), medan antalet negativa slutliga beslut uppvisade en svagt uppåtgående trend (37 under 2002 jämfört med 31 under 2001). Sammanfattningsvis har det skett en klar minskning av eftersläpningen i fråga om antalet oavslutade ärenden på området för statligt stöd (från 621 under 2001 till 582 under 2002, varav 255 klagomål).

Faktaruta 1: En mer meningsfull roll för konsumenterna

Ett av huvudsyftena med EG:s konkurrenspolitik är att främja konsumenternas intresse, dvs. garantera att det välbefinnande som den europeiska ekonomin skapar kommer konsumenterna till godo. Detta syfte, som kommissionsledamot Mario Monti har betonat vid flera olika tillfällen och som han fortsätter att se som en av sina viktigaste prioriteringar, är av horisontell karaktär: kommissionen tar således hänsyn till konsumenternas intresse inom alla aspekter av konkurrenspolitiken, nämligen genom att motarbeta konkurrensbegränsande avtal, framför allt konkurrensbegränsande karteller och missbruk av dominerande ställning, men också genom kontroll av företagskoncentrationer och statligt stöd som beviljas av medlemsstaterna.

Kommissionen är medveten om att det i regel är svårt för enskilda konsumenter att bedöma hur konkurrenspolitiken påverkar deras dagliga liv. Orsaken är att många enskilda konkurrensärenden är komplexa och att kommissionens åtgärder på detta område ofta påverkar deras intressen indirekt. Om t.ex. en kartell som gäller konsumentvaror upphör eller en dominerande telekommunikationsoperatör förbjuds att ta ut alltför höga priser kan det leda till lägre priser som är ett tillskott i kassan för varje hushåll, men ett effektivt system för koncentrationskontroll behöver inte uppfattas som fördelaktigt av de konsumenter som drar nytta av det. Det beror på att koncentrationskontrollen i EU har till syfte att förebygga för konsumenterna negativa konsekvenser, vilka annars skulle kunna uppstå i samband med koncentrationer.

De positiva resultaten av koncentrationskontroll blir därför uppenbara först på sikt. Kontrollen av statligt stöd har också till syfte att fördela resurserna effektivt inom EU-ekonomin och därmed bidra till sunda ekonomiska villkor för såväl företag som konsument. I sina beslut på området för statligt stöd tar kommissionen hänsyn till faktorer som är relaterade till hur väl tjänster i allmänhetens intresse fungerar ⁽¹⁾.

Kommissionen går till väga på olika sätt för att få synpunkter från konsumenterna och öka deras medvetenhet om det arbete den utför på konkurrensområdet. Två gånger om året ordnas en europeisk konkurrensdag i det land som innehar EU-ordförandeskapet ⁽²⁾. Kommissionen och Europaparlamentet deltar aktivt i dessa evenemang, som har till syfte att göra konkurrensfrågor mer tillgängliga för konsumenterna och deras företrädare. Kommissionen samarbetar också intensivt med konsumentorganisationer, bl.a. den europeiska konsumentorganisationen BEUC ⁽³⁾, och uppmanar nationella konsumentorganisationer att mer aktivt peka ut områden som är särskilt angelägna för konsumenterna. Denna rapport är en annan kanal för kommunikation med konsumenterna.

Den pågående reformen på antitrustområdet och avseende koncentrationskontroll kommer att bidra till att föra beslutsfattandet närmare konsumenterna. Närmare bestämt kommer en decentraliserad tillämpning av antitrustreglerna att ge konsumenterna möjlighet att rikta sina klagomål till de nationella konkurrensmyndigheterna, som kommer att vara fullt engagerade i tillämpningen av EU-reglerna på antitrustområdet. Dessa regler är direkt tillämpliga i samtliga medlemsstater, och reformen stärker också de nationella domstolarnas roll när det gäller att bestraffa överträdelser av dessa regler ⁽⁴⁾. Som ett led i den föreslagna omarbetningen av koncentrationsförordningen planerar man att inrätta en konsumentkontaktfunktion inom kommissionen ⁽⁵⁾ för att öka möjligheterna för konsumenterna och deras företrädare att i god tid lägga fram sina synpunkter på enskilda koncentrationer.

Sist men inte minst kommer 2002 års omarbetning av gruppundantagsförordningen för motorfordonssektorn att ändra både sättet att sälja bilar och den kundservice som tillhandahålls inom EU ⁽⁶⁾. Att köpa (ny) bil är ett av de största investeringsbesluten för de flesta konsument, och därför är det klart att de grundläggande ändringarna av systemet för bildistribution och kundservice är mycket viktiga för konsumenterna, även om det ännu är för tidigt att bedöma reformens inverkan på bilpriserna i EU samt på kundtjänsternas kvalitet och tillgänglighet.

Vad gäller 2002 års ärenden hänvisas konsumenterna särskilt till beslutet i det ärende som gällde en kartell på området för gipsskivor ⁽⁷⁾, som är en produkt som alla som någonsin byggt eller renoverat ett hem känner till. Nintendoärendet ⁽⁸⁾, där man fick konkurrensbegränsande avtal mellan Nintendo och dess återförsäljare gällande spelkonsoler och spelkassetter att upphöra, förtjänar också särskild uppmärksamhet i detta avseende.

Sammanfattningsvis görs konsumenterna uppmärksamma på del C "Konkurrensutvecklingen i olika sektorer" i avsnitt I i denna rapport. Den innehåller information om energi, telekommunikationer, posttjänster och transport, som är mycket viktiga sektorer för konsumenterna. Av särskilt intresse för konsumenterna är också detaljinformation om antitrustärenden inom sektorerna medier, finansiella tjänster, fria yrken och informationsområdet.

⁽¹⁾ Se kapitel IV.

⁽²⁾ De europeiska konkurrensdagarna 2002: 26.2.2002 (Madrid) och 17.9.2002 (Köpenhamn).

⁽³⁾ IP/02/415, 14.3.2002.

⁽⁴⁾ Se punkt I.A.2, särskilt punkt 17.

⁽⁵⁾ Se punkterna 312 och 313.

⁽⁶⁾ Se kapitel I.C.6.

⁽⁷⁾ Se punkt 50 f.

⁽⁸⁾ Se punkt 61 f.

I — ANTITRUST — ARTIKLARNA 81 OCH 82. STATLIGA MONOPOL OCH MONOPOLRÄTTIGHETER — ARTIKLARNA 31 OCH 86

A — Moderniseringen av reglerna för lagstiftning och uttolkning

1. EKSG-fördraget löper ut

10. Fördraget om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen (EKSG) löpte ut den 23 juli. Detta innebär i princip att de industrier som tidigare omfattades av EKSG-fördraget och de tillämpningsföreskrifter och annan sekundärlagstiftning som byggde på EKSG-fördraget fr.o.m. den 24 juli 2002 omfattas av EG-fördragets regler samt av de tillämpningsföreskrifter och annan sekundärlagstiftning som bygger på EG-fördraget.

11. För att behandla frågor som gäller övergången från fördraget på områdena antitrust, koncentrationer och statligt stöd har berörda enheter inom kommissionen (generaldirektoratet för konkurrens, generaldirektoratet för energi och transport) utarbetat ett meddelande om vissa förändringar i handläggningen av konkurrensärenden till följd av att EKSG-fördraget löper ut ⁽¹⁾ som antogs den 21 juni. Avsikten med meddelandet är dels att ge riktlinjer för företag som omfattas av antitrust- och koncentrationsregler samt till medlemsstater som omfattas av reglerna för statligt stöd, dels att tillhandahålla information samt skapa tillförsikt och planerings säkerhet i samband med EKSG-fördragets upphörande. Utan att föregripa förstainstansrättens och Europeiska domstolens tolkning av EKSG- och EG-reglerna omfattar meddelandet en sammanfattning av de viktigaste förändringarna med avseende på tillämplig materiell rätt och processrätt och en förklaring om hur kommissionen avser att hantera de frågor som uppstår genom övergången till EG-systemet.

12. Meddelandets generella budskap är att det är osannolikt att ändringarna i den materiella rätten och processrätten till följd av att EKSG-fördraget löper ut ger upphov till några större problem, eftersom ansträngningar har gjorts under många år för att sammanjämka praxis i EKSG- och EG-fördragen.

13. Här följer de viktigaste skillnaderna mellan de gamla och nya regelverken:

a) Antitrust

- Enligt EG-reglerna kommer kommissionen inte längre att ha den exklusiva behörighet som den hade inom EKSG-systemet.
- Till skillnad från EKSG-systemet är i fortsättningen ett krav att handeln mellan medlemsstaterna skall påverkas för att antitrustreglerna skall tillämpas.

b) Kontroll av företagskoncentrationer

- Oberoende av tröskelvärden har kommissionen ingen exklusiv behörighet, vilket var fallet enligt EKSG-reglerna.

14. I meddelandet behandlas också specifika frågor som rör övergången, i synnerhet ärenden som faktiskt eller juridiskt inleddes innan EKSG-fördraget löpte ut men som avslutas efter dess upphörande. Den grundläggande principen i fråga om processrätten är att tillämpliga regler skall gälla när det berörda rättsliga förfarandet inleddes.

Antitrust, koncentrationer och statligt stöd

Kommissionen kommer fr.o.m. den 24 juli att tillämpa EG:s procedurregler i alla oavslutade och nya ärenden. Förfaranden som inletts i enlighet med EKSG-reglerna före EKSG-fördragets utgång kommer, om inte annat anges i meddelandet, att anses ha uppfyllt kraven i motsvarande förfarande enligt EG-reglerna.

Dessutom tas olika frågor upp på följande områden:

a) Antitrust

- Undantagsbestämmelserna i artikel 65.2 i EKSG-fördraget och artikel 81.3 i EG-fördraget är i stort sett lika, och kommissionens åtgärder på antitrustområdet bör – mot bakgrund av den kommande moderniseringen av konkurrensrätten – koncentreras till förbudsförfaranden.
- Kommissionen skall därför underrätta företagen när den har för avsikt att inte inleda förfaranden i enlighet med artikel 81 i EG-fördraget mot framtida genomföranden av avtal som formellt beviljats undantag enligt EKSG-fördraget, en avsikt som dock kan påverkas av nya fakta eller lagar vilka kan bli aktuella efteråt och som kan leda till ett ifrågasättande av möjligheten till undantag enligt artikel 81.3.

⁽¹⁾ EGT C 152, 26.6.2002.

b) Kontroll av företagskoncentrationer

- Handläggningen av ärenden som rör gemensamma företag blir annorlunda på så sätt att fler gemensamma företag kommer att uppfylla kriterierna för koncentrationer enligt artikel 66 i EKSG-fördraget än vad som är fallet enligt EG:s koncentrationsförordning, som endast omfattar självständigt fungerande gemensamma företag. Om anmälningar av gemensamma företag som inlämnats i enlighet med reglerna i EKSG-fördraget fortfarande är oavslutade när fördraget löper ut, kan följden bli att en del av dem inte kan anmälas som koncentrationer i enlighet med EG:s koncentrationsförordning.
- Av meddelandet framgår att sådana anmälningar kan omvandlas till anmälningar av samarbetsavtal enligt förordning nr 17/62 om villkoren i artikel 5 i genomförandeförordningen uppfylls, särskilt om de anmälade parterna kräver en sådan omvandling.

c) Statligt stöd

- Frågan om vilka kriterier som skall tillämpas aktualiseras i de fall där kommissionen, efter det att EKSG-fördraget löpt ut, måste fatta ett beslut för att bedöma om stöd som beviljats utan föregående godkännande från kommissionen är förenligt med bestämmelserna.
- Kommissionen kommer att tillämpa sitt eget tillkännagivande om vilka regler som är tillämpliga för att avgöra om ett statligt stöd är olagligt ⁽¹⁾. Enligt detta tillkännagivande skall kommissionen alltid bedöma huruvida olagligt statligt stöd är förenligt med den gemensamma marknaden enligt de materiella kriterier som fastställs i något av de instrument som gällde när stödet beviljades.

2. Modernisering av reglerna för tillämpning av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget

15. Den 16 december förra året antog rådet förordning (EG) nr 1/2003 ⁽²⁾. Denna nya förordning, som kommissionen lämnade ett förslag till i

september år 2000, innehåller den mest omfattande reform av konkurrensreglerna som genomförts sedan 1962. Genom förordning (EG) nr 1/2003 ersätts de 40 år gamla förfaranderegler i förordning nr 17/62, vilka styr hur fördragets regler om konkurrensbegränsande avtal mellan företag (artikel 81 i EG-fördraget) och missbruk av dominerande ställning (artikel 82 i EG-fördraget) efterlevs. De nya reglerna kommer att gälla från den 1 maj 2004, eller dagen för utvidgningen av Europeiska unionen med tio nya medlemsstater.

16. Reformerna kommer att innebära en grundläggande förenkling av hur tillämpningen av fördragets konkurrensregler sköts inom Europeiska unionen utan att det grundläggande innehållet i artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget därför ändras. Genom den nya förordningen möjliggörs en striktare tillämpning av konkurrenslagstiftningen, eftersom ansvaret för tillämpningen av lagarna fördelas mellan kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna. Samtidigt minskas företagens eget ansvar för att bevisa att de själva iakttar gällande regler genom att ordningen om anmälan av avtal mellan företag slopas. Därigenom kommer både kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna att koncentrera sina resurser på att bekämpa de fall av begränsningar och missbruk som skadar konkurrensen och konsumenterna mest.

17. Reformens centrala drag:

1. Övergång från en ordning med godkännande som innebär att alla avtal måste anmälas till kommissionen för godkännande enligt rådande konkurrenslagstiftning till en ordning som bygger på rättsligt grundade undantag

Att bibehålla anmälningssystemet efter årtionden av rättspraxis i EG-domstolen och kommissionens praktiska tillämpning av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget skulle innebära en omotiverad förlängning av onödig byråkrati och processkostnader för företagen. Ordningen med anmälningar kan heller inte längre tillämpas när utvidgningen ägt rum. Genom reformen överförs alltså mer ansvar till företagen, som hädanefter själva måste bedöma om deras avtal innebär konkurrensbegränsningar, och om dessa begränsningar i så fall omfattas av undantagen i artikel 81.3 i EG-fördraget. I de fall där ärenden ger upphov till verklig osäkerhet på grund av att man kan ifrågasätta möjligheten att tillämpa EG:s konkurrensregler där, kan företagen få informell vägledning från

⁽¹⁾ EGT C 119, 22.5.2002, s. 22.

⁽²⁾ Rådets förordning (EG) nr 1/2003 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget, EGT L 1, 4.1.2003.

kommissionen. Denna kan då välja att avge ett skriftligt yttrande.

2. Direkt tillämpning av artikel 81.3 i EG-fördraget

I och med att kommissionens exklusiva behörighet att bevilja undantag enligt artikel 81.3 i EG-fördraget upphör kan kommissionen, de nationella konkurrensmyndigheterna och nationella domstolar tillämpa de regler som gäller konkurrensbegränsande metoder. Alla berörda konkurrensmyndigheter kommer att delta i ett nära samarbete för att tillämpa antitrustreglerna. Eftersom hanteringen av ett stort antal enskilda ärenden har bidragit till att etablera domstolens rättspraxis och kommissionens praxis avseende kriterierna för undantag i artikel 81.3 i EG-fördraget, kan nationella konkurrensmyndigheter och nationella domstolar åberopa denna rättspraxis för att avgöra villkoren för att undantaget skall kunna tillämpas. För att stödja de nationella konkurrensmyndigheterna och de nationella domstolarna i detta avseende avser kommissionen också att utfärda ett meddelande om tillämpningen av artikel 81.3 i EG-fördraget, som kommer att beröra huvudpunkterna i den berörda gemenskapslagstiftningen.

De nationella domstolarnas tillämpning av EG:s konkurrensregler kommer dessutom att underlättas genom att domstolarna får utökade möjligheter att begära upplysningar från kommissionen eller uppmana den att inkomma med sina synpunkter i frågor som rör tillämpningen av dessa regler. Både kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna kommer också att ha möjlighet att i det allmänna intresse lämna *amicus curiae*-yttrande till de nationella domstolarna när dessa tillämpar artikel 81 eller 82 i EG-fördraget.

3. Europeiska konkurrensnätverket

Kommissionen och konkurrensmyndigheterna i medlemsstaterna kommer att inrätta ett nätverk för konkurrensmyndigheterna, kallat Europeiska konkurrensnätverket, som kommer att vara en grundpelare i det nya tillämpningssystemet. Det kommer att vara tillgängligt för rådgivning, samarbete och informationsutbyte mellan de europeiska konkurrensmyndigheterna i samband med tillämpningen av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget. Dessa förfaranden kan tillämpas i varje steg av beslutsfattandet, från det att ärendet överlämnas till en konkurrensmyndighet till dess att det slutliga beslutet fattas. I egenskap av fördragets väktare har kommissionen det slutliga ansvaret inom nätverket för att garantera en sammanhållen till-

lämpning av EG:s konkurrensregler. Villkoren för samarbetet mellan kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna återfinns i rådets och kommissionens gemensamma ståndpunkt om hur nätverket för konkurrensmyndigheterna skall fungera, vilken bifogats den nya förordningen.

4. Förhållandet mellan artiklarna 81 och 82 EG-fördraget och de nationella konkurrenslagarna

Även om de nationella konkurrensmyndigheterna och de nationella domstolarna kan fortsätta att tillämpa de nationella konkurrensbestämmelserna på avtal, beslut av företagssammanslutningar eller samordnade förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstaterna skall det ske i enlighet med artikel 81 eller 82 i EG-fördraget, och tillämpningen av den nationella lagstiftningen får inte leda till någon avvikelse från det resultat som följer på tillämpningen av artikel 81 i EG-fördraget. Konvergensen av de regler för transaktioner som faller under artikel 81 i EG-fördraget, som alltså skall ge likvärdiga konkurrensvillkor, kommer att göra det lättare att göra affärer inom EU, och en sådan utveckling är avgörande för att uppnå en fullt fungerande inre marknad och en enhetlig tillämpning av EG:s konkurrenslagstiftning när kommissionen har givit upp sitt monopol på att bevilja undantag enligt artikel 81.3 i EG-fördraget.

5. Kommissionens utökade undersökningsbefogenheter

För att se till att kommissionens centrala roll som övervakande organ för genomförandet av EG:s konkurrensregler förblir så effektiv som möjligt, har dess undersökningsbefogenheter utökats. En del av dessa utökade befogenheter består i en möjlighet för kommissionen att inom ramen för en särskild undersökning intervjua personer som kan sitta inne med användbara upplysningar och möjligheten att anbringa förseglingar under den tid som behövs för en inspektion. Kommissionen kommer också att ha tillträde till alla lokaler där affärshandlingar kan tänkas bevaras, inklusive privatbostäder. För att kommissionen skall ha rätt att ta sig in i en privatbostad måste skälig misstanke föreligga om att komprometterande uppgifter skulle kunna finnas där. Dessutom kräver det ett förordnande om husrannsakan från nationell åklagare. Förordnandet om husrannsakan kommer bl.a. att vara avhängigt av att husrannsakan står i proportion till den misstänkta överträdelsens betydelse och vikten av det eftersökta bevismaterialet.

3. Översyn av kommissionens policy för gynnsam behandling av företag som lämnar information om karteller

18. Den 13 februari antog kommissionen en ny policy som innebär att företagen i högre grad uppmuntras att slå larm om de grävsta brotten mot konkurrensreglerna. De nya reglerna ger inte bara företagen större klarhet om rättsläget, utan bidrar också till att öka insynen och förutsägbarheten i fråga om kommissionens arbete på området. På så sätt är ”Kommissionens meddelande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden”⁽¹⁾ från 2002 en annan viktig åtgärd för att avslöja och bekämpa prispakter och andra särskilt konkurrensbegränsande karteller. De nya reglerna är en uppdatering av meddelandet från 1996 och gäller s.k. klassiska horisontella karteller⁽²⁾.

19. Enligt 2002 års meddelande kommer kommissionen att bevilja immunitet mot böter till det företag som först överlämnar bevis om en kartellbildning som är okänd för kommissionen eller som den inte lyckats bevisa. Mer exakt beviljas fullständig immunitet mot böter

- om företaget är det första att inkomma med bevismaterial som enligt kommissionen gör att den kan fatta beslut om att inleda en undersökning enligt artikel 14.3 i förordning nr 17/62 (eller motsvarande procedurregler för vissa sektorer) i samband med en misstänkt kartell som påverkar gemenskapen, eller
- om företaget är det första att inkomma med bevismaterial som enligt kommissionen gör att den kan upptäcka en överträdelse av artikel 81 i EG-fördraget i samband med en misstänkt kartell som påverkar gemenskapen när kommissionen redan har tillräckligt med information för att inleda en undersökning men inte kan fastställa en överträdelse. Denna typ av immunitet mot böter beviljas endast när ingen annan kartellmedlem har beviljats ”villkorad immunitet” (se punkt 21 nedan) enligt villkoren i föregående stycke.

⁽¹⁾ EGT C 45, 19.2.2002; se även Internet (<http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/leniency>).

⁽²⁾ I motsats till fall där illegalt fastslagna priser tillämpas vertikalt mellan företag, alltså mellan aktörer på olika nivåer i produktions- eller distributionskedjan, exempelvis en producent och dennes distributörer.

20. För att beviljas fullständig immunitet måste företaget vidare

- ställa sig till förfogande för löpande och fullständigt samarbete med kommissionen och överlämna allt bevismaterial som det besitter eller har tillgång till,
- omedelbart upphöra med överträdelsen och
- inte ha försökt tvinga andra företag att delta i kartellen.

21. Ett företag som uppfyller de villkor som sammanfattas i punkt 19 ovan kommer omedelbart att erhålla en skrivelse från kommissionen som bekräftar att fullständig immunitet kommer att beviljas om villkoren i meddelandet uppfylls.

22. Enligt 2002 års meddelande tillåts också nedsättning av bötesbeloppet för företag som inte kvalificerar sig för fullständig befrielse, men som lämnar bevis som har ett ”betydande mervärde” jämfört med dem som kommissionen redan har samlat in, samt upphör med sin inblandning i kartellen. Det företag som uppfyller dessa villkor först beviljas en nedsättning med 30–50 % av de böter det annars skulle ha ålagts, det andra företaget med 20–30 %, och övriga företag beviljas en nedsättning med upp till 20 %. Inom dessa ramar kommer den slutliga nedsättningen till sist att bero på tidpunkten för inlämnandet av bevismaterialet och vilket mervärde det har.

23. Företag som beviljas nedsättning av böter kommer också att skriftligen få veta den tillämpliga nedsättningsgrad de i princip kommer att beviljas. Detta skall ske senast dagen för delgivandet av meddelandet.

24. Detta meddelande trädde i kraft den 14 februari 2002 och gäller företag som ansöker om nedsättning av böter i kartellärenden, förutsatt att inte något annat företag på grundval av 1996 års meddelande redan samarbetar med kommissionen i en undersökning av samma kartell.

4. Översyn av kommissionens gruppundantagsförordning om motorfordonssektorn

25. I juli antog kommissionen förordning (EG) nr 1400/2002 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn. Denna förordning gäller visserligen sektorspecifika problem men den grundar sig ändå på kom-

missionens allmänna policy för bedömning av vertikala avtal i förordning (EG) nr 2790/1999 och kommissionens tillämpliga riktlinjer. Närmare uppgifter om de nya regler som gäller vertikal distribution inom motorfordonssektorn återfinns i avsnitt C 6.

B — Tillämpning av artiklarna 81, 82 och 86

1. Artikel 81

1.1 Karteller

1.1.1 Översikt över verksamheten med kartellbekämpning och hur 2002 års meddelande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden tillämpas

26. Särskilt konkurrensbegränsande karteller är en av de allvarligaste överträdelserna av konkurrensreglerna. Det som skiljer dem från annan konkurrenshämmande verksamhet är att de bygger på hemliga avtal eller samordnade förfaranden mellan konkurrenter. På grund av detta betraktas de som "kardinalsynder". Kartellerna är särskilt skadliga för den europeiska industrin och konsumenterna. De skadar den sociala välfärden, skapar ineffektivitet och leder till att välstånd överförs från konsumenterna till kartellmedlemmarna genom att produktion eller priser manipuleras i förhållande till marknadsnivåerna. Karteller är skadliga också på lång sikt. Deltagande i karteller för att undgå marknadens konkurrensvillkor kan leda till konstlade, oekonomiska och instabila industristrukturer, lägre produktivitetsvinster eller ringare tekniska förbättringar och ihållande högre priser. Dessutom leder den försvagade konkurrensen till förlorad konkurrenskraft och hotar de långsiktiga sysselsättningsmöjligheterna.

27. Av alla dessa skäl är upptäckten, beivrandet och bestraffningen av hemliga särskilt konkurrensbegränsande kartellöverenskommelser ett av de centrala inslagen i kommissionens konkurrenspolitik. En stor uppsättning instrument har inrättats för att kommissionen skall kunna klara sin uppgift.

28. Sedan 1998 har kommissionen avsatt medel till att bekämpa karteller genom att inrätta en sär-

skild kartellenhet inom generaldirektoratet för konkurrens. Beslutet om att inrätta en sådan enhet är följden av att kartellmedlemmar använder sig av alltmer sofistikerade medel för att dölja sin verksamhet och spåren av den.

29. År 2002 kulminerade denna gradvisa ökning av medlen i och med att en andra kartellenhet bildades. Införandet av en mer flexibel och effektiv förvaltningsmetod har varit till stor nytta för de två nya enheterna. De har börjat använda avancerad informationsteknologi som utvecklats inom kommissionen i samband med inspektioner och hantering av enskilda handlingar. Tjänstemännen har särskild utbildning i undersökningsmetoder och är också specialiserade på de komplexa processrättsliga aspekterna av stora tvistemål.

30. Prioriteringen av kampen mot karteller och hanteringen av kartellärenden var omfattande under 2001 och intensifierades t.o.m. under 2002. Antalet ärenden som tagits upp ökade mer än proportionellt i förhållande till de extra medel som frigjorts under denna period.

31. Efter 2001 blev även 2002 ett rekordår i fråga om kartellbeslut. Kommissionen fattade nio beslut om att utkräva böter på totalt 1 miljard euro i följande fall: "Österrikiska banker", "Metionin", "Industriella och medicinska gaser", "Konstauktionsfirmor", "Gipsskivor", "Metylglukamin", "Armeringsjärn", "Specialgrafit" och "Smakförstärkare i livsmedel".

32. Antalet oanmälda inspektioner har också ökat avsevärt, däribland fanns en av de största inspektioner som kommissionen någonsin genomfört. Denna kampanj var ett resultat av att kommissionen i hög grad prioriterat målet att stoppa illegal kartellverksamhet – och det snabbt. I detta sammanhang bör det noteras att när kommissionen fått vetskap om en kartell är tiden för att reagera mycket knapp: mellan fyra och sex veckor. Erfarenheten visar att karteller i allmänhet faller samman efter en inspektion och därmed upphör med sin illegala verksamhet.

33. Det politiskt viktigaste beslutet under året var antagandet av kommissionens meddelande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden i februari 2002⁽¹⁾. Sedan 1996 utgör kommissionens policy för gynnsam behandling av företag som lämnar information om karteller en av hörnstenarna i kommissionens

⁽¹⁾ EGT C 45, 19.2.2002, s. 3–5.

kartellpolitik. Genom det nya meddelandet om immunitet förbättras det från 1996 i flera avseenden. Där finns ett antal ändringar som är avsedda att göra det mer attraktivt för företag att träda fram och därigenom bidra till att kommissionens kamp mot karteller effektiviseras. Nyckelinslagen i det nya meddelandet är följande: för det första ges fullständig immunitet från böter till det företag som först träder fram; för det andra skall det lämnade bevismaterialet vara tillräckligt för att inleda en inspektion; för det tredje tillåter kommissionen hypotetiska ansökningar, där faktiska bevis måste lämnas först i en andra fas; för det fjärde innebär beslutet om villkorad immunitet inom ett antal veckor att det anmälande företaget beviljas fullständig förutsebarhet i det rättsliga förfarandet; för det femte är befrielse från böter fortfarande möjlig på vissa villkor även efter det att kommissionen har genomfört en inspektion; om kommissionen för det sjätte redan har tillräckliga bevis för att påvisa en överträdelse, kan den, ifall befrielse redan beviljats, sänka böterna med högst 50 % för företag som bidrar med tillräckligt mervärde till kommissionens undersökning; sist men inte minst fattar kommissionen i syfte att öka säkerheten i fråga om bötesänkningar för det anmälande företaget ett preliminärt beslut om omfattningen av den sänkning som skall genomföras snarast efter ikraftträdandet.

34. Det faktum att det nya meddelandet om immunitet under de första tio månader det tillämpats lett till att ett tiotal karteller avslöjats inom EU är en tydlig indikation på dess effektivitet. Detta har också vidare implikationer. Rädslan för att en kartellmedlem skulle kunna vända sig till myndigheterna och få immunitet förefaller allmänt ha en destabiliserande inverkan på kartellverksamheten. Tillämpningen av 2002 års meddelande om immunitet kommer troligen inte blott att garantera att ett stort antal karteller upptäcks och beivras i framtiden, utan också bidra till att stabiliteten i redan befintliga karteller avsevärt undermineras.

35. Under år 2002 hade kommissionen möjlighet att belysa ytterligare en aspekt som avskräcker företag från att befatta sig med kartellverksamhet, nämligen ökningen av böterna för upprepade överträdelser mot konkurrensreglerna. Beslutet i fråga om "Gipsskivorna" är ett exempel på denna strategi. I detta ärende ålades två företag som tidigare hade avslöjats med att begå liknande överträdelser, vilka de bötesbelagts för, högre böter på

grund av de upprepade överträdelserna. I detta sammanhang och i direkt anknytning till programmet för gynnsam behandling av företag som lämnar upplysningar om karteller bör det emellertid betonas att även företag som uppvisar återfallsbeteende kan få en gynnsam behandling om de väljer att samarbeta med kommissionen.

36. Avskräckning är också det underliggande syftet i ärenden där kommissionen utkräver högre böter eller straff för att hindra företagens obstruktion och vägran att samarbeta i samband med inspektionerna. Som svar på viss obstruktion och bristande samarbete huvudsakligen under 2002, kommer kommissionen att vidta nödvändiga åtgärder för att garantera efterlevnaden av konkurrensreglerna, särskilt i fråga om inspektion.

37. Enligt riktlinjerna för beräkning av bötesbeloppet kommer kommissionen däremot inte i kommande ärenden att betrakta det som en försvårande omständighet vid fastställandet av det bötesbelopp som skall åläggas ett företag att företagets interna jurister har varskott företagsledningen om att det beteende som är föremål för kommissionens beslut är olagligt. Ett sådant varskoende kan dock användas som bevis på att en överträdelse föreligger.

38. Slutligen upprätthölls det omfattande internationella samarbetet också under 2002. I synnerhet uppvisade samordningen av undersökningarna och utbytet av allmän information med konkurrensmyndigheterna i Förenta staterna och Kanada stora framgångar. Dessutom inskred kommissionen i tre amerikanska civilrättsliga tvister som väckte frågan om hur amerikanska förfaranden för infordran av bevisning påverkar kommissionens politik för gynnsam behandling av företag som lämnar information om karteller.

1.1.2 Enskilda ärenden under 2002

Österrikiska banker ⁽¹⁾

39. Den 11 juni ålade kommissionen åtta österrikiska banker böter om totalt 124,26 miljoner euro för deras deltagande i en omfattande priskartell. Se kapitlet om finansiella tjänster nedan för närmare upplysningar ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Ärende COMP/D-1/36.571, IP/02/844, 11.6.2002.

⁽²⁾ Se punkt 190 f.

Metionin ⁽¹⁾

40. Den 2 juli ålade kommissionen Degussa AG och Nippon Soda Company Ltd böter om 118 respektive 9 miljoner euro för att ha deltagit i en priskartell avseende metionin (tillsammans med Aventis Animal Nutrition SA). Metionin är en av de viktigaste aminosyror vid sammansättningen av djurfoder och halvfabrikat till alla djurarter. Enligt en undersökning som inleddes 1999 fann kommissionen att dessa företag deltog i en världsomspännande kartell mellan februari 1986 och februari 1999.

41. Med stöd i kommissionens meddelande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden beviljades Aventis SA (före detta Rhône-Poulenc) fullständig befrielse från böter, eftersom företaget avslöjat kartellen för kommissionen och tillhandahållit avgörande bevis för dess verksamhet.

Industriella och medicinska gaser ⁽²⁾

42. Den 24 juli 2002 ålade kommissionen AGA AB, Air Liquide BV, Air Products Nederland BV, BOC Group plc, Messer Nederland BV, NV Hoek Loos och Westfalen Gassen Nederland NV böter om totalt 25,72 miljoner euro för deras deltagande i en hemlig kartell inom sektorn för industriella och medicinska gaser i Nederländerna.

Carlsberg och Heineken ⁽³⁾

43. Den 4 november lade kommissionen ned sin undersökning om ett påstått avtal om uppdelning av marknaden mellan danska Carlsberg och det nederländska bryggeriet Heineken, eftersom den inte funnit några bevis för att den misstänkta överträdelsen fortsatt efter maj 1995. En eventuell överträdelse skulle därför vara preskriberad.

44. Den 1 mars 2002 överlämnade kommissionen ett meddelande om invändningar till Carlsberg och Heineken, som gjorde gällande att de båda bryggerierna hade ingått ett informellt avtal för att begränsa sin verksamhet, särskilt sina förvärv, på varandras ”hemmamarknader” under perioden 1993–1996 ⁽⁴⁾. Kommissionens ärende grundade sig på handlingar som påträffats i samband med oanmälda inspektioner vid de båda företagen under våren 2000.

45. Båda parter lämnade skriftliga svar på meddelandet om invändningar, där de tillbakavisade kommissionens påståenden och betonade svårigheterna med att ta sig in på varandras hemmamarknader. Carlsberg lade också fram sitt ärende vid en muntlig utfrågning. Mot bakgrund av parternas argument beslutade kommissionen att fullfölja sin faktasökning med att genomföra ytterligare inspektioner på de båda bryggeriernas kontor i augusti 2002. Dessa inspektioner gav emellertid inga nya bevis avseende överträdelser under den femårsperiod som inte omfattades av preskription och där böter fortfarande kunde åläggas ⁽⁵⁾. Därför beslutade kommissionen att avskryva ärendet ⁽⁶⁾.

Konstauktionsfirmor ⁽⁷⁾

46. I ett beslut av den 30 oktober fann kommissionen att Christie’s och Sotheby’s, världens två ledande konstauktionsfirmor, bröt mot EU:s konkurrensregler genom att tillämpa fasta kommissionsavgifter och andra handelsvillkor mellan 1993 och början av år 2000. Syftet med kartellen var att minska den konkurrens mellan de två ledande auktionsfirmorna som växt fram under 1980-talet och tidiga 1990-talet. Den viktigaste aspekten av avtalet var en höjning av den kommission som säljarna betalade vid auktion (s.k. säljarkommission). Men avtalet gällde också andra handelsvillkor, såsom förskottsutbetalningar till säljare, garanterade säljresultat och betalningsvillkor.

47. Med stöd i meddelandet från 1996 om befrielse från eller nedsättning av böter i kartellärenden ansåg kommissionen att Christie’s borde beviljas fullständig befrielse från böter, eftersom företaget överlämnade avgörande bevis om kartellen vid en tidpunkt då kommissionen ännu inte inlett någon undersökning och då det var det första företag som inkom med sådan bevisning. Böterna för Sotheby’s fastlades till 20,4 miljoner euro, dvs. 6 % av företagets världsomsättning. Beloppet hade då sänkts med 40 % till följd av företagets samarbete i undersökningen.

⁽¹⁾ Ärende COMP/37.519, IP/02/976, 2.7.2002.

⁽²⁾ Ärende COMP/36.700, EUT L 84, 1.4.2003.

⁽³⁾ Ärende COMP/F-3/37.851

⁽⁴⁾ IP/02/350, 1.3.2002.

⁽⁵⁾ Rådets förordning (EEG) nr 2988/74 av den 26 november 1974 om preskriptionstider i fråga om förfaranden och verkställande av påföljder enligt Europeiska ekonomiska gemenskapens transport- och konkurrensregler (EGT L 319, 29.11.1974, s. 1). I detta fall löpte begränsningsperioden från maj 1995, fem år före dagen för kommissionens första inspektion i Carlsbergs lokaler.

⁽⁶⁾ IP/02/1603, 4.11.2002.

⁽⁷⁾ Ärende COMP/37.784.

Metylglukamin ⁽¹⁾

48. Den 27 november ålade kommissionen Aventis Pharma SA och Rhône-Poulenc Biochemie SA (gemensamt skyldiga till allvarliga överträdelse) böter om 2,85 miljoner euro för deras deltagande i en kartell för fastställande av priser och en uppdelning av marknaden för metyglukamin tillsammans med Merck KgaA. Metyglukamin är en kemisk produkt som används för framställning av röntgenkontrastmedel, läkemedel och färgningsmedel. Kommissionen fann att dessa företag deltog i en världsomspännande kartell mellan november 1990 och december 1999.

49. Merck KgaA beviljades fullständig befrielse från böter enligt kommissionens meddelande om befrielse från eller nedsättning av böter i kartellärenden, eftersom företaget avslöjade kartellen för kommissionen och tillhandahöll avgörande bevis för att den var verksam.

Gipsplattor ⁽²⁾

50. Den 27 november fattade kommissionen ett beslut om att ålägga Société Lafarge SA, BPB PLC, Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG och Gyproc Benelux SA/NV böter om totalt 478 miljoner euro. Kommissionen beskrev företagets handlande som en mycket allvarlig överträdelse av gemenskapens konkurrenslagstiftning. Genom den undersökning som kommissionen inledde på eget initiativ kunde man konstatera att de största europeiska tillverkarna av gipsplattor hade deltagit i en hemlig kartell som omfattade de fyra största marknaderna inom EU (Tyskland, Förenade kungariket, Frankrike och Benelux) och som gjorde att de i samförstånd kunde minska konkurrensen på dessa marknader, utbyta information om försäljningsvolym och skaffa upplysningar om prishöjningar på de brittiska och tyska marknaderna. Det samlade värdet på dessa marknader är ett av de högsta på tio år inom området för kartellbekämpning. BPB, Knauf och Lafarge ingick i kartellen mellan 1992 och 1998, och 1996 anslöt sig Gyproc.

51. Det höga bötesbeloppet motiveras av överträdelsens varaktighet, för Lafarge (249,60 miljoner euro) och BPB (138,60 miljoner euro), och av det faktum att företagen upprepat överträdelsen av bestämmelserna i artikel 81, vilket är en i hög-

sta grad försvårande omständighet. Endast BPB och Gyproc samarbetade med kommissionen och fick sänkta böter tack vare det.

52. Detta beslut utgör ett nytt prov på kommissionens beslutsamhet att upptäcka och beivra överträdelse av konkurrenslagstiftningen, såväl på grundval av undersökningar genomförda på kommissionens eget initiativ som på begäran om att tillämpa policyn om gynnsam behandling av företag som lämnar upplysningar. I kampen mot karteller prioriterar kommissionen viktiga delar av ekonomin inom EU, särskilt inom de sektorer där kommissionens åtgärder direkt kan förbättra konsumenternas välbefinnande. Dessutom är detta beslut en bekräftelse på kommissionens beslutsamhet att på lämpligt sätt straffa de företag som vid upprepade tillfällen bryter mot konkurrensreglerna, vilket i detta fall ledde till att bötesbeloppet höjdes.

Smakförstärkare i livsmedel ⁽³⁾

53. Den 17 december 2002 ålade kommissionen Ajinomoto Co. Inc. (Japan), Cheil Jedang Corporation (Sydkorea) och Daesang Corporation (Sydkorea) böter om vardera 15,54 miljoner euro, 2,74 miljoner euro och 2,28 miljoner euro för att de deltagit i en kartell för fastställande av priser och exklusiv tilldelning av kunder när det gäller nukleotider tillsammans med Takeda Chemical Industries Ltd (Japan). Nukleotid- eller nukleinsyra tillverkas av glukos och används inom livsmedelsindustrin för att tillsätta smaker i livsmedel. Enligt en undersökning som inleddes 1999 fann kommissionen att dessa företag deltog i en världsomfattande kartell mellan 1988 och 1998.

54. Mot bakgrund av policyn om gynnsam behandling av företag som lämnar upplysningar är det viktigt att notera att Takeda Chemical Industries Ltd (Japan) helt befriades från böter, eftersom företaget lämnat in avgörande bevis på att kartellen var verksam under en period då kommissionen inte kände till den.

Specialgrafit ⁽⁴⁾

55. Den 17 december ålade kommissionen SGL Carbon AG, Le Carbone-Lorraine S.A., Ividen Co., Ltd., Tokai Carbon Co., Ltd, Toyo Tanso Co., Ltd., NSCC Techno Carbon Co., Ltd., Nip-

⁽¹⁾ Ärende COMP/37.978, IP/02/1746, 27.11.2002.

⁽²⁾ Ärende COMP/37.152.

⁽³⁾ Ärende COMP/37.671, IP/02/1907, 17.12.2002.

⁽⁴⁾ Ärende COMP/37.667, IP/02/1906, 17.12.2002.

pon Steel Chemical Co., Ltd., Intech EDM B.V. och Intech EDM AG böter om totalt 51,8 miljoner euro för att ha deltagit i en priskartell på marknaden för isostatisk specialgrafit ⁽¹⁾. Dessutom ålades SGL Carbon AG böter om 8,81 miljoner euro för sitt deltagande i en annan priskartell som påverkar marknaden för pressad specialgrafit. GrafTech International, Ltd. (före detta UCAR), som också befanns skyldigt till båda överträdelserna, befriades helt från böter eftersom företaget avslöjade förekomsten av kartellen för kommissionen och lade fram avgörande bevis för dess verksamhet.

Armeringsjärn ⁽²⁾

56. Den 17 december antog kommissionen ett beslut om att ålägga nio företag motsvarande elva bolag (Alfa Acciai SpA, Feralpi Siderurgica SpA, Ferriere Nord SpA, IRO Industrie Riunite Odolesi SpA, Leali SpA och Acciaierie e Ferriere Leali Luigi SpA som befinner sig i konkurs, Lucchini SpA och Siderpotenza SpA, Riva Acciaio SpA, Valsabbia Investimenti SpA och Ferriera Valsabbia SpA) och en företagssammanslutning (Federacciai) böter om sammanlagt 85 miljoner euro för att de deltagit i en kartell på den italienska marknaden för armeringsjärn. Detta utgör ett mycket allvarligt brott mot artikel 65.1 i EKSG-fördraget.

57. Detta unika, komplexa och fortlöpande avtal består av flera delar: fasta priser på ”extra stora” produkter (pristillägg och armeringsjärnets diameter som läggs till grundpriset), fastställande av baspriser, fastställande av betalningsfrister samt begränsning eller kontroll av produktionen eller försäljningen.

58. Dessa företag ålades böter om mellan 2,69 miljoner euro och 3,57 miljoner euro. Kommissionen tog hänsyn till att Riva och Lucchini är stora företagsgrupper som har mycket högre omsättning än övriga deltagare i kartellen.

59. I enlighet med rättspraxis i målet *Eurofer* ⁽³⁾ var Federacciai föremål för kommissionens beslut men ålades inga böter. Ferriere Nord begick överträdelser vid upprepade tillfällen, vilket utgör en försvarande omständighet, men sam-

tidigt var företaget det enda som samarbetade med kommissionen, och kvalificerade sig därmed för en nedsättning av böterna enligt meddelandet om befrielse från eller nedsättning av böter i kartellärenden.

60. I enlighet med sitt meddelande av den 26 juni 2002 om vissa förändringar i handläggningen av konkurrensärenden till följd av att EKSG-fördraget löper ut ⁽⁴⁾, där kommissionen framhåller sin avsikt att följa allmänna rättsprinciper när fördraget ersätts, tillämpade kommissionen bestämmelserna i EKSG-fördraget i detta ärende efter det att det löpt ut. Enligt meddelandet gäller följande: ”Om kommissionen vid tillämpningen av gemenskapens konkurrensregler på avtal identifierar en överträdelse på ett område som omfattas av EKSG-fördraget, kommer den materiella rätt som tillämpas att vara den rätt som gällde vid den tidpunkt då de sakförhållanden som överträdelserna består i inträffade, oberoende av när tillämpningen äger rum. När det gäller förfarandena kommer det under alla omständigheter att vara EG-lagstiftningen som gäller efter det att EKSG-fördraget löper ut.”

1.2 Vertikala avtal

Nintendo ⁽⁵⁾

61. Den 30 oktober beslutade kommissionen att ålägga Nintendo Corporation Ltd och Nintendo of Europe GmbH (Nintendogruppens moderbolag och dess största dotterbolag i Europa) samt till John Menzies plc, Soc. Rep. Concentra L.DA, Linea GIG S.p.A, Nortec S.A., Bergsala AB, Itochu Corporation och cd-Contact Data GmbH böter om sammanlagt 167,9 miljoner euro.

62. I sitt beslut kom kommissionen fram till att företagen begått överträdelser mot artikel 81.1 i EG-fördraget och artikel 53.1 i EES-avtalet genom att begränsa parallellhandel med Nintendos konsoler och spel inom EES-området. Förutom att ingå formella distributionsavtal om att begränsa parallellimport hade företagen ett nära samarbete för att spåra ursprunget till parallellhandeln och identifiera parallellhandlare.

63. Överträdelserna organiserades av Nintendo, men övriga företag, alltså Nintendos oberoende

⁽¹⁾ ”Specialgrafit” är den allmänna term som generellt används inom industrin för att beskriva en grupp grafitprodukter som kan användas på olika sätt.

⁽²⁾ Ärende COMP/37.956.

⁽³⁾ Domstolens dom av den 11 mars 1999 i mål T-136/94.

⁽⁴⁾ EGT C 152, 26.6.2002, s. 5.

⁽⁵⁾ Ärendena COMP/C-3/35.587, COMP/C-3/35.707 och COMP/C-3/36.321.

återförsäljare i olika EES-länder, samarbetade aktivt och i de flesta fall av egen vilja med Nintendo i samband med överträdelsen och drog nytta av den. För att kunna avgöra vilka böter som ålagts indelades företagen, utifrån de stora skillnaderna mellan dem, i grupper som motsvarar hur de enskilda företagens olagliga uppträdande faktiskt inverkar på konkurrensen. Dessutom tillämpades en multiplikator på det ursprungliga bötesbelopp som förelagts Nintendo, John Menzies plc och Itochu Corporation för att säkerställa en tillräckligt avskräckande effekt i förhållande till deras storlek och totala tillgångar.

64. Flera försvärande omständigheter ledde till höjda bötesbelopp. Bland annat förekom en ledare och anstiftare av överträdelsen (Nintendo), fortsatta överträdelser efter det att kommissionen påbörjat sina undersökningar (Nintendo, John Menzies plc) och ett försök att vilseleda kommissionen i fråga om överträdelsens omfattning genom tillhandahållande av felaktiga uppgifter efter en formell begäran om upplysningar (John Menzies plc). Kommissionen har också konstaterat förmildrande omständigheter i detta fall: en rent passiv roll (Soc. Rep. Concentra L.DA) och det faktiska samarbetet med kommissionen i det administrativa förfarandet (Nintendo, John Menzies plc).

65. Genom att bevilja Nintendo och John Menzies plc en betydande nedsättning av böterna efter det att de börjat samarbeta, understök kommissionen den vikt som den fäster vid sådant samarbete även i fråga om vertikala överträdelser som inte omfattas av kommissionens policy om gynnsam behandling av företag som lämnar information om karteller. Slutligen beaktades det faktum att Nintendo lämnade avsevärd ekonomisk kompensation till tredje part som lidit ekonomisk skada till följd av överträdelsen.

66. Som framgår av detta beslut utgör en begränsning av parallellhandeln ett mycket allvarligt brott mot artikel 81 i EG-fördraget som kommer att följas upp och beivras av kommissionen på ett sätt som liknar de åtgärder som vidtas i samband med klassiska horisontella karteller.

2. Artiklarna 82 och 86

2.1 Artikel 82

67. Även om inga formella beslut om missbruk av en dominerande ställning har fattats under

årets lopp, fortsätter kommissionen att ägna stor uppmärksamhet åt de snedvridande effekter på konkurrensen och marknaderna som kan bli resultatet av att stora företag missbrukar en dominerande ställning. Undersökningar som inletts efter klagomål eller på eget initiativ pågår för närvarande och gäller olika sektorer såsom telekommunikation, transport och medier ⁽¹⁾.

IMS Health ⁽²⁾

68. Ett antal turer utmärkte under år 2002 detta ärende, där kommissionen hade beslutat att vidta interimsåtgärder ⁽³⁾ i fråga om IMS Health den 3 juli 2001. Detta beslut upphävdes senare av domstolen som gav uppskov med verkställigheten till dess att ett slutligt beslut har meddelats i förfarandena ⁽⁴⁾. Uppskov har lämnats i dessa förfaranden i väntan på resultatet av en preliminär dom ⁽⁵⁾ i *Landgericht* Frankfurt om frågor som rör kommissionens beslut.

69. Medan kommissionen fortsatte sin bedömning av IMS uppförande i huvudförandet under 2002, fattade de tyska domstolarna ett antal beslut avseende IMS immaterialrättsliga ställning med avseende på 1860-blockstrukturen ⁽⁶⁾. Kommissionens beslut grundade sig på antagandet att strukturen och avledningar av den var upphovsrättsskyddade ⁽⁷⁾. I det senaste beslutet som fattades av *Oberlandesgericht* Frankfurt den 17 september i målet IMS mot Pharma Intranet (PI) ⁽⁸⁾ framkom det att IMS inte kunde väcka talan för att hävda upphovsrättsliga krav, vare sig med stöd i upphovsrätten eller en rätt av sitt eget slag, men att företaget kan kräva ett föreläggande om att PI skall upphöra med sina överträdelser av tysk konkurrenslagstiftning. Domstolen ansåg emellertid att denna rättighet inte innebär att IMS kan monopolisera alla strukturer som liknar eller är en avledning av 1860-strukturen. Kommissionen kommer fortsättningsvis att följa pågående

⁽¹⁾ För detaljuppgifter, se avsnitten om särskilda sektorer i denna rapport: avsnitt I.C.4.3. om järnvägstransporter, punkt 133; avsnitt I.C.8. om en politik för informationssamhället, punkt 196.

⁽²⁾ Ärende COMP/38.044, IMS Health/NDC.

⁽³⁾ Beslut av den 3 juli 2001, EGT L 59, 28.2.2002, där IMS uppmanas att ge licens för användning av 1860-blockstrukturen som bygger på en uppdelning av Tyskland i 1860 geografiska försäljningsområden.

⁽⁴⁾ Beslut av den 26 oktober 2001 i mål T-184/01 R och den 11 april 2002 i mål C-481/01 P(R).

⁽⁵⁾ Mål C-418/01.

⁽⁶⁾ Segmentering av det nationella territoriet i 1860 geografiska områden, eller block, för att sammanställa försäljningsuppgifter åt läkemedelsindustrin i Tyskland.

⁽⁷⁾ Beslutet, punkt 36.

⁽⁸⁾ Pharma Intranet AG köptes av NDC den 16 oktober 2000.

mål i tyska domstolar för att kunna besluta vilka åtgärder som skall vidtas i huvudförandet i detta ärende.

2.2 Artikel 86

70. I sin dom av den 30 januari 2002 i mål T-54/99, *max.mobil*, hade förstainstansrätten att pröva en talan om ogiltigförklaring enligt artikel 230 i EG-fördraget som Österrikes näst största mobiltelefonoperatör, *max.mobil*, begärt. Talan avsåg en skrivelse där kommissionen hade informerat *max.mobil* om att den inte tänkte beakta det klagomål där företaget begärt att kommissionen skulle ingripa mot Österrike med stöd av artikel 86.3 EG-fördraget, eftersom Österrike påstods ha begått överträdelse mot artikel 86.1 tillsammans med artikel 82 i EG-fördraget i samband med fasta koncessionsavgifter.

71. Enligt artikel 86.3 i EG-fördraget kan kommissionen tillämpa artiklarna 86.1 och 86.2 och i tillämpliga fall rikta lämpliga direktiv eller beslut till medlemsstaterna. Gemenskapsdomstolarna har under lång tid bekräftat kommissionens uppfattning att den har rätt att avgöra om och hur den skall utnyttja sina befogenheter enligt artikel 86.3 utan att begränsas av klagomål som lämnats in av tredje man. Detta innebar att när kommissionen inte vidtog några åtgärder avseende det klagomål som en enskild person riktat mot en medlemsstat på grund av åsidosättande av artikel 86.1, eller i fall där kommissionen avstod från att vidta åtgärder, kunde denna person inte väcka talan om underlåtenhet eller ogiltigförklaring. I sin dom av den 20 februari 1997 ⁽¹⁾ fastslog EG-domstolen på nytt att talan om ogiltigförklaring som en klagande väckt i fråga om kommissionens underlåtenhet att vidta åtgärder med stöd av artikel 86.3 i EG-fördraget inte kan godtas, men att det inte kan utslutas att den enskilde i undantagsfall kan resa sådana anspråk ⁽²⁾.

⁽¹⁾ EGT 20.2.1997, mål C-107/95 P, *Bilanzbuchhalter*.

⁽²⁾ I sin dom i mål TF 1 (3.6.1999, mål T-17/96) ansåg förstainstansrätten med stöd av EG-domstolens beslut i mål *Bilanzbuchhalter* att en talan mot kommissionen för dess underlåtenhet att vidta åtgärder för första gången uppfyllde villkoren för att tas upp till prövning. Förstainstansrätten ansåg att den klagande befann sig i en exceptionell situation. Eftersom kommissionen emellertid hade fattat beslut före den dag då domen avkunnades, fanns det inget behov av att pröva den talan som väckts med anledning av kommissionens underlåtenhet att vidta åtgärder. Med anledning av ett överklagande bekräftade EG-domstolen (12.7.2001, förenade målen C-302/99 och C-308/99 P) att eftersom kommissionen hade fastställt sin ståndpunkt och därmed gjort talan avseende underlåtenhet att vidta åtgärder grundlös, var det inte nödvändigt för förstainstansrätten att pröva talan.

72. I sin dom i målet *max.mobil* ovan avvek förstainstansrätten avsevärt från tidigare rättspraxis. Den ansåg att enskilda klagande enligt artikel 86.3 hade rätt att få sina klagomål behandlade av kommissionen på ett grundligt och opartiskt sätt. Enligt förstainstansrätten kunde denna skyldighet bli föremål för rättslig prövning, vilket innebär att den klagande har rätt att väcka talan enligt artikel 230 i EG-fördraget om upphävande av en rättsakt med stöd av vilken kommissionen underlåtit att utnyttja sina befogenheter enligt artikel 86.3. Enligt domen var domstolens roll begränsad till att kontrollera kommissionens agerande med avseende på tre punkter: 1) att ärendet innehöll en vid första anblicken konsekvent motivering som visade att tillräcklig hänsyn tagits till de relevanta delarna i ärendet, 2) att fakta i ärendet var materiellt riktiga och 3) att bedömningen av dessa fakta inte var behäftad med uppenbara felaktigheter.

73. Förstainstansrätten avslog *max.mobil*s talan som ogrundad, efter att ha gjort en bedömning av den berörda skrivelsen från kommissionen. Eftersom detta mål gav upphov till viktiga principfrågor har kommissionen ändå inkommit med ett överklagande till EG-domstolen där den yrkar att förstainstansrättens dom skall ogiltigförklaras och att *max.mobil*s talan skall avvisas ⁽³⁾.

C — Konkurrensutvecklingen i olika sektorer

1. Energi: liberalisering av el- och gassektorn

74. År 2002 var ett mycket viktigt år för liberaliseringen av gas- och elmarknaderna i Europa. Betydande framsteg gjordes för att anta ny lagstiftning (ett direktiv om fullbordandet av de inre gas- och elmarknaderna – nedan ”fullbordande-direktivet”, en förordning om gränsöverskridande elhandel samt ett direktiv om tryggad gasförsörjning). Samtidigt avslutade kommissionen ett antal mycket viktiga konkurrensärenden med koppling till energisektorn.

75. Årets viktigaste händelse var energirådets möte den 25 november 2002. Under mötet nådde EU:s medlemsstater en politisk uppgörelse om fullbordande av de inre gas- och elmarknaderna ⁽⁴⁾ (ändringar av direktiv 96/92/EG om

⁽³⁾ Se EGT C 169, 13.7.2002, s. 15.

⁽⁴⁾ Rådets dokument 14867/02 av den 27 november 2002 för gas och rådets dokument 14869/02 av den 27 november 2002 för elektricitet.

elektricitet och direktiv 98/30/EG om gas) och om en förordning om gränsöverskridande elhandel. Denna politiska överenskommelse är ett stort steg i liberaliseringen av energimarknaderna, och när den formellt antagits (enligt planerna sommaren 2003) kommer den att ge marknadens aktörer den rättsliga förutsägbarhet som är nödvändig för att de skall kunna verka inom energisektorn under kommande år.

76. Vad gäller fullbordandedirektivet kan de viktigaste inslagen i kompromissen mellan EU:s medlemsstater i november 2002 sammanfattas enligt följande: 1) att *öppna marknaden* för alla icke-inhemska gas- och elkunder senast den 1 juli 2004 och för övriga kunder – dvs. också privata hushåll – senast den 1 juli 2007, 2) att skärpa *skyldigheterna att tillhandahålla samhällsomsfattande tjänster* inom elsektorn (garanti om energiförsörjning till rimliga priser), 3) *rättslig och funktionell uppdelning* av systemoperatörer som svarar för elöverföring och eldistribution senast den 1 juli 2004 (funktionell uppdelning för systemoperatörer som svarar för distribution senast den 1 juli 2004, rättslig uppdelning den 1 juli 2007), 4) att införa en *reglerad ordning för tredje mans tillgång* till överförings- och distributionsnätverk och system för flytande naturgas (LNG) ⁽¹⁾. Vad gäller lagring har EU:s medlemsstater ett val mellan regelstyrda eller framförhandlade regelverk för tredje man, 5) man måste inrätta *myndigheter med ansvar för reglernas utformning* vilka åtminstone har behörighet att fastställa eller godkänna vilka metoder som skall ligga till grund för beräkningen av avgifterna för anslutning till distributionsnätet, innan de träder i kraft, och 6) vad gäller ny gasinfrastruktur kan kommissionen komma att godkänna *avvikelser* från fastställda avgifter.

77. Regleringen av gränsöverskridande handel inom elsektorn syftar till att upprätta rättvisa regler för gränsöverskridande utväxling av el, vilket leder till ökad konkurrens på den inre elmarknaden. De viktigaste inslagen i kompromissen mellan EU:s medlemsstater i november 2002 kan sammanfattas enligt följande: 1) inrättandet av en mekanism som skall kompensera operatörer av överföringssystem för kostnader i samband med överföringen av gränsöverskridande elektricitetsflöden, en kompensation som skall betalas av de operatörer från vilkas överföringssystem det

gränsöverskridande flödet härstammar och de överföringssystem där flödet slutar, 2) att upprätta harmoniserade principer för uttaget av gränsöverskridande överföringsavgifter, i synnerhet tillämpningen av icke-diskriminerande och öppna avgifter – som inte är avståndsrelaterade – för användningen av nätet, även om signaler för att återspegla balansen mellan produktion och konsumtion ⁽²⁾ är tillåtna, 3) att införa regler för att maximera tillgången på överföringskapacitet, 4) att införa principer för att hantera överbelastning, 5) att införa regler för hur intäkterna från förvaltningen av överbelastningen skall användas, 6) att införa principer för avgifter och tilldelning av kapacitet och 7) att medlemsstaterna skall införa påföljder för medlemsstaterna för överträdelser av bestämmelserna och skyldigheter för medlemsstaterna att avlägga rapport till kommissionen, som övervakar genomförandet av förordningen.

78. Den politiska överenskommelse som uppnått mellan EU:s medlemsstater är i stort förenlig med kommissionens ändrade förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel som antogs i juni 2002 ⁽³⁾. I förslaget behandlas resultaten från Europeiska rådets möte i Barcelona och diskussionerna i rådets arbetsgrupper, och där beaktas också en rad ändringar som antagits av Europaparlamentet under den första bearbetningen av lagstiftningsförslaget. Kommissionen hade emellertid föreslagit att marknaden helt skulle öppnas vid ett tidigare datum.

79. Utöver paketet om den inre marknaden antog kommissionen ett förslag till direktiv om åtgärder för att garantera en trygg naturgasförsörjning ⁽⁴⁾. Detta förslag syftar till att klargöra och fastställa de olika marknadsaktörernas ansvarsområden när det gäller att uppfylla normerna för försörjningstrygghet på en liberaliserad europeisk gasmarknad. I detta avseende innebär förslaget i första hand att medlemsstaterna skall införa vissa miniminormer för leverans till avbrottskänsliga kunder, t.ex. kapacitet och volym som måste vara tillgänglig under svåra väderförhållanden eller vid stora leveransstörningar. Dessa regler gäller emellertid inte företag med små marknadsandelar.

⁽²⁾ "Platsindikerande signaler."

⁽³⁾ KOM(2002) 304, slutlig, 7.6.2002.

⁽⁴⁾ KOM(2002) 488, slutlig, 11.9.2002.

⁽¹⁾ LNG står för Liquefied Natural Gas.

80. I förslaget till direktiv understryks också vikten av långsiktiga gasförsörjningskontrakt för försörjningstryggheten inom den europeiska gassektorn. Även om förslaget till direktivet fasthåller att den nuvarande omfattningen av långsiktiga gasförsörjningskontrakt gott och väl är tillfredsställande på gemenskapsnivån, införs en mekanism som möjliggör övervakning av dessa kontrakt och att lämpliga åtgärder vidtas om de långsiktiga kontraktens omfattning inte längre skulle anses tillfredsställande. I detta sammanhang är det också viktigt att understryka att de långsiktiga kontrakten inte i sig är oförenliga med EG:s konkurrenslagstiftning, men kommissionen kommer att övervaka om en sådan oförenlighet skulle uppstå i enskilda fall. I den mån som begränsningar i gasförsörjningskontrakt är nödvändiga för att stödja betydande investeringar, exempelvis i ett gasfält, kommer kommissionen att ta hänsyn till detta.

81. Antagandet av lagstiftning som syftar till liberalisering av de europeiska energimarknaderna måste åtföljas av en strikt tillämpning av EU:s konkurrenslagstiftning. Konkurrenslagstiftningens bidrag till liberaliseringsprocessen torde bli allt större under kommande år då medlemsstaterna kommer att inrätta tillämpliga juridiska ramar för att införa effektiv konkurrens på energimarknaderna. EU:s och medlemsstaternas konkurrensmyndigheter kommer i detta avseende att ansvara för att statliga åtgärder som motverkar inrättandet av en gemensam energimarknad inte ersätts med åtgärder som vidtas av marknadsaktörer.

82. Vad gäller det moderniseringsarbete som leder till en decentralisering av tillämpningen av EU:s konkurrenslagstiftning kommer ett nära samarbete mellan kommissionen och de nationella myndigheterna att krävas. För att kunna göra rätt prioriteringar bör detta samarbete inte begränsas till de nationella konkurrensmyndigheterna, utan kommer att så långt som det är möjligt också sträcka sig till nationella regleringsinstanser som spelar en avgörande roll i fråga om att genomföra liberaliseringspolitiken i praktiken.

83. Kommissionen anser att de enskilda energimarknaderna fortfarande ofta domineras av nationella förespråkare av en strikt tillämpning av konkurrensreglerna och att liberaliseringsprocessen med största sannolikhet kommer att leda till ytterligare företagsförvärv och fusioner som kräver strikt tillämpning av lagstiftningen om kontroll av företagskoncentrationer samt att vissa

energibolag kan komma att försöka dra nytta av statligt stöd för att förbättra sin konkurrenssituation på liberaliserade energimarknader som kräver strikt tillämpning av reglerna för statligt stöd.

84. På konkurrensområdet fortsätter kommissionen att inrikta sig på olika aspekter av konkurrens på leveransområdet och nätverksfrågor. Kommissionen anser att överenskommelser mellan leverantörer kan leda till en konstlad minskning av utbudet för konsumenterna och deras möjlighet att byta leverantörer. Vad gäller tillgången till nätverk anser kommissionen att utan att införa en effektiv, öppen och icke-diskriminerande ordning för tredje man om tillgång till nätverken kommer alternativa leverantörer att hindras från att nå kunder med konkurrerande erbjudanden.

85. Vad gäller konkurrensen på leveransområdet var den största framgången under 2002 avslutandet av det s.k. GFU-ärendet ⁽¹⁾. Detta ärende gällde gemensam försäljning av norsk naturgas genom en gasförhandlingskommitté. Det var kommittén, och inte de enskilda företagen, som beslöt vem som kunde köpa norsk gas och till vilket pris. GFU-systemet innebar att europeiska konsumenter inte kunde välja mellan norska gasproducenter, som täckte totalt 10 % av efterfrågan på gas inom EU, utan bara kunde handla med GFU. Ärendet kunde avslutas av kommissionen efter det att företagen åtagit sig att i framtiden marknadsföra sin gas individuellt och efter det att de två största marknadsaktörerna, Statoil och Norsk Hydro, vidtagit vissa kompletterande åtgärder till förmån för nya kunder.

86. Ett annat ärende som gäller förbättringen av leveransstrukturen är det s.k. Synergen-ärendet ⁽²⁾. Det gällde upprättandet av ett kraftverk i Dublin på Irland som genomfördes av den inhemska elproducenten ESB och det norska gas- och oljebolaget Statoil. I syfte att åtgärda de aktuella konkurrensproblemen (som bl.a. berodde på Statoils åtagande att överlåta försäljningen av den av Synergen producerade elektriciteten till ESB) åtog sig ESB att ge kunderna tillgång till el genom auktioner eller direktförsäljning. Dessa volymer kan utnyttjas av nya företag på marknaden för att bygga upp en kundbas när de bygger nya kraftverk.

87. Vad gäller förbättringen av ordningen för tillträde till nätverk har kommissionen genomfört ett

⁽¹⁾ Ärende COMP/E-4/36.072, IP 02/1084, 17.7.2002.

⁽²⁾ Ärende COMP/E-4/37.732, IP 02/792, 31.5.2002.

antal viktiga undersökningar; majoriteten av dessa undersökningar är ännu inte avslutade. År 2002 ägnade sig kommissionen särskilt åt gaslänken Förenade kungariket–Belgien ⁽¹⁾. Kommissionen kunde avsluta undersökningen när det stod klart att de berörda företagen hade vidtagit eller inom en snar framtid skulle vidta vissa åtgärder som underlättade tredje mans anslutning till denna viktiga förledning mellan Förenade kungariket och Belgien.

88. Företagskoncentrationerna inom energisektorn fortsatte under 2002, såväl nationellt som inom gemenskapen. Inom gemenskapen föreföll antalet transaktioner minska något jämfört med tidigare år. Emellertid föreligger indikationer på att den pågående liberaliseringen av gassektorn kan komma att leda till fler företagskoncentrationer på detta område. Det område som främst omfattades av koncentrationer gällde produktion och leverans av el samt på området för elhandel. Kommissionen företog ingen fullständig fördjupad undersökning av företagskoncentrationer på elmarknaden under 2002.

89. Inom gassektorn var det en företagskoncentration som var särskilt viktig under 2002. Europeiska kommissionen godkände på vissa villkor det gemensamma förvärv av den regionala gasåterförsäljaren Gas Versorgung Süddeutschland (GVS) i Baden-Württemberg som genomfördes av det tyska elbolaget Energie Baden-Württemberg AG (EnBW) och det italienska gas- och oljebolaget ENI S.p.A ⁽²⁾. Transaktionen, som den ursprungligen anmälts till kommissionen, skulle ha lett till en förstärkning av GVS dominerande ställning på marknaden för regional gasåterförsäljning genom att garantera tillgången till en avsevärd del av GVS kunder, vilka för närvarande kontrolleras av EnBW. Parterna har för att lösa detta konkurrensproblem åtagit sig att ge alla lokala gasdistributörer möjlighet att i förtid kunna avsluta långsiktiga leveransavtal som slutits med GVS eller med något av de dotterbolag som EnBW kontrollerar.

90. År 2002 var också ett mycket viktigt år för kontroll av statligt stöd inom energisektorn. Undersökningarna gällde främst icke-återvinningsbara kostnader ("stranded costs") ⁽³⁾. I detta sammanhang lade kommissionen fram en första

inventering av statligt stöd som beviljats olika energikällor ⁽⁴⁾. I inventeringen anges olika åtgärder som vidtagits inom energisektorn på nationell nivå och EU-nivå, när relevant information finns tillgänglig. Inventeringen går utöver det strikt juridiska begreppet statligt stöd och är utformad som ett instrument för övervakning av hur framtida stöd påverkar de olika marknaderna.

2. Posten

2.1 Det nya postdirektivet

91. Den 10 juni antog rådet och Europaparlamentet det nya postdirektivet 2002/39/EG ⁽⁵⁾. I enlighet med kommissionens förslag hade rådet den 15 oktober 2001 kommit fram till en gemensam ståndpunkt om en text som syftade till att ändra det befintliga postdirektivet. Följande större ändringar infördes då av rådet:

- Ytterligare en öppning av marknaden med en progressiv minskning av monopolområdet fr.o.m. den 1 januari 2003 och den 1 januari 2006 ⁽⁶⁾.
- En möjlighet att genomföra den inre marknaden för posttjänster 2009 ⁽⁷⁾, genom ett förslag från kommissionen som skall godkännas av Europaparlamentet och rådet.
- En liberalisering av utgående gränsöverskridande post, förutom i de medlemsstater där den måste vara en del av monopoltjänsten för att säkerställa att de samhällsomfattande tjänsterna kan utföras.

⁽⁴⁾ Internet (http://europa.eu.int/comm/dgs/energy_transport/home/aids/energy_en.htm).

⁽⁵⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/39/EG av den 10 juni 2002 om ändring av direktiv 97/67/EG för att ytterligare öka konkurrensen inom postsektorn i gemenskapen.

⁽⁶⁾ Från och med 2003 skall det monopolfria området omfatta brev som väger mer än 100 g. Denna viktgräns skall inte tillämpas om priset är lika högt som eller mer än tre gånger så högt som den allmänna avgiften för en brevframsändelse av första viktlassen inom den snabbaste normalkategori. Från och med 2006 skall det monopolfria området omfatta brev som väger mer än 50 g. Denna viktgräns skall inte tillämpas om priset är lika högt som eller mer än tre gånger så högt som den allmänna avgiften för en brevframsändelse av första viktlassen inom den snabbaste normalkategori.

⁽⁷⁾ Under 2006 skall kommissionen slutföra en utvärderingsstudie som för varje medlemsstat skall bedöma konsekvenserna för de samhällsomfattande tjänsterna av att den inre marknaden för postsektorn genomförs fullt ut år 2009. På grundval av slutsatserna i denna studie skall kommissionen överlämna en rapport till Europaparlamentet och rådet tillsammans med ett förslag som, om lämpligt, bekräftar att den inre marknaden för postsektorn skall genomföras fullt ut år 2009 eller bestämmer andra åtgärder mot bakgrund av slutsatserna i studien.

⁽¹⁾ Ärende COMP/E-4/38.075, IP 02/401, 13.3.2002.

⁽²⁾ Ärende COMP/M.2822, IP 02/1905, 17.12.2002.

⁽³⁾ Se avsnittet om statligt stöd, punkterna 386 f.

- Ett förbud mot korssubventionering av samhällsomfattande tjänster utanför den sektor som omfattas av monopol och som sker med inkomster från tjänster innanför den sektor som omfattas av monopol där det inte kan visas att den är absolut nödvändig för att fullgöra särskilda skyldigheter i fråga om samhällsomfattande tjänster som införts på det konkurrensutsatta området.
- En tillämpning av principerna om öppenhet och icke-diskriminering när de som tillhandahåller samhällsomfattande tjänster använder sig av specialavgifter.

92. Senare reviderades och godkändes texten av Europaparlamentet med ytterligare tre ändringar som inte påverkar de nya inslag som förtecknas ovan.

3. Telekommunikation

3.1 Ett nytt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster

93. Den 14 februari antog rådet ett nytt regelverk för förhandsregleringen av elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster som trädde i kraft den 24 april. Detta lagstiftningspaket, som omfattar totalt fem direktiv⁽¹⁾, innebär en omfattande översyn av regelverket för telekommunikation och syftar till att skapa mer konkurrens inom denna mycket viktiga sektor av den europeiska ekonomin. Fyra av direktiven (ramdirektiv 2002/21/EG, tillträdesdirektivet 2002/19/EG, auktorisationsdirektivet 2002/20/EG och direktiv om samhällsomfattande tjänster 2002/22/EG) skall vara omsatta i nationell lagstiftning senast den 25 juli 2003 och tillämpas från den dagen, medan direktivet om integritet och elektronisk kommunikation 2002/58/EG skall genomföras den 31 oktober 2003.

94. Det nya regelpaketet syftar till att vara teknologineutralt, vilket innebär att alla överföringsnätverk behandlas lika. Därigenom säkerställs att marknadens aktörer endast omfattas av regleringar när det är nödvändigt och då på samma sätt inom hela EU, bl.a. genom att ge kommissionen befogenheter att uppmana nationella regleringsmyndigheter att dra tillbaka förslag till beslut på

nyckelområden som är kopplade till den inre marknadens funktion.

95. Ett av de viktigaste inslagen i det nya regelverket är den nya definitionen av begreppet ”betydande marknadsinflytande” som för närvarande grundar sig i definitionen av dominerande ställning i artikel 82 i EG-fördraget (se artikel 14 i ramdirektivet). Som ett resultat av denna förändrade definition kan ett krav på förhandsreglering som en allmän regel ställas på företaget i enskild eller kollektiv dominerande ställning i den mening som avses i artikel 82. Under det tidigare regelverket var ett företag föremål för förhandsreglering under förutsättning att det hade 25 % av marknaden. Den nya definitionen av betydande marknadsinflytande kommer därför att leda till att regleringströskeln höjs samtidigt som man skapar överensstämmelse mellan förhandsreglering och genomförandet av konkurrensreglerna i efterhand mot företag i dominerade ställning.

96. En annan viktig aspekt av det nya regelverket är de nationella regleringsmyndigheternas skyldighet att utföra en ordentlig marknadsanalys innan någon form av regleringsskyldigheter kan åläggas företag med betydande marknadsinflytande. I synnerhet kommer de nationella regleringsmyndigheterna att tvingas definiera den relevanta produktmarknaden och geografiska marknaden för att bedöma huruvida ett företag har ett betydande marknadsinflytande. I detta syfte har kommissionen antagit riktlinjer⁽²⁾ för marknadsanalyser och bedömning av betydande marknadsinflytande⁽³⁾ som beskriver vilka metoder och konkurrenslagstiftningsprinciper som de nationella regleringsmyndigheterna har att följa när de genomför sin marknadsanalys. I praktiken förväntas de nationella regleringsmyndigheterna inrikta sin marknadsanalys på marknader med egenskaper som berättigar till förhandsreglering mot bakgrund av vissa specifika kriterier. Dessa marknader finns upptagna i en rekommendation som kommissionen antog den 11 februari 2003⁽⁴⁾ enligt artikel 15 i regelverksdirektivet. Om en nationell regleringsmyndighet beslutar att reglera en marknad som inte är upptagen i rekommendationen, måste den begära ett förhandsgodkännande från kommissionen och följa det förfarande som beskrivs i artikel 7 i direktivet.

⁽²⁾ I enlighet med artikel 15 i regelverksdirektivet.

⁽³⁾ EGT C 165, 11.7.2002.

⁽⁴⁾ C(2003)497.

⁽¹⁾ EGT L 108, 24.4.2002 och EGT L 202, 31.7.2002, s. 37.

97. Enligt det nya regelverket förväntas nationella regleringsmyndigheter samarbeta med nationella konkurrensmyndigheter när de utför sin marknadsanalys. De nationella regleringsmyndigheternas roll kommer därför att stärkas, eftersom de måste kunna säkerställa att marknadsdefinitioner eller frågor som är kopplade till en dominerande ställning kommer att behandlas lika i ett förhands- och efterhandsperspektiv. Inom ramen för detta samarbete skall de nationella regleringsmyndigheterna och de nationella konkurrensmyndigheterna ha rätt att utbyta konfidentiell information under förutsättning att den mottagande myndigheten säkerställer samma sekretessnivå som den myndighet som tillhandahåller informationen (artikel 3.5 i ramdirektivet).

98. I sitt meddelande ”Mot ett nytt regelverk för infrastruktur för elektronisk kommunikation och tillhörande tjänster 1999 års kommunikationsöversyn”⁽¹⁾ avsåg kommissionen att parallellt med antagandet av ett nytt regelverk för kommunikationsnät och kommunikationstjänster kodifiera och förenkla direktiv 90/388 om konkurrens på marknaderna för teletjänster⁽²⁾.

99. Efter det att ett första utkast till det direktiv som antogs den 12 juli 2000 blivit föremål för ett offentligt samråd⁽³⁾ fortsatte kommissionen sin revidering för att säkerställa enhetligheten och upprätta en koppling till direktiven i det nya regelverket. Det nya direktivet 2002/77/EEG, som antogs den 16 september⁽⁴⁾, har samma grundläggande mål som direktiv 90/388/EEG, dvs. a) att avskaffa existerande exklusiva och särskilda rättigheter och att förbjuda beviljandet av nya exklusiva och särskilda rättigheter inom sektorn för elektronisk kommunikation i vid bemärkelse, och b) att erkänna företagets rätt att utöva sin grundläggande etableringsfrihet och att erbjuda sina tjänster i ett sammanhang utan snedriden konkurrens.

100. Närmare bestämt har endast de bestämmelser bibehållits som är nödvändiga för att uppnå de mål i det ursprungliga direktivet som grundar sig på artikel 86 i EG-fördraget. Flera bestämmelser som blivit föråldrade har upphävts, vilket också gäller de bestämmelser i det gamla konkurrensdirektivet som tagits med i det nya regelverket och

som rör harmoniseringen av villkoren för tillgången till nätverken och tjänsterna.

3.2 Avslutande av branschundersökningen av förhyrda linjer

101. I november beslöt kommissionen att avsluta sin undersökning av branschen för förhyrda linjer, som inleddes 1999, eftersom farhågorna i fråga om höga priser och möjliga diskrimineringsfall nu hanteras på lämpligt sätt, både genom de nationella regleringsmyndigheternas genomförande av den sektorspecifika EU-förordningen på nationell nivå och genom Europeiska kommissionens *ex officio*-förfaranden mot specifika medlemsstater inom EU⁽⁵⁾.

102. I slutsatserna från den första undersökningsfasen betonades de höga priserna och en divergerande prispolitik inom EU som inte motiverades av kostnadsskillnader⁽⁶⁾. I november 2000 hade generaldirektoratet för konkurrens inlett fem *ex officio*-undersökningar av eventuella överpriser och/eller diskriminerande beteende vid upplåtandet av förhyrda linjer i Belgien, Italien, Grekland, Portugal och Spanien. Två år senare konstaterade kommissionen en avsevärd sänkning av priserna på förhyrda linjer inom EU. Sedan undersökningen inleddes i juli 1999 har exempelvis priserna på internationella förhyrda linjer på 2 Mbps sjunkit med i genomsnitt 30–40 %⁽⁷⁾. Ett andra viktigt resultat är en föregripande hållning hos de nationella regleringsmyndigheterna både i fråga om prissättning och i fråga om upplåtande av förhyrda linjer.

103. Med utgångspunkt i bevisen på betydande förbättringar av konkurrenssituationen i Belgien och Italien beslöt kommissionen därför att avsluta sina *ex officio*-undersökningar i dessa medlemsstater. På ett liknande sätt kan kanske det spanska fallet avslutas, eftersom man har kunnat se en ytterligare sänkning av priserna på internationella förhyrda linjer mellan grannländer inom EU eller närliggande EU-medlemsstater eller en ytterligare justering av prisnivån. generaldirektoratet för konkurrens kommer att fortsätta med en

(1) KOM(1999) 539.

(2) Ändrat genom direktiven 94/46, 95/51, 96/2, 96/19 och 1999/64.

(3) EGT C 96, 27.3.2001, s. 2.

(4) EGT L 249, 17.9.2002, s. 21.

(5) IP/02/1852, 11.12.2002.

(6) För mer detaljerade uppgifter om resultatet av branschundersökningen, se arbetsdokument från september 2000 på Internet (http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/sector_inquiries/leased_lines).

(7) För mer detaljerade uppgifter om resultatet av branschundersökningen och de enskilda *ex officio*-ärendena, se motiveringen från november 2002 på Internet (http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/sector_inquiries/leased_lines).

nära uppföljning av situationen i Portugal och Grekland.

4. Transport

4.1 Luftransport

4.1.1 Förlängning av gruppundantagsförordning (EEG) nr 1617/93

104. Den 25 juni antog kommissionen förordning (EG) nr 1105/2002 ⁽¹⁾ som förlänger förordning (EEG) nr 1617/93 om samråd om passageartaxor i samband med interlining t.o.m. den 30 juni 2005. Förlängningen innebär en skyldighet för de flygbolag som deltar i samråd att samlas in uppgifter om den relativa vikten av samråd om interlining. Interlining föreligger när en passagerare reser med flera flygbolag eller allianser på samma biljett.

105. Gruppundantaget gäller endast en enda organisation, nämligen International Air Transport Association (IATA). De flesta flygbolag inom EES (inklusive alla nationella flygbolag) är medlemmar av IATA och deltar i samråd två gånger årligen där de kommer överens om avgifterna för resor med flera bolag. Efter att ha övervägt argumenten från olika tillfrågade avseende ett samrådsdokument som generaldirektoratet för konkurrens utarbetade 2001, har kommissionen slutit sig till att gruppundantaget bör förlängas med ytterligare tre år. Tack vare samråden om passagerartaxor säkerställs en förmån i form av helt flexibel interlining, och det är osannolikt att denna förmån för tillfället kommer att ersättas med mindre restriktiva regler. Även om ett förbud mot konferenserna om passagerartaxor inte skulle innebära slutet för interlining helt och hållet, skulle det åtminstone på kort sikt kunna göra det svårare för små flygbolag att konkurrera.

106. Allteftersom allianser bildas kan man hävda att behovet av samråden om passagerartaxor blir mindre självklart, särskilt på hårdtrafikerade rutter. För att kommissionen skall kunna undersöka behovet av gruppundantag i framtiden, har den infört ytterligare ett villkor för de flygbolag som deltar i konferenserna för att kunna samla in konkreta uppgifter om i vilken utsträckning biljetter som utställts inom EES är

biljetter som sålts enligt IATA:s biljettaxor och biljetternas relativa betydelse för interlining.

107. Genom den nya förordningen förlängs också gruppundantaget för fördelning av avgångs- och ankomsttider samt för planeringen av trafiken till den 30 juni 2005. Detta gruppundantag är nära förknippat med rådets förordning (EEG) nr 95/93 av den 18 januari 1993 om gemensamma regler för fördelning av ankomst- och avgångstider vid gemenskapens flygplatser. Lästa tillsammans så täcker gruppundantaget och rådets förordning villkoren för flygbolagens deltagande i samråd för fördelning av ankomst- och avgångstider vid de gemenskapsflygplatser som är övertrafikerade. Kommissionen har föreslagit vissa ändringar av rådets förordning (EEG) nr 95/93, och möjligheter till ytterligare ändringar som går utöver rent tekniska ändringar undersöks för närvarande. Förlängningen av gruppundantaget för planeringen av trafiken kommer också att säkerställa att de två återstående undantagen i förordning (EEG) nr 1617/93 samordnas och ge kommissionen möjlighet att se över förordningen i dess helhet före den 30 juni 2005.

4.1.2 Konkurrenspolitiken inom den internationella luftfarten

108. För att kunna säkerställa att konkurrensen bevaras och främjas inom den internationella luftfarten är det en central förutsättning att kommissionen har reella och effektiva genomförandinstrument. Tidigare har kommissionen lämnat flera förslag, senast 1997, till rådet för att på så sätt öka räckvidden för förordningarna (EEG) nr 3975/87 och nr 3976/87 om transport mellan gemenskapen och tredje land. Rådet har ännu inte fattat några beslut om dessa förslag ⁽²⁾. Domstolens domar i de s.k. *open skies*-målen, som bekräftar behovet av en samordnad internationell luftfartspolitik, visar också behovet av att förslagen skall ses över och läggas fram på nytt ⁽³⁾. En faktisk konkurrenspolitik för den internationella luftfarten kan utformas först när man funnit bättre alternativ till kommissionens undersöknings- och genomförandebestämmelser. Kommissionen förbereder för närvarande ett nytt förslag som den avser att överlämna till rådet under 2003.

⁽²⁾ KOM(97) 218 slutlig.

⁽³⁾ Målen C-466/98, C-467/98, C-468/98, C-469/98, C-471/98, C-472/98, C-475/98 och C-476/98 mot Förenade kungariket, Danmark, Sverige, Finland, Belgien, Luxemburg, Österrike och Tyskland.

⁽¹⁾ EGT C L 167, 26.6.2002, s. 6.

4.1.3 Transatlantiska allianser

109. Den 21 februari bekräftade British Airways och American Airlines att deras alliansavtal som kommissionen hade undersökt i nära samarbete med brittiska konkurrensverket (Office of Fair Trading) hade hävts. Därför beslöt kommissionen att avsluta det förfarande som den inlett i detta ärende.

110. Den 28 oktober beslöt kommissionen ⁽¹⁾ att avsluta de förfaranden som den inledde 1996 för att i enlighet med EG:s konkurrensregler undersöka alliansen mellan KLM och dess amerikanska samarbetspartner NorthWest samt alliansen mellan Lufthansa, SAS och det amerikanska flygbolaget United Airlines. I fallet LH/SAS/UA fattade kommissionen sitt beslut utifrån ett paket med åtaganden som föreslagits av parterna för att lösa konkurrensproblemen gällande ett antal rutter från Frankfurts flygplats till Förenta staterna, samt utifrån ett tillkännagivande som gjorts av den tyska regeringen, som innebär att potentiella förordningshinder avlägsnas för nya konkurrenser på dessa rutter. I fallet KLM/NorthWest ansågs inte några åtaganden nödvändiga.

111. I november avslutade kommissionen också sina undersökningar i ärendet bmi british midland/United Airlines. I detta ärende hade kommissionen inte inlett några formella förfaranden men samarbetat aktivt med det brittiska konkurrensverket ⁽²⁾, som fattade ett formellt beslut den 1 november som garanterar alliansen ett enskilt undantag enligt artikel 81.3 i EG-fördraget. Båda myndigheterna har kommit till slutsatsen att alliansavtalet mellan bmi och United Airlines uppfyller de nödvändiga villkoren för att ett sådant undantag skall kunna tillåtas.

112. Kommissionen fortsätter att undersöka samarbetet inom Skyteam Alliance mellan Air France, Alitalia, Delta, CSA, Korean Air och AerMexico, som officiellt inleddes i juli år 2000.

⁽¹⁾ EGT C 264, 30.10.2002.

⁽²⁾ Av procedurskäl tog det brittiska konkurrensverket initiativet i detta ärende enligt EG:s förordningar om genomförande av konkurrenslagstiftning 2001. Det skall påminnas om att rådets förordning (EEG) nr 3975/87, som innehåller detaljerade regler för tillämpningen av artiklarna 81 och 82, endast gäller luftfart mellan flygplatser inom gemenskapen. Enligt dessa förordningar har det brittiska konkurrensverket emellertid befogenhet att fatta beslut om artiklarna 81 och 82 i fråga om (bl.a.) luftfart mellan medlemsstater och tredje länder. I avsaknad av sådana befogenheter skulle kommissionen ha varit tvungen att undersöka alliansen i enlighet med sina befogenheter i artikel 85, enligt vilken den bara hade kunnat föreslå lämpliga åtgärder för att få överträdelsen att upphöra.

Av det skälet offentliggjordes ett meddelande i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* i mars 2002, där tredje parter uppmanades att inkomma med synpunkter ⁽³⁾. Kommissionen undersöker för närvarande de synpunkter som inkommit från tredje parter och andra uppgifter som mottagits sedan meddelandet offentliggjordes.

4.1.4 Inomeuropeiska allianser och koncentrationer

113. Den 1 juli översände kommissionen en skrivelse med allvarliga tvivel till Air France och Alitalia avseende deras samarbete i fråga om vissa rutter mellan Frankrike och Italien. Kommissionen anser att deras samarbetsavtal inte kan godkännas i dess nuvarande form, eftersom det skulle omintetgöra konkurrensen på ett stort antal rutter mellan Italien och Frankrike. Att genom en skrivelse rikta allvarliga tvivel mot ett företag är det första formella steget i kommissionens undersökning. Det kan leda till ett förbudsbeslut om inte företaget gör någonting med anledning av kommissionens invändningar.

114. Den 5 juli godkände kommissionen partnerskapet mellan Lufthansa och Austrian Airlines under förutsättning att parterna gör långtgående åtaganden ⁽⁴⁾. Villkoren i beslutet syftar till att minska inträdeshindren för andra aktörer och att uppmuntra den intermodala konkurrensen. Mot bakgrund av alliansens allvarliga effekter på konkurrensen ålade kommissionen parterna ett antal nya lösningar, jämfört med tidigare beslut, särskilt en prissänkingsmekanism och en skyldighet att ingå särskilda prisavtal ("prorate agreements") och intermodala avtal.

115. Under år 2002 började kommissionen också undersöka alliansavtalen mellan British Airways, Iberia och GB Airways samt mellan British Airways och SN Brussels Airlines. I det senare fallet offentliggjordes ett meddelande med en sammanfattning av samarbetsavtalen i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* ⁽⁵⁾.

116. Kommissionen undersökte också koncentrationen mellan SAS och Spanair och fattade ett beslut om att godkänna den i mars 2002 ⁽⁶⁾. Kommissionen gjorde heller inga invändningar mot en

⁽³⁾ EGT C 76, 27.3.2002, s. 12.

⁽⁴⁾ EGT L 242, 10.9.2002, s. 25.

⁽⁵⁾ EGT C 306, 10.12.2002, s. 4.

⁽⁶⁾ EGT C 93, 18.4.2002, s. 7.

global distributionskanal för utbyte av fraktgods som inrättats av Lufthansa, British Airways and Air France.

4.2 Sjötransporter

4.2.1 Rättspraxis

117. Den 28 februari avkunnade förstainstansrätten tre domar av stor betydelse för EU:s konkurrenspolitik på sjöfartsområdet⁽¹⁾.

118. Alla tre målen gäller rådets förordning (EEG) nr 4056/86, som är den centrala förordningen om konkurrensen på sjöfartsområdet. Enligt denna möjliggörs ett gruppundantag för olika verksamheter som sker inom ramen för linjekonferenser. Enligt artikel 3 i förordning (EEG) nr 4056/86 får en linjekonferens inte endast fastställa en gemensam fraktavgift utan också, bl.a., reglera den kapacitet som varje medlem av konferensen erbjuder⁽²⁾.

119. I TAA-målet fann förstainstansrätten att TAA inte var någon linjekonferens eftersom TAA inte uppfyllde det grundläggande kriteriet att verka enligt gemensamma eller enhetliga fraktavgifter. Eftersom det inte var fråga om någon linjekonferens kunde TAA uppenbarligen inte komma i åtnjutande av gruppundantaget för linjekonferenser. Inte heller kvalificerade verksamheten – som inte endast bestod i fastställande av fasta priser för land- och sjötransporter utan också av en kollektiv begränsning av fartygskapaciteten – för enskilda undantag, eftersom de på olika sätt inte levde upp till villkoren i artikel 81.3 om förbättrad produktion eller distribution av varor och hinder mot avskaffande av konkurrensen.

120. FEFC-målet gällde skiljelinjen mellan rådets förordning (EEG) nr 1017/68 (landtransporter) och förordning (EEG) nr 4056/86 (sjötransporter). FEFC-parterna hävdade att när landtransporter utförs som en del av en intermodal (till lands och till sjöss) transport, var den tillämpliga förordningen för båda transportsätten förordning (EEG) nr 4056/86. Av detta följde enligt

FEFC:s mening att linjekonferensens gruppundantag inte blott gällde sjötransportdelen utan också landtransportsdelen och att en konferens därför har befogenhet att fastställa avgifterna för båda transportsätten. Förstainstansrätten tillbakavisade denna tolkning, eftersom den ansåg att landtransporter, även om de ingår i en intermodal operation, var en tjänst som är tydligt skild från sjötransport och att de därför snarare omfattas av förordning (EEG) nr 1017/68 än av förordning (EEG) nr 4056/86.

121. Gruppundantaget för linjekonferensen kunde därför inte omfatta en konferens som fastställer priser för landtransporter.

122. Inte heller hade FEFC-parterna visat att deras arrangemang för fastställandet av priser var nödvändiga för att uppfylla det uppställda stabilitetsmålet och att de därför kunde beviljas individuella undantag.

123. I sin dom i målet om *TACA:s immunitet* ansåg förstainstansrätten att då fastställda priser för landtransporter faller under landtransportförordningen⁽³⁾, förordning (EEG) nr 1017/68, och då denna inte innehåller några bestämmelser om beviljande av immunitet mot böter, ändrades inte TAA-parternas rättsliga ställning av kommissionens beslut⁽⁴⁾ om ett påstått upphävande av immuniteten från böter, och parternas överklagande var därför ogiltigt.

124. När förstainstansrätten kom fram till denna slutsats förkastade den argumentet att även om förordning (EEG) nr 1017/68 inte uttryckligen innebär immunitet mot böter, måste det betraktas som en allmän princip i gemenskapens konkurrenslagstiftning att en formell anmälan får den följden.

4.2.2 Översyn av förordning (EEG) nr 4056/86

125. I april offentliggjorde OECD:s sekretariat sin slutliga rapport om konkurrenspolitiken inom linjesjöfarten⁽⁵⁾. I rapporten, som avvek mycket litet från det utkast som diskuterats av experter på

(1) Ärenden:

— T-18/97, Atlantic Container Line AB m.fl. mot Europeiska kommissionen (TACA), REG 2002, s. II-1125;

— T-395/94, Atlantic Container Line AB m.fl. mot Europeiska kommissionen (TAA), REG 2002, s. II-875; och

— T-86/95, Compagnie générale maritime m.fl. mot kommissionen (FEFC), REG 2002, s. II-1011.

(2) Kommissionen tolkade denna bestämmelse som att en kapacitetsreglering endast kan tillåtas på vissa mycket stränga villkor (för närmare uppgifter, se nedan).

(3) Förstainstansrätten hänvisade till EG-domstolens dom.

(4) Beslutet fattades bara som en försiktighetsåtgärd som ett sätt att beakta möjligheten att förstainstansrätten och EG-domstolen skulle kunna anse att landtransporterna inom en intermodal transportoperation omfattas av förordning (EEG) nr 4056/86 som verkligen möjliggör immunitet från böter om ett avtal formellt anmäls.

(5) OECD:s rapport DSTI/DOT/(2002)2, "Competition Policy in Liner Shipping – Final Report", Paris, 16 april 2002.

konkurrens och sjötransport vid ett OECD-seminarium i december 2001 ⁽¹⁾, drogs slutsatsen att immunitet i konkurrensärenden eller undantag för fastställande av priser eller avgiftsdiskussioner inte kunde motiveras.

126. Gruppundantaget för linjekonferensen enligt artikel 3 i förordning (EEG) nr 4056/86 bygger på antagandet att medlemmarnas kollektiva fastställande av avgifter är en absolut förutsättning för tillförlitlig linjesjöfart. Stick i stäv med kommissionens praxis har det inte företagits någon översyn av detta ekonomiskt mycket viktiga undantag under de femton år som det varit i kraft. Därför och mot bakgrund av de förändringar som ägt rum på marknaden har kommissionen beslutat att vidta en översyn av gruppundantaget och övriga viktiga bestämmelser i förordning (EEG) nr 4056/86.

127. Kommissionen har nu inlett en översyn. Första steget i denna omfattar en rådgivande rapport som kommer att offentliggöras i januari 2003. I den rådgivande rapporten kommer regeringar och näringsliv att inbjudas till att inkomma med synpunkter och bevis om vissa nyckelfrågor som är relevanta vid bedömningen av om det är motiverat att behålla gruppundantaget för linjekonferenser. Den rådgivande rapporten kommer också att inbjuda till synpunkter om behovet att förenkla och modernisera förordning (EEG) nr 4056/86 i andra viktiga avseenden.

4.2.3 Enskilda ärenden

128. Den 14 november 2002 fattade Europeiska kommissionen ett beslut om att bevilja undantag från EG:s konkurrensregler för Trans-Atlantic Conference Agreement (TACA), som är en grupp transportföretag som utför vanlig containertransport mellan hamnar i norra Europa och Förenta staterna ⁽²⁾. Beslutet kommer efter en långdragen undersökning, under vilken TACA-medlemmarna gick med på långtgående eftergifter.

129. Det avtal som träffats är en direkt följd av det TACA-avtal som kommissionen dömde ut som olagligt i ett beslut 1998 och som innebar böter på totalt 273 miljoner euro för TACA-medlemmarna – ett rekord vid den tidpunkten. Det nya avtalet innebär att TACA-konferensens verksamhet görs förenlig med de huvudsakliga rikt-

linjerna för konferensen som fastställdes genom TACA-beslutet.

130. Som en följd av 1998 års TACA-beslut och de konkurrensbefrämjande ändringarna av den amerikanska transportlagstiftningen, står TACA-medlemmarna nu inför en avsevärd ökning av konkurrensens omfattning och intensitet. Detta utgjorde en viktig grund i kommissionens beslut att bevilja undantag för det nya TACA-avtalet.

4.3 Järnvägstransporter

131. I januari lade kommissionen fram ett andra paket med förslag till lagstiftning om integrering av nationella järnvägsnät för att skapa en enda Europeisk marknad för järnvägsnät. Paketet innehåller förslag om att öppna marknaderna för godstransport via järnvägsnät (inhemska och cabotage) och på det sättet införa en Europeisk strategi för järnvägssäkerhet (vilket inkluderar olika instrument för att säkerställa rättvist och icke-diskriminerande tillträde till utbildningar för tågpersonal), om att förstärka interoperabiliteten ("driftskompatibiliteten") mellan olika järnvägsnät samt om grundandet av en europeisk järnvägsbyrå. Samtidigt fortsatte kommissionen arbetet i en lagstiftningskommitté i avsikt att hjälpa medlemsstaterna vid omsättningen av det första paketet ⁽³⁾ i nationell lagstiftning.

132. I maj lade kommissionsledamoten Mario Monti fram kommissionens konkurrenspolitik på järnvägstransportmarknaden. Han lyfte fram tre strukturella brister som fortsätter att hämma marknadsintegration och effektiv konkurrens: avsaknad av en verklig åtskillnad mellan dem som administrerar järnvägsinfrastrukturen och dem som erbjuder järnvägstjänster på nätet; avsaknad av öppenhet och insyn i allokeringen av internationella järnvägslinjer; och avsaknad av faktisk konkurrens på utbudssidan.

133. Kommissionen fortsatte sina förfaranden mot Ferrovie dello Stato (FS) ⁽⁴⁾ och Deutsche Bahn (DB) ⁽⁵⁾. Båda fallen gäller diskriminering

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/12/EG av den 26 februari 2001 om ändring av rådets direktiv 91/440/EEG om utvecklingen av gemenskapens järnvägar. Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/13/EG av den 26 februari 2001 om ändring av rådets direktiv 95/18/EG om tillstånd för järnvägsföretag. Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/14/EG av den 26 februari 2001 om tilldelning av infrastrukturkapacitet, uttag av avgifter för utnyttjande av järnvägsinfrastruktur och utfärdande av säkerhetsintyg (EGT L 75, 15.3.2001).

⁽⁴⁾ Ärende COMP/37.685.

⁽⁵⁾ Ärende COMP/37.985.

⁽¹⁾ Se 31:a rapporten om gemenskapens konkurrenspolitik, punkt 159.

⁽²⁾ EGT L 26, 31.1.2003, s. 53.

och utestängning av nya aktörer från marknaden. Kommissionen inledde ett formellt förfarande år 2001. I det första fallet inkom ett litet tyskt privat järnvägsbolag med klagomål mot FS, där det hävdades att FS hade hindrat det tyska järnvägsbolaget från att ta sig in på marknaden för att upprätta internationell passagerartrafik mellan Basel och Milano. I det andra fallet hävdade den klagande att DB tillämpade diskriminerande behandling i fråga om transporter och därmed hindrade en ny aktör från att erbjuda passagerartrafik mellan Tyskland och Sverige. Förhörsförhandlingar har ägt rum i båda fallen. Detta har givit upphov till ingående faktasökningar som fortfarande pågår.

5. Medier

134. Mediesektorn genomgår en avsevärd omstrukturering på grund av en stagnerande annonsmarknad, stigande kostnader för de mest åtråvärda programmen ("premiumprogram") och en besvärlig övergång till digital teknik. Till följd av detta har den horisontella och vertikala koncentrationen på området för rättigheter till TV-sändningar av de viktigaste idrottsevenemangen och konsolidering av tekniken ⁽¹⁾ lett till ett antal komplexa fall under året och givit kommissionen möjlighet att utarbeta principer för hur framtida fall på detta område skall behandlas.

5.1 Tillgång till premiumprogram

135. UEFA och de flesta nationella fotbollsförbund säljer gemensamt TV-rättigheterna för fotbollsevenemang på fotbollsklubbarnas vägnar. Kommissionen har påpekat att dessa gemensamma försäljningsarrangemang tillsammans med en praxis att sälja rättigheter paketvis och med exklusivitet har en betydande effekt på utformningen av marknaden för TV-sändningar. I allmänhet säljs alla TV-rättigheter till en hel turnering i ett enda exklusivt paket till ett enda TV-bolag för en längre period. Eftersom endast ett TV-bolag får alla rättigheter är konkurrensen hård om dem när de släpps för anbud. I slutändan är det endast de största TV-bolagen som kan köpa TV-rättigheterna. Detta leder troligen till att

mediekoncentrationen ökar och konkurrensen mellan TV-bolagen hämmas.

136. Kommissionen anser att gemensam försäljning begränsar konkurrensen i den mening som avses i artikel 81.1 i EG-fördraget eftersom de klubbar som deltar i serien förbjuds att enskilt sälja några av dessa medierättigheter i konkurrens med varandra.

137. Ett gemensamt försäljningsförfarande som ändrats på lämpligt sätt skulle kunna vara ett effektivt sätt att organisera försäljningen av medierättigheterna till idrottsevenemang och skulle kunna bli föremål för ett undantag enligt artikel 81.3 i EG-fördraget. Först och främst skulle ett sådant arrangemang kunna främja produktionen av en serieprodukt (som omfattar de viktigaste matcherna i serien) som skiljer sig från övriga fotbollsutsändningar. Dessutom skulle inrättandet av ett enda försäljningsställe för medierättigheterna kunna utgöra ett effektivt sätt för de berörda parterna att sälja TV-rättigheter. Gemensam försäljning skulle också kunna vara ett effektivt sätt att främja marknadsföringen av en serie.

UEFA Champions League

138. I ett större mål som gällde gemensam försäljning av TV-rättigheter till UEFA Champions League ⁽²⁾ nåddes en uppgörelse i juni, och ett tillkännagivande enligt artikel 19.3 offentliggjordes i augusti ⁽³⁾. Uppgårelsen ledde till ett åtagande från UEFA:s sida att sälja berörda rättigheter genom rättvisa, öppna och icke-diskriminerande upphandlingsförfaranden, med högst tre års löptid, dela upp rättigheterna i ett antal paket för att fler marknadsaktörer skall få tillgång till rättigheter och att låta rättigheterna gälla även de nya medierna (Internet och UMTS) ⁽⁴⁾.

139. Kommissionen kommer enligt samma principer att granska liknande nationella och Europaomfattande avtal.

5.2 Tillgång till TV-rättigheter för de nya medierna

140. Under 2002 har de nya medierna legat i kommissionens fokus i samband med flera ären-

⁽¹⁾ Jämför fusionen av de två spanska betal-TV-kanalerna CanalSatélite Digital och Vía Digital, ärende COMP/M.2645, Sogecable/CanalSatélite Digital/Vía Digital, som hänsköts till de spanska myndigheterna, och fusionen av de två italienska betal-TV-kanalerna Stream och Telepiù, ärende COMP/M.2876, Newscorp/Telepiù.

⁽²⁾ Ärende COMP/37.398; UEFA anmälde sitt avtal om gemensam försäljning den 1 februari 1999 och mottog ett meddelande om invändningar den 19 juli 2001. UEFA svarade den 16 november 2001, och strax därpå inleddes förhandlingar.

⁽³⁾ EGT C 196, 17.8.2002, s. 3.

⁽⁴⁾ IP/02/806, 3.6.2001.

den som undersökts på medieområdet. Även om de flesta av de senaste ärendena som rör fotbolls-rättigheter endast gällde betal-TV eller markbunden TV tas också de nya medierna såsom Internet och mobilnätet UMTS upp i de nya fallen.

141. För att nya tjänster skall kunna spridas via dessa båda medier är det nödvändigt att ha premiumprogram. Potentiella programdistributörer aktiva inom dessa nya medier kontaktade kommissionen med anledning av tillgången till premiumprogram, i synnerhet rättigheter till idrotts-evenemang. Det finns i huvudsak två sorters ägare av idrottsprogram: rättighetsinnehavarna, såsom idrottsförbund och klubbar, och agenter som samlar in program från olika distributionskällor och sedan strukturerar och paketerar dem för leverans. De uppgifter som kommissionen för närvarande har tillgång till visar att programägare i allmänhet avstår från att göra sådana program tillgängliga för de nya medierna.

142. Fotboll skulle kunna vara en typ av program som kunde leda spridningen av nya tjänster via de nya medierna. Denna potential förefaller emellertid inte utnyttjas för tillfället, och det finns indikationer på att innehavarna håller på rättigheterna till idrottsevenemang för att garantera värdet på TV-rättigheterna.

143. En potentiell farhåga för konkurrensen är att rättighetsinnehavarnas leveransvägran kan utgöra ett brott mot artikel 82 i EG-fördraget. Att hålla på rättigheterna för att hindra användning inom de nya medierna i syfte att skydda marknadsandelarna på de traditionella TV-marknaderna kan betraktas som en utbudsinskränkning som begränsar tillhandahållandet av tjänster till konsumenterna.

144. Ett avtal om försäljning av TV-rättigheter som förbjuder eller hindrar marknadsföringen av nya medierättigheter kan anses utgöra ett konkurrensbegränsande avtal om produktionen och den tekniska utvecklingen på marknaden begränsas på det sätt som avses i artikel 81 i EG-fördraget. Andra begränsningar, såsom bestämmelser om klockslagen för sändningarna, skulle kunna ha samma effekt. Slutligen, exklusivitet kan också vara konkurrensbegränsande om det innebär att en betydande del av marknaden stängs, särskilt om det gäller en exklusivitet som är överdrivet långvarig eller omfattande.

145. Kommissionen kommer att fortsätta att särskilt uppmärksamt granska området nya medier

och kommer att inleda undersökningar där så krävs.

5.3 Kollektiv organisation av upphovsrättigheter och licensavtal

146. Den kollektiva organisationen och licensieringen av upphovsrättigheter i Europa har orsakat betydande konkurrensproblem under ett antal år ⁽¹⁾. För närvarande håller kommissionen på att handlägga ett antal ärenden som gäller en anpassning av den traditionella förvaltningen av upphovsrättigheter (TV, radio, diskotek m.m.) till de nya tekniska betingelser som är en följd av den kommersiella utvecklingen av Internet och satelitsändningar.

147. Den 8 oktober antogs ett viktigt undantagsbeslut med villkor och åtaganden ⁽²⁾ gällande licensieringsvillkor som upphovsrättsorganisationer tillämpar på användare av upphovsrättigheter. Beslutet grundade sig på en anmälan av ett standardavtal mellan upphovsrättsorganisationer som arbetar för skivbolag. Syftet med avtalet är att underlätta beviljandet av en s.k. *one-stop shop* i fråga om internationella licenser för relevanta rättigheter (sändnings- och uppföranderättigheter) till radio- och TV-bolag som vill använda sig av samutsändning ⁽³⁾ och därmed göra musikaliska verk tillgängliga för allmänheten via Internet.

148. Detta är det första kommissionsbeslutet som gäller kollektiv organisation och licensiering av upphovsrättigheter för kommersiellt utnyttjande av musikaliska verk via Internet. För att beviljas ett undantag gick parterna med på att stryka de (ursprungligen planerade) områdesbegränsningarna i sina korslicensieringsavtal, vilket innebär att de måste konkurrera om licensiering av upphovsrättigheter i Europa för Internetbaserade tjänster. På det sättet möjliggörs konkurrens både vad gäller tjänster som tillhandahålls och administrativa avgifter som licenstagarna skall betala. EES-baserade programföretag kommer följaktligen att kunna välja hos vilken EES-baserad för-

⁽¹⁾ Se t.ex. kommissionens beslut i ärende IV/26.760, GEMA, beslut av den 2 juni 1971, EGT L 134, 20.6.1971, s. 15 och beslut av den 6 juli 1972, EGT L 166, 24.7.1972, s. 22; ärende IV/29.971, GEMA Statutes, beslut av den 4.12.1981, EGT L 94, 8.4.1982, s. 12; ärende 29.839, GVL, beslut av den 29.10.1981, EGT L 370, 28.12.1981, s. 49; eller EG-domstolens domar i målen Phil Collins, Rec. 1993, s. I-5145; Musik-Vertrieb membran, Rec. 1981, s. 147; Tournier, Rec. 1989, s. 2521; Lucazeau, Rec. 1989, s. 2811.

⁽²⁾ Ärende COMP/C-2/38.014 IFPI, Samsändning (International Federation of the Phonographic Industry).

⁽³⁾ Vid samutsändning överför radio- och TV-stationer sina signaler parallellt och oförändrat både på traditionellt sätt och via Internet.

valtningsorganisation de vill skaffa sin samsändningslicens enligt *one stop shop*-principen.

149. Eftersom parterna också gick med på att särskilja den egentliga upphovsrättsroyaltyn från de avgifter som de tar ut för att täcka de administrativa kostnaderna för den organisation som ansvarar för licensieringen, och att ta ut de två avgifterna separat, ökar öppenheten avseende de kostnader som åsamkas upphovsrättsorganisationerna. Tack var den ökade öppenheten vad beträffar kostnaderna kan EES-baserade programföretag skaffa samsändningslicens hos den EES-baserade förvaltningsorganisation de finner mest effektiv. Effektiviteten avser i detta sammanhang både pris (royalty) och nivån på de administrativa avgifterna.

150. Eftersom programföretag regelmässigt låter slutanvändarna betala upphovsrättsorganisationernas kostnader kommer trycket på både priser och avgifter att göra att förvaltningen av rättigheter blir mer effektiv och att det blir lättare för programföretag att få tillgång till dessa rättigheter för att sedan kunna tillhandahålla tjänster över Internet. Detta kommer att skapa fler fördelar för konsumenterna. Skapandet av en ändamålsenlig marknadsplats för samsändning ger konsumenterna tillgång till ett bredare utbud av audio- och videomusikprogram via Internet samtidigt som upphovsrättsinnehavare och artister blir tillräckligt ersatta.

5.4 Tryckta medier

151. Kommissionen har redan länge undersökt gränsöverskridande avtal om fastställande av priser inom sektorn för tryckta medier, särskilt böcker. Den motsätter sig inte rent nationella avtal om prisbindning för tryckta produkter så länge de inte märkbart påverkar handeln mellan medlemsstater. Under året nåddes överenskommelse om de viktigaste ärendena, av vilka många gällde Tyskland, och undersökningen av dem avslutades ⁽¹⁾.

152. Den ökade öppenheten i fråga om priserna inom sektorn för tryckta produkter, särskilt för tidskrifter, efter införandet av euron den 1 januari 2002 orsakade en stor mängd informella klagomål från unionsmedborgare, med påståenden

om omotiverade prisskillnader för samma tidskrift i olika länder. På området för akademiska tidskrifter och facktidskrifter konstaterar kommissionen fortsatta prisökningar, särskilt för vetenskapliga, tekniska och medicinska tidskrifter som ges ut av stora internationella förlag.

153. Båda frågorna kommer att följas noggrant och vid behov göras till föremål för fortsatta undersökningar.

6. Distribution av motorfordon

154. Under detta år har kommissionens verksamhet främst fokuserats på antagandet av den nya gruppundantagsförordningen för motorfordonsbranschen och på utarbetandet av den förklarande broschyren och halvårsrapporterna om priserna inom Europeiska unionen.

6.1 Antagandet av en ny gruppundantagsförordning inom motorfordonsbranschen

6.1.1 Bakgrund

155. Förordning (EG) nr 1475/95, som upphörde att gälla den 30 september 2002, undantog avtal om selektiv och exklusiv distribution från förbudet i artikel 81.1 i EG-fördraget. Genom de undantagna avtalen, som gällde distribution av motorfordon med fler än tre hjul, kunde tillverkare ge sina återförsäljare exklusiva områden. Dessa återförsäljare kunde sälja fordon både till konsumenter och till förmedlare samt till andra av tillverkaren godkända återförsäljare ⁽²⁾.

156. Efter en lång och givande samråds- och utvärderingsprocess som inleddes 1999 antog kommissionen den nya förordningen om tillämpningen av artikel 81.3 på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn, dvs. kommissionens förordning (EG) nr 1400/2002 av den 31 juli 2002 ⁽³⁾. Denna förordning trädde i kraft den 1 oktober 2002 och upphör att gälla den 31 maj 2010. I förordningen föreskrivs en allmän övergångsperiod på ett år under vilket befintliga vertikala avtal inte omfattas

⁽¹⁾ Ärendena COMP/C-2/34.657, *Sammelrevers*, COMP/C-2/37.906, *Internetbuchhandel*, och COMP/C-2/38.019, *Proxis/KNO* m.fl.; IP/02/461, 22.3.2002.

⁽²⁾ Kommissionens förordning (EG) nr 1475/95 av den 28 juni 1995 om tillämpning av fördragets artikel 85.3 på vissa grupper försäljnings- och serviceavtal för motorfordon, EGT L 145, 29.6.1995, IP/02/1073 och kommissionens MEMO/02/174 av den 17 juli 2002.

⁽³⁾ EGT L 203, 1.8.2002, s. 30.

tas av artikel 81.1 om de uppfyller villkoren för undantag enligt förordning (EG) nr 1475/95.

157. Den nya gruppundantagsförordningen medför två viktiga förbättringar jämfört med den gamla. För det första bygger den, även om det rör sig om en sektorspecifik förordning, på synsättet i förordning (EG) nr 2790/1999 när det gäller den ekonomiska analysen av vertikala begränsningar och avskaffandet av tillåtna avtalsklausuler till förmån för en policy som går ut på att utesluta särskilt allvarliga konkurrensbegränsningar från gruppundantaget. För det andra, samtidigt som förordningen inte längre fastställer ett enda distributionssystem som kan undantas utan i stället ger de ekonomiska aktörerna mycket större valmöjligheter, införs genom den nya förordningen striktare regler när det gäller försäljning av nya fordon, reservdelar och efterservice.

158. Kommissionen har infört detta striktare förhållningssätt till följd av resultaten av utvärderingsrapporten om förordning (EG) nr 1475/95, som visade att en del av de förutsättningar som förordningen byggde på inte längre var giltiga och att målen med förordningen inte alltid hade uppnåtts, framför allt när det gäller inommarketskonkurrensen, marknadsintegration och fördelar för konsumenterna ⁽¹⁾. Kommissionen konstaterade att man inte kunde lösa problemen ⁽²⁾ med hjälp av förordning (EG) nr 2790/1999 om tillämpning av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden ⁽³⁾, särskilt inte eftersom det fanns en kumulativ effekt inom motorfordonssektorn på grund av likheten mellan de gällande återförsäljaravtalen och de konkurrensbegränsningar de medförde. Det var därför nödvändigt att införa ett striktare förhållningssätt. Att anta en särskild förordning för motorfordonssektorn var det enda sättet att lösa de problem som identifierats.

⁽¹⁾ Rapport om utvärderingen av förordning (EG) nr 1475/95 om tillämpningen av fördragets artikel 85.3 (nu 81.3) på vissa grupper av försäljnings- och serviceavtal för motorfordon, 15.11.2000, KOM(2000) 743 slutlig. Se även konkurrensrapporten 2000, punkterna 112–115.

⁽²⁾ Problemen gällde t.ex. oberoende reparatörers tillgång till informationsteknik, felsöknings- och reparationsverktyg samt utbildning eller tillträde till marknaden för reservdelar som tillverkats av reservdelstillverkare. Vid tillämpningen av förordningen beaktas inte heller kumulativa effekter som beror på att det finns nästan identiska avtal på området för distribution av motorfordon. I fråga om försäljning av bilar främjar denna förordning däremot inte en marknadsintegrering eller exempelvis möjligheterna att kunna sälja flera olika bilmärken.

⁽³⁾ EGT L 336, 29.12.1999, s. 21.

6.1.2 Viktiga steg som ledde fram till antagandet av förordningen

159. Denna nya förordning antogs efter ett mycket omfattande samråd både med nuvarande och potentiella ekonomiska aktörer och med konsumenterna.

160. Rapporten om utvärderingen av förordning (EG) nr 1475/95 bygger på uppgifter som lämnats av biltillverkare, utrustningstillverkare, auktoriserade återförsäljare ansvariga för försäljning och efterservice, fristående bilförsäljare, förmedlare, fristående reparatörer, fristående grossister och detaljister som säljer reservdelar, potentiella nya aktörer, konsumenter och vissa grupper av kunder, t.ex. leasingföretag. Efter antagandet av rapporten inbjöd kommissionen alla berörda parter att lämna sina synpunkter och kommentarer och organiserade en förhörsförhandling där ovan nämnda grupper deltog tillsammans med konsumentorganisationer, nationella konkurrensmyndigheter samt företrädare för Europaparlamentet och de nationella parlamenten ⁽⁴⁾.

161. Dessutom finansierade kommissionen fyra oberoende studier, alla av enbart rådgivande karaktär och utan några rekommendationer när det gällde vilken typ av ordning som borde införas. Under 2000 utfördes två studier, den ena om sambandet mellan försäljningen av nya bilar och efterservice och den andra om prisskillnaderna inom den Europeiska unionen ⁽⁵⁾. År 2001 inledde kommissionen en studie som hade till syfte att identifiera och mäta den ekonomiska effekten för alla berörda parter av eventuell framtida lagstiftning ⁽⁶⁾. Samtidigt beställdes en studie om konsumenters förväntningar för att ta reda på deras uppfattning om det nuvarande systemet för bildistribution och de möjliga framtida alter-

⁽⁴⁾ Denna förhörsförhandling hölls den 13 och 14 februari 2000 och hade över 350 deltagare. Deltagarnas bidrag kan studeras under rubriken "Distribution of motor vehicles", "Hearings and speeches" på generaldirektoratet för konkurrens webbplats (http://europa.eu.int/comm/competition/car_sector).

⁽⁵⁾ Dessa två studier kan konsulteras under rubriken "Distribution of motor vehicles", "Studies" på generaldirektoratet för konkurrens webbplats (http://europa.eu.int/comm/competition/car_sector), "The Natural Link between Sales and Service" (Autopolis), "Car price differentials in the European Union: An Economic Analysis" (Hans Degryse och Frank Verboven – KU Leuven och CEPR). Se även konkurrensrapporten 2000, punkt 113.

⁽⁶⁾ Riktlinjerna för denna studie samt själva studien kan konsulteras under rubriken "Distribution of motor vehicles", "Studies" på generaldirektoratet för konkurrens webbplats (http://europa.eu.int/comm/competition/car_sector), "Study on the impact of possible future legislative scenarios for motor vehicle distribution on all parties concerned" (Arthur Andersen).

nativen ⁽¹⁾. Kommissionen tog också alla andra informationskällor i beaktan, t.ex. andra tillgängliga studier ⁽²⁾.

162. Efter detta omfattande samråd och på grundval av kommissionens egna erfarenheter, framför allt i samband med handläggning av ärenden om allvarliga överträdelser av artikel 81 ⁽³⁾, antog kommissionen ett förslag till förordning den 5 februari. Detta förslag diskuterades med medlemsstaterna vid ett första möte i rådgivande kommittén den 7 mars ⁽⁴⁾. Sedan förslaget offentliggjorts fick kommissionen omkring 350 skriftliga synpunkter från tillverkare, distributörer, konsumenter, återförsäljare, förmedlare, reparatörer, reservdelsleverantörer och många juridiska rådgivare. Efter att ha granskat dessa synpunkter liksom de kommentarer och förslag som medlemsstaterna framfört under det första mötet i rådgivande kommittén överlämnade kommissionen den 6 maj 2002 ett nytt förslag till medlemsstaterna inför det andra mötet i rådgivande kommittén den 6 juni 2002.

163. Parallellt med detta, och så snart som det första förslaget till förordning antogs i februari 2002, tog kommissionen initiativ till att rådfråga Europaparlamentet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén som lämnade sina yttranden den 29 maj ⁽⁵⁾ respektive den 30 maj ⁽⁶⁾. Europaparlamentet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén instämde i kommissionens konstaterande att förordning (EG) nr 1475/95 krävde en omfattande omarbetning och godkände den allmänna inriktningen i förslaget till förordning. Europaparlamentet utfärdade en rad rekommendationer som kommissionen i stor utsträckning tog hänsyn till. Detta gällde särskilt den övergångsperiod under vilken förbudet mot lokaliseringssklausuler skulle träda i kraft. Denna

övergångsperiod fastställdes till ett år i det offentliggjorda förslaget till förordning, men kommissionen förlängde perioden till den 30 september 2005 såsom Europaparlamentet hade föreslagit.

6.1.3 De viktigaste inslagen i förordning (EG) nr 1400/2002

Allmänna synpunkter

164. Till skillnad från förordning (EG) nr 1475/95 undantar inte den nya förordningen ett enda definierat system för distribution av nya bilar och tillhandahållande av efterservice obligatoriskt knutna till varandra, oberoende av det marknadsinflytande som parterna till avtalet har.

165. I förordning (EG) nr 1400/2002 undantas på vissa villkor vertikala avtal som ingås inom motorfordonssektorn och som omfattas av förbudet i artikel 81.1. De avtal som undantas är vertikala avtal som avser köpvillkor, försäljning eller återförsäljning av nya motorfordon ⁽⁷⁾, reservdelar till dessa samt underhåll och reparation av motorfordonen. Den nya förordningen omfattar därmed olika grupper av vertikala avtal och är mer omfattande och varierande än förordning (EG) nr 1475/95.

166. Liksom de generella reglerna som är tillämpliga på vertikala konkurrensbegränsningar är undantaget knutet till tröskelvärden för marknadsandelar (i allmänhet 30 % och 40 % för kvantitativ selektiv distribution av motorfordon). Om parterna i det vertikala avtalet har marknadsandelar som överstiger tröskelvärdena, har kommissionen fortfarande möjlighet att göra en individuell granskning av de villkor för undantag som fastställs i artikel 81.3, även då de vertikala avtalen uppfyller de särskilda villkoren i artikel 5 i förordningen och inte innehåller någon av de särskilt allvarliga konkurrensbegränsningar som anges i artikel 4.

167. Den nya förordningen bygger därmed på en ekonomisk analys av de vertikala begränsningarna på samma sätt som förordning (EG) nr 2790/1999. Detta tillvägagångssätt har lett till en gruppundantagsförordning där man i stället för att som i förordning (EG) nr 1475/95 föreskriva ett enda

⁽¹⁾ Studien kan konsulteras under rubriken "Distribution of motor vehicles", "Studies", på generaldirektoratet för konkurrens webbplats (http://europa.eu.int/comm/competition/car_sector), "Customer preferences for existing and potential Sales and Servicing Alternatives in Automotive Distribution" (Dr Lademan & Partner).

⁽²⁾ Bland informationskällorna kan man nämna den studie som beställts av Association des Constructeurs Européens de l'Automobile (ACEA). Även i denna studie granskas de ekonomiska effekterna av de alternativa distributionssystemen.

⁽³⁾ Se ärendena Volkswagen I (kommissionens beslut av den 28 januari 1998, EGT L 124, 25.4.1999) och Volkswagen II (kommissionens beslut av den 29 juni 2001, EGT L 262, 2.10.2001), Opel (kommissionens beslut av den 20 september 2000, EGT L 59, 28.2.2001) och DaimlerChrysler (kommissionens beslut av den 10 oktober 2001, EGT L 257, 25.9.2002).

⁽⁴⁾ Förslaget offentliggjort i EGT C 67, 16.3.2002, s. 2.

⁽⁵⁾ Rapport av Dr Konrad – A5-0144/2002, offentliggjord på Europaparlamentets webbplats (www.europarl.eu.int).

⁽⁶⁾ EGT C 221, 17.9.2002, s. 10.

⁽⁷⁾ Motorfordon definieras i artikel 1 n som ett självgående fordon försett med tre eller flera hjul avsett att användas på allmänna vägar (dvs. personbilar, lätta nyttofordon, lastbilar, bussar och linjebussar).

system för distribution av de berörda produkterna, utesluter från förordningens tillämpningsområde en rad begränsningar vars negativa effekter i form av en allvarlig snedvridning av konkurrensen inom motorfordonssektorn i allmänhet inte vägs upp av eventuella positiva effekter. Detta gäller även i fall då tröskelvärdena för marknadsandelar inte har överskridits och undantag normalt beviljas automatiskt.

168. Antagandet av ny, striktare förordning om kvantitativ selektiv distribution för försäljning av motorfordon och lätta nyttofordon gör det befogat att fastställa ett tröskelvärde för marknadsandelar på 40 % i stället för 30 % som i förordningen om vertikala begränsningar i allmänhet.

Försäljning av nya motorfordon

169. När det gäller distribution av nya motorfordon är de huvudsakliga villkoren för undantag i den nya förordningen de följande:

- Hädanefter måste tillverkarna i praktiken välja mellan ett selektivt distributionssystem (kvalitativt eller kvantitativt) eller ett exklusivt distributionssystem. Det är inte längre tillåtet att kombinera dessa två system eftersom de utförda studierna och erfarenheten har visat att inom motorfordonssektorn så utgör kombinationen av ett exklusivt område och ett förbud mot att sälja till icke godkända medlemmar en broms för en effektiv konkurrens mellan medlemmarna i nätet och för målet att integrera den inre marknaden.
- Undantag beviljas inte för begränsningar av passiv försäljning och inte heller för begränsningar av aktiv försäljning inom ett selektivt distributionssystem. Undantag beviljas inte heller för begränsningar som innebär att man i ett selektivt distributionssystem förbjuder återförsäljare av personbilar eller lätta nyttofordon att öppna nya försäljnings- eller leveransställen inom de områden på den inre marknaden där selektiv distribution tillämpas ⁽¹⁾. Dessa bestämmelser syftar till att öka inommarknadskonkurrensen mellan återförsäljarna och att öka integrationen av marknaden genom att göra det lättare att utnyttja och dra fördel av prisskillnader på olika marknader.

- Skyldigheten för ett företag att både bedriva försäljning och tillhandahålla underhåll undantas inte längre. Detsamma gäller avtal som inte tillåter återförsäljare att lägga ut underhåll och reparationer på auktoriserade reparatörer som tillhör den aktuella tillverkarens nätverk av auktoriserade reparatörer. Omorganisationen av förhållandet mellan försäljning och efterservice syftar till att göra det möjligt för aktörer som är intresserade av endast en viss verksamhet att komma in på marknaden liksom att främja en bättre fördelning av de befintliga aktörernas investeringar, som de nu kommer att vara fria att koncentrera till det område de själva önskar.

- Förbud mot flermärkesförsäljning ⁽²⁾ i samma utställningslokal undantas inte i den nya förordningen. Tillverkaren kan dock kräva att de olika fordonsmärkena visas upp på särskilt reserverade platser i utställningslokalen.

- Vertikala avtal som begränsar möjligheterna för en återförsäljare att sälja motorfordon som har andra specifikationer än de modeller som omfattas av återförsäljarens avtalsprogram undantas inte. Det betyder att det är möjligt för konsumenterna i en medlemsstat att köpa motorfordon av återförsäljare i andra medlemsstater, men med de specifikationer som gäller i konsumentens egen medlemsstat (vanligen kallad "tillgänglighetsklausulen") ⁽³⁾.

- Den verksamhet som bedrivs av förmedlare som företräder en konsument omfattas inte längre av några som helst villkor. Dessa förmedlare har stor betydelse för utvecklingen av handeln över gränserna.

- Slutligen stärks återförsäljarnas oberoende gentemot tillverkarna genom att de får möjlighet att fritt företräda olika fordonsmärken samtidigt som avtalsskyddet stärks (bl.a. genom att det fastställs en gräns för kortaste giltighetstid och genom att bestämmelserna om uppsägningstid och motivering av uppsägningen stärks). Återförsäljarnas oberoende stärks också genom att de får frihet att sälja sin verksamhet till andra auktoriserade medlemmar i det nät de tillhör. Dessutom

⁽¹⁾ Bestämmelsen om att inte undanta lokaliseringsklausuler träder i kraft den 1 oktober 2005. Se artikel 5.2 b och 12.2 i förordning (EG) nr 1400/2002.

⁽²⁾ Genom att tillåta olika fordonsmärken utökar man möjligheten att företräda konkurrerande märken som hör till olika företagskoncerner.

⁽³⁾ Tillgänglighetsklausulen ger t.ex. konsumenterna från Irland och Förenade kungariket rätt att på kontinenten köpa vänsterstyrda fordon.

beviljas undantag för vertikala avtal endast om avtalsparterna kan hänskjuta avtalstvister till en oberoende tredje man eller till en skiljedomare.

Efterservice och försäljning av reservdelar

170. Efterservice (underhåll och reparation) medför kostnader som motsvarar inköpspriset för ett fordon (omkring 40 % av de sammanlagda kostnaderna). Det är därför mycket viktigt att förbättra konkurrensvillkoren även inom denna del av sektorn, speciellt som konsumenter kan köpa ett fordon i en medlemsstat där priserna är lägre, men när det gäller efterservice har de inte samma val på grund av avstånd.

171. Detta är skälet till att den nya förordningen syftar till att öka konkurrensen såväl mellan auktoriserade medlemmar i efterservicenätet som mellan auktoriserade medlemmar och oberoende reparatörer⁽¹⁾ och att förbättra tillgången till reservdelar samtidigt som man av kvalitets- och säkerhetsskäl bibehåller tillverkarnas rätt att fastställa urvalskriterierna för sina auktoriserade medlemmar.

172. Om fordonstillverkaren inför rent kvalitativa urvalskriterier kommer konkurrensen mellan auktoriserade reparatörer att öka, eftersom varje aktör som uppfyller kriterierna har rätt att bli medlem i det auktoriserade nätet av reparatörer och etablera sig var de vill⁽²⁾. Dessutom kan återförsäljare vars avtal har sagts upp mot bakgrund av omstruktureringen av fordonsförsäljningsnäten lätt bli auktoriserade medlemmar av efterservicenäten och därigenom hjälpa till att behålla serviceställen nära konsumenterna. Oberoende reparatörer som så önskar kan också bli auktoriserade medlemmar om de uppfyller de fastställda kriterierna.

173. Konkurrensen mellan auktoriserade medlemmar och oberoende reparatörer kommer säkerligen också att öka eftersom det fr.o.m. nu kommer att bli lättare för de oberoende reparatörerna att få tillgång till teknisk information genom att de får tillträde till samma utbildning

som de auktoriserade reparatörerna och till samma felsökningsutrustning. Teknisk information (som blir alltmer komplicerad) görs alltså tillgänglig för oberoende reparatörer på samma villkor som för auktoriserade reparatörer. På detta sätt kan dessa oberoende aktörer inte bara fortsätta att konkurrera på bästa möjliga villkor med de auktoriserade reparatörerna, utan också bidra till att bibehålla en hög säkerhet när det gäller underhåll och reparation av motorfordon. Andra aktörer, som t.ex. bilklubbar eller vägghjälpsleverantörer, kommer också att bidra till att bibehålla säkerheten och får därför också utökad tillgång till teknisk information⁽³⁾.

174. Det kommer att bli lättare för tillverkare av fordonskomponenter och reservdelar att få tillgång till distributionskanaler för delar och till auktoriserade reparatörer. Dessa tillverkare kommer att vara fria att leverera originalreservdelar eller reservdelar av motsvarande kvalitet till såväl auktoriserade reparatörer som till oberoende reparatörer. På samma sätt kommer auktoriserade återförsäljare och auktoriserade reparatörer att ha rätt att köpa originalreservdelar och reservdelar av motsvarande kvalitet från valfri leverantör. Fordonstillverkarna har därmed inte längre ensamrätt att tillhandahålla komponenter eller reservdelar som de inte själva tillverkar. Denna förändring är viktig, eftersom utrustningstillverkarna i dag tillverkar 80 % av dessa produkter och fordonstillverkarna 20 %. Dessutom kommer begreppet originalreservdel inte endast att omfatta reservdelar som levererats av fordonstillverkaren, utan också reservdelar som tillverkats av utrustningstillverkaren för slutmonteringen av fordonet och reservdelar som utrustningstillverkaren tillverkar enligt de specifikationer och normer som fordonstillverkaren tillhandahållit för tillverkning av komponenter eller originalreservdelar till fordonet i fråga.

Slutsats

175. Målet med förordning (EG) nr 1400/2002 är att förbättra konkurrensen i fråga om försäljningen av nya bilar, reservdelar till dessa och tillhandahållandet av efterservice, vilket går hand i hand med målet att förbättra den inre marknads funktion och uppnå avsevärda fördelar för konsumenterna. Dessa mål påverkar inte på något sätt

(1) Dessa utgörs av flera grupper av aktörer, från oberoende verkstäder och specialiserade serviceverkstäder (t.ex. på karosseri eller elektronik) till kedjor som är verksamma framför allt inom reparationer och standardiserat underhåll.

(2) Tillverkarnas marknadsandelar på marknaden för efterservice är i princip högre än tröskelvärdet 30 % som fastställs i förordning (EG) 1400/2002 för försäljning av reservdelar och efterservice. Detta betyder att efterservicen omfattas av ett kvalitativt selektivt system.

(3) Se den icke uttömmande listan över sådana aktörer i artikel 4.2 i förordning (EG) nr 1400/2002.

de berörda tillverkarnas kontroll av distributionsnätets kvalitet och inte heller av produkternas kvalitet och tillförlitlighet. Denna nya förordning ger de berörda aktörerna en rad kommersiella möjligheter, och uppnåendet av de ovannämnda målen beror helt och hållet på de kommersiella beslut som var och en av de olika kategorierna av aktörer på olika nivåer fattar i syfte att kunna dra fördel av dessa möjligheter.

176. Införandet av parametrar för att skilja mellan olika distributionssystem kommer att ge de berörda aktörerna möjlighet att lättare och mer effektivt anpassa sig till marknadsvillkoren och till konsumenternas behov, som med all sannolikhet kommer att förändras med tiden.

6.1.4 Den förklarande broschyren

177. Den förklarande broschyren av den 30 september 2002 om förordning (EG) nr 1400/2002 är lika pragmatisk som den förklarande broschyren om de praktiska följderna av den gamla förordningen. Detta var nödvändigt på grund av de stora förändringar som den nya gruppundantagsförordningen leder till. Broschyren riktar sig såväl till konsumenter som till de berörda ekonomiska aktörerna. Europaparlamentet rekommenderade också att denna broschyr skulle utarbetas. Broschyren offentliggjordes samtidigt som den nya förordningen trädde i kraft, nämligen den 1 oktober 2002 ⁽¹⁾.

178. Den förklarande broschyren ger praktisk vägledning till konsumenter och till alla aktörer som är involverade i vertikala avtal inom motorfordonssektorn. Den har också till syfte att hjälpa företag att själva bedöma om deras vertikala avtal är förenliga med konkurrensreglerna.

179. I denna broschyr förklaras synsättet bakom och målen med förordningen, dess struktur och vissa rättsliga aspekter, men framför allt besvaras praktiska frågor som konsumenter och de berörda ekonomiska aktörerna kan ha om försäljning av motorfordon, reservdelar och tillhandahållandet av efterservice. I ett avsnitt förklaras genom exempel de principer som ligger bakom definitionen av den relevanta marknaden inom motorfordonssektorn och beräkningen av marknadsandelar ⁽²⁾.

lar ⁽²⁾. Detta avsnitt är mycket viktigt, eftersom den nya förordningen bygger på tillämpning av tröskelvärden för marknadsandelar.

6.2 Allmän bedömning av tillämpningen av undantagsförordning (EG) nr 1475/95 när det gäller priset på nya bilar

180. Såsom krävs i förordning (EG) nr 1475/95 har kommissionen jämfört priset före skatt på nya bilar inom gemenskapen. Denna jämförelse görs två gånger om året, i maj och i november, och bygger på det av tillverkarna rekommenderade försäljningspriset i varje EU-land ⁽³⁾.

181. Av de prisjämförelser som gjordes den 1 november 2001 och den 1 maj 2002 framgår att ingen märkbar priskonvergens har skett trots att euron infördes den 1 januari 2002.

182. Som i de tidigare rapporterna om bilpriserna är Spanien, Grekland, Finland och Danmark (som inte hör till euroområdet) fortfarande de länder som har de lägsta bilpriserna före skatt. Tyskland, som volymmässigt är den största marknaden, och Österrike har som tidigare de högsta priserna inom euroområdet. Precis som tidigare är Förenade kungariket allmänt sett den allra dyraste marknaden.

183. Liksom i prisrapporten av den 1 maj 2001 ⁽⁴⁾ är de genomsnittliga prisskillnaderna inom euroområdet mycket större (högt över 20 %) i de första fyra bilsegmenten (A–D), där det stora antalet modeller som erbjuds av konkurrerande tillverkare normalt skulle leda till antagandet att konkurrensen är hård, än i segmenten E, F och G ⁽⁵⁾. Detta gäller både priserna den 1 november 2001 och priserna den 1 maj 2002.

184. I absoluta tal uppgår prisskillnaderna till stora belopp (t.ex. 4 000–7 000 euro för vissa modeller i segment D). Dessa stora prisskillnader förklarar varför många konsumenter fortsätter att

⁽¹⁾ Den förklarande broschyren från generaldirektoratet för konkurrens är tillgänglig på alla de elva officiella språken i pappersversion och på generaldirektoratet för konkurrens webbplats (http://europa.eu.int/comm/competition/car_sector). Broschyren är inte rättsligt bindande. Se även IP/02/1392, 30.9.2002.

⁽²⁾ I detta syfte bad kommissionen professor Verboven från Katholieke Universiteit van Leuven att göra en kvantitativ studie för att definiera den relevanta marknaden inom motorfordonssektorn ("Quantitative Study to define the Relevant Market in the Passenger Car Sector"). Denna studie kan konsulteras under rubriken "Distribution of Motor Vehicles", "Studies" på generaldirektoratet för konkurrens webbplats (http://europa.eu.int/comm/competition/car_sector). Studien är av rent rådgivande karaktär och påverkar inte kommissionens analys av marknadsandelar i ett enskilt ärende.

⁽³⁾ IP/02/305, 25.2.2002 och IP/02/1109, 22.7.2002.

⁽⁴⁾ IP/01/1051, 23.7.2001.

⁽⁵⁾ Klass A och B (småbilar), C (mellanklassbilar), D (större mellanklassbilar), E (stora bilar), F (lyxbilar) och G (terräng- och sportbilar).

köpa sina bilar i andra EU-länder, inte utan vissa svårigheter, vilket framgår av antalet konsumenter som klagat hos kommissionen, t.ex. på för långa leveranstider eller andra hinder som förbud mot export mellan medlemsstaterna ⁽¹⁾.

185. Dessa ihållande problem som köpare varit utsatta för under de senaste åren visar att den inre marknads funktion fortfarande kan förbättras vad gäller motorfordonssektorn. Denna förbättring är ett av målen med den nya gruppundantagsförordning som kommissionen har antagit till förmån för konsumenter och ekonomiska aktörer. Detta är skälet till att kommissionen vid antagandet av gruppundantagsförordning (EG) nr 1400/2002 meddelade att den tänker fortsätta att följa prisutvecklingen och offentliggöra rapporter om priserna två gånger om året.

7. Finansiella tjänster

186. Under 2002 skedde en betydande utveckling av konkurrenslagstiftningens tillämpning inom den finansiella tjänstesektorn. Vad gäller enskilda fall fattade kommissionen två beslut, det första om Visa Internationals multilaterala förmedlingsavgift och i det andra bötfälldes åtta österrikiska banker för att ha deltagit i en omfattande priskartell. På lagstiftningsområdet offentliggjorde kommissionen ett utkast till ändrad förordning om gruppundantag inom försäkringssektorn, för att få synpunkter och kunna anta den nya förordningen i början av 2003.

Visa International (multilateral förmedlingsavgift) ⁽²⁾

187. Den 24 juli fattade kommissionen beslut i ärendet Visa International gällande multilaterala förmedlingsavgifter. Dessa utgör en betalning mellan banker för kontokortstransaktioner. I Visasystemet sker betalningen från detaljhandlarnas bank till kortinnehavarens bank och innebär en kostnad för den förstnämnda, som normalt dock belastar detaljhandlarna som en del av den avgift de betalar till sin bank för varje Visakortbetalning. Om de två bankerna inte beslutar annor-

lunda, fastställs standardnivån på Visas förmedlingsavgift av Visas styrelse och anges i Visa Internationals kontokortsregler, som hade anmälts till kommissionen.

188. Genom beslutet beviljas ett villkorligt undantag för vissa av Visas multilaterala förmedlingsavgifter, nämligen de som avser gränsöverskridande överföringar med Visabankkort inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Således avser beslutet inte förmedlingsavgiften för inhemska Visabetalningar inom medlemsstaterna, inte heller förmedlingsavgiften för Visas företagskort. Undantaget gäller t.o.m. den 31 december 2007.

189. I september 2000 utfärdade kommissionen ett meddelande om invändningar beträffande Visas tidigare multilaterala förmedlingsavgiftssystem. Det var dock möjligt att bevilja ett undantag, sedan Visa föreslagit betydande förändringar av sitt förmedlingsavgiftssystem.

Österrikiska banker ⁽³⁾

190. Den 11 juni ålade kommissionen österrikiska banker böter om totalt 124,26 miljoner euro för att de deltagit i en priskartell. Efter uppgifter i den österrikiska pressen genomförde kommissionen i juni 1998 överraskningsinspektioner på ett antal österrikiska banker. Funna handlingar avslöjade en väl etablerad prissamverkan som omfattade hela Österrike och samtliga bankprodukter och banktjänster samt reklam, eller snarare frånvaro av sådan. Bankernas styrelseordförande träffades varje månad, utom i augusti, under namnet "Lombardklubben". Det fanns dessutom en särskild kommitté för varje bankprodukt, med en ansvarig tjänsteman från ledningens mellannivå.

191. Kartellen startades långt innan Österrike anslöts till det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet 1994. I detta ärende ålade kommissionen emellertid bara böter för perioden fr.o.m. EU-anslutningen (1995) t.o.m. juni 1998, när överraskningsinspektionerna stoppade kartellverksamheten.

192. Kommissionen bedömde de österrikiska bankernas agerande som ett mycket allvarligt brott mot konkurrensreglerna i artikel 81 i EG-fördraget.

⁽¹⁾ I detta sammanhang kan nämnas att Volkswagen har överklagat förstainstansrättens dom av den 6 juli 2002 (mål T-62/98, REG 2000, s. II-02707), som i stort sett bekräftar kommissionens beslut om överträdelser av den 28 januari 1998 (EGT L 124, 25.4.1998, s. 60). Generaladvokat M. Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer föreslår i sitt förslag till avgörande av den 17 oktober 2002 i mål C-338/2000/P att EG-domstolen skall avvisa överklagandet.

⁽²⁾ Mål Comp/D-1/29.373, EGT L 318, 22.11.2002, s.17.

⁽³⁾ Ärende Comp/D-1/36.571, ännu inte offentliggjort i EUT.

Utkast till förordning om gruppundantag inom försäkringssektorn ⁽¹⁾

193. För synpunkter från berörda parter offentliggjorde kommissionen den 9 juli ett utkast till reviderad gruppundantagsförordning inom försäkringssektorn, som syftar till att eventuellt ersätta kommissionens förordning (EEG) nr 3932/92 när denna upphör att gälla den 30 mars 2003. Sista inlämningsdag för synpunkter var den 30 september 2002. Tjugotre inlagor inkom från tredje man, inbegripet försäkringsorgan, sammanslutningar av försäkringskunder och offentliga myndigheter. Mot bakgrund av erhållna synpunkter övervägde kommissionen därefter eventuellt ytterligare förändringar av sitt utkast, i syfte att anta en ny förordning i början av 2003.

8. Informationssamhället

194. Kommissionen fortsatte att verka för en öppen och konkurrenskraftig utvecklingsmiljö för Internet och e-handel. På Europeiska rådets möte i Sevilla i juni 2002 antogs handlingsplanen för eEurope 2005, som syftar till att främja spridningen och användningen av Internet i Europa, och särskilt främjandet av säkra tjänster, tillämpningsprogram och datainnehåll genom ett allmänt tillgängligt bredbandsnät. Initiativet eEurope är en del av Lissabonstrategin om att till 2010 göra Europeiska unionen till den mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomin, med ökad sysselsättning och social sammanhållning.

195. Inom konkurrenspolitiken kvarstår problem beträffande den infrastruktur för telekommunikationer som används för Internettrafiken. Problemen gäller särskilt marknaderna för Internettillgång, både bredband (hög kapacitet) och smalband (låg kapacitet).

196. Problemen på konkurrensområdet har aktualiserats vad gäller ledningen av Internet. Kommissionen fortsätter i enlighet med artikel 82 att granska anmälningar mot registrerare av toppdomännamn. Kommissionen hyser inga tvivel om att EU:s konkurrensregler är tillämpliga på domännamnsystemet. Precis som andra mer traditionella produkter säljs domännamn på marknader. Kunder betalar för rätten att använda domännamn för sina egna syften, och detta genererar vinster för register och registrerare.

9. Fria yrken

9.1 Tillämpningen av EG:s konkurrenslagstiftning på fria yrken

197. Fria yrken är arbeten som kräver särskild utbildning i humaniora eller vetenskap, t.ex. advokater, notarier, ingenjörer, arkitekter, läkare och revisorer. Sektorn är vanligtvis hårt reglerad, antingen av nationella regeringar eller självreglerad genom yrkesförbund. Regleringen kan bl.a. gälla antalet tillträden till yrket, tillåtna priser och debiteringssätt (t.ex. resultatberoende arvoden), tjänsteföretagens organisationsstruktur, deras exklusiva rättigheter eller möjlighet att annonsera. Det är uppenbart att sådan reglering kan påverka konkurrensen och om detta sker genom företagssammanslutningar, kan det falla under artikel 81.1 i EG-fördraget.

198. För fria yrken är kommissionens politik att fullt ut tillämpa konkurrensreglerna på sektorn samtidigt som dess särdrag erkänns, t.ex. asymmetrin i informationen mellan kund och tjänsteleverantör. Politiken ifrågasätter inte yrkesförbund i sig men kräver t.ex. att de skall använda självregleringen till kundernas förmån och inte bara i medlemmarnas intresse. Det övergripande målet är att förbättra situationen för dem som konsumerar de fria yrkenas tjänster.

9.1.1 Konsekvenser av EG-domstolens domar

199. EG-domstolen fastställde 1998 att de fria yrkenas tjänster omfattas av konkurrensreglerna enligt EG-fördraget. Den beslöt i målet *CMSD* ⁽²⁾ att lagen som ålade italienska tullombud att besluta om en fastställd avgift för alla tullombud stred mot artikel 81 (före detta artikel 85) tillsammans med artikel 10 (före detta artikel 5). Kommissionen hade redan konstaterat att yrkesförbundets medverkan vid fastställandet av denna avgift också stred mot artikel 81, vilket sedan bekräftades av förstainstansrätten ⁽³⁾. År 2001 bekräftade förstainstansrätten till stora delar även ett kommissionsbeslut om att Sammanslutningen av auktoriserade ombud inför Europeiska patentverket ⁽⁴⁾ hade brutit mot artikel 81, särskilt dess

⁽²⁾ Mål C-35/96, Kommissionen mot Italien, dom av den 18 juni 1998 (REG 1998, s. I-3851).

⁽³⁾ Mål T-513/93, Consiglio Nazionale degli Spedizionieri Doganali mot kommissionen, dom av den 30 mars 2000 (REG 2000, s. II-1807).

⁽⁴⁾ Mål T-144/99, känt som IMA-målet (franska) eller EPI (engelska), dom av den 28 mars 2001 (REG 2001, s. II-01087).

⁽¹⁾ EGT C 163, 9.7.2002.

regel som förbjuder medlemmarna att göra jämförande reklam.

200. I februari hjälpte två nya domar från EG-domstolen till att klargöra konkurrensreglernas tillämplighet på de fria yrkena. Domstolen hade fått en begäran om avgörande om fastställandet av advokatarvoden i Italien och om ett förbud mot integrerat samarbete mellan advokater och revisorer i Nederländerna. Den beslöt i Arduino-målet ⁽¹⁾ att en medlemsstat kan fastställa en taxa om allmänintresset så kräver och om den har sista ordet och kontrollen över en yrkesorganisations förslag i denna sak. I Wouters-målet ⁽²⁾ beslöt EG-domstolen att en yrkesorganisation som fått till uppgift att tillvarata allmänintresset kan förbjuda integrerat samarbete, ifall detta skulle leda till allvarliga intressekonflikter. Den ansåg att det som allmän regel måste undersökas huruvida en självreglerande åtgärds konkurrensbegränsande effekter för en yrkesorganisations medlemmar överskrider vad som rimligen krävs för yrkets korrekta utövande i medlemsstaten i fråga.

201. Beträffande fastställda taxor anser kommissionen att ingripande är möjligt om staten inte fastställt en allmän taxa. Närmare bestämt kan följande ifrågasättas:

- Att medlemsstater ”utan vidare” godkänner taxor, bl.a. genom enkla kontroller och tysta godkännanden av överenskommelser eller beslut, och där den gällande lagstiftningen inte föreskriver fördelning av olika maktfunktioner eller att myndigheten skall ha rätt att företa kontroller.
- Praxis där en medlemsstats myndigheter bara kan godkänna eller inte godkänna förslag från yrkesorganisationer, utan att kunna förändra innehållet eller ersätta förslagen med egna beslut.
- Förslag framlagda av ekonomiska aktörer på eget initiativ, som inte uttryckligen föreskrivs i lagstiftningen och för vilka ett särskilt förfarande saknas för aktiv översyn, möjlighet till ändring eller avvisande respektive explicit godkännande.
- Förslag som har bindande eller samordnande verkan för yrkesutövarna, innan förslagen godkänns av behöriga statliga myndigheter.

202. När det gäller förbudet mot integrerat samarbete är slutsatserna mindre självklara. Medlemsstater kan förbjuda integrerat samarbete mellan vissa yrkesgrupper, till följd av de olika rättsliga regelsystem som de verkar under och behovet av ett förbud för att skydda det enligt medlemsstaten äventyrade allmänintresset. I grund och botten måste varje ärende bedömas utifrån sina egna förutsättningar.

203. Wouters-domen ger emellertid även viss vägledning för bedömningen av rent ”deontiska” regler (yrkesetik). Varje konkurrensbedömning av sådana regler måste beakta domstolens slutsatser att dessa ”deontiska” regler inte ifrågasätts, om de rimligen krävs för att säkerställa god yrkesutövning, och därmed inte omfattas av artikel 81.1. Regler som rimligen inte krävs för att säkerställa detta mål måste granskas för bedömning om de berättigar till undantag enligt artikel 81.3. På så sätt kommer Wouters-domen att påverka kommissionens hantering av andra typer av restriktioner och praxis på detta område, som restriktioner mot reklam, kundvärning och tillträde till yrket.

9.1.2 Studium av de ekonomiska effekterna av reglering

204. Konsumenter och företag har fortfarande betydande problem med att dra fördelar av den inre marknaden för de fria yrkenas tjänster. I viss mån bör detta bero på att konkurrensförhållandena påverkas av statlig reglering eller yrkesgruppers självreglering. Medan regleringarnas huvudsyfte sannolikt är att kvalitetssäkra tjänsterna i fråga, kan det antas att viss aktuell reglering kan vara mer kostsam än gynnsam. Åtminstone bevaras vissa ”deontiska” regler utan klara bevis för hur de gynnar konsumenterna. Om obefogade restriktioner identifierades och undanröjdes skulle konsumenterna få ett bättre urval och mer för pengarna, och tjänsteleverantörerna skulle få mer utrymme för kreativitet och förnyelse och för att behovsanpassa sin näringsverksamhet.

205. Mot denna bakgrund inledde generaldirektoratet för konkurrens i april en studie om vilka regleringar som omfattar de fria yrkena. Resultaten skall presenteras under första halvåret 2003 ⁽³⁾. Studien förväntas för det första ge generaldirek-

⁽¹⁾ Mål C-35/99, dom av den 19 februari 2002 (REG 2002, s. I-1529).
⁽²⁾ Mål C-309/99, dom av den 19 februari 2002, (REG 2002, s. I-1577).

⁽³⁾ Den som genom ett öppet anbudsförfarande fått uppdraget är Institut für Höhere Studien, en ideell organisation med säte i Wien.

toratet för konkurrens relevanta och aktuella uppgifter om vilka regleringar som omfattar advokater och notarier, arkitekter och ingenjörer, revisorer och kamrerer, läkare och apotekare. På respektive område kommer den konkreta jämförelsen att omfatta samtliga medlemsstater. Det står redan klart att regleringarnas omfattning varierar mycket inom EU, vilket pekar på att det samhällsintresse som i vissa medlemsstater anses kräva särskild lagstiftning uppfattas annorlunda i andra.

206. För det andra förväntas uppdragstagarna genomföra en nyttokostnadsanalys av regleringarna av vissa yrkesgrupper i ett representativt urval av medlemsstater. Avsikten är här att illustrera de ekonomiska effekterna av olika val på regleringsområdet. I bästa fall kommer studiens resultat att hjälpa kommissionen att framgångsanalysera medlemsstater i enlighet med ”kvaliteten” på deras regleringar på området (*benchmarking*). Den kan då också ge tillräckligt med ekonomiska belägg för att åtminstone viss framtida avreglering skulle gynna hela den europeiska ekonomin och särskilt då konsumenterna. Redan på förhand förväntas de potentiella fördelarna för försäljningen mellan företag vara större än för privata konsumenter, främst för att företagens behov av nya typer av tjänster och av större flexibilitet förefaller vara större och för att tillhandahållandet av sådana tjänster är volymmässigt viktigare.

9.1.3 Med nationella konkurrensmyndigheter samordnade insatser

207. Mot denna bakgrund söker generaldirektoratet för konkurrens inleda en diskussion om konkurrensfrågor i samband med de fria yrkena. Generaldirektoratet för konkurrens har varit i kontakt med de nationella konkurrensmyndighe-

terna för att få information om deras tidigare och aktuella ärenden på området. Detta skedde först på ett möte med dessa myndigheters generaldirektörer den 26 juni 2002 och sedan med experter från medlemsstaterna den 28 oktober 2002.

208. Mötet med generaldirektörerna baserades på svaren på ett antal frågor, som tidigare skickats till konkurrensmyndigheterna och gällde deras erfarenheter av att tillämpa konkurrenslagstiftningen på området. Av de erhållna svaren framgick klart att fast de fria yrkena i nästan alla medlemsstater omfattas av nationell konkurrenslagstiftning begränsas tillämpningen av denna i praktiken av nationell lagstiftning som begränsar konkurrensen. Nationella konkurrensmyndigheter är generellt inte behöriga att vidta åtgärder när sådan lagstiftning förekommer. De begränsas därför till att ge synpunkter på förslag till lagstiftning. Den vanligaste typen av ärenden har gällt yrkesorganisationers prisöverenskommelser, diskriminerande villkor för tillträde till yrket och restriktioner för reklam. Vissa nationella konkurrensmyndigheter har antagit eller avser att anta ett allmänt handlingsprogram för avreglering av sektorn.

209. En tillfällig rådgivande kommitté av medlemsstatsexperter möttes den 28 oktober i Bryssel för att diskutera tolkningen av Arduino- och Wouters-domarna och vilken typ av konkurrensåtgärder de kan möjliggöra. Medlemsstaternas experter välkomnade möjligheten till gemensam diskussion och erfarenhetsutbyte på området. De anslöt sig till kommissionens tolkning av de två domarna, som återgetts ovan. En annan slutsats från mötet var att eftersom många restriktioner tycks bero på nationell lagstiftning vore det nyttigt med en dialog med de för denna ansvariga medlemsstatsorganen (t.ex. justitieministerierna) och med ekonomiministerierna.

D — Statistik

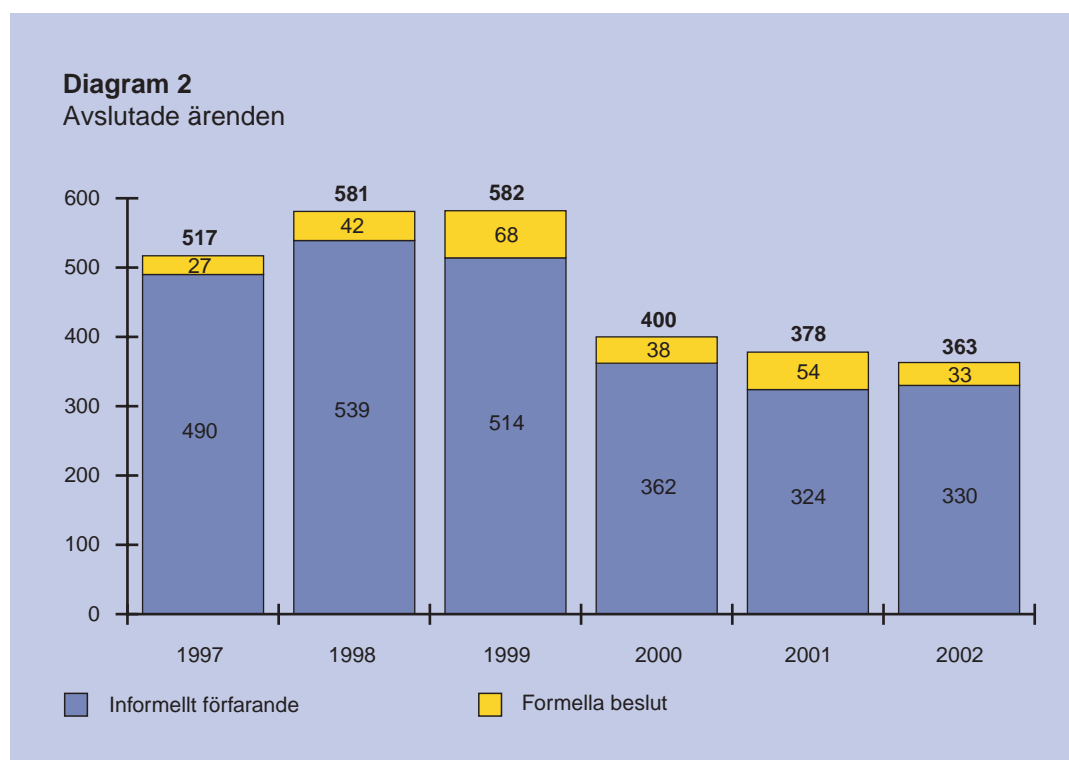
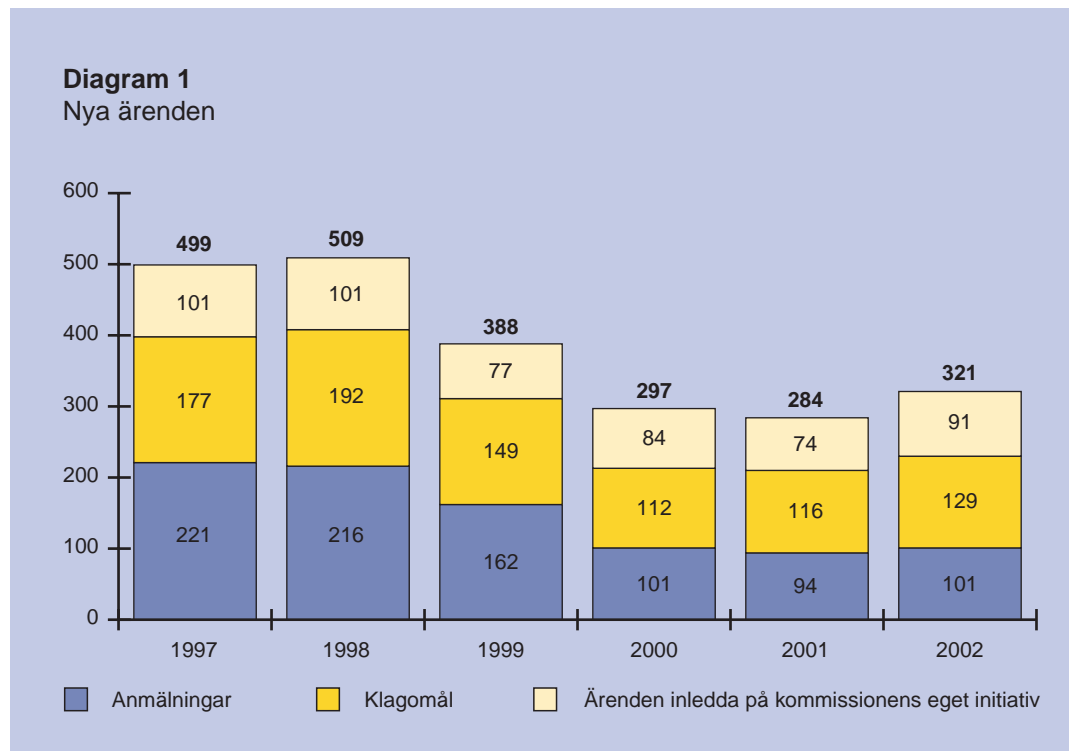
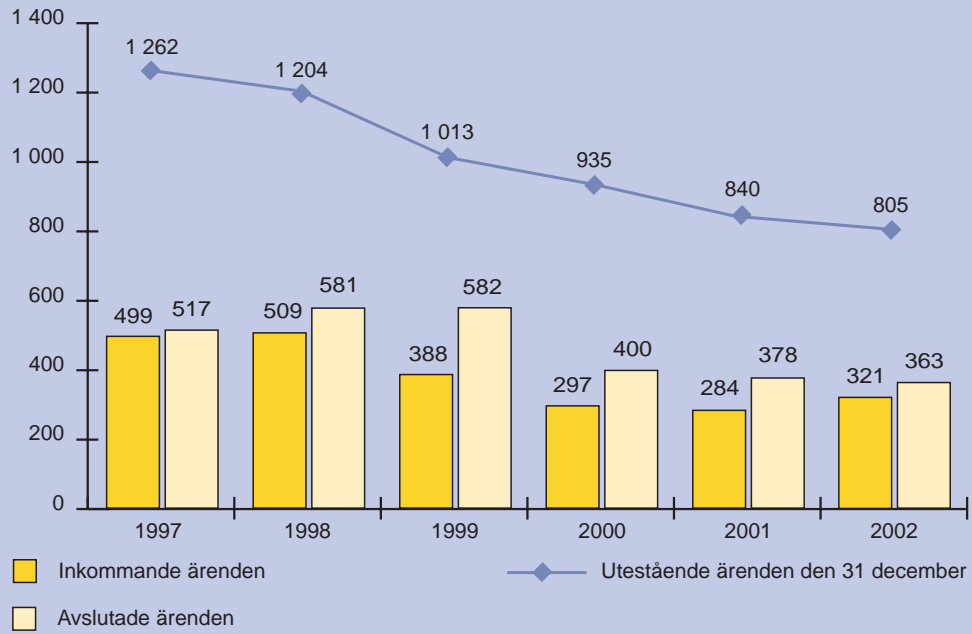

Diagram 3

Utvecklingen av det sammanlagda antalet utestående ärenden vid årets slut

II — KONCENTRATIONSKONTROLL

A — Allmän politik och ny utveckling

1. Inledning

210. I linje med nedgången på världens aktie- marknader minskade antalet sammanslagningar och förvärv av företag som anmäldes till kom-

missionen under 2002 till samma nivå som under slutet på 1990-talet. Medan 335 koncentrationer med en gemenskapsdimension anmäldes under 2001, vilket redan var en liten nedgång från år 2000 (345), gjordes bara 277 anmälningar under 2002 (se tabellen).

	-90	-91	-92	-93	-94	-95	-96	-97	-98	-99	-00	-01	-02	Totalt
Antal anmälda ärenden	12	63	60	58	95	110	131	172	235	292	345	335	277	2 185

211. Bortsett från nedgången i antal beslut minskade den procentandel fusioner som gav upphov till konkurrensfarhågor, och som därmed krävde en fördjupad (etapp II) undersökning och beslut enligt artikel 8 i EG:s koncentrationsförordning (koncentrationsförordningen), med över två tredjedelar, från 20 ärenden under 2001 till 7 under 2002. Samtliga sju transaktioner godkändes slutligen, antingen för att de involverade företagen lämnade åtaganden som undanröjde de ursprungliga konkurrensfarhågorna (fem ärenden) eller för att de inledande konkurrensfarhågorna inte bekräftades vid den fördjupade undersökningen (två ärenden). Dessutom utfärdade kommissionen två beslut i enlighet med artikel 8.4 i anslutning till transaktioner som blivit föremål för ett förbudsbeslut under 2001. I båda ärendena, *Tetra Laval/Sidel* ⁽¹⁾ och *Schneider/Legrand* ⁽²⁾, hade parterna lämnat ovillkorliga offentliga bud i enlighet med de franska borsreglerna och hade redan förvärvat över 90 % av sina respektive andelar vid tidpunkten för förbudsbeslutet. Undantagsvis tillåts i koncentrationsförordningen offentliga bud också innan kommissionen fattat sitt slutliga beslut. I enlighet med artikel 8.4 i koncentrationsförordningen begärde kommissionen att de sammanförda företagen skulle delas upp enligt en tidsplan och andra åtgärder som var nödvändiga för att återupprätta förutsättningarna för en effektiv konkurrens samtidigt som de två företagens respektive intressen gavs bästa möjliga skydd.

212. Det fattades inga förbudsbeslut under 2002, medan det under föregående år fattades fem beslut om förbud. Variationen i antalet förbud belyser hur liten procentandel av antalet anmälda sammanslagningar som faktiskt förbjuds. Även det ”rekordstora” antalet om fem förbud under 2001 uppgick till bara 1,7 % av de sammanslagningar

som var tillräckligt stora för att uppfylla tröskelvärdena i koncentrationsförordningen under året i fråga. På dessa nivåer uppväger slumpmässiga effekter lätt alla systematiska utvecklingstrender som man försöker utröna genom siffrorna.

213. Sammanlagt fattade kommissionen 275 slutliga beslut under 2002, av vilka 7 följde efter fördjupade undersökningar (0 förbud, 2 godkännanden utan förbehåll och 5 villkorade beslut om godkännande), och där 10 var villkorade beslut om godkännande vid slutet av den inledande undersökningen (etapp 1). Kommissionen godkände 252 ärenden i etapp I. Av dessa fattades 111 beslut (44 %) om godkännanden i första etappen i enlighet med de förenklade förfaranden som infördes i september 2000. Kommissionen fattade ett beslut i enlighet med artikel 66 i EKSG-fördraget. Dessutom fattade kommissionen 13 beslut om hänskjutande enligt artikel 9 i koncentrationsförordningen och inledde fördjupade undersökningar i 7 ärenden.

214. Den 17 april beslutade kommissionen att, under förutsättning att åtaganden lämnades, godkänna Bayers förvärv av Aventis Crop Science (ACS) ⁽³⁾. Bayers veterinärenhet producerar ett brett utbud av veterinärmedicinska läkemedel och vacciner för att bevara hälsan hos produktions- och sällskapsdjur tillika med en mångfald djurskötselprodukter. Aventis Crop Science bildades under 1999 genom ett samgående mellan AgrEvo (tidigare det gemensamma företaget mellan Hoechst och Schering) och lantbruksavdelningen i Rhône-Poulenc. Efter en inledande undersökning på en månad beslutade kommissionen den 4 december 2001 att den fortsatt behövde undersöka transaktionens påverkan på konkurrensförhållandena på flera växtskydds- och djurhälsomarknader. Den fördjupade undersökningen,

⁽¹⁾ COMP/M.2416 – Tetra Laval/Sidel, 30.1.2002.

⁽²⁾ COMP/M.2283 – Schneider/Legrand, 30.1.2002.

⁽³⁾ M.2547.

som genomfördes i nära samarbete med den amerikanska federala handelskommissionen (U.S. Federal Trade Commission), visade att transaktionen som den anmälts skulle ha lett till många konkurrensproblem när det gäller insekts-, ogräs- och svampbekämpningsmedel för lantbruket samt när det gäller växtförädling, molluskicider, produkter för yrkesmässig skadedjursbekämpning och vissa veterinärprodukter (produkter mot loppor på katter och hundar). Kommissionen beslutade att godkänna transaktionen under förutsättning att omfattande avyttringar genomfördes. Transaktionen skulle, såsom den från början anmälts, ha lett till att skapa eller förstärka dominerande ställningar på ungefär 130 marknader för växtskydd, produkter för yrkesmässig skadedjursbekämpning och djurhälsovårdsprodukter. Men Bayer lämnade omfattande åtaganden, inklusive att till en köpare sälja det bästsäljande insektsmedlet Fipronil och ett antal svampbekämpningsmedel, som tillsammans utgör ACS:s hela europeiska växtförädlingsverksamhet. Åtagandena löser helt kommissionens konkurrensbetänkligheter och gör det möjligt för den att utfärda ett beslut om godkännande enligt artikel 8.2 i koncentrationsförordningen.

215. Kommissionen godkände tre ärenden som involverade Haniel Baustoff-Industrie Zuschlagstoffe GmbH ("Haniel"), ett tyskt företag verksamt inom byggmaterialektorn. Ärendena *Haniel/Fels* ⁽¹⁾, *Haniel/Ytong* ⁽²⁾ och *Haniel/Cementbouw/JV (CVK)* ⁽³⁾ godkändes efter en fördjupad undersökning och, i två av ärendena, efter att betydande åtaganden lämnats av parterna.

216. Det första var förvärvet av Fels-Werke GmbH ("Fels"), också ett tyskt företag verksamt inom byggmaterialektorn. Kommissionen granskade omsorgsfullt transaktionens inverkan på den nederländska marknaden för väggbyggnadsmaterial. På denna marknad bestod Haniels verksamheter av ett passivt innehav av 50 % av CVK, ett kooperativ som omfattar alla befintliga produktionsanläggningar för kalksandsprodukter i landet. Övriga 50 % av CVK ägs indirekt av Cementbouw, ett nederländskt byggmaterialföretag. Kommissionen drog slutsatsen att Haniel, genom CVK, redan hade en dominerande ställning på marknaden för väggbyggnadsmaterial till bärande väggar, med en marknadsandel på över

50 %. Kommissionen drog dock slutsatsen att förvärvet av Fels inte skulle komma att stärka denna dominerande ställning eftersom Haniels marknadsandel bara skulle öka i mycket liten omfattning. Förvärvet godkändes därmed ⁽⁴⁾.

217. Den andra transaktionen som bedömdes av kommissionen var Haniels föreslagna förvärv av Ytong Holding AG ("Ytong"), ett annat tyskt företag verksamt inom byggmaterialektorn. Förvärvet av Ytong skulle ha stärkt Haniels dominerande ställning på marknaden för väggbyggnadsmaterial. Haniel var redan den enda leverantören av kalksandsprodukter i Nederländerna, och genom att förvärva Ytong skulle Haniel också bli den ledande leverantören av skumbetong. Därför skulle byggmaterialaktörerna tillika med byggföretagen ha blivit ännu mer beroende av Haniels produkter, och därmed ha gett Haniel extra möjligheter att höja priserna över konkurrensnivån med negativa följder för konsumenterna. Efter som det föreslagna avyttrandet av Ytongs verksamhet i Nederländerna eliminerade överlappningen i Nederländerna, kunde kommissionen godkänna transaktionen.

218. Det tredje ärendet var i själva verket ett retroaktivt godkännande av den tyska företagsgruppen Haniels och det nederländska företaget Cementbouws förvärv under 1999 av det nederländska gemensamma kalksandsföretaget CVK. Kommissionen fick kännedom om avtalet först under dess undersökning av Haniels förvärv av Fels och Ytong. Haniel och Cementbouw övertog kontrollen av CVK och, indirekt, av dess medlemmar under 1999 genom ett antal avtal, men anmälde inte dessa till kommissionen. Efter en noggrann analys av 1999 års CVK-transaktion, som anmälde i januari 2002, drog kommissionen slutsatsen att koncentrationen skulle ha lett till en dominerande ställning för den kombinerade affärsenheten på den nederländska marknaden för väggbyggnadsmaterial till bärande väggar, med en marknadsandel på långt över 50 %. CVK skulle, tillsammans med ett av sina moderbolag (Cementbouw), ha blivit den enda leverantören av kalksandsprodukter, vilket är det väggbyggnadsmaterial som de nederländska

⁽¹⁾ COMP/M.2495 – Haniel/Fels, 21.2.2002.

⁽²⁾ COMP/M.2568 – Haniel/Ytong, 9.4.2002.

⁽³⁾ COMP/M.2650 – Haniel/Cementbouw/JV (CVK), 26.6.2002.

⁽⁴⁾ I oktober 2001, samtidigt som kommissionen hade inlett sin fördjupade undersökning av den nederländska byggmaterialmarknaden, hade den hänskjutit översynen av transaktionens inverkan på de relevanta tyska marknaderna till Bundeskartellamt. Senare hänsköt kommissionen också de tyska aspekterna av Haniels förvärv av Ytong till Bundeskartellamt. Båda transaktionerna godkändes efter att åtaganden lämnats.

byggföretagen efterfrågar mest. Detta skulle ha gjort de nederländska byggmaterialaktörerna och byggföretagen, som är en viktig ekonomisk sektor, beroende av CVK.

219. För att lösa kommissionens konkurrensfarhågor upphörde Haniel och Cementbouw med sin gemensamma kontroll över CVK och dess medlemmar. Dessutom kommer den gemensamma försäljnings- och marknadsföringsverksamheten genom CVK att upphöra. Till följd av detta åtagande kommer två grupper av kalksandstensföretag att konkurrera på den nederländska byggmaterialsektorn, och koncentrationen kommer inte att skapa (eller förstärka) en dominerande ställning på den relevanta marknaden.

220. Efter en fördjupad undersökning godkändes i maj Carnival Corporations anbud att ta över P&O Cruises⁽¹⁾ utan förbehåll. Den 16 december 2001 lämnade Carnival Corporation, ett kryssningsföretag med världsomspännande verksamhet, ett anbud om förvärv av alla andelar i P&O Princess Plc, ett brittiskt kryssningsföretag som också bedriver världsomspännande verksamhet. De brittiska konkurrensmyndigheterna begärde att ärendet skulle hänskjutas i enlighet med artikel 9 i koncentrationsförordningen. Kommissionen hänsköt dock inte ärendet eftersom det inledningsvis också gav upphov till konkurrensproblem i andra medlemsstater, särskilt i Tyskland.

221. Carnival och P&O Princess stod under 2000 för ungefär en tredjedel av kryssningspassagerarna inom EES med den huvudsakliga överlappningen i Förenade kungariket och Tyskland. Marknadsandelarna var också höga i Italien och Spanien, men i dessa länder var ökningen av P&O:s kryssningsverksamhet försumbar. En fördjupad undersökning inleddes på grund av de inledande farhågorna avseende parternas starka ställning på kryssningsmarknaden i Förenade kungariket och i Tyskland. Men efter en fördjupad analys drogs slutsatsen att den starka tillväxten på marknaden, frånvaron av större hinder för att komma in på marknaden och möjligheten för rivalerna på marknaden att lägga om kapacitet, t.ex. från Förenta staterna till Förenade kungariket, skulle utöva ett tillräckligt konkurrenstryck på Carnival. Transaktionen godkändes därmed. Under sin undersökning hade kommissionen kontakt med de brittiska konkurrensmyndighe-

terna (Competition Commission), som bedömde och godkände Royal Caribbeans konkurrerande anbud på P&O Princess, samt med amerikanska Federal Trade Commission som undersökte båda transaktionerna och som också utfärdade ett beslut om godkännande.

222. I december godkände kommissionen på vissa villkor den tyska elfirman Energie Baden-Württemberg AG:s (EnBW, som kontrolleras av Electricité de France) och den italienska gas- och petroleumfirman ENI SpA:s⁽²⁾ gemensamma förvärv av den tyska gasåterförsäljaren Gas Versorgung Süddeutschland (GVS). Transaktionen skulle, såsom den inledningsvis anmäldes till kommissionen, ha förstärkt GVS:s dominerande ställning på marknaden för gasåterförsäljning i Baden-Württemberg i sydvästra Tyskland genom att säkerställa GVS:s kontroll över EnBW:s lokala distributörer. För att lösa dessa konkurrensproblem föreslog parterna i ett tidigt skede av den fördjupade undersökningen att bevilja alla lokala gasdistributörer som inledde långsiktiga leveransavtal med endera GVS eller EnBW:s befintliga dotterbolag Neckarwerke Stuttgart AG (NWS) och EnBW Gas GmbH rätt att snabbt avsluta dessa. De åtaganden som parterna lämnat kommer eventuellt att frigöra betydande delar av efterfrågan, eftersom lokala distributionsföretag kan vända sig till andra gasåterförsäljare. Åtaganden görs samtidigt som konkurrensen ökar i Baden-Württemberg genom att en ny Wingas-pipeline kommer att slutföras under slutet av 2004. Wingas driver sitt eget pipelinesystem i Tyskland, och den nya pipelinen kommer att korsa Baden-Württemberg från öst till väst och ge det högkonsumerande Stuttgartområdet tillgång till gasen.

2. Domstolsprövning av beslut i koncentrationsärenden under 2002

223. Under loppet av 2002 ogiltigförklarade förstainstansrätten i tre domar tre beslut om koncentrationsförbud. Den snabbhet med vilken två av dessa domar utfärdades möjliggjordes genom ett nytt snabbförfarande som infördes under år 2000, vilket kraftigt ökade effektiviteten vad gäller prövningen av kommissionens förfarande för kontroll av företagskoncentrationer. Vid utgången av 2002 hade 16 överklaganden mot kommissionens beslut inlämnats till förstain-

(1) COMP/M.2706 – Carnival Corporation/P&O Cruises, 24.7.2002.

(2) Comp/M.2822 – ENBW/ENI/GVS, 17.12.2002.

stansrätten och EG-domstolen. Vissa beslut har gett upphov till mer än ett överklagande.

2.1 *Airtours mot kommissionen* ⁽¹⁾

224. Den 6 juni ogiltigförklarade förstainstansrätten kommissionens beslut om förbud mot en sammanslagning mellan de två brittiska researrangörerna Airtours och First Choice. Kommissionen mottog anmälan om Airtours anbud att överta First Choice den 29 april 1999. Efter en fördjupad etapp II-undersökning beslutade kommissionen den 22 september 1999 att förbjuda sammanslagningen på grundval av bedömningen att den skulle skapa en situation med kollektiv dominans på den brittiska marknaden för charterresor till närliggande resmål i utlandet ⁽²⁾.

225. Efter sammanslagningen skulle det ha funnits tre stora reseaktörer kvar på marknaden: den sammanslagna affärsenheten (med 19,4 + 15,0 = 34,4 % av marknaden), Thomas Cook (20,4 %) och Thomson (30,7 %). Alla de övriga aktörerna skulle ha mindre än 3 %. Kommissionens åsikt var att de resterande tre stora aktörerna skulle ges möjlighet att samordna sina beteenden genom att begränsa den kapacitet som utbjöds till försäljning, och därmed höja priserna för de brittiska konsumenterna.

226. Sökanden hade klandrat kommissionen för att den tillämpat begreppet kollektiv dominerande ställning på ett nytt och felaktigt sätt. Kommissionen hävdade i beslutet att en kollektiv dominerande ställning inte kräver att oligopolisterna underförstått kommer att uppföra sig som om de underförstått befann sig i en kartell. Kollektiv dominans kan mot bakgrund av koncentrationsförordningen också inträffa i en situation, där ”medlemmarna i oligopolet genom företagskoncentrationen tvingas anpassa sig till marknadsvillkoren och individuellt bete sig på ett sätt som väsentligt minskar konkurrensen mellan dem och gör dem i stor utsträckning oberoende av konkurrenter, kunder och konsumenter” ⁽³⁾. Denna förklaring var inte av omedelbar relevans för just denna sammanslagning eftersom kommissionen faktiskt hade funnit att det fanns förutsättningar för en underförstådd samordning, och därmed avstod förstainstansrätten från att

uttrycka sin åsikt om huruvida begreppet kollektiv dominerande ställning kunde omfatta andra situationer än underförstådd samordning. Förstainstansrätten drog slutsatsen att ”[e]ftersom det omtvistade beslutet utgör en rättsakt som har antagits med tillämpning av artikel 2 i förordning (EEG) nr 4064/89 i fråga om en viss företagskoncentration, skall förstainstansrättens prövning av huruvida ett sådant beslut är rättsenligt endast avse kommissionens ståndpunkt i förhållande till den anmälda företagskoncentrationen” ⁽⁴⁾.

227. Ett flertal egenskaper på marknaden ledde till att kommissionen drog slutsatsen att det fanns ett incitament för de stora aktörerna till underförstådd samordning. Undersökningen hade visat att aktörerna var ömsesidigt beroende av varandra, att finansmarknaden var fientligt inställd till aggressiva strategier baserade på tillväxt och att institutionella investerare ägde betydande andelar i flera av aktörerna.

228. Förstainstansrätten fann dock att kommissionen inte hade lagt fram tillräckliga bevis för sitt påstående. Under 1997 offentliggjorde brittiska Monopolies and Mergers Commission (MMC) en detaljerad undersökning av utländska paketresor. I rapporten drogs slutsatsen att marknaden under 1997 generellt var konkurrenskraftig. Förstainstansrätten betonade kraftigt vissa av iakttagelserna i rapporten och var i slutändan inte övertygad om att situationen vid tidpunkten för sammanslagningen skilde sig tillräckligt mycket åt från den som analyserats i MMC:s rapport för att berättiga kommissionens farhågor.

229. Förstainstansrätten ansåg att kommissionen gjorde en oriktig bedömning när den drog slutsatsen att om transaktionen genomfördes skulle de tre stora aktörerna få ett incitament att upphöra att konkurrera med varandra. Den ansåg att kommissionen inte hade lämnat tillräckliga bevis som stöd för sitt påstående att det redan fanns en tendens i branschen mot kollektiv dominans och att den inte i tillräcklig utsträckning hade tagit hänsyn till marknadsandelarnas volatilitet ⁽⁵⁾. Den ansåg också att kommissionen misstolkat de uppgifter som den hade tillgång till angående efterfrågetillväxten ⁽⁶⁾.

230. När det gäller den allmänna analysen av underförstådd samordning nämnde förstainstans-

⁽¹⁾ Förstainstansrättens dom av den 6 juni 2002 i mål T-342/99, *Airtours plc mot kommissionen*.

⁽²⁾ Mål nr IV/M.1524 – *Airtours/First Choice*.

⁽³⁾ Beslut, punkt 54.

⁽⁴⁾ Dom, punkt 53.

⁽⁵⁾ Dom, punkt 120.

⁽⁶⁾ Dom, punkt 133.

rätten särskilt tre villkor som måste uppfyllas för att en kollektiv dominerande ställning såsom den fastställts i detta ärende skall anses föreligga: insyn, avskräckande mekanismer och att de faktiska och potentiella konkurrenterna samt konsumenternas förutsedda reaktion inte skulle motverka den gemensamma strategins förväntade verkningar ⁽¹⁾.

Insyn

231. För att underförstådd samordning skall vara sannolik måste varje deltagare i oligopolet kunna få kännedom om de övriga ingående företagens agerande för att kunna kontrollera huruvida de antar samma strategi. Kommissionen drog i sin bedömning slutsatsen att det fanns tillräcklig insyn på marknaden, delvis på grund av oligopolisternas ömsesidiga växelverkan, delvis på grund av publiceringen av broschyrer som gjorde det möjligt för varje aktör att nära övervaka de övrigas kapacitet. Förstainstansrätten instämde inte i denna bedömning ⁽²⁾.

Avskräckande faktorer

232. För att underförstådd samordning skall vara hållbar måste det förekomma repressalier eller avskräckningsmekanismer som avhåller oligopolisterna från att frångå den gemensamma handlingslinjen. Kommissionen hade funnit att flera bestraffningsmekanismer förekom. En ökning av en aktörs kapacitet kunde allvarligt skada de övriga, och eftersom varje aktör sålde de övriga aktörernas produkter i sin distributionskedja kunde den helt sonika ta bort den avvikande aktörens produkter. Förstainstansrätten godkände inte dessa avskräckningsmekanismer då de endera inte var trovärdiga eller var kostsamma att genomföra ⁽³⁾.

Reaktion från konkurrenter och kunder

233. Underförstådd samordning kan bara vara stabil om nuvarande och framtida konkurrenter samt konsumenter inte kan äventyra den gemensamma strategins förväntade verkningar. Kommissionen trodde inte att de små aktörerna kunde begränsa oligopolisterna på grund av att de stora aktörernas vertikala integration hade fört de små aktörerna in i en beroendesituation gentemot

deltagarna i oligopolet. Förstainstansrätten drog slutsatsen att kommissionens bedömning var oriktig och att den undervärderade deras förmåga att reagera som en möjlig motvikt som kan förhindra att en kollektiv dominerande ställning skapas ⁽⁴⁾.

234. Trots det negativa resultatet skall domen välkomnas som ett betydande steg framåt då den bringar klarhet vad gäller den bevisstandard som krävs i ärenden som avser skapandet av en kollektiv dominerande ställning.

2.2 *Schneider mot kommissionen*

235. Den 22 oktober ogiltigförklarade förstainstansrätten, för första gången enligt ett snabbförfarande på koncentrationsområdet, kommissionens beslut av den 10 oktober 2001, i vilket koncentrationen mellan de franska elmaterialtillverkarna Schneider och Legrand förklarades vara oförenlig med den gemensamma marknaden ⁽⁵⁾.

236. Ogiltigförklarandet av kommissionens beslut grundade sig på två grunder: dels oriktig analys och bedömning, dels en överträdelse av rätten till försvar.

237. När det gäller kommissionens ekonomiska analys av koncentrationens påverkan ansåg förstainstansrätten att den innehöll så oriktiga analyser och bedömningar att den inte hade något bevisvärde.

238. I första hand konstaterade förstainstansrätten att kommissionen hade förlitat sig på bevis såsom produkter och märkesutbud som den affärsenhet som skapades genom koncentrationen skulle ha kunnat erbjuda inom EES-området för att bedöma företagets ekonomiska styrka på var och en av de olika nationella marknaderna som berördes av transaktionen. Utan att på förhand utesluta möjligheten att ta hänsyn till gränsöverskridande faktorer vid analysen av en koncentrations påverkan på marknader av nationell dimension har förstainstansrätten bedömt att kommissionen i detta ärende inte hade påvisat förekomsten av en sådan påverkan på var och en av de berörda nationella marknaderna.

239. I andra hand bedömde förstainstansrätten att kommissionen felaktigt hade vägrat att ta hänsyn till vissa vertikalt integrerade konkurrenters

⁽¹⁾ Dom, punkt 62.

⁽²⁾ Dom, punkt 180.

⁽³⁾ Dom, punkt 207.

⁽⁴⁾ Dom, punkt 277.

⁽⁵⁾ Mål T-310/01, Schneider Electric SA mot kommissionen.

interna försäljning, vilket föranlett den att övervärdera styrkan för det nya företag som skulle ha blivit följden av koncentrationen. Förstainstansrätten ansåg att priserna för tillverkare som inte var integrerade, såsom Schneider och Legrand, var utsatta för ett direkt konkurrens från integrerade tillverkare när det gällde genomförandet av stora byggprojekt som följd av anbudsförfaranden.

240. I detta skede fastställde förstainstansrätten den viktiga principen att oberoende av omfattningen på de brister som ett kommissionsbeslut kan innehålla när den konstaterar en koncentrations oförenlighet med den gemensamma marknaden, detta inte kan medföra en ogiltigförklaring av beslutet om det framgår av andra inslag i detta beslut att genomförandet av transaktionen kommer att leda till skapandet eller en förstärkning av en dominerande ställning som på ett betydande sätt hindrar en effektiv konkurrens. Förstainstansrätten konstaterade att koncentrationen mellan Schneider och Legrand skulle leda till ett sådant resultat på de franska marknaderna.

241. När det gäller dessa marknader bedömde förstainstansrätten emellertid att kommissionen underskattat Schneiders rätt till försvar eftersom den i förbudsbeslutet hade infört en invändning som inte fanns i meddelandet om invändningar. Invändningen i fråga gällde styrkeförhållandet gentemot grossisterna som skulle ha gynnat den enhet som bildades till följd av koncentrationen. Förstainstansrätten bedömde att denna överträdelse av Schneiders rätt till försvar skulle ha påverkat utgången av förfarandet i två hänseenden. I första hand hade Schneider inte fått tillfälle att på ett användbart sätt lägga fram sina synpunkter på denna invändning i sitt svar på meddelandet om invändningar eller under det muntliga förhöret (*oral hearing*). Vidare hade Schneider inte getts möjlighet att i god tid lägga fram förslag till avyttring av tillgångar i tillräcklig omfattning för att göra det möjligt att lösa de konkurrensfarhågor som kommissionen identifierat på de franska marknaderna.

242. För övrigt bedömde förstainstansrätten att den tidsfrist, med avseende på behovet av snabbhet som utmärker den generella strukturen i förordning (EEG) nr 4064/89, den period på tolv dagar, vilket motsvarar fem arbetsdagar, som kommissionen fastställt för parterna för att svara på en begäran om upplysningar enligt artikel 11.5 i förordningen var rimlig, trots det stora antal frågor som ställdes (322).

243. I en separat dom⁽¹⁾ som avkunnades samma dag ogiltigförklarade förstainstansrätten, också enligt snabbförfarandet, kommissionens beslut av den 30 januari 2002 där den beordrat en uppdelning av Schneider och Legrand. Förstainstansrätten bedömde att om beslutet om oförenlighet ogiltigförklarades var beslutet om uppdelning utan rättslig grund.

244. I dessa två mål avkunnade förstainstansrätten sina domar ungefär tio månader efter det att överklagandena ingavs och ungefär tolv månader efter antagandet av beslutet om oförenlighet. Dessutom uttalade sig förstainstansrätten innan utgången av den tidsfrist som Schneider ålagts för att genomföra separeringen med Legrand.

245. Efter noggrant övervägande beslutade kommissionen att inte överklaga domen i detta mål.

2.3 Tetra Laval mot kommissionen⁽²⁾

246. Den 25 oktober ogiltigförklarade förstainstansrätten kommissionens beslut av den 30 oktober 2001 där den förklarade samgåendet mellan kartongförpackningsföretaget Tetra-Laval, med säte i Schweiz, och Sidel, ett franskt förpackningsföretag som främst är verksam inom förpackningsutrustning för PET-flaskor, oförenligt med den gemensamma marknaden.

247. Målet är av omfattande betydelse. Det är det första mål där förstainstansrätten formellt bedömt en sammanslagning som involverar frågeställningar om konglomerat och skapar ny, potentiellt kontroversiell, rättspraxis på detta område genom att direkt ta upp frågan om bedömningen av konglomeratkoncentrationer enligt koncentrationsförordningen, förhållandet mellan artikel 82 och koncentrationsförordningen och de korrigerande åtgärdernas uppgift. Målet avgjordes som ett snabbförfarande av förstainstansrätten.

Kommissionens beslut

248. Kommissionens beslut inriktades främst på de konkurrenshämmande konglomerateffekter koncentrationen skulle kunna få. Kommissionen drog slutsatsen att de två företagen var verk samma på avgränsade produktmarknader, kartongförpackning respektive PET-plastförpack-

⁽¹⁾ Mål T-77/02.

⁽²⁾ Förstainstansrättens dom av den 25 oktober 2002 i mål T-05/02, Tetra Laval mot kommissionen.

ning, vilka dock är nära angränsande marknader där PET är ett tekniskt substitut för s.k. känsliga produkter som traditionellt har förpackats i kartong (flytande mejeriprodukter, fruktjuicer, smaksatta fruktdrycker och te- eller kaffedrycker). PET-förpackningar förväntas få en betydande tillväxt inom dessa segment inom en nära framtid i konkurrens med kartongförpackningar. Koncentrationen skulle skapa en marknadsstruktur som gör det möjligt för den sammanslagna enheten att öka sitt inflytande inom kartongförpackning för att vända sin ledande ställning inom PET-förpackningar till en dominerande sådan. Sammanslagningen skulle också förstärka Tetras nuvarande dominerande ställning på kartongförpackningsmarknaden genom att undanröja nuvarande och potentiell konkurrens från Sidel, som är det ledande företaget på en angränsande, konkurrerande marknad. Kommissionen avvisade de korrigerande åtgärder som Tetra lämnade och som främst bestod av åtaganden om att inte missbruka sin ställning, att behålla Sidel som ett separat företag och att erbjuda Sidels SBM-maskinutrustning på licens till en oberoende tredje part. Kommissionen ansåg att åtagandena inte var genomförbara, omöjliga att kontrollera och otillräckliga för att lösa koncentrationens allvarliga konkurrensbegränsande effekter.

Förstainstansrättens dom

249. Förstainstansrätten ombads ogiltigförklara kommissionens beslut på grundval av argument gällande procedurfel och materiella brister. När det gäller förfarandet hävdade sökanden att den olagligt nekats fullständig tillgång till en expertrapport i kommissionens akt samt svaren på en marknadsundersökning om de åtaganden företaget hade lämnat. När det gäller de materiella aspekterna hävdade Tetra att kommissionen inte hade bevisat att sammanslagningen skulle komma att leda till skapandet eller förstärkningen av en dominerande ställning eftersom ett ökat inflytande inte var möjligt, en avskärmning inte kunde genomföras och undanröjandet av potentiell konkurrens inte skulle ändra Tetras incitament till innovation och prissänkningar på kartongmarknaden.

250. Förstainstansrätten tillbakavisade sökandens argument gällande förfarandet. Den ansåg att sökanden hade fått tillräcklig tillgång till expertrapporten, kunnat förstå den och lämna sina synpunkter på den. Vad gäller svaren från

marknadsundersökningen om åtagandena ansåg förstainstansrätten att kommissionen hade rätt att ge tillgång i form av sammanfattningar för att skydda vissa av dem som svarat och som befarade repressalier om deras identitet avslöjades. Förstainstansrätten tillbakavisade också Tetras påståenden om att frågeformulären var felaktiga eller vilseledande. Den ansåg att det inte framgick av svaren att mottagarna skulle ha vilseletts eller förvirrats och att användningen av sammanfattningar därför inte hade lett till någon överträdelse av Tetras rätt till försvar.

251. På det materiella planet bekräftade förstainstansrätten att kommissionen var berättigad att bedöma de eventuella konkurrensbegränsande konglomerateffekter som koncentrationen kunde ge upphov till, även om den anser att koncentrationer mellan företag som bedriver verksamhet på avgränsade marknader vanligtvis inte ger upphov till konkurrensproblem (punkt 150). Förstainstansrätten hade dock iakttagit att under vissa förhållanden kunde de resurser och den kapacitet som förs samman genom en konglomeratkoncentration omgående skapa förutsättningar som gör det möjligt för den sammanslagna enheten att utnyttja sitt marknadsinflytande och relativt snabbt förvärva en dominerande ställning på en angränsande marknad (punkt 151). Förstainstansrätten medgav att kommissionen i detta ärende, på grundval av väl underbyggda och objektiva bevis, hade visat att de två marknaderna i fråga låg nära varandra och att den samgående enheten skulle få möjlighet att öka sitt marknadsinflytande (punkt 199).

Utnyttjande av marknadsinflytande

252. Förstainstansrätten konstaterade att även om den förväntade dominerande ställningen konkretiserades först efter en viss tid bör kommissionens analys av den framtida ställningen, utan påverkan av tillämpningen av dess skönsrättsliga befogenheter, vara ”synnerligen rimlig” (punkt 162), den påpekade att under de förhållanden som råder i ärendet i fråga skulle den sammanslagna enheten sannolikt inte komma att utnyttja sitt marknadsinflytande på ett sätt som skulle leda till betydande konkurrensbegränsande effekter (avskärmning av marknaden).

253. Förstainstansrätten baserade sitt resonemang på tre faktorer: i) i första hand borde kommissionen ha övervägt i vilken omfattning den sammanslagna enhetens incitament att utnyttja sitt marknadsinflytande skulle komma att

minska, eller t.o.m. elimineras, till följd av att beteendet i fråga är olagligt, sannolikheten för att det upptäckts, åtgärder som vidtas av de behöriga myndigheterna, såväl på gemenskapsnivå som på nationell nivå, samt eventuella ekonomiska påföljder (punkt 159). Vidare skulle kommissionen ha tagit hänsyn till de uppförandeåtaganden som lämnats av sökanden genom att bedöma sannolikheten för att den sammanslagna enheten skall utnyttja ett olagligt marknadsinflytande (punkt 161). Eftersom det inte finns någon sådan bedömning baserade förstainstansrätten sin analys om utnyttjande av marknadsinflytandet uteslutande på uppförandet, som enligt förstainstansrätten sannolikt inte kommer att vara olagligt (punkt 162), ii) för det andra ifrågasatte förstainstansrätten kommissionens uppfattning om tillväxtutsikterna för PET-flaskor för mjölk och fruktjuicer, som den inte ansåg baserades på någon övertygande bevisföring (punkterna 203–214) och iii) för det tredje ansåg förstainstansrätten att beslutet inte innehöll tillräckligt med underlag för att motivera definitionen av delmarknader bland SBM-maskiner med hänvisning till deras slutanvändning (punkt 269) och att det inte fanns någon avgränsad marknad för SBM-maskiner för känsliga produkter. Slutligen ansåg förstainstansrätten att kommissionen underskattade betydelsen av den sammanslagna enhetens konkurrenter på kartong- och PET-marknaderna och dessa två materials interaktion med andra förpackningsmaterial såsom glas, burkar och polyeten med hög densitet (HDPE), som är marknader där den sammanslagna enheten inte bedrev verksamhet eller bara hade en mycket liten marknadsandel. Utifrån denna grund fastställde förstainstansrätten att det var uppenbart att kommissionen gjort en felaktig bedömning när den drog slutsatsen att en dominerande ställning skulle komma att skapas på marknaderna för förpackningsutrustning för PET-flaskor och särskilt på dem för SBM-maskiner med låg och hög kapacitet (punkt 308).

Minskning av den potentiella konkurrensen på kartongmarknaden

254. Också på denna punkt medgav förstainstansrätten att kommissionen var berättigad att undersöka potentiella konkurrensbegränsande konglomerateffekter, nämligen innebörden av en minskning av den potentiella konkurrensen på den angränsande marknaden för förpackningsutrustning för PET-flaskor på kartongmarknaden

(punkt 323). Förstainstansrätten menade dock inte att Tetras beteende vad gällde prissättning och innovation på kartongmarknaden skulle komma att ändras efter sammanslagningen, eftersom det fanns en tillräckligt hög konkurrensnivå. Tetra skulle därför tvingas att fortsätta att kämpa och innovera. Förstainstansrätten drog därför slutsatsen att det inte hade påvisats att den sammanslagna enhetens ställning skulle komma att stärkas gentemot dess konkurrenter på kartongmarknaden.

255. Kommissionen har överklagat domen i detta mål.

3. Korrigerande åtgärder

256. Under 2002 godkändes tio ärenden efter en förlängd (sex veckor) etapp I-undersökning och efter att de samgående parterna lämnat åtaganden som gav en klar lösning på fastställda konkurrensproblem (som ledde till ett beslut i enlighet med artikel 6.2 i koncentrationsförordningen). Många av de ärenden som beskrivs nedan föregicks av omfattande diskussioner mellan kommissionen och de samgående parterna innan anmälan, under vilka potentiella konkurrensproblem fastställdes. Det kan utgöra ett effektivt sätt för företag att uppnå godkännande av en anmäld koncentration, särskilt när de har kännedom om sannolika konkurrensproblem och redan har övervägt potentiella avyttringar.

SEB/Moulinex ⁽¹⁾

257. *SEB/Moulinex* var det första av dessa beslut under 2002. Det involverade SEB, en fransk tillverkare av små elektriska hushållsapparater (t.ex. friteringsmaskiner, brödrostar, kaffebruggare, vattenkokare, matberedare, strykjärn) av märken såsom Tefal, Rowenta Calor och SEB. Moulinex, också franskt, är en direkt konkurrent till SEB och äger internationella märken som Moulinex, Krups och Swan i Förenade kungariket. SEB:s förvärv av Moulinex förväntades få betydande effekter på konkurrensen i Frankrike, där SEB är marknadsledande vad gäller vissa produkter och Moulinex vad gäller andra. Dessa aspekter hänsköts enligt artikel 9.2 a till de franska myndigheterna efter en begäran från dessa som mottogs den 7 december 2001. Förvärvet skulle också ha föranlett konkurrensproblem i

⁽¹⁾ COMP/M.2621 – SEB/Moulinex, 8.1.2002.

Portugal, Grekland, Belgien och Nederländerna, där endera det ena eller det andra av de två företagen hade stora marknadsandelar redan innan denna transaktion. I Tyskland, Österrike, Danmark, Sverige och Norge skulle transaktionen i stor utsträckning ha ändrat konkurrensvillkoren på flera produktmarknader, särskilt på marknaden för friteringsmaskiner. Transaktionens icke-franska aspekter godkändes efter att SEB föreslagit beviljandet av exklusiva licenser under en period på fem år för att använda märket Moulinex för försäljning av små elektriska hushållsapparater i nio länder (Portugal, Grekland, Belgien, Nederländerna, Tyskland, Österrike, Danmark, Sverige och Norge). SEB kommer inte, under ytterligare en period på tre år från det att den exklusiva licensen löpt ut, att återinföra märket Moulinex i dessa länder, för att licenstagaren skall få tid att gradvis införa ett eget märkesnamn.

Masterfoods/Royal Canin ⁽¹⁾

258. Masterfoods, ett franskt dotterbolag till det amerikanska företaget Mars Inc., anmälde i januari 2002 sitt föreslagna förvärv av det franska företaget Royal Canin SA som säljer foder för sällskapsdjur. Mars tillverkar tilltugg, glass, foder för sällskapsdjur, inklusive märkena Pedigree, Advance, Cesar, Whiskas och Sheba, som säljs över hela världen samt nationella och regionala märken såsom Canigou och Brekkies. Royal Canin är ledande leverantör av torrfoder och har främst utvecklat sin affärsverksamhet genom försäljning i specialbutiker inom hela EU. Genom den sex veckor långa undersökningen av transaktionen identifierades konkurrensproblem på ett antal torrfodermarknader i Frankrike och Tyskland. För att lösa dessa problem åtog sig Mars att i hela Europa avyttra sin verksamhet kopplad till fem av den sammanslagna gruppens fodermärken för sällskapsdjur, dvs. Advance, Premium, Royal Chien, Playdog och Brekkies, tillsammans med två stora tillverkningsanläggningar samt alla andra tillgångar kopplade till den avyttrade verksamheten. Sammanslagningen kan inte genomföras förrän villkoren har uppfyllts. Kommissionen undersökte bara förvärvets inverkan inom EU, eftersom foderprodukter för sällskapsdjur undantas från tillämpningen av EES-avtalet.

Solvay/Montedison/Ausimont ⁽²⁾

259. I februari anmälde Solvay, ett belgiskt kemi- och läkemedelsföretag, till kommissionen sitt planerade köp av Ausimont, ett italienskt kemikalieföretag med verksamheter i Italien, Tyskland, Japan och Förenta staterna. Transaktionen gav upphov till allvarliga konkurrensproblem på två marknader: "persalts", en råvara som innehåller ett slags blekmedel som används vid framställning av tvätt- och rengöringsmedel, och polyvinylidendifluorid (PVDF), en högpresterande fluorpolymer. På marknaden för blekningsmedel skulle transaktionen genom MedAvox, ett gemensamt företag som bildats av Degussa och Ausimont, ha skapat en direktkoppling mellan Solvay, den ledande producenten i Europa och Degussa, dess största konkurrent. Solvay, Degussa och MedAvox har över 75 % av marknaden för blekningsmedel inom EES. För att lösa detta erbjöd sig Solvay att avyttra Ausimonts 50-procentiga innehav i MedAvox, som effektivt avskiljer Solvay från Degussa. Marknaden för polyvinylid var redan högt koncentrerad med bara fyra aktörer: Solvay, Ausimont, Atofina och Kureha. Solvay och Atofina är de ojämförligt största aktörerna med över 90 % av marknaden. Kommissionens undersökning gav upphov till farhågor att transaktionen, mot bakgrund av egenskaperna på marknaden, kunde ha medfört en situation där Solvay och Atofina gemensamt dominerade. För att lösa dessa problem åtog sig Solvay att avyttra sin polyvinylidendifluoridanläggning belägen i Decatur i Förenta staterna. Det är en av sex produktionsanläggningar för polyvinylidendifluorid och som motsvarar ungefär 20 % av kapaciteten i världen. Avyttringen inkluderade också Solvays andelar i Alventia, ett produktionsföretag som drivs gemensamt som bara framställer vinylidendifluorid (VF2) i Decatur. VF2 är huvudråvaran för polyvinylidendifluorid. Europeiska kommissionen och den amerikanska Federal Trade Commission samarbetade vid sin analys av Solvays förvärv av Ausimont.

Imperial Tobacco/Reemtsma Cigarettenfabriken ⁽³⁾

260. Detta ärende involverade två av världens största cigarettillverkare. Imperial Tobacco tillverkar och säljer ett antal tobaksprodukter, inklu-

⁽²⁾ COMP/M.2690 – Solvay/Montedison/Ausimont, 9.4.2002.

⁽³⁾ COMP/M.2779 – Imperial Tobacco/Reemtsma Cigarettenfabriken, 8.5.2002.

⁽¹⁾ COMP/M.2544 – Masterfoods/Royal Canin, 15.2.2002.

sive cigarettmärkena Superkings, Lambert and Butler, Embassy, John Player Special, Regal och Richmond, tobaken Drum för ”rulla egna cigaretter” och cigarettappren Rizla. Föremålet för förvärvet är Reemtsma, världens femte största cigaretttillverkare och leverantör av cigarettmärkena West och Davidoff. Parternas verksamheter är till största delen kompletterande, och undersökningen påvisade bara större konkurrensproblem på cigarettmarknaden i Förenade kungariket. Imperial Tobacco och Gallaher är de klara ledarna på denna marknad. Gallahers styrka ligger i det ledande märkessegmentet medan Imperial Tobaccos styrka är mer framträdande i lågprissektorn. Medan Reemtsmas marknadsandel är relativt liten har företaget en unik ställning genom utbudet av cigaretter av eget märke, för vilka det är den enda betydande leverantören. Reemtsma äger flera cigarettmärken, såsom Red Band i Förenade kungariket, vilket är ovanligt även om ensamrätt beviljas till distributörer. Förvärvet av Reemtsma skulle därför ge Imperial Tobacco inte bara en stark ställning inom lågprissektorn utan också etablera det som den enda leverantören av egna cigarettmärken. Eftersom egna cigarettmärken är en betydande konkurrensfaktor på marknaden i Förenade kungariket, särskilt inom lågprissektorn, gav denna situation upphov till allvarliga konkurrensproblem.

261. För att mildra dessa farhågor lämnade Imperial Tobacco ett åtagande om att inte utveckla varumärkena för egen räkning och att behålla ensamrätten för de distributörer som gynnades av en sådan. Det åtog sig också att behålla varumärkena i fråga i händelse av att distributörer av egna märken i framtiden skulle hitta andra leverantörer. Dessa åtaganden bör avlägsna distributörernas eventuella beroende av Imperial Tobacco och därmed säkerställa att ”egna cigarettmärken” fortsätter att vara en effektiv konkurrensfaktor på den brittiska marknaden.

Barilla/BPL/Kamps ⁽¹⁾

262. Barilla och den italienska banken Banca Popolare di Lodi S.c.a.r.l. (BPL) lanserade ett offentligt erbjudande om köp av Kamps alla börsnoterade aktier vilket skulle ge Barilla och BPL gemensam kontroll över Kamps. Barilla producerar och säljer pasta och pastasåsprodukter, bageriprodukter (bröd, alternativa brödtyper och

kakor) och glass. Medan merparten av företagets bageriverksamhet är centrerad till Italien är Barillas dotterbolag Wasa den ledande knäckebrödstillverkaren i flera europeiska länder, särskilt i Tyskland. Kamps producerar och säljer bageriprodukter över hela Europa. Det äger bl.a. varumärkena Lieken Urkorn och Golden Toast. Transaktionen skulle ha stärkt Barillas ledande ställning i Tyskland för knäckebröd. Barilla äger redan varumärket Wasa, som är klar marknadsledare i Tyskland, och tillförandet av Kamps Lieken Urkorn skulle ha stärkt denna ställning. För att avhjälpa dessa farhågor lämnade Barilla åtaganden om att avyttra Lieken Urkorns knäckebrödserverksamhet till en ekonomiskt livskraftig konkurrent med erfarenhet från livsmedelssektorn.

BP/VEBA OEL ⁽²⁾

263. Detta ärende involverade BP Plc:s förvärv av kontrollen av hela Veba Oel, ett gemensamt företag mellan BP och E.ON som hade godkänts av både kommissionen i december 2001 ⁽³⁾ och av den tyska konkurrensmyndigheten. Bildandet av det gemensamma företaget Veba Oel hade godkänts med förbehåll, på grund av konkurrensbetänkligheter till följd av kombinationen av BP:s och Veba Oels oljeverksamheter. BP:s förvärv av hela kontrollen av Veba Oel gav inte upphov till nya konkurrensproblem. Mot bakgrund av att vissa av de förbehåll som ålagts det gemensamma företaget mellan BP och E.ON av både kommissionen och Bundeskartellamt ännu inte har uppfyllts kan inte de ursprungliga betänkligheterna helt undanröjas. För att lösa dessa problem åtog sig BP att helt uppfylla de åtaganden det tidigare lämnat till kommissionen och Bundeskartellamt i ärendet BP/E.ON. Kommissionen kunde därmed godkänna transaktionen, under förutsättning att åtagandet uppfylls helt.

Telia/Sonera ⁽⁴⁾

264. Det svenska Telia AB:s förvärv av det finländska telekommunikationsföretaget Sonera Corp. godkändes också efter en etapp I-undersökning. Telia och Sonera är de ledande telekommunikationsoperatörerna i sina respektive länder. Transaktionen skulle ha lett till direkta överlappningar av parternas verksamheter i Finland för

⁽²⁾ COMP/M.2761 – BP/VEBA OEL, 1.7.2002.

⁽³⁾ Se COMP/M.2533 – BP/E.ON, 20.12.2001.

⁽⁴⁾ COMP/M.2803 – Telia/Sonera, 10.7.2002.

⁽¹⁾ COMP/M.2817 – Barilla/BPL/Kamps, 25.6.2002.

mobilkommunikationstjänster till privatkunder, handel med internationell roaming och trådlösa lokala nät (WLAN). De problem som dessa överlappningar gav upphov till åtgärdades av parternas åtagande att avyttra Telias mobilkommunikationsverksamhet i Finland, inklusive dess WLAN-verksamhet. Konkurrensbetänkligheter uppstod också ur parternas starka marknadsställningar på ett flertal vertikalt relaterade marknader, särskilt vissa slutkundsmarknader, samtalsterminering för operatörer på Telia/Soneras fasta och mobila telefonnät (där de har monopol) och tillhandahållande av partihandel med internationell roaming i Sverige och Finland. Vertikal integration skulle i detta sammanhang ha gett den fusionerade enheten incitament och möjligheter att utestänga konkurrenter från marknaderna för slutkundstjänster i båda länderna. Det skulle sannolikt leda till en förstärkning av en redan stark ställning på marknaderna för mobilkommunikationstjänster och kombinerade lösningar för tal- och datakommunikationer. För att avhjälpa dessa utestängningsfarhågor erbjöd sig företagen att skapa separata juridiska enheter för sina fasta och mobila nät och tjänster i Finland och Sverige. De åtog sig också att bevilja tillträde till sina nätverk utan diskriminering. Slutligen erbjöd sig parterna att avyttra Telias riksomfattande kabel-TV-verksamhet i Sverige. Kabel-TV-nät anses, särskilt om de har en bred täckning, vara det mest trovärdiga substitutet för de etablerade telekommunikationsföretagens infrastruktur.

RAG/Degussa ⁽¹⁾

265. Det tyska gruv- och teknikföretaget RAG:s förvärv av det tyska specialkemikalföretaget Degussa AG gav inledningsvis upphov till konkurrensbetänkligheter inom byggmaterialsektorn. RAG Aktiengesellschaft är ett internationellt gruv- och teknikföretag med säte i Tyskland. Dess affärsverksamheter omfattar kolgruvdrift, elproduktion, miljöteknik samt kemikalie- och plastprodukter. Degussa AG är ett internationellt företag etablerat i Tyskland som tillverkar specialkemikalier. Dess verksamheter sträcker sig från livsmedelstillsatser till byggnadskemikalier, beläggningar och specialpolymerer. Degussa ägs för närvarande till 64 % av den tyska gruppen E.ON. Kommissionens undersökning av transaktionen visade att kombinationen av RAG:s och Degussas verksamheter skulle ha kunnat leda till

skapandet av en dominerande ställning på området insatsvaror för kemiska tillsatsmedel för betong. Dessa produkter är utformade för att påverka betongens viskositet och vatteninnehåll för att göra den lättare att bearbeta. För att avlägsna dessa konkurrensbetänkligheter erbjöd sig RAG att avyttra sin naftalinsulfonatverksamhet inom EU, en viktig insatsvara för kemiska tillsatsmedel för betong, inklusive produktionsanläggningar i Italien, Spanien och Tyskland. Dessa åtaganden undanröjde överlappningen av RAG:s och Degussas verksamheter och gör det möjligt för en ny ekonomiskt livskraftig konkurrent att bildas för att ersätta Degussa som en oberoende leverantör.

4. Hänskjutande till medlemsstaterna enligt artikel 9 och artikel 22 — ny utveckling

4.1 Inledning

266. År 2002 utmärks av en betydande ökning av antalet ärenden som hänsköts till medlemsstaterna enligt artikel 9 i koncentrationsförordningen (7 under 2001, 11 under 2002) ⁽²⁾ samt att medlemsstaterna för första gången sedan koncentrationsförordningen trädde i kraft den 21 september 1990 vid två tillfällen gjorde gemensamma hänskjutanden till kommissionen enligt artikel 22.3 i koncentrationsförordningen ⁽³⁾. Det är anmärkningsvärt att hälften av alla ärenden enligt artikel 9 hänsköts till de behöriga nationella myndigheterna i januari och februari under året i fråga. Ett av dessa ärenden ⁽⁴⁾ rörde ett hänskjutande till den norska regeringen enligt artikel 6 i protokoll 24 till EES-avtalet. I ärendet *Leroy Merlin/Brico* hänsköts ett ärende för första gången till tre olika medlemsstater. Kommissionen välkomnar denna utveckling, eftersom det passar väl in med översynen av koncentrationsförordningen där ett av huvudmålen, vilket anges nedan, är att optimera fördelningen av ärendena

⁽²⁾ M.2621, SEB/Moulinex, 8.1.2002; M.2502, Cargill/Cerestar, 18.1.2002; M.2683, Aker Maritime/Kvaerner (II), 23.1.2002; M.2662, Danish Crown/Steff-Houlberg, 14.2.2002; M.2639, Compass/Restorama/Rail Gourmet, 26.2.2002; M.2730, Connex/DNVBVG/JV, 24.4.2002; M.2760, Nehlsen/Rethmann/SWB/Bremerhaven, 30.5.2002; M.2845, Sogecable/CanalSatélite/Via Digital, 14.8.2002, M. 2881, Koninklijke BAM NBM/HBG, 3.9.2002 M.2898, Leroy Merlin/Brico, daterad den 13.12.2002 and M.2857, Electrabel Customer Solutions/Intercommunale d'Electricité du Hainaut, 23.12.2002.

⁽³⁾ M.2698, Promatech/Sulzer, 17.4.2002; M.2738, GEES/Unison, 17.4.2002.

⁽⁴⁾ Aker Maritime/Kvaerner II.

⁽¹⁾ COMP/M.2854 – RAG/Degussa, 18.11.2002.

mellan kommissionen och medlemsstaterna. Dessutom visar medlemsstaternas tillämpning av artikel 22.3 i koncentrationsförordningen det framgångsrika samarbetet mellan kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna (NCA) till förmån för de europeiska företagen.

267. En annan markant utveckling under året är antalet överklaganden mot beslut enligt artikel 9. Sådana överklaganden har lämnats av både konkurrenter samt av parterna i en transaktion. Det första av de beslut som överklagades fattades i ärendet *SEB/Moulinex*. Beslutet om hänskjutande av ärendet *BAM NBM/Hollandsche Beton Groep* överklagades i september. Efter ett beslut om godkännande från de nederländska konkurrensmyndigheterna avskrevs dock överklagandet. Även i ärendet *Sogecable/CanalSatélite/Via Digital* har två överklaganden nyligen lämnats mot beslutet om hänskjutande.

268. Närmare upplysningar om ovannämnda hänskjutande till medlemsstaternas behöriga myndigheter enligt artikel 9 och artikel 22 ges nedan.

4.2 Hänskjutande till medlemsstaterna enligt artikel 9 i koncentrationsförordningen

SEB/Moulinex

269. Den 8 januari 2002 godkände kommissionen SEB:s förvärv av den fullständiga kontrollen av Moulinex, förutsatt att vissa åtagandena uppfylldes. Samma dag hänsköt kommissionen frågan om koncentrationens påverkan i Frankrike. Både SEB och Moulinex⁽¹⁾ är franska företag som tillverkar små elektriska hushållsapparater, som friteringsmaskiner, brödrostar, kaffebryggare och espressomaskiner, vattenkokare, fristående miniugnar, smörgåsgrillar och våffeljärn, utegrillar och grillar, matberedare och strykjärn. En omfattande marknadsundersökning hade visat marknadernas nationella dimension för små elektriska hushållsapparater. Vad beträffar den franska marknaden hade marknadsundersökningen visat att det fanns ett hot om att transaktionen kunde leda till en betydande förstärkning för den nuvarande marknadsledaren och undanröja en konkurrent.

270. Den 15 juli 2002 godkände den franske finans-, ekonomi- och industriministern transaktionens inhemska del, på grundval av argumentet om konkursmässigt företag. Kommissionen tog

inte upp något sådant argument i sin bedömning av övriga nationella marknader inom EU. Konkurrenterna Babyliß och Philips har till förstainstansrätten överklagat beslutet om hänskjutande samt beslutet om godkännande efter etapp I.

Cargill/Cerestar⁽²⁾

271. Detta ärende rörde det amerikanska företaget Cargill Inc:s förvärv av det franska företaget Cerestar. Cargill är en ledande internationell aktör inom ett flertal lantbruksverksamheter, såsom råvaruhandel och bearbetning av spannmål. Cerestar är Europas ledande tillverkare av stärkelse och stärkelsederivat. Förenade kungariket begärde att den föreslagna koncentrationen skulle hänskjutas såtillvida som de brittiska marknaderna för glukossirap och glukosblandningar påverkades. Kommissionen godkände transaktionen för hela EES med undantag för de brittiska marknaderna för glukossirap och glukosblandningar. Undersökningen av de sistnämnda aspekterna hänsköts till den brittiska Office of Fair Trading den 21 januari 2002. Efter en fördjupad undersökning godkändes transaktionen av de brittiska myndigheterna.

Aker Maritime/Kvaerner (II)⁽³⁾

272. I januari hänsköt kommissionen till de norska konkurrensmyndigheterna undersökningen av det norska företaget Aker Maritimes förvärv av det brittisk-norska företaget Kvaerners inverkan på marknaderna för olje- och gasinstallationer. Det var första gången som kommissionen hänsköt ett ärende till ett Eftaland. När det gällde varvssektorn beviljade kommissionen ett godkännande. Den norska regeringen hade anmodat kommissionen att hänskjuta ärendet, eftersom den ansåg att den planerade kombinationen av parternas olje- och gasverksamheter i huvudsak skulle ge upphov till konkurrensbetänkligheter på den norska marknaden, särskilt på marknaden för nya olje- och gasanläggningar (EPC-kontrakt) och marknaden för underhåll och ändringar av plattformar (MMO). I artikel 6 i protokoll 24 till EES-avtalet tillåts kommissionen att hänskjuta ett ärende till ett Eftalands behöriga myndigheter om en transaktion huvudsakligen påverkar ett Eftaland. Eftersom kommissionen ansåg att de norska nationella myndigheterna

⁽¹⁾ Se ovan.

⁽²⁾ COMP/M.2502 – Cargill/Cerestar, 18.1.2002.

⁽³⁾ COMP/M.2683 – Aker Maritime/Kvaerner (II), 23.1.2002.

bäst kunde bedöma transaktionens påverkan på olje- och gasmarknaderna på den norska kontinentalsockeln, godkände kommissionen begäran om hänskjutning. De norska myndigheterna godkände senare transaktionen utan förbehåll.

Danish Crown/Steff-Houlberg ⁽¹⁾

273. I ärendet Danish Crown/Steff-Houlberg begränsades konkurrensfarhågorna vid samgåendet mellan Danmarks två största slakthus till den danska marknaden. Den 28 december 2001 lämnade de danska myndigheterna en begäran om hänskjutning av ärendet på grundval av att sammanslagningen hotade att ge upphov till allvarliga konkurrensproblem på fem marknader: marknaden för inköp av levande grisar, försäljning av färskt griskött för direktkonsumtion, leverans av färskt griskött för vidareförädling, leverans av bearbetade grisköttsprodukter och insamling av slaktbiprodukter i Danmark. Den 14 februari beslutade kommissionen att godkänna den danska begäran och att hänskjuta undersökningen av transaktionens inverkan på den danska marknaden till de danska konkurrensmyndigheterna. Det var första gången som Danmark lämnat en begäran om hänskjutande. Danmark införde sin egen lagstiftning om koncentrationskontroll i oktober 2000. De danska konkurrensmyndigheterna godkände ärendet, efter att åtaganden lämnats, efter en fördjupad undersökning.

Compass/Restorama/Rail Gourmet/Gourmet Nova ⁽²⁾

274. Genom denna föreslagna transaktion skulle Compass Group Plc, ett av Förenade kungarikets största matserviceföretag, förvärva Rail Gourmet, Restorama och Gourmet Nova, tre matcateringverksamheter, av det schweiziska SAirLines. Kommissionens undersökning av ärendet visade att konkurrensfarhågorna var begränsade till den brittiska tågrestaurangmarknaden där parternas sammanlagda andel efter transaktionen skulle uppgå till 85–95 %. Efter en begäran från de brittiska myndigheterna hänsköt kommissionen Compass föreslagna förvärv av Rail Gourmet UK till det brittiska Office of Fair Trading. Kommissionen godkände resten av förvärvet av SAirLines, inklusive Rail Gourmet utanför Förenade kungariket, delar av Gourmet Nova-verksamhe-

ten och Restorama. Efter en fördjupad undersökning godkände de brittiska myndigheterna ärendet.

Connex/DNVBVG/JV ⁽³⁾

275. Den 19 mars 2002 hänsköt kommissionen till Bundeskartellamt ett samgående mellan Connex Verkehr GmbH, ett dotterbolag till den franska Vivendikoncernen, och Deutsche Nahverkehrsgesellschaft mbH för tillhandahållande av lokala offentliga transporttjänster i Riesaområdet (Sachsen, Tyskland). Ärendet hänsköts eftersom transaktionens påverkan på konkurrensen var begränsad till lokala marknader i Tyskland. Samgåendet skulle i synnerhet komma att skapa strukturella förbindelser mellan den offentliga transportoperatören i Hannover och Connex som, från sin etablerade bas på den närliggande Schaumburgmarknaden, skulle vara bäst placerad att agera som konkurrent i Hannover. Därmed skulle den föreslagna koncentrationen koppla samman vissa av huvudaktörerna på en marknad som helt nyligen öppnats för konkurrens från privata operatörer. Även om operatörer från hela Europa, i teorin, kan ansöka om licens för att bedriva lokala offentliga transporter i Tyskland, har hittills bara konkurrenter som redan är aktiva i det geografiska närområdet varit framgångsrika vad gäller att ta sig in på tidigare monopolmarknader. Efter en etapp II-undersökning godkändes ärendet av det tyska Bundeskartellamt.

Nehlsen/Rethmann/SWB/Bremerhavener Entsorgungsgesellschaft ⁽⁴⁾

276. Genom ett beslut av den 24 april 2002 hänsköt kommissionen Karl Nehlsen GmbH & Co KG:s, Rethmann Entsorgungswirtschaft GmbH & Co KG:s and swb AG:s föreslagna förvärv av den gemensamma kontrollen över Bremerhavener Entsorgungsgesellschaft mbH till Bundeskartellamt. Bundeskartellamt hade begärt detta hänskjutande eftersom sammanslagningen hotade att skapa dominerande ställningar på de regionala marknaderna för förbränning av kommunalt avfall och verksamhetsavfall i Niedersachsen, Bremen och Hamburg. Den 17 december 2002 förbjöd den federala kartellbyrån transaktionen med motiveringen att den skulle leda till skapandet eller en förstärkning av en dominerande ställ-

⁽¹⁾ COMP/M.2662 – Danish Crown/Steff-Houlberg, 14.2.2002.

⁽²⁾ COMP/M.2639 – Compass/Restorama/Rail Gourmet/Gourmet Nova, 26.2.2002.

⁽³⁾ COMP/M.2730 – Connex/DNVBVG/JV, 24.4.2002.

⁽⁴⁾ COMP/M.2760 – Nehlsen/Rethmann/SWB/Bremerhavener Entsorgungsgesellschaft, 30.5.2002.

ning på vissa marknader för insamling, transport och bortskaffande av hushålls- och industriavfall.

Sogecable/CanalSatélite Digital/ Vía Digital ⁽¹⁾

277. Den 3 juli mottog kommissionen en anmälan enligt koncentrationsförordningen om en begäran om godkännande av DTS Distribuidora de Televisión Digitals (Vía Digital), den näst största betal-TV-operatören i Spanien, föreslagna förvärv av Sogecable, den dominerande betal-TV-operatören i Spanien. DTS kontrolleras av det spanska företaget Grupo Admira Media, som ingår i koncernen Telefónica. Sogecable kontrolleras gemensamt av det spanska medieföretaget Promotora de Informaciones (Prisa) och Groupe Canal +, som ägs av Vivendi Universal. Den spanska regeringen anmodade kommissionen att hänskjuta ärendet med motiveringen att sammanslagningen hotade att skapa en dominerande ställning och hindra konkurrensen på vissa avgränsade marknader i Spanien. Kommissionen beslutade att bevilja hänskjutandet, eftersom dess undersökning av ärendet bekräftade att koncentrationen skulle komma att skapa eller förstärka en dominerande ställning på följande marknader som geografiskt begränsades till Spanien: betal-TV, förvärv av exklusiva rättigheter till premiumfilmer och förvärv av utnyttjande av fotboll och andra idrottsverksamheter samt försäljning av TV-kanaler. Kommissionen undersökte dessutom transaktionens inverkan på flera telekommunikationsmarknader. Undersökningen visade att skapandet av en förbindelse mellan de dominerande operatörerna i betal-TV och telekommunikationer i Spanien medförde en risk för att Telefónicas dominerande ställning skulle komma att förstärkas på ett antal telekommunikationsmarknader. Den 29 november 2002 godkände de spanska myndigheterna ärendet med förbehåll. Två grupper av konkurrenter verksamma som tillhandahållare av tjänster för kabel-betal-TV har överklagat beslutet om hänskjutande hos förstainstansrätten.

Hollandsche Beton Groep/ Koninklijke BAM NBM ⁽²⁾

278. Transaktionen rörde det nederländska byggföretaget Hollandsche Beton Groeps för-

värv av sin konkurrent Koninklijke BAM NBM. De nederländska konkurrensmyndigheterna (Nederlandse Mededingingsautoriteit) begärde ett hänskjutande av de aspekter av det föreslagna förvärvet som berörde Nederländerna, då de ansåg att den föreslagna koncentrationen hotade att skapa eller förstärka en dominerande ställning på ett antal marknader inom byggsektorn samt på ett antal marknader för framställning av asfalt i Nederländerna. Kommissionen påvisade under sin etapp I-undersökning att ett sådant hot kunde förekomma i samband med en eventuell marknad för stora byggprojekt, på vilken BAM och HBG var särskilt starka, samt på flera regionala asfaltmarknader. Med tanke på att konkurrensproblemen var avgränsade till den nederländska marknaden ansåg kommissionen att de nederländska konkurrensmyndigheterna bäst kunde bedöma ärendets konkurrensmässiga påverkan. Ärendet hänsköts till de nederländska konkurrensmyndigheterna genom beslut av den 3 september 2002. Samma dag godkände kommissionen transaktionen för den belgiska marknaden. Den 27 september överklagade parterna beslutet om hänskjutande, men efter ytterligare undersökning och efter ett beslut om godkännande från de nederländska konkurrensmyndigheterna den 24 oktober 2002 drogs dock överklagandet tillbaka.

Leroy Merlin/Brico ⁽³⁾

279. Transaktionen avsåg det franska företaget Leroy Merlins förvärv av det belgiska företaget Bricos försäljningsställen i Frankrike, Spanien och Portugal. Både Brico och Leroy Merlin är specialiserade på distribution av järnhandelsartiklar via stormarknader. Transaktionen skulle medföra stora horisontella överlappningar på ett antal lokala marknader i dessa tre länder. De franska, spanska och portugisiska myndigheterna begärde att ärendet med hänsyn till distributionsmarknaden skulle hänskjutas, eftersom de ansåg att den föreslagna koncentrationen hotade att skapa eller förstärka en dominerande ställning på distributionsnivå. Kommissionen påvisade i sin etapp I-undersökning att ett sådant hot kunde förekomma i samband med en eventuell marknadsdefinition för stormarknader med järnhandelsartiklar, s.k. Grande surface de Bricolage, GSB. Med tanke på att en konkurrensanalys måste genomföras för varje lokal marknad där konkurrensproblem kunde uppstå ansåg kommis-

⁽¹⁾ COMP/M.2845 – Sogecable/CanalSatélite Digital/Vía Digital, 14.8.2002.

⁽²⁾ COMP/M.2881 – Hollandsche Beton Groep/Koninklijk BAM NBM, 3.9.2002.

⁽³⁾ COMP/M.2898.

sionen att de nationella konkurrensmyndigheterna bäst kunde bedöma ärendets konkurrensrättsliga inverkan. Ärendet hänsköts till de tre medlemsstaterna den 13 december 2002. Vad beträffar leverantörsmarknaden för järnhandelsartiklar godkände kommissionen transaktionen samma dag, då inga konkurrensbetänkligheter hade identifierats.

Electrabel Customer Solutions/ Intercommunale d'Electricité du Hainaut ⁽¹⁾

280. Helt nyligen hänsköt kommissionen till de belgiska myndigheterna den föreslagna transaktion varigenom Electrabel Customer Solutions (ECS) förvärvar från Intercommunale d'Electricité du Hainaut (IEH) dess verksamheter som rörde elförsörjning till berättigade kunder. Ett hänskjutande begärdes eftersom transaktionen hotade att skapa eller förstärka en dominerande ställning på marknaden för elförsörjning till berättigade kunder i Belgien. De belgiska myndigheterna uppgav vidare att ett hänskjutande av ärendet skulle bidra till ett samstämmigt beslutsfattande, eftersom de tidigare under året hade handlagt fem liknande koncentrationer på denna marknad. Enligt den belgiska lagstiftningen om liberalisering som reglerar elmarknaden tillåts inte allmännyttiga företag, "intercommunales", att engagera sig i elförsörjning till berättigade kunder samtidigt som de förvaltar distributionsnätet. I den relevanta lagstiftningen föreskrivs att en leverantör som säkerställer elförsörjningen måste utses av ett allmännyttigt företag för att skilja dessa två funktioner åt och säkra den fortsatta elförsörjningen till berättigade kunder som inte har valt en leverantör. Alla allmännyttiga företag i vilka Electrabel deltar ("intercommunales mixtes"), bl.a. IEH, har utsett ECS som den leverantör som skall säkerställa elförsörjningen. Följaktligen skulle transaktionen leda till en överföring av kunder från IEH till ECS. För att kompensera de allmännyttiga företagen för inkomstbortfallet från dessa kunder har parterna gjort en avvägning av sina ekonomiska intressen. Ärendet måste därmed anmälas enligt koncentrationsförordningen. Efter en omfattande marknadsundersökning som bekräftade att transaktionen hotade att förstärka Electrabels dominerande ställning på marknaden för elförsörjning till berättigade kunder i Belgien och efter att ha dragit slutsatsen att de åtaganden som parterna

lämnade var otillräckliga för att lösa de konkurrensproblem som identifierats, beslutade kommissionen den 23 december att hänskjuta ärendet till de belgiska myndigheterna. Beslutet om hänskjutande motiverades huvudsakligen av målen om administrativ effektivitet och samstämmigt beslutsfattande.

Hänskjutande av ärenden enligt artikel 22.3 i koncentrationsförordningen

Promatech/Sulzer Textil ⁽²⁾

281. Efter det att konkurrensmyndigheterna i Österrike, Frankrike, Tyskland, Italien, Portugal, Spanien och Förenade kungariket gemensamt hänskjutit ärendet enligt artikel 22.3 i koncentrationsförordningen godkände kommissionen det italienska företaget Promatech SpA:s, en tillverkare av vävmaskiner, förvärv av Sulzer Textil, textiltmaskindivisionen i det schweiziska företaget Sulzer Ltd. En fördjupad undersökning visade att transaktionen skulle ha lett till en dominerande ställning på den västeuropeiska marknaden för griparmsvävmaskiner. För att lösa kommissionens farhågor erbjöd sig Promatech att avyttra Sulzer Textils verksamhet för tillverkning av griparmsvävmaskiner i Schio, nära Verona (Italien), och i Zuchwil, nära Solothurn (Schweiz). Dessa åtaganden undanröjde den överlappning som förvärvet skulle ha skapat och avlägsnade helt kommissionens invändningar mot transaktionen.

GEES/Unison ⁽³⁾

282. Ärendet GEES/Unison gällde det helägda dotterbolaget till General Electric Company, GE Engine Services Inc:s föreslagna förvärv av Unison Industries, en ledande amerikansk leverantör av tillbehör och styrsystem till flygplansmotorer. Transaktionen anmäldes inledningsvis till flera medlemsstater (Förenade kungariket, Tyskland, Frankrike, Italien, Spanien, Österrike och Grekland) eftersom det inte uppfyllde de tröskelvärden för omsättning som anges i artikel 1 i koncentrationsförordningen. Efter att dessa medlemsstater gemensamt hänskjutit ärendet genom tillämpning av artikel 22.3 i koncentrationsförordningen visade kommissionens undersökning av ärendet att det inte förekom några horisontella överlappningar mellan GEES:s och Unisons

⁽¹⁾ COMP/M.2857 – ECS/IEH, 23.12.2002.

⁽²⁾ COMP/M.2698 – Promatech/Sulzer Textil, 16.4.2002.

⁽³⁾ COMP/M.2738 – GEES/Unison, 17.4.2002.

verksamheter. Bedömningen begränsades därför till den vertikala integrationen av GE:s och Unisons verksamheter. Kommissionen drog dock slutsatsen att det inte fanns någon risk för avskärmning av marknaderna för tillbehör till flygplansmotorer som tillverkats av Unison, inte heller på marknaderna för flygplansmotorer. Transaktionen godkändes den 17 april.

5. Reform av koncentrationskontrollen

283. Den 11 december 2002 antog kommissionen omfattande förslag till en reform av EU:s system för kontroll av företagskoncentrationer. Förslagen följde efter ett år av samråd och debatt om samrådsdokumentet, *Grönboken*⁽¹⁾ om *översynen av rådets förordning (EEG) nr 4064/89*, den s.k. koncentrationsförordningen⁽²⁾. Mot bakgrund av en utvidgad och alltmer integrerad gemenskap uppmanades i grönboken till synpunkter om hur man kan förbättra effektiviteten hos den rättsliga ramen för EU:s koncentrationskontroll genom att anpassa den till en alltmer global ekonomi. I koncentrationsförordningen förutses en regelbunden översyn av vissa av bestämmelserna, särskilt dem som rör räckvidden för kommissionens behörighet vad gäller koncentrationskontroll⁽³⁾. Koncentrationsförordningen har sedan den antogs 1989 ändrats avsevärt vid ett tillfälle, 1997⁽⁴⁾. Den nuvarande översynen innehåller emellertid förslag som sträcker sig utöver frågeställningarna vad gäller jurisdiktion och inkluderar en mer omfattande och framåtblickande undersökning av koncentrationsförordningens funktion som helhet. Dessa reformer omfattar: ett förslag till ändring av den nuvarande koncentrationsförordningen, ett utkast till meddelande från kommissionen om bedömningen av horisontella koncentrationer som är öppen för offentligt samråd fram till slutet på mars 2003, och vissa rekommendationer om bästa praxis och andra administrativa åtgärder avsedda att öka insynen samt generaldirektoratet för konkurrens nuvarande interna förfaranden och system.

(1) KOM(2001) 745 slutlig.

(2) EGT L 395, 30.12.1989, s.1; rättad version EGT L 257, 21.9.1990, s. 13.

(3) I sin rapport av den 28 juni 2000 till rådet om tillämpningen av tröskelvärdena i koncentrationsförordningen drog kommissionen slutsatsen att det fanns starka indikationer på att nuvarande tröskelvärden skulle ses över, för att bättre kunna täcka alla koncentrationer av intresse för gemenskapen. Den anger dessutom ett antal andra frågeställningar om behörighet, materiella frågeställningar och förfarande som skulle förtjäna en grundligare diskussion (se KOM(2000) 399 slutlig, 28.6.2000).

(4) Rådets förordning (EG) nr 1310/97, EGT L 180, 9.7.1997, s.1, rättelse i EGT L 40, 13.2.1998, s. 17.

5.1 Målen med reformen

284. Förslagen i översynen grundas på kommissionens erfarenheter av över tolv års tillämpning av koncentrationsförordningen. De är utformade för att förbättra förordningens effektivitet och ta hänsyn till förändringar som inträffat under den perioden, både vad gäller ökningen av antalet ärenden, deras ökade ekonomiska komplexitet och den ökande koncentrationsgraden inom industrin som kräver mer sofistikerade ekonomiska analyser i kommissionens motiverade beslut. Den föreslagna reformen strävar också efter att uppfylla de brister som uppträtt under åren. I detta hänseende har särskild hänsyn tagits till förstainstansrättens nyligen avkunnade tre domar där kommissionens beslut om oförenlighet ogiltigförklarades på grundval av överklaganden i ärendena *Airtours/First Choice*, *Schneider/Legrand* och *Tetra Laval/Sidel*.

285. Reformen har det dubbla syftet att, å ena sidan, konsolidera de framgångsrika inslagen i EU:s system för koncentrationskontroll, och att, å andra sidan, sträva efter att säkerställa koncentrationsförordningens fortsatta effektivitet som ett instrument för koncentrationskontroll som kan möta de nya utmaningar som Europeiska unionens ekonomi står inför, särskilt den förestående utvidgningen.

Synpunkter på grönboken

286. Med grönboken inleddes en öppen konsultation till berörda tredje parter om ett antal konkreta idéer för reform av EU:s system för koncentrationskontroll. Samrådet inriktades på frågor om jurisdiktion, översyn av materiella regler och frågor om förfarandena vid koncentrationskontroll. Grönboken inkluderade emellertid också en diskussion om systemfrågor, för att få synpunkter på det administrativa systemets effektivitet generellt, inklusive de garantier om rättssäkerhet och ”kontroller” som är inbyggda i systemet. Även synpunkter på domstolsprövningarnas effektivitet välkomnades, även om det klargjordes att förändringar på detta område inte omfattas av kommissionens förslag.

287. Kommissionen mottog omfattande respons på grönboken, med över 120 inlämnade bidrag. Nära hälften av bidragen kom från industrin (industrisammanslutningar och enskilda företag) och över en fjärdedel från advokatbyråer. Dessutom mottogs kommentarer från fackförbund, konsumentorganisationer och akademier. Flera

medlemsstater lämnade också skriftliga kommentarer, liksom ett par av kandidatländerna. Merparten av dem som lämnade synpunkter uttryckte sin tillfredsställelse med kommissionens öppna attityd avseende en eventuell reform av koncentrationsförordningen, och de allmänna målsättningarna i grönboken stöds av en majoritet av dem som uttryckte sina synpunkter. En uttömmande sammanfattning av responsen på grönboken finns på generaldirektoratet för konkurrens webbplats⁽¹⁾.

288. Beträffande systemfrågor berömde merparten av dem som lämnade synpunkter på kommissionens grönbok fördelarna med gemenskapens system för koncentrationskontroll, särskilt de korta, fastställda tidsfristerna och de motiverade, offentliggjorda besluten. Ett fåtal av dem som lämnade synpunkter förespråkade att man skulle överge eller göra en radikal översyn av nuvarande system, eller föreslog, t.ex., en ändring mot ett åklagarsystem av amerikansk typ. Samtidigt hade vissa av dem som lämnade synpunkter betänkligheter vad gäller effektiviteten i systemets garantier om rättssäkerhet och möjligheterna till en effektiv domstolsprövning av kommissionens beslut i koncentrationsärenden.

5.2 Den föreslagna reformen

5.2.1 Materiella frågeställningar

Ändringar i substanstestet i koncentrationsförordningen

289. Kommissionens grönbok inleds med en diskussion om fördelarna med substanstestet som anges i artikel 2 i koncentrationsförordningen (dominanstestet). Kommissionen välkomnade i synnerhet synpunkter på hur testets effektivitet skall jämföras med testet ”märkbar begränsning av konkurrensen” (SLC-test), som tillämpas i flera andra jurisdiktioner (och framför allt i Förenta staterna). Samrådet gav upphov till vitt skilda synpunkter som var både för och emot förändring. Huvudargumentet från dem som var för en ändring till en ”märkbar begränsning av konkurrensen” är att detta test i sig självt är bättre lämpat för handläggning av de ofta mycket komplexa konkurrensproblem som sammanslagningar kan ge upphov till, och särskilt att det kan

förekomma en ”lucka” eller brister i det nuvarande testets tillämpningsområde.

290. Utifrån hittills vunna erfarenheter drog dock kommissionen slutsatsen att dominanstestets eventuella nackdelar överdrevs och att dominanstestet och testet en ”märkbar begränsning av konkurrensen” i praktiken hade gett i stort sett samma resultat, särskilt inom EU och Förenta staterna under senare år. Om dominanstestet behålls kan man också bättre bevara den rättspraxis som domstolarna utvecklat under årens lopp genom tolkning av deras innebörd, och därmed garantera större klarhet om rättsläget. I syfte att säkerställa större klarhet om rättsläget och öka insynen avseende det nuvarande testets tillämpningsområde, föreslog kommissionen att man klargör begreppet dominerande ställning som ligger till grund för det nuvarande materiella kriteriet i artikel 2 (genom tillägg av en punkt i artikel 2 och ytterligare skäl i förordningen), för att klargöra att testet också gäller när en koncentration leder till s.k. ensidiga effekter i oligopolsituationer, vilket kommer att fylla den potentiella ”lucka” som påpekats i synpunkterna. Det föreslagna klargörandet överensstämmer med hur EG-domstolen har definierat begreppet dominerande ställning i koncentrationsärenden⁽²⁾, men syftar till att lägga större vikt vid koncentrationernas ekonomiska påverkan.

Utkast till tillkännagivande om bedömning av koncentrationer mellan konkurrerande företag (horisontella koncentrationer)

291. Utöver klargörandet av tillämpningsområdet i artikel 2 i koncentrationsförordningen har kommissionen också antagit ett utkast till tillkännagivande om bedömningen av ”horisontella” koncentrationer, för att öka insynen och förutsägbarheten när det gäller kommissionens koncentrationsanalys, och följaktligen skapa större klarhet om rättsläget för alla berörda parter. Kommissionen tillkännagav också att den har för avsikt att, i ett senare skede, anta ytterligare riktlinjer om sin strategi vid bedömningen av ”vertikala” koncentrationer och ”konglomeratkoncentrationer”.

292. Den första uppsättningen av utkast till riktlinjer har utformats utifrån en önskan att fastställa en sund ekonomisk ram för bedömningen av kon-

⁽¹⁾ Internet (<http://europa.eu.int/comm/competition/mergers/review/comments.html>).

⁽²⁾ Mål T-102/96, Gencor mot kommissionen, REG 1999, s. II-753, punkt 200.

centrationer där de berörda företagen bedriver aktiv försäljning på samma relevanta marknad eller är potentiella konkurrenter på den marknaden (horisontella koncentrationer). Därigenom kommer den att behandla hur effekterna av en företagskoncentration på en viss marknad bör analyseras, genom att, bl.a., ge klarhet om hur kommissionen tillämpar begreppet dominerande ställning. I utkastet till riktlinjer behandlas också särskilda faktorer som skulle kunna ha en kompenserande effekt när det konstateras att en koncentration kan få en skadlig inverkan på konkurrensen – faktorer som köparmakt, lätthet att gå in på marknaden, det faktum att koncentrationen kan vara det enda alternativet till det förvärvade företags konkurs eller effektivitetsvinster.

Behandlingen av effektivitetsvinster

293. När det gäller behandlingen av effektivitetsvinster anges i utkastet till kommissionens tillkännagivande att kommissionen har för avsikt att noggrant överväga alla påståenden om effektivitetsvinster som görs i samband med den övergripande bedömningen av en koncentration och att den i slutändan kan besluta att koncentrationen, till följd av de effektivitetsvinster den medför, inte skapar eller förstärker någon dominerande ställning som påtagligt kan hämma en effektiv konkurrens.

294. Detta ligger i linje med synpunkterna på grönboken, där det påpekades att det är möjligt att erkänna en koncentrations effektivitetsvinster utan att ändra nuvarande ordalydelse i substans-testet i koncentrationsförordningen. Artikel 2.1 b i koncentrationsförordningen ger i det avseendet en klar rättslig grund genom att ange att kommissionen bl.a. skall ta hänsyn till ”utvecklingen av tekniskt och ekonomiskt framåtskridande, förutsatt att detta är till gagn för konsumenterna och inte utgör ett hinder för konkurrensen”.

295. I utkastet till tillkännagivande anges att påståenden om effektivitetsvinster bara kommer att godtas när kommissionen med tillräcklig säkerhet kan dra slutsatsen att de effektivitetsvinster som sammanslagningen genererat kommer att öka den sammanslagna enhetens incitament till ett konkurrensfrämjande agerande som gynnar konsumenterna, eftersom de effektivitetsvinster som sammanslagningen genererat endera kommer att motverka eventuella negativa effekter för konsumenterna eller göra dessa effekter osannolika. En förutsättning för att kommissionen skall dra en sådan slutsats är att effektivitetsvin-

sterna direkt har gynnat konsumenterna, och de skall vara specifika för koncentrationen, betydande, snabba samt kontrollerbara. Bevisbördan åligger parterna, som också skall bevisa att effektivitetsvinsterna är av en sådan omfattning att de motverkar koncentrationens eventuella konkurrensbegränsande inverkan. I utkastet till meddelande anges också att det är osannolikt att effektivitetsvinster kan godtas som tillräckliga för att godkänna en koncentration som kan leda till monopol eller nästan monopol.

5.3 Reform av systemet för kontroll av företagskoncentrationer

296. Som anges ovan kommer reformen inte bara att kräva ändringar i själva koncentrationsförordningen, utan också åtgärder utan lagstiftningskarakter. Dessa åtgärder skall säkerställa att kommissionens koncentrationsutredningar genomförs mer grundligt, mer fokuserat och är fastare förankrade i ett sunt ekonomiskt resonemang. Det bör leda till att kommissionens beslut i koncentrationsärenden blir mer välgrundade.

5.3.1 Rättsliga åtgärder

Tidsfrister

297. Kommissionen föreslår ett antal omfattande ändringar i bestämmelserna om tidsfrister i förordningen. I första hand kommer den period under vilken de samgående parterna får lämna synpunkter under etapp I att förlängas från tre till fyra veckor⁽¹⁾. Denna ändring ger därmed ytterligare en vecka för att lösa eventuella konkurrensproblem. Enligt det andra förslaget förlängs tidsfristen, om ett erbjudande om korrigerande åtgärder lämnas under etapp II, med ytterligare tre veckor, om det inte görs tidigt under förfarandet (innan den 55 arbetsdagen), som därmed ger kommissionen mer tid att korrekt överväga åtgärderna och att samråda med medlemsstaterna. I tredje hand föreslås i utkastet till förordning att tidsfristen för etapp II skall kunna förlängas med högst fyra veckor när det finns behov av en grundlig undersökning i komplexa ärenden. Parterna skall ha rätt att få till stånd denna förlängning. Den kan dock också förlängas på begäran

⁽¹⁾ Beräkningen av tidsfristerna enligt koncentrationsförordningen och tillämpningsförordningen kommer att förenklas och göras öppnare genom att alla tidsfrister kommer att anges i arbetsdagar. En arbetsvecka består i regel av fem arbetsdagar, utom i det fall att den innehåller en av kommissionens officiella lediga dagar.

av kommissionen (men med de samgående parternas samtycke), när kommissionen är övertygad om att ytterligare tid för undersökning är motiverad. Slutligen planeras i utkastet till förordning, genom ett tillkännagivande från kommissionen, införandet av ett allmänt undantag från förbudet att genomföra en transaktion som ännu inte godkänts för ärenden som inte är problemartade.

Tidsfrister för anmälningar

298. Ett annat förslag gäller behovet av ökad flexibilitet avseende tidsfristen för anmälningar till kommissionen. Det skall vara möjligt att anmäla en koncentration innan ett bindande avtal ingås. Dessutom föreslås att man avskaffar nuvarande anmälningsfrist på en vecka efter att ett sådant avtal har ingåtts, under förutsättning att genomförandet inte har påbörjats. De mer flexibla reglerna skall göra det möjligt för företag att bättre organisera sina transaktioner utan att behöva anpassa sin planering till onödigt rigida ramar, och samtidigt underlätta det internationella samarbetet i koncentrationsärenden, särskilt när det gäller att synkronisera undersökningar som görs av olika organ.

Ökade befogenheter att inhämta uppgifter

299. När det gäller bestämmelserna om att inhämta uppgifter föreslår kommissionen att dess befogenheter att inhämta uppgifter och bestämmelserna om beräkning av böter, med några få undantag, anpassas till dem som föreslås i den nya tillämpningsförfordningen för artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget. Det kommer att göra det lättare för kommissionen att inhämta upplysningar i samband med sina undersökningar och att ålägga högre böter vid underlåtan att lämna sådana upplysningar.

300. Dessa åtgärder är viktiga, inte minst med tanke på den tunga bevisbörda som åligger kommissionen och som blir särskilt uppenbar i ärenden där den föreslår ett ingripande. Det föreslås att man i koncentrationsförfordningen inte inför vissa befogenheter som planeras i samband med artiklarna 81 och 82, främst husrannsakan och utredningar av branscher.

Enklare och mer flexibel fördelning av ärenden

301. Ett annat av huvudmålen med reformen var att optimera fördelningen av ärenden mellan kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna mot bakgrund av subsidiaritets-

principen, samtidigt som man löser de ständiga problemen med ”flerfaldiga anmälningar” (dvs. parallella anmälningar till olika konkurrensmyndigheter inom EU).

302. I grönboken tar kommissionen upp möjligheten att bevilja den ensam behörighet i alla koncentrationsärenden som är anmälningspliktiga i minst tre medlemsstater (”3+”-förslaget) till diskussion. Det ansågs vara ett enkelt och effektivt sätt att minska antalet koncentrationer som måste anmälas i flera länder. Syftet med att stärka användningen av subsidiaritetsprincipen vid fördelningen av ärenden fick brett stöd genom synpunkterna på grönboken. Resultaten av konsultation har dock visat att det inledande förslaget kan ge upphov till ett antal potentiella nackdelar, särskilt de osäkerheter som kan uppstå vad gäller rättsläget.

303. Mot bakgrund av synpunkterna beslutade kommissionen att inte fullfölja ”3+”-förslaget, utan föreslog i stället en förenkling av hänskjutningsmekanismen samtidigt som den ges ökad flexibilitet. Kommissionen föreslår för det första en förenkling av kriterierna för hänskjutande, inklusive en nära anpassning av kriterierna för hänskjutande i båda riktningar, och för det andra möjlighet till hänskjutande före anmälan. I detta tidiga skede är det bara de anmälande parterna som skall kunna ta initiativ, och de kan, när de anser att ett hänskjutande skulle öka koncentrationskontrollens effektivitet, göra en motiverad begäran för ett hänskjutande före anmälan av ärendet i endera riktningen. Begäran måste godkännas av både kommissionen och berörda nationella konkurrensmyndigheter inom korta tidsfrister och därigenom utesluta blockeringar. För det tredje föreslår kommissionen att, om minst tre medlemsstater är eniga om att ett ärende bör hänskjutas till kommissionen, det skall omfattas av gemenskapens exklusiva behörighet. Dessa ändringar av koncentrationsförfordningen skall kompletteras med en uppsättning vägledande riktlinjer om kriterierna för att fatta beslut om hänskjutande och som i vederbörlig ordning skall inlämnas till kommissionen för godkännande.

5.3.2 Åtgärder utan lagstiftningskaraktär

Förbättra generaldirektoratet för konkurrens ekonomiska förmåga

304. Kommissionen planerar att inrätta en post som chefsekonom, med nödvändig person, för

generaldirektoratet för konkurrens. Chefsekonomerna skall avge en oberoende ekonomisk ståndpunkt till beslutsfattare på alla nivåer, samt vägledning under hela undersökningsförfarandet. Han eller hon skall vara en framstående ekonom, som tillfällig detachering till kommissionen vilket skall säkerställa att innehavaren av tjänsten är någon som haft mycket kontakt med de senaste tankegångarna inom industriell ekonomi. Chefsekonomens uppgift kommer inte att begränsas till hans/hennes inblandning i kontroll av företagskoncentrationer, utan kommer att omfatta alla områden inom konkurrenslagstiftningen, inklusive kontroll av statligt stöd.

305. Man har också för avsikt att påskynda generaldirektoratet för konkurrens rekrytering av industriella ekonomer och öka användningen av utomstående ekonomisk expertis. Det planeras dessutom att oftare under etapp II-koncentrationsundersökningar beställa oberoende ekonomiska undersökningar.

Ökad användning av expertgranskning

306. Ännu en ändring är en ökad och mer systematisk användning av expertgranskning, genom ett "panelsystem" för koncentrationsärenden i etapp II. En panel bestående av erfarna tjänstemän skall utses för att granska slutsatserna i alla fördjupade undersökningar med "nya ögon" vid avgörande skeden av undersökningen. Deltagarna i panelen skall väljas från hela generaldirektoratet. Tjänstemän från andra relevanta enheter i kommissionen skall inbjudas att delta i diskussionerna. För detta ändamål skall en ny enhet inrättas för att tillhandahålla det stöd och den struktur som krävs för att ge dessa paneler möjlighet att bli ett verkligt och effektivt medel för intern kontroll av att undersökningens preliminära slutsatser är välgrundade. Panelsystemet skall utvecklas inom hela generaldirektoratet och likaledes bidra till kommissionens beslutsfattande på områdena för konkurrensbegränsande avtal och missbruk av dominerande ställning och statligt stöd.

Nya riktlinjer för bästa praxis — allmänt klarare rättsläge

307. Kommissionen har också tillkännagivit sin avsikt att ändra sina interna regler för att kunna ge tillgång till kommissionens handlingar i ärendet tidigare än vad som för närvarande är möjligt. För det första skall de samgående parterna beviljas

möjlighet att få fullständig tillgång till handlingarna kort efter det att en fördjupad undersökning inletts (dvs. efter utfärdandet av ett beslut enligt artikel 6.1 c i förordningen). För det andra skall det säkerställas att de samgående parterna under hela undersökningen ges tillgång *ad hoc* till väsentliga argument från tredje part som avviker från de samgående parternas åsikter, som givetvis iakttar berättigade krav om skydd av konfidentiella uppgifter. Det kommer att ge parterna en ännu större möjlighet att bemöta dessa argument tidigare i processen och inte, som för närvarande, först när ett meddelande om invändningar har utfärdats.

308. Det föreslås dessutom att ett tillfälle skall ges de samgående parterna att konfrontera "klagande" tredje parter under ett möte som under ideala förhållanden skall hållas innan utfärdandet av meddelandet om invändningar. Det skulle möjliggöra en tidigare konfrontation av motstridiga argument och därför vara till hjälp inför förberedelserna av ett meddelande om invändningar som siktar in sig på de sannolika effekterna av de sammanslagningar som föreslås.

309. Kommissionen har för avsikt att införa ytterligare disciplin och insyn under bedrivandet av undersökningarna genom att erbjuda de samgående företagen möjlighet att delta i s.k. nulägesmöten (*stage of play meetings*) med kommissionen vid avgörande skeden under förfarandet. Det skall garanteras att de samgående parterna konstant hålls uppdaterade om hur undersökningen framskrider och att de får möjlighet att diskutera ärendet med erfarna tjänstemän i kommissionen.

310. Vissa av dessa åtgärder utan lagstiftningskaraktär finns i ett utkast till riktlinjer för koncentrationsutredningar, som kommer att diskuteras med rättsväsendet och näringslivet innan de avslutas. Dessa riktlinjer skall behandla generaldirektoratet för konkurrens dagliga handläggning av koncentrationsärenden samt kommissionens förbindelser med samgående parter och berörda tredje parter och kommer särskilt att ta upp tidpunkten för mötena, insyn, kontakter före anmälan och korrekt handläggning i koncentrationsärenden. Utkastet till riktlinjer har offentliggjorts för synpunkter på generaldirektoratet för konkurrens webbplats.

Förstärkning av förhørsombudens roll

311. Ytterligare förstärkning av förhørsombudens roll ingår också som ett led i de planerade

reformerna. Man har för avsikt att utrusta förhørsombuden med tillräckliga resurser, inklusive tjänstemän i lönegrad A, för att ge dem möjlighet att helt fullgöra sina uppgifter. I synpunkterna på grönboken efterlyste många en förstärkning av förhørsombudens roll.

Deltagande av konsumenter och andra berörda tredje parter

312. Andra reformer inkluderar skapandet av en konsumentkontaktfunktion inom generaldirektoratet för konkurrens, för att uppmuntra och underlätta deltagandet av konsumentorganisationer, som ofta är organ med små resurser. Syftet är här att öka konsumenternas deltagande i konkurrensärendena. Trots det faktum att det slutliga målet med koncentrationskontrollen är att skydda konsumenternas välfärd, uttrycker konsumenterna och deras organisationer sällan sina åsikter till kommissionen om specifika sammanslagningars sannolika inverkan.

313. Kommissionen har också för avsikt att ändra formuläret för anmälningar av företagskoncentrationer och införa en påminnelse till företagen om nödvändigheten av att de respekterar sina skyldigheter enligt nationell lagstiftning och EU-lagstiftning med hänsyn tagen till samråd med företrädare för arbetstagarerna.

Förstärkning av rådgivande kommittén

314. Dessutom planeras ökande medverkan för Rådgivande kommittén för koncentrationer (bestående av medlemsstaternas konkurrensexperter). Detta organ spelar en nyckelroll vad gäller den externa granskningen av kommissionens undersökningar, särskilt när slutsatsen dras efter en fördjupad undersökning. Även om alla förändringar slutligen är en intern angelägenhet för rådgivande kommittén har kommissionen föreslagit att medlemsstatens ”rapportör” närmare kan involveras i övervakningen av koncentrationsutredningar så snart en etapp II-undersökning inleds. Rådgivande kommittén kan också överväga att utse ”diskussionsledare” för att bistå ”rapportören” i hans/hennes arbete som, t.ex., mer grundligt kunde utforska särskilda aspekter i undersökningen. Kommissionen kan underlätta en sådan utveckling genom att i ett tidigt skede av undersökningen inleda möjligheter till kommunikation med rapportören och diskussionsledarna och genom att säkerställa att de omgående får relevanta upplysningar. Den förlängning som

föreslås för etapp II-undersökningar för ett korrekt övervägande av kompensationsförslag (se ovan) bör också underlätta ett närmare arbete med rådgivande kommittén.

Förbättra handläggningen av ärendena och utredningen

315. Slutligen har kommissionen också för avsikt att vidta praktiska åtgärder för att förbättra det sätt på vilket utredningarna genomförs, särskilt mot bakgrund av den tunga bevisbördan som åligger kommissionen i ärenden där den har för avsikt att ingripa. Det kommer särskilt att bli nödvändigt att säkerställa att det finns tillräckliga resurser för att behandla alla kommissionens koncentrationsärenden, att arbetsgrupperna för varje ärende är tillräckligt stora och att de är utrustade med den expertis som krävs för att klara fördjupade undersökningar. Det måste också säkerställas att man tillgodoser de höga krav som ställs på det bevismaterial som kommissionens beslut grundas på.

Domstolsprövning

316. Kommissionen har också tillkännagivit att den har för avsikt att fortsätta att yrka på att domstolen skall göra skyndsamma prövningar av dess beslut. Förstainstansrättens införande av ett snabbförfarande är ett viktigt steg framåt, som visar att domstolsprövningar kan göras relativt snabbt: den effektivitet med vilken förstainstansrätten handlade överklagandena i målen Schneider/Legrand och Tetra Laval/Sidel är tydliga exempel på dessa framsteg.

317. Kommissionen har, parallellt med diskussionerna i ministerrådet om översynen av koncentrationsförordningen, tillkännagivit sin avsikt att tillsammans med medlemsstaterna utforska de olika möjligheter som finns tillgängliga och som skulle säkerställa snabbare domstolsprövningar i koncentrationsärenden. Kommissionen kommer också att fullfölja sina kontakter med EG-domstolen och förstainstansrätten i denna fråga.

6. Internationell samverkan

6.1 Det internationella konkurrensnätverket (ICN)

318. Kommissionen har aktivt deltagit i det internationella konkurrensnätverkets (ICN:s) arbetsgrupp om kontroll av företagskoncentratio-

ner som faller under flera jurisdiktioner sedan denna inrättades i slutet av 2001. Arbetsgruppens verksamhet är organiserad inom tre olika undergrupper: en om utredningsteknik vid koncentrationsutredningar, en om den analytiska ram som ligger till grund för koncentrationskontroll och en om anmälningar och förfaranden för koncentrationskontroll. Ett antal organisationer och personer från den privata sektorn bidrar till arbetet i undergrupperna. Kommissionen deltar aktivt i alla tre undergrupperna.

Undergruppen för anmälningar och förfaranden

319. Syftet med undergruppen är trefaldigt: att öka varje jurisdiktions effektivitet, underlätta konvergens och att minska den offentliga och privata sektorns börda vid kontroller av företagskoncentrationer som omfattar flera jurisdiktioner. För detta ändamål har undergruppen i samarbete med rådgivare från den privata sektorn ställt samman en översikt över lagar om koncentrationskontroll och samlar information om kostnader och ansvar för koncentrationskontroll. Undergruppen har dessutom utvecklat en uppsättning riktlinjer för anmälan och behandling av koncentrationer, som godkändes av det internationella konkurrensnätverket under dess första årliga konferens som hölls i Neapel i oktober 2002.

320. Kommissionen har dessutom för avsikt att låta dessa riktlinjer ingå i en omfattande uppsättning rekommendationer om bästa praxis ("rekommenderad praxis"). Arbetet har redan påbörjats och rekommenderad praxis har utarbetats om tre ämnen (1) tillräcklig koppling mellan transaktionens inverkan och den jurisdiktion där koncentrationen prövas, 2) klara och objektiva tröskelvärden och 3) tidsfrister för anmälan av koncentrationer) som har godkänts av det internationella konkurrensnätverket. Ytterligare rekommendationer håller på att utarbetas inför det internationella konkurrensnätverkets andra årliga konferens (under 2003).

Undergruppen för utredningsteknik

321. Denna undergrupp inriktar sig på utvecklingen av bästa praxis för undersökning av sammanslagningar, i synnerhet i) metoder för insamling av tillförlitliga bevis, ii) effektiv planering av förvärvsundersökningar och iii) användning av ekonomer/utvärdering av ekonomiska bevis. I arbetsprogrammet för nästa år planeras utvecklingen av ett undersökningstekniskt kompendium

("Investigative Techniques Compendium"), som skall innehålla en samling exempel på utredningsredskap från olika jurisdiktioner.

322. Undergruppen organiserade den 21–22 november 2002 en tvådagarskonferens om internationella koncentrationer i Washington DC för jurister och ekonomer. Konferensen bestod av flera panel- eller arbetsseminarier om de undersökningsredskap som används i olika jurisdiktioner, olika organs erfarenheter av dessa redskap samt ekonomernas uppgift i koncentrationsutredningar och möjligheter att öka det internationella samarbetet i koncentrationsärenden.

Undergruppen för analysramar

323. Undergruppen inriktar sig på de allmänna analysramarna vid behandlingen av koncentrationer, inklusive krav på åtgärder för att analysera fusioner och kriteriet för att tillämpa dessa. Information ställs samman om krav på åtgärder som tillämpas i varje medlems jurisdiktion, inklusive information om riktlinjerna för genomförandet eller annat tolkningsmaterial. En mer grundlig undersökning har gjorts av olika kriteriers påverkan i fyra olika jurisdiktioner (Australien, Sydafrika, Tyskland och Förenta staterna).

324. Undergruppen har hittills utarbetat ett omfattande diskussionsunderlag som strävar efter att fastställa de huvudsakliga politiska målsättningar som ligger till grund för fusionskontroll. Dessutom fullföljer undergruppen en detaljerad arbetsplan under det år som följer på den första årliga konferensen. Arbetsplanen består av fyra projekt: 1) en analys av riktlinjer om koncentrationer från hela världen, 2) en analys av behandlingen av effektivitetsvinster från koncentrationer över hela världen, 3) en jämförelse mellan dominantestet och SLC-testet och 4) en analys av frågeställningar vid utvärderingar av koncentrationer som inte omfattas av konkurrensområdet. De två första projekten prioriteras högst.

6.2 EU:s och Förenta staternas gemensamma arbetsgrupp för företagskoncentrationer

325. Efter avtalet mellan Charles James, biträdande justitieminister, och Timothy Muris, ordförande i federala handelskommissionen, och kommissionsledamot Mario Monti under det årliga bilaterala mötet mellan EU och Förenta staterna (kommissionen/det amerikanska justiti-

tiedepartementets antitrustavdelning/den federala handelskommissionen) i Washington den 24 september 2001 om att arbetet i den befintliga gemensamma arbetsgruppen för företagskoncentrationer skulle utvidgas och intensifieras, kom generaldirektoratet för konkurrens överens med de amerikanska organen om att arbetsgruppen skulle bestå av ett antal undergrupper ⁽¹⁾. En undergrupp har behandlat procedurfrågor och de två andra undergrupperna materiella frågor (en har behandlat konglomerataspekter vid koncentrationer och en annan effektivitetsvinster roll vid analyser av koncentrationsärenden).

326. Undergrupperna har hittills avslutat arbetet om procedurfrågor och om konglomerataspekter vid koncentrationer. I var och en av dessa undergrupper genomfördes ett antal videokonferenser som inbegrep framställningar av och diskussioner om EU:s och Förenta staternas politiska strategi och de läxor man lärt sig vid genomgången av koncentrationerna. De medverkande tjänstemännen besökte också varandras organ i april (möten i Bryssel för förfarandeundergruppen) och i maj (möten i Washington för konglomeratundergruppen). I juli 2002 rapporterade konglomeratundergruppen sina iakttagelser från det bilaterala mötet mellan EU och Förenta staterna mellan Charles James, biträdande justitieminister, den federala handelskommissionens ordförande Timothy Muris och kommissionsledamot Mario Monti i Bryssel. Även om det fortfarande finns vissa skillnader i åsikter om konglomeratkoncentrationer och på den vikt som läggs vid dem, är det tydligt att diskussionerna har bidragit till att nå en mycket bättre ömsesidig förståelse av varandras strategier på detta område. Arbetet i undergruppen som behandlar effektivitetsvinster vid koncentrationskontroll pågår fortfarande.

⁽¹⁾ EU:s och Förenta staternas gemensamma arbetsgrupp för företagskoncentrationer inrättades ursprungligen 1999, och dess huvudsakliga arbete fram till september 2001 bestod av diskussioner om EU:s och Förenta staternas inställning till korrigerande åtgärder i koncentrationsärenden. Den visade sig vara en mycket givande erfarenhet för alla tre organen.

Riktlinjer för samarbetet mellan EU och Förenta staterna i koncentrationsärenden

327. Den 30 oktober utfärdade kommissionsledamot Mario Monti tillsammans med sin amerikanska motpart, Timothy Muris, ordförande i den amerikanska federala handelskommissionen, och Charles James, biträdande justitieminister med ansvar för konkurrensfrågor, en uppsättning riktlinjer för samarbetet vid granskning av koncentrationer som kräver godkännande från båda sidor av Atlanten i avsikt att minimera risken för divergerande resultat och öka de goda förbindelser som utvecklats under det senaste årtiondet ⁽²⁾. De är ett resultat av överläggningarna i förfarandeundergruppen som ingår i arbetsgruppen om koncentrationer mellan erfarna tjänstemän från de tre organen och som noggrant undersökt hur man bäst kan öka effektiviteten i samarbetet mellan EU och Förenta staterna i koncentrationsärenden.

328. Riktlinjerna införde en mer strukturerad grund för samarbetet vid granskningen av enskilda koncentrationsärenden. Det medges i riktlinjerna att samarbetet är mest effektivt när de granskande organens tidsplaner för undersökningen löper mer eller mindre parallellt. Samgående företag kommer därför att få möjlighet att i ett tidigare skede möta organen för att diskutera frågor om tidsplanerna. Företagen uppmuntras också att tillåta organen att utbyta information som de lämnat under en undersökning och, där det är lämpligt, att tillåta att EU och Förenta staterna genomför gemensamma intervjuer av de berörda företagen. Dessutom påpekas i riktlinjerna avgörande skeden i EU:s respektive Förenta staternas undersökning av koncentrationsärenden där det kan vara lämpligt med direkta kontakter mellan erfarna tjänstemän från båda sidor.

⁽²⁾ Kommissionen har sedan 1990, då koncentrationsförordningen trädde i kraft, fört ett nära samarbete med sina amerikanska motsvarigheter, Förenta staternas antitrustenhet vid det amerikanska justitiedepartementet och den federala handelskommissionen. Samarbetet fick en fastare grund att stå på 1991, då man undertecknade avtalet mellan Europeiska gemenskaperna och Förenta staternas regering om tillämpning av deras konkurrensbestämmelser. EU och Förenta staterna har arbetat särskilt nära tillsammans om många av de stora gränsöverskridande fusioner som måste godkännas både i EU och Förenta staterna. Kontakter mellan instanserna har minskat risken för olika bedömningar och har utgjort grogrund för ett betydande närmande av analysmetoderna.

B — Statistik

Diagram 4

Antalet slutliga beslut per år sedan 1996 och antalet anmälningar

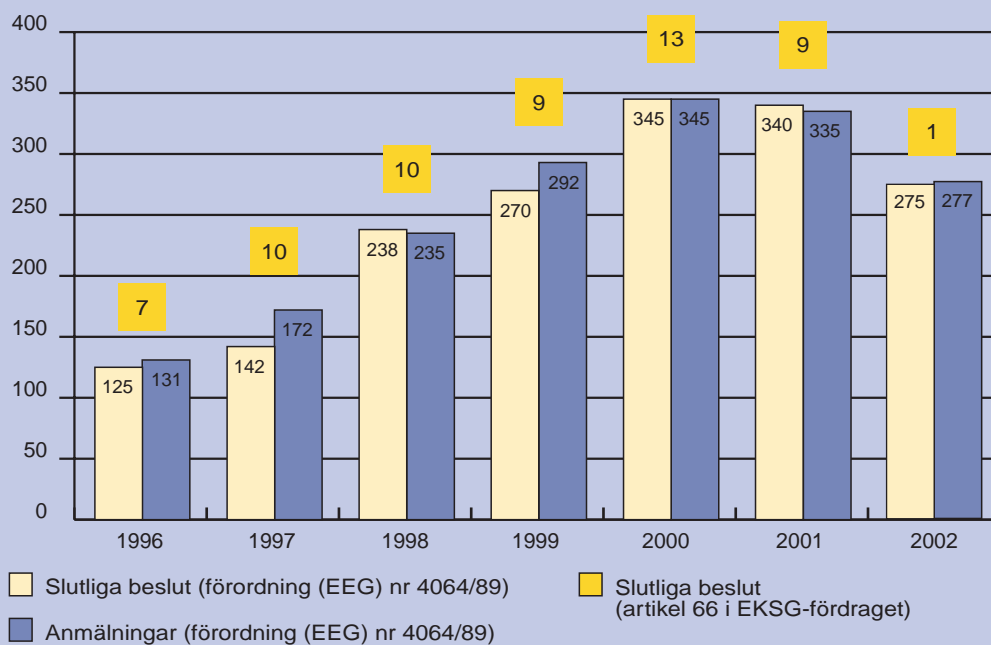
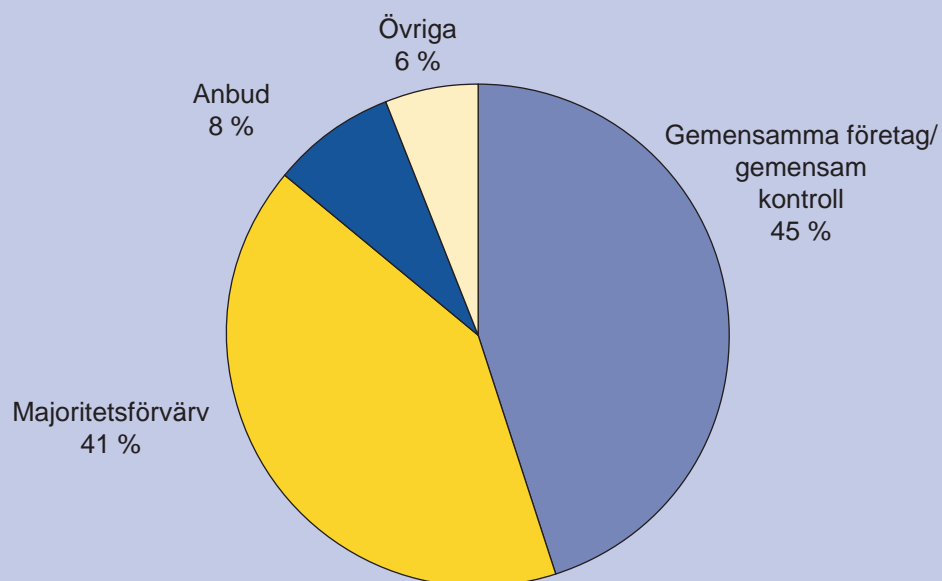

Diagram 5

Uppdelning efter typ av transaktion (1993–2002)

III — STATLIGT STÖD

A — Allmän policy

329. Kontrollen av statligt stöd inriktar sig på de konkurrens effekter som uppstår när medlemsstaterna beviljar stöd till företag. Målet är att se till att statliga ingripanden inte negativt inverkar på den gemensamma marknadens funktion eller skadar konkurrenskraften hos företag inom EG och att främja strukturella reformer. Särskild uppmärksamhet riktas på att se till att de gynnsamma effekterna från avregleringen inte undergrävs av statliga stödåtgärder. I linje med de politiska mål som satts upp av Europeiska rådet måste medlemsstaterna fortsätta sina ansträngningar att minska stödnivåerna, räknat i procent av BNP, samtidigt som stödet omdirigeras mot övergripande mål av gemenskapsintresse, t.ex. en förstärkning av den ekonomiska och sociala sammanhållningen, sysselsättning, miljöskydd, främjande av forskning och utveckling samt utveckling av små och medelstora företag. De belopp som beviljas bör stå i proportion till målen för stödet.

330. Statsstödskontrollen utövas med hjälp av laginstrument. Dessa finns i form av lagstiftning som är bindande både för kommissionen och medlemsstaterna och i form av mjuk lagstiftning som endast är bindande för kommissionen, t.ex. riktlinjer, rambestämmelser eller meddelanden. I förordningarna anges hur stöden skall anmälas och bedömas, och vidare undantas vissa oproblematiske typer av stöd från anmälningsplikten. I vissa specialtexter beskrivs också reglerna för statligt stöd för särskilda sektorer (t.ex. varvsindustrin). I mjuk lagstiftning klargörs den rättsliga situationen i fråga om statligt stöd, och vidare förklaras de kriterier som bildar grunden för kommissionens bedömning.

331. Kommissionen övervakar också medlemsstaternas återkrav av olagliga stöd liksom stöd som är undantagna från anmälningsplikten. Övervakningen kommer gradvis att utvidgas till att omfatta alla statsstödsbeslut som innehåller villkor som en medlemsstat måste uppfylla.

1. Moderniserad kontroll av statligt stöd

1.1 Allmän inställning

332. Det omfattande projektet med att reformera reglerna för statligt stöd, både i procedurmässigt och i materiellt hänseende, har gjort stora framsteg och torde komma att slutföras innan utvidgningen äger rum, varför de nya reglerna kommer

att kunna tillämpas i alla 25 länderna senast fr.o.m. dagen för den första utvidgningen.

333. Ett av huvudsyftena med reformpaketet är att effektivisera förfarandena och befria arbetet med att bedöma statliga stöd från onödigt barlast i procedurhänseende och därigenom underlätta snabba beslut i de flesta ärenden och avdela större resurser på de mest omtvistade statsstödsfrågorna. Reformen avser även att uppnå stora förbättringar av samarbetet med medlemsstaterna genom att höja medvetenheten i fråga om statliga stöd hos regionala, lokala och nationella myndigheter och i domarkären.

334. Samtidigt kommer ansträngningar att göras för att sätta in statsstödskontrollen i sitt bredare sammanhang, dvs. att den är ett bidrag till förverkligandet av en genuin inre marknad och till moderniseringen av EU:s näringsliv som på lång sikt ökar dess konkurrenskraft. Enkla, förutsägbara och öppna förfaranden samt sunda ekonomiska kriterier för genomförandet av statliga stödåtgärder bör bli resultatet av reformprocessen.

1.2 Insyn

335. På en samordnad marknad, såsom den inre marknaden, är det uppenbart att gemensamt uppsatta mål om modernisering av ekonomin endast kan uppnås med hjälp av koordinerade åtgärder och utbyte av information om bästa praxis. Grundverktygen för ett sådant utbyte av information är statsstödsregistret och resultatavslutningen för statligt stöd. Båda instrumenten har vidareutvecklats sedan de togs fram år 2001.

1.3 Utveckling av statistikverktyg

336. Medlemsstaterna lämnar för närvarande ingående upplysningar om det statliga stödet genom en rad årsrapporter och statistik rörande statsstödsordningar. Reglerna för denna skyldighet (kommissionens skrivelse till medlemsstaterna) håller för närvarande på att ses över. En förenklad rapporteringsrutin kommer att antas efter samråd med medlemsstaterna.

337. Medlemsstaterna bör uppmanas att helt och fullt uppfylla denna rapporteringsskyldighet så att insynen ökas och bättre överblick skapas över var förbättringar i fråga om kontrollen av det statliga stödet behövs eller är önskvärda.

1.4 Resultattavlan för statligt stöd

338. En av huvudsyftena för *resultattavlan för statligt stöd* är att övervaka medlemsstaternas arbete med att uppfylla de åtaganden som gjordes vid Europeiska rådets möten i Stockholm och Barcelona, dvs. att minska det totala statliga stödet och dirigera om stödet till övergripande mål av gemensamt intresse, t.ex. forskning och utveckling samt små och medelstora företag.

339. Kvaliteten på resultattavlan beror i hög grad på den information kommissionen mottar från medlemsstaterna. Medlemsstaterna bör uppmuntras att använda resultattavlan också som ett forum för diskussioner av olika praxis inom statsstödssektorn för att analysera vilka metoder som är bäst. I denna process ser kommissionen som sin huvuduppgift att ge parterna en hjälpande hand och inte att agera kontrollör. I detta sammanhang kan det vara värt att notera att ca 80 % av ärendena rörande anmälda stöd godkänns utan att något formellt granskningsförfarande inleds, ca 5 % blir föremål för en formell undersökning och ca 15 % dras tillbaka av medlemsstaterna. Mer utförlig information från medlemsstaterna skulle kunna hjälpa till att förbättra dessa resultat ännu mer.

340. Mycket av materialet i tidigare offentliggjorda översikter över statligt stöd har nu integrerats i resultattavlan, som publiceras vår och höst. I vårversionen sammanfattas de siffror som mottagits från medlemsstaterna för föregående år, medan man i höstversionen analyserar den mottagna informationen mer ingående i förhållande till de mål som sätts upp i statsstödsdelen av Europeiska rådets slutsatser. I den specialupplaga av resultattavlan som offentliggjordes på kommissionens webbplats den 28 november 2002 analyserades situationen i kandidatländerna som en förberedelse för deras anslutning till EU.

1.5 Översyn av befintliga rambestämmelser och riktlinjer

1.5.1 Sektorsövergripande rambestämmelser

341. Efter samråd med medlemsstaterna antogs nya sektorsövergripande rambestämmelser för regionalstöd till stora investeringsprojekt⁽¹⁾ år 2002. Huvuddelen av rambestämmelserna har

dock skjutits upp till den 1 januari 2004. De nya rambestämmelserna ger mycket tydligare regler för bedömningen av statligt stöd till större regionala investeringsprojekt och avskaffar samtidigt behovet av förhandsanmälan i fråga om många stödprojekt under förutsättning att stödet beviljas inom ramen för en godkänd regionalstödsordning. Samtidigt sammanför och konsoliderar rambestämmelserna i en enda text de olika sektoriella regelramarna som tidigare var tillämpliga i stål-, syntetfiber- och bilsektorerna. Såsom anges i rambestämmelserna har arbetet börjat med att ringa in sektorer som drabbats av strukturella svårigheter och som bör få skärpta regler för statligt stöd.

1.5.2 Forskning och utveckling

342. Kommissionen har nyligen också sett över gemenskapens riktlinjer för statligt stöd för forskning och utveckling⁽²⁾. Inledningsvis uppmånade kommissionen medlemsstaterna och berörda parter att komma med synpunkter på erfarenheterna från de nuvarande rambestämmelserna och vilka behov det fanns att ändra dessa. Efter att ha övervägt de synpunkter som kom in drog kommissionen slutsatsen att de nuvarande reglerna inte hindrade ett förverkligande av de mål som sattes upp vid Europeiska rådets möte i Barcelona om att de totala utgifterna för FoU och innovation i EU skall utökas och närma sig 3 % av BNP senast 2010 och att två tredjedelar av dessa investeringar skall komma från den privata sektorn. Kommissionen beslöt därför att förlänga giltigheten för de nuvarande riktlinjerna fram till utgången av år 2005, varefter de skall ses över mot bakgrund av de framsteg som gjorts mot Barcelonamålen samt på basis av pågående effektivitetsanalyser av olika offentliga FoU-stödåtgärder och arbetet med att jämföra de olika ländernas nationella FoU-politik.

1.5.3 Sysselsättningsstöd

343. Den 6 november antog kommissionen en förordning om sysselsättningsstöd⁽³⁾ som skall underlätta för medlemsstaterna att sätta i gång initiativ som skapar nya arbetstillfällen. Den nya förordningen ger medlemsstaterna möjligheten att bevilja stöd för skapande av nya arbetstillfällen och till rekrytering av mindre gynnade och

⁽¹⁾ Meddelanden från kommissionen – Sektorsövergripande rambestämmelser för regionalstöd till stora investeringsprojekt, EGT C 70, 19.3.2002, s. 8.

⁽²⁾ EGT C 111, 8.5.2002.

⁽³⁾ EGT L 337, 13.12.2002, s. 3.

funktionshindrade arbetstagare utan att i förväg behöva ansöka om godkännande från kommissionen. För långtidsarbetslösa och andra mindre gynnade arbetstagare får medlemsstaterna överta upp till 50 % av ett års lönekostnader och obligatoriska sociala avgifter. Är det fråga om arbetstagare med funktionshinder får medlemsstater överta ända upp till 60 % av dessa kostnader.

344. Förordningen är avsedd att skynda på medlemsstaternas genomförande av åtgärder som leder till nya arbetstillfällen genom att avskaffa anmälningsplikten för alla åtgärder som uppfyller villkoren i förordningen. Den omfattar två av de vanligaste typerna av sysselsättningsstöd, dvs. stöd för att skapa nya arbetstillfällen och stöd för att främja rekrytering av mindre gynnade och funktionshindrade arbetstagare. Andra typer av stöd är inte förbjudna, men måste anmälas till kommissionen.

345. Initiativet ligger i linje med slutsatserna från Europeiska rådets olika möten, där man begär att tyngdpunkten skall flyttas från stöd till enstaka företag eller sektorer till branschövergripande mål av gemensamt intresse. Det ger medlemsstaterna större flexibilitet att utforma och genomföra åtgärder till stöd för sysselsättningen och sålunda underlätta uppnåendet av de sysselsättningsmål som sattes upp vid Europeiska rådets möte i Lissabon 2000.

346. Reglerna för sysselsättningsstöd har i stor utsträckning utarbetats i överensstämmelse med dem som gäller för små och medelstora företag och regionalstöd ⁽¹⁾, utom i fråga om hur länge ett nytt arbetstillfälle måste bibehållas. Detta krav begränsas till 3 år, och till 2 år om det gäller små och medelstora företag. Förordningen skiljer sig i detta stycke från förordningen om små och medelstora företag/regionalstöd eftersom det blev uppenbart att kravet att bibehålla ett arbetstillfälle i 5 år var för strängt, särskilt för små och medelstora företag, där en större arbetsmarknadsflexibilitet behövs.

1.5.4 Kol och stål (EKSG-fördraget)

347. Med avseende på kol- och stålsektorerna antog kommissionen ett meddelande med klargöranden av vissa aspekter av handläggningen av konkurrensärenden, inklusive tillämpningen av

statsstödsförfaranden sedan EKSG-fördraget löpt ut den 23 juli 2002 ⁽²⁾.

348. Beträffande stålsektorn beslöt kommissionen att fortsätta sin strikta inställning mot stöd till denna sektor genom att förlänga förbudet mot regionala investeringsstöd ⁽³⁾ och undsättnings- och omstruktureringsstöd ⁽⁴⁾.

349. Rådet antog den 23 juli förordning (EG) nr 1407/2002 ⁽⁵⁾ om handläggningen av statligt stöd till kolindustrin efter det att EKSG-fördraget upphört att gälla, samtidigt som fortsatta ansträngningar uppmuntras i fråga om omstruktureringen och moderniseringen av EU:s kolproduktion så att en basenergiförsörjning inom Europeiska unionen kan garanteras.

1.5.5 Små och medelstora företag

350. Efter att ha slutfört sin översyn av den definition av ”små och medelstora företag” ⁽⁶⁾ som används för en rad olika syften, kommer kommissionen att föreslå en ändring av de nuvarande gruppundantagen för små och medelstora företag och för utbildningsstöd för att inlemma den nya definitionen. Samtidigt kommer kommissionen att överväga att utvidga räckvidden för gruppundantaget för små och medelstora företag till att omfatta FoU-stöd. Översynen kommer att ske under 2003.

1.5.6 Statligt stöd och skattepolitik

351. Efter rådets (ekonomiska och finansiella frågor) antagande av regler för god förvaltnings- sed i fråga om skattemässig behandling av företag riktades särskild uppmärksamhet år 2002 mot ärenden som rör statligt stöd via skatteåtgärder. Kommissionen stödde sig på sitt meddelande om tillämpningen av reglerna om statligt stöd på åtgärder som omfattar direkt beskattning av företag ⁽⁷⁾ och inledde den 11 juli 2001 en storskalig undersökning av medlemsstaternas olika skatteåtgärder ⁽⁸⁾. Ett visst antal ärenden har slutförts

⁽¹⁾ EGT L 10, 13.1.2001, s. 33–42.

⁽²⁾ Meddelande från kommissionen om vissa förändringar i handläggningen av konkurrensärenden till följd av att EKSG-fördraget löper ut, punkterna 18–21 (EGT C 152, 26.6.2002, s. 5).

⁽³⁾ Meddelande från kommissionen – Sektorsövergripande rambestämmelser för regionalstöd till stora investeringsprojekt, punkt 27 (EGT C 70, 19.3.2002, s. 8).

⁽⁴⁾ Meddelande från kommissionen – Stöd till undsättning och omstrukturering samt nedlägningsstöd till stålsektorn (EGT C 70, 19.3.2002, s. 21).

⁽⁵⁾ EGT L 205, 2.8.2002.

⁽⁶⁾ EGT L 107, 30.4.1996, s. 4–9.

⁽⁷⁾ EGT C 384, 1998, s. 3.

⁽⁸⁾ IP/01/982.

vid utgången av 2002, och åtgärderna håller på att ändras eller avskaffas av medlemsstaterna. Därtill klargjorde kommissionen i samband med diskussionen om det föreslagna energidirektivet hur reglerna för statligt stöd tillämpas på skatteåtgärder som avser energiprodukter och elektricitet.

1.5.7 Missgynnade storstadsområden

352. Kommissionens ”rambestämmelser för statligt stöd till företag i missgynnade storstadsområden” har upphört att gälla. Stöd som avser detta problem och förnyelseproblem i andra storstadsområden håller för närvarande på att granskas objektivt och kommer eventuellt att godkännas enligt artikel 87.3 c i fördraget, utan att riskera övriga regler för statligt stöd, t.ex. reglerna för regionalstöd. Detta skulle göra det möjligt för kommissionen att skaffa sig erforderlig erfarenhet för att se om det behövs nya regler.

2. Utvidgningen ⁽¹⁾

353. Förhandlingarna har framgångsrikt avslutats, och kapitlet rörande konkurrens har avslutats med tio kandidatländer. De fortsätter med de återstående två kandidatländerna. För Turkiets del har den analytiska granskningen av den turkiska konkurrenslagstiftningen inletts.

354. När det gäller statligt stöd bör det påpekas att kandidatländerna under sitt gamla ekonomiska system hade en tämligen generös syn på statliga stöd. I Europaavtalen krävs av dem att de skall anpassa sin lagstiftning till EG:s befintliga regler. Även om en del lagstiftningsarbete vidtagits av de flesta kandidatländerna har de samtidigt försökt locka till sig utländska investeringar genom ett antal incitament som helt klart kan betecknas som statligt stöd enligt artiklarna 86 och 87 i fördraget.

355. Ett av huvudmålen för förhandlingarna har varit att se till att dessa incitament blir förenliga med de befintliga reglerna för statligt stöd fr.o.m. den dag länderna blir medlemmar för att undvika all större snedvridning av konkurrensen.

B — Stödbegreppet

1. Stödets ursprung

356. I Stardust-beslutet bekräftade EG-domstolen ⁽²⁾ ännu en gång att ett ekonomiskt bidrag måste anses komma från offentliga medel för att utgöra statligt stöd. Att det företag som betalar ut medlen är offentligt räcker inte i sig. Vad som är avgörande är huruvida staten har kontroll och faktiskt utövar denna kontroll över det företag som betalat ut medlen. Går detta inte att bevisa kan det ekonomiska stödet inte härledas till staten och utgör därför heller inte statligt stöd.

357. Vissa klagomål föranledde kommissionen att granska vissa punkter i en bestämmelse som införts av den tyska regeringen för att stimulera marknadens aktörer att producera el från förnybara energikällor ⁽³⁾. Enligt bestämmelsen är eldistributörerna skyldiga att ansluta produktionsanläggningar för grön el till sina nät. Anslutningsskyldigheten kompletteras av en skyldighet att köpa elen till ett minimipris som ligger över marknadspriset för denna typ av elektricitet.

358. Kommissionen ansåg att bestämmelsen, i motsats till påståendena i klagomålen, inte innehåller några stöddinlag. Den ger helt klart en ekonomisk fördel till de företag som producerar el från förnybara energikällor, men denna fördel finansieras inte med statliga medel. Det har föga betydelse att distributörerna (av vilka en del är offentliga företag) åläggs att köpa el till ett fastställt pris eftersom alla distributörer, oberoende av rättslig status, är underkastade samma krav. I detta ärende tillämpades för första gången rättspraxis från målet Preussen Electra ⁽⁴⁾ på en grupp offentliga operatörer.

359. När det gäller *kostnaderna för övergången till fri konkurrens* ⁽⁵⁾ införde den brittiska regeringen en skatt för slutkonsumenterna av elektricitet. Skatten betalades direkt till elleverantören, alltså utan något förmedlande organ som uppbar dem centralt för att sedan omfördela dem. Skatterna skulle kompensera extrakostnaderna för långfristiga leveranskontrakt till priser som faktiskt eller potentiellt låg över marknadspriserna. Kommissionen ansåg, ånyo i enlighet med rätts-

⁽²⁾ C-482/99, Frankrike mot kommissionen (REG 2002, s. I-4397).

⁽³⁾ NN 27/2000, 22.5.2002.

⁽⁴⁾ C-379/98, 13.3.2001, PreussenElektra AG mot Schleswig AG (REG 2001, s. I-2099).

⁽⁵⁾ N 661/99, 1.3.2002.

⁽¹⁾ Se separat kapitel nedan.

praxis från målet *Preussen Electra* ⁽¹⁾, att dessa skatter inte var offentliga medel och drog därför slutsatsen att några inslag av statligt stöd inte förelåg.

2. Fördelar för ett eller flera företag

360. Europeiska kommissionen inledde 2002 ett formellt granskningsförfarande i sex ärenden gällande överföringar av kapital och tillgångar till delstatsbanker i Tyskland (Landesbank Berlin, Landesbank Schleswig-Holstein, Hamburgische Landesbank, Norddeutsche Landesbank, Landesbank Hessen-Thüringen och Bayerische Landesbank). Till följd av att förfarandet gällande Landesbank Berlin eventuellt får effekter på undersökningen av omstruktureringsstödet till Bankgesellschaft Berlin, som äger Landesbank Berlin, inleddes detta förfarande i juli 2002. Övriga fem ärenden inleddes i november 2002.

361. Under loppet av 1990-talet hade delstatsbankerna från sina aktieägare, respektive delstater, mottagit kapital genom överföringar av delstatliga tillgångar, t.ex. bolåneinstitut. Dessa överföringar utökade delstatsbankernas kapitalbas, vars nivå är avgörande för en banks utlåningskapacitet och därför gjorde det möjligt för dem att väsentligen expandera sin affärsverksamhet. Privata banker hade lämnat in klagomål om att de aktuella delstaterna sköt till kapital till gynnsamma villkor och därigenom tillerkände de aktuella delstatsbankerna en väsentlig konkurrensfördel. På basis av en preliminär bedömning uttryckte kommissionen tvivel om huruvida delstaterna fick någon lämplig ersättning för överfört kapital, dvs. den marknadsmässiga avkastning som kan anses vara "normal" för en sådan typ av kapital vid de relevanta tidpunkterna. Om ersättningarna verkligen var lägre än de normala marknadssatserna måste skillnaden betraktas som stöd.

362. Dessa fall liknar ärendet med överföringen av Wohnungsbauförderanstalt till WestLB, där kommissionen 1999 beslöt om återkrav av stöd som då uppgick till ca 800 miljoner euro. Kommissionen hade aviserat att man ämnade granska de övriga fallen av överföringar till delstatsbanker mot bakgrund av WestLB-beslutet, som fortfarande behandlades av förstainstansrätten. Besluten att inleda förfaranden föregriper inte resultaten från undersökningarna. Rättens slut-

satser i WestLB-målet kommer givetvis att beaktas i var och en av undersökningarna.

363. Efter en överenskommelse av den 17 juli 2001 om statliga garantier till förmån för tyska delstatsbanker och sparbanker hölls intensiva diskussioner mellan kommissionen och de tyska myndigheterna om införlivandet av överenskommelsen i tysk lagstiftning. Två frågor löstes inte förrän i slutet av 2001: 1) vilka exakta partier som skall föras in i lagtexterna, lagmotiveringarna eller de tyska myndigheternas separata åtaganden för att se till att Anstaltslast verkligen ersätts samt 2) det exakta innehållet i de särskilda reglerna för Gewährträgerhaftung i fråga om åtaganden som ingicks under övergångsperioden (19.7.2001–18.7.2005).

364. Den 28 februari 2002 uppnådde kommissionsledamoten Mario Monti, företrädare för förbundsstaten, delstaterna samt sparbankerna en uppgörelse i fråga om de två ovanstående frågorna och två andra nya frågor, som upptäcks efter det att överenskommelsen slöts den 17 juli 2001. Dessa två nya frågor avser 1) en extraskyddighet (Nachschusspflicht) i vissa delstater för ägare av sparbanker att lämna "institutionella säkerhetsfonder" (Institutssicherungsfonds) med ekonomiska medel samt 2) statliga garantier till s.k. fria sparbanker. Uppgörelserna utgör ett avtal gällande ovannämnda partier i lagtexterna, lagmotiveringar och separata åtaganden som skall göras av de tyska myndigheterna.

365. Överenskommelsen av den 17 juli 2001 och uppgörelserna från den 28 februari 2002 om delstatsbanker och sparbanker samt överenskommelsen av den 1 mars 2002 om specialkreditinstitut omvandlades till ett kommissionsbeslut den 27 mars 2002, varvid kommissionens rekommendation av den 8 maj 2001 ändrades med verkan fr.o.m. den 31 mars 2002. Denna ändring godtog av den tyska regeringen den 11 april 2002. Efter ytterligare diskussioner antog därefter de tyska myndigheterna alla nödvändiga ändringar av lagarna om delstatsbanker och sparbanker i god tid och på föreskrivet sätt före utgången av år 2002.

366. Europeiska kommissionen beslöt den 22 augusti 2002 att vissa italienska skatteåtgärder som införts 1998 och 1999 till förmån för bankstiftelser inte omfattas av EU:s regler för statligt stöd ⁽²⁾. Skälet är att kommissionen anser

⁽¹⁾ C-379/98, 13.3.2001, *PreussenElektra AG mot Schleswig AG* (REG 2001, s. I-2099).

⁽²⁾ C 54/2000.

att verksamheter som består i förvaltning av egna tillgångar varvid behållningen används till ideella donationer inte utgör ekonomisk verksamhet. Därför skall bankstiftelserna inte betraktas som företag i den mening som avses i de relevanta EU-reglerna.

367. De skatteåtgärder som berörs av kommissionens beslut infördes genom lag nr 461 av den 23 december 1998 och lagstiftningsdekretet nr 153 av den 17 maj 1999 och tilldelade bankstiftelserna rättslig ställning av "icke-kommersiell enhet". Denna rättsliga status innebär en 50-procentig nedsättning av den normala bolagskatten i Italien (IRPEG). Bland övriga förmåner finns skattebefrielse vid försäljning av aktieinnehav som stiftelserna har i banker eller vid förvärv av producentvaror.

368. Kommissionens slutsats var att eftersom donationer inte utgör någon ekonomisk verksamhet kan stiftelser som inte sysslar med annat inte vinna några konkurrensfördelar med anledning av dessa lagstiftningsåtgärder på någon specifik "marknad". Därför utgör åtgärderna inte statligt stöd. Kommissionen kunde fatta detta beslut först sedan den italienska regeringen stärkt åtskillnaden mellan banker och stiftelser i artikel 11 i lag nr 448 av den 28 december 2001. Den nya lagstiftningen förhindrar gemensam kontroll av banker av fler än en stiftelse och inför strängare regler för vilka ledande poster som är oförenliga med varandra. Detta gör det omöjligt för stiftelserna att utöva bankverksamhet (genom kontrollerade banker).

369. I beslutet anges dock att ifall stiftelser skulle utöva ekonomisk verksamhet och i den mån dessa verksamheter skulle påverka handeln mellan medlemsstaterna kan skatteförmåner utgöra statligt stöd och måste i så fall anmälas till kommissionen.

370. Efter en andra undersökning bekräftade Europeiska kommissionen den 30 oktober 2002 sitt ursprungliga godkännande av ett stöd på 647 miljoner euro till bygget av raffinaderiet Leuna 2000 i *Sachsen-Anhalt i Tyskland*⁽¹⁾. Kommissionen omprövade kostnaderna för projektet och drog slutsatsen att påståendena om att investeringskostnaderna blåsts upp för att öka bidragen var ogrundade.

371. Mottagare av stödet är Mitteldeutsche Erdöl Raffinerie GmbH (MIDER), ägare av Leuna-raffinaderiet i Leuna/Spargau i Sachsen-Anhalt och självt ett dotterföretag till TotalFina Elf S.A. Åren 1993 och 1994 godkände kommissionen ett stödpaket som skulle utbetalas av Treuhandanstalt, det före detta privatiseringsorganet, till bygget av ett nytt raffinaderi på den tomt där Leunas gamla kemiska anläggning stod. De flesta stödåtgärderna beviljades på basis av regionalprogram som godkänts av kommissionen.

372. År 1996 mottog kommissionen information som antydde att de kostnader som uppgivits av ELF, sedermera sammanslaget med TotalFina, låg avsevärt över de normala byggnadskostnaderna för en jämförbar anläggning. Kommissionens beslut från 1993 och 1994 byggde på ELF:s kostnadsuppskattning. Efter en preliminär granskning av påståendena inledde kommissionen en formell undersökning i juli 1997 då tvivel förelåg i fråga om genomförandet av de ursprungliga besluten och den kostnadsuppskattning som besluten byggde på. En "uppblåst" redovisning av vilka investeringskostnader som berättigade till stöd skulle kunna medföra ett högre stödbelopp än vad som strikt sett behövdes för att utföra projektet och skulle kunna leda till en högre stödnivå än den maximalt tillåtna för regionen.

373. Vid undersökningen framkom emellertid inte några belägg på överdrivna kostnader eller missbruk av stöd, och vidare bekräftades att de stödberättigande kostnaderna för det totala investeringsprojektet uppgick till 2 403,1 miljoner euro. Kommissionen kontrollerade också att betalningarna till bygget av raffinaderiet hade gjorts och bokförts ordentligt. Vidare uppgår bruttostödnivån för de aktuella stödberättigande investeringskostnaderna till 26,9 %, dvs. gott och väl under det stödtag på 35 % som är tillåtet för Sachsen-Anhalt. Följaktligen var stödet lagligt, och granskningsförfarandet kunde avslutas. Det stöd som utbetalats fram till oktober 2002 uppgick till 585,7 miljoner euro. Det slutliga stödbeloppet kommer att uppgå till 647 miljoner euro och inkluderar en återstående summa på 61,4 miljoner euro som frysts på ett s.k. depositionskonto. Kommissionen motsatte sig inte längre att detta belopp utbetalas.

374. Kommissionen har mottagit flera klagomål gällande finansieringen av uppförandet av en mediepark i Mainz-Lerchenfeld⁽²⁾ i *Tyskland*

⁽¹⁾ C 47/97.

⁽²⁾ NN 2/2002, 4.6.2002.

vars attraktioner kommer att tillhandahållas av den tyska radio- och TV-kanalen ZDF. För att avgöra om särdragen i den omtvistade finansieringen kan betecknas som statligt stöd i den mening som avses i fördraget har kommissionen efterforskat eventuella ekonomiska fördelar som det bolag som driver parken får genom att använda sig av de tjänster som tillhandahålls av ZDF. Eftersom det bolag som driver parken köper sändningsrättigheterna för program från ZDF:s handelsdotterbolag till marknadspris och följaktligen inte har några fördelar i förhållande till sina konkurrenter, utgör finansieringen i fråga inte stöd.

375. I det *belgiska* ärendet om skatteordningen för *samordningscenter* beslutade kommissionen att inleda ett förfarande sedan de belgiska myndigheterna vägrat att anta föreslagna lämpliga åtgärder. Kommissionen anser att ordningen måste anpassas till de förändringar som gjorts av EG:s regler och i all synnerhet till kommissionens meddelande om tillämpningen av reglerna om statligt stöd på åtgärder som omfattar direkt beskattning av företag ⁽¹⁾.

376. Att ordningen är selektiv är ovedersägligt med hänsyn till urvalskriterierna för de administrativa tillstånden. Kommissionens tvivel avser däremot befrielsen från fastighetsskatt, proportionell skatt på kapitaltillskott samt uteslutningen av de finansiella kostnaderna från beräkningsgrunden för samordningscentrens beskattningsbara intäkter. Kommissionen anser att en beskattningsmetod av typen ”cost plus” visserligen är godtagbar i föreliggande fall men under förutsättning att den inte innebär en ekonomisk fördel för de bolag som får tillstånd att använda den.

377. I detta skede går det därför inte att utesluta att den minskning av finansiella kostnader som tillerkänts de belgiska samordningscentren utgör ett driftsstöd, vilket i princip är oförenligt med fördraget, medan företag som inte kan bilda några samordningscenter får bära hela tyngden av samtliga skatter som tas ut i den aktuella medlemsstaten ⁽²⁾.

378. I sitt slutgiltiga beslut om undantagsvillkoren i den *brittiska* ⁽³⁾ miljöskatten betecknade kommissionen undantaget för bränsle för blandad användning (dvs. användning av en produkt

både som bränsle och som råvara) som finns i regeringsprogrammet för minskningar av koldioxidutsläppen som en allmän åtgärd snarare än statligt stöd.

379. Kommissionen påminner först om den väl-etablerade principen om att en skatt på konsumtion av energiprodukter inte i sig utgör statligt stöd. Men denna princip är inte tillämplig när undantag som införts genom en ordning fick till följd att vissa företag eller viss produktion gynnas, utom då dessa undantag motiveras av den aktuella ordningens natur eller allmänna logik. I detta ärende ansåg kommissionen att undantaget för bränsle för blandad användning inte kunde gynna andra företag än dem som använder vissa energiframställningsprocesser som räknas upp i den brittiska lagstiftningen. Stödets selektivitetskriterium etableras därigenom.

380. Eftersom fördelningen mellan användning som bränsle och annan användning av en och samma produkt, enligt experterna, inte av skatte-skäl kan användas som ett alternativ till undantaget för bränsle för blandad användning, har kommissionen dragit slutsatsen att åtgärden är motiverad genom logik och natur hos det allmänna skattesystem som införts för att motverka klimatförändringen.

381. Kommissionen avslutade ett förfarande som inletts 2002 i fråga om offentligt stöd, som enligt en klagande gynnat den tematiska attraktionsparken Terra Mitica i provinsen Alicante ⁽⁴⁾. Kommissionens positiva beslut bygger delvis på klassificeringen av den nödvändiga infrastrukturen för driften av parken.

382. Terra Mitica täckte arbetskostnaderna för anslutningen till den allmänna infrastrukturen. Dessa är disponibla för samhället i sin helhet, och finansieringen av dem, som sköts av myndigheterna, utgör ändå inte stöd. Motiven för en offentlig finansiering är i själva verket likgiltiga för kommissionen vid granskningen av stöd. Det räcker med att studera den planerade åtgärdens specificitet. I detta ärende uppfylldes inte detta villkor.

383. Kommissionen har beslutat att inleda en formell undersökning gällande den skattebestämelse som är tillämplig på amerikanska försäljningsföretag (FSC) i *Belgien* ⁽⁵⁾. Detta bygger på

⁽¹⁾ EGT C 384, 10.12.1998, s. 3–9.

⁽²⁾ E 1/2000.

⁽³⁾ C 18/2001 (före detta N 123/2000), 3.4.2002.

⁽⁴⁾ N 42/2001 (före detta NN 14/2001), 22.6.2002.

⁽⁵⁾ NN 36/2002 – C 30/02.

en ”ruling”, dvs. en förhandsöverenskommelse som lämnats av skatteförvaltningen om gynnsam behandling för vissa handelstransaktioner mellan närstående företag eftersom de inte räknas med i det skattepliktiga inkomstunderlaget för FSC. Kommissionens beslut ifrågasätter inte medlemsstaternas möjlighet att schablonmässigt avgöra företagets skattepliktiga vinst. Men beslutet innebär däremot att skatteförvaltningen är skyldig att se till att transaktioner av denna typ medför ett skattebelopp som är jämförbart med dem som tillämpas på transaktioner mellan två oberoende operatörer enligt den sedvanliga metoden.

384. I ett liknande ärende motiverade kommissionen huvudsakligen sitt slutgiltiga negativa beslut med de fördelar som tillförs de tyska samordningscentren genom den undersökta ordningen ⁽¹⁾. Den inför i realiteten en beräkningsmetod av typen ”cost plus” av den beskattningsbara vinsten tillsammans med en möjlighet för det skattepliktiga samordningscentret att välja en skattesats för vinstmarginalen på mindre än 10 %, även i individuella fall där den tyska skatteförvaltningen skulle ha rätt att kräva en högre sats. Kommissionen kom alltså till slutsatsen att den aktuella ordningen begränsar skattebeloppet för samordningscentren och utgör en fördel för dem.

385. Av förfarandet framgick även att ordningens selektiva karaktär var obestridlig med tanke på att tyska företag de facto utslöts från den, och därför är den aktuella stödordningen enligt kommissionens bedömning oförenlig med fördraget.

2.1 Icke-återvinningsbara kostnader

386. En särskild fråga rörande avregleringen av den inre elmarknaden enligt direktiv 96/92 ⁽²⁾ föranledde kommissionen att ringa in ett antal kostnader som är specifika för sektorn som inte avskrivits före avregleringen. Dessa betecknas som icke-återvinningsbara kostnader.

387. Myndigheterna inför sannolikt bestämmelser som inom varje land avser att återställa jämligheten mellan gamla och nya aktörer inom sektorn. Kommissionen skall sedan granska de aktuella bestämmelserna för att avgöra under vilka villkor statliga stöd eventuellt kan godkännas i syfte att kompensera icke-återvinningsbara kostnader som företagen måste stå för.

388. När det gäller det *brittiska* ärendet ⁽³⁾ härrör de icke-återvinningsbara kostnaderna för det privata företaget Northern Ireland Electricity från skyldigheter som ingåtts enligt långfristiga försörjningskontrakt till priser som faktiskt eller potentiellt låg över marknadspris. För att kompensera företagets merkostnader låter regeringen elektricitetens slutkonsumenter betala en avgift, som samlas in av distributörerna utan ingripande från något organ som centraliserar och omfördelar denna avgift.

389. Kommissionen fann att de aktuella resurserna, i enlighet med rättspraxis i målet Preussen Elektra, är privata medel, och följaktligen utgör denna ordning inte statligt stöd.

390. Ett *belgiskt* ärende föranledde kommissionen att med utgångspunkt i analysmetodiken för stöd i samband med icke-återvinningsbara kostnader (antaget av kommissionen den 26 juli 2001 ⁽⁴⁾) precisera kriterierna för när undantaget i artikel 87.3 c i fördraget är tillämpligt på icke-återvinningsbara kostnader som utgör stöd. Kommissionen har sålunda särskilt tre delar i bestämmelsen:

391. En avser avvecklingen av experimentkärnreaktorer som elproducenterna tillsammans med den federala staten gemensamt är ansvariga för sedan 1990, sex år före antagandet av direktivet. Efter att ha aviserat att beslutet inte påverkar bestämmelserna i Euratomfördraget ansåg kommissionen att kompensationerna som *Electrabel och SPE* åtnjuter uppfyller kriterierna i punkterna 4.1–4.3 i metoden.

392. När det däremot gäller den del som avser pensioner för anställda inom elsektorn har kommissionen uttryckt tvivel bl.a. med anledning av den icke-specifika karaktären hos de åtaganden som *Electrabel* och *SPE* gjort till sina anställda. Samtliga företag som omfattas av kollektivavtalet för el och gas, alltså även de nya aktörerna på marknaden, omfattas i realiteten av samma skyldigheter. Andra punkter har förstärkt kommissionens tvivel eftersom bestämmelsen inte förefaller föreskriva varken någon begränsning i tid eller anpassning av kompensationen i förhållande till utvecklingen av marknadspriset på el och de produktivitetsvinster som kan förutses för de aktuella företagen, på sätt som anges i punkterna 3.12, 4.1 och 4.5 i metoden.

⁽¹⁾ C 47/2001 (före detta NN 42/2000).
⁽²⁾ EGT L 27, 30.1.1997, s. 20.

⁽³⁾ N 661/1999.

⁽⁴⁾ Kommissionens skrivelse SG (2001) D/290869 av den 6 augusti 2001.

393. Den tredje delen i bestämmelsen gäller främjandet av förnybara energikällor och ett rationellt utnyttjande av energi, finansierat genom fasta priser för elens slutkonsumenter som ligger över marknadspris. Eftersom dessa fakta liknar dem som gäller ovanstående brittiska ärende gjorde kommissionen samma analys som tidigare och ansåg, som en tillämpning av rättspraxis från målet Preussen Elektra, att den aktuella delen inte innehåller några inslag av stöd.

3. Selektivitet

394. I ett ärende liknande det i punkt (375) avslutade kommissionen den 11 juli 2001 ett förfarande med ett negativt beslut mot en spansk ordning till förmån för samordningscenter, dock utan att kräva återbetalning av redan utbetalda stöd.

395. På denna sistnämnda punkt medger kommissionen att de spanska myndigheterna, med hänsyn till likheterna mellan den lagstiftning som är tillämplig på samordningscentren i Vizcaya och den som är tillämplig på belgiska samordningscenter, rimligen skulle kunna anse att den baskiska bestämmelsen inte har något inslag av stöd. Kommissionen antog 1984 ett beslut i denna mening i fråga om den belgiska bestämmelsen.

396. Kommissionens analys gav vid handen att samordningscentren i Vizcaya ger de företag som omfattas av ordningen en skatteförmån genom att i beräkningen av deras skatteunderlag inte ta med deras finansiella transaktionskostnader. Eftersom ett av stöd villkoren dessutom innebär att minst 25 % av företagets omsättning skall gå på export ansåg kommissionen i detta ärende att påverkan av handeln stärkte ordningens selektiva egenskaper.

397. Kommissionen har formellt avslutat sitt granskningsförfarande gällande en gynnsam skattebestämmelse till förmån för Åland (*Finland*)⁽¹⁾ genom ett beslut om att en ordning om etablering av captivebolag på Åland skall betecknas som ett statligt stöd.

398. Det framgick att den enda funktionen för en sådan typ av bolag är att riskförsäkra de företag som äger bolaget, eftersom bestämmelsen etablerade en de facto-selektivitet mellan företag. Visserligen har alla företag utan åtskillnad i fråga om

storlek eller verksamhet laglig möjlighet att skaffa sig ett eget återförsäkringsbolag, men endast vissa stora företag är i stånd att utnyttja stordriftsfördelarna genom att använda sig av bestämmelsen. Sålunda har kommissionen bedömt selektivitets-kriteriet på basis av den verkliga situationen.

399. I maj 2002 fattade kommissionen ett negativt beslut i fråga om stödet till porslinstillverkanen GEA och avslutade därigenom ett granskningsförfarande som inletts i september 2001⁽²⁾. År 1997 godkände kommissionen stöd till förmån för Grupo de Empresas Álvarez (GEA) på villkor att inga ytterligare stöd skulle beviljas gruppen under genomförandet av dess omstruktureringsplan. Under 2001 mottog kommissionen dock flera klagomål om att företaget, åtminstone sedan januari 1997, behandlats förmånligt i fråga om sina skulder till socialförsäkringsmyndigheten och skatteförvaltningen. Kommissionen ansåg att en fortsatt och systematisk underlåtenhet att betala de sociala avgifterna utgör en överföring av offentliga medel till GEA och VANOSA. Sådana överföringar ger dem konkurrensfördelar eftersom de – till skillnad från sina konkurrenter – inte behöver täcka dessa utgifter på samma sätt som under normala omständigheter. Denna situation utgör därför stöd i den mening som avses i artikel 87.1 i EG-fördraget.

400. Att den nationella lagstiftning som den spanska regeringen har åberopat var tillämplig på alla företag som omfattas av en plan för skuldåtervinning under rättslig tillsyn eller som har skulder till socialförsäkringsmyndigheten och statsverket var inte tillräckligt för att Spaniens åtgärder skall undgå att betecknas som stöd i den mening som avses i artikel 87 i fördraget. Den fördel som härrör från den fortsatta och systematiska underlåtenheten att betala de sociala avgifterna, åtminstone under perioden januari 1997–januari 2001, har sin grund i det faktum att Spanien inte vidtog de åtgärder som föreskrivs i den spanska lagstiftningen (konkursförfaranden, separata exekutiva förfaranden) för att undvika att företagen i all oändlighet fortsätter att bedriva sin verksamhet utan att uppfylla sina skyldigheter i fråga om skatter och sociala avgifter. Statens agerande ger därför ingen som helst anledning att dra slutsatsen att den handlade som en privat fordringsägare som försökte återfå åtminstone en liten del av obetalda skatter och sociala avgifter.

⁽¹⁾ C 55/01.

⁽²⁾ C 71/01.

401. Den 17 juli 2002 beslöt kommissionen att inte göra några invändningar mot privatiseringen av Société Française de Production (SFP). SFP är ett offentligt företag som sysslar med audiovisuell produktion. I samband med privatiseringen avser Frankrike att finansiera sociala åtgärder till förmån för avskedade anställda. I den mån dessa sociala åtgärder inte avlastar företaget från avgifter som det normalt måste bära i enlighet med sina rättsliga och sedvanliga skyldigheter, ansåg kommissionen att den socialplan som finansierades av staten inte innehåller något inslag av statligt stöd till förmån för SFP.

4. Snedvridning av konkurrensen

402. EG-domstolen har bekräftat sin breda tolkning av sambandet med effekterna på handeln, dvs. det räcker att stödet stärker mottagarens konkurrensposition i förhållande till konkurrenterna och därigenom snedvrider konkurrensen⁽¹⁾. Snedvridningen behöver inte vara betydande eller avsevärd. Att stödbeloppet är litet utesluter inte i sig att konkurrensen snedvrids, utom i de fall som omfattas av förordningen om stöd av mindre betydelse.

5. Påverkan på handeln

403. I juli 2001 föreslog kommissionen, i samband med granskningen av skattemässiga stöd i medlemsstaterna, de italienska myndigheterna att anta lämpliga åtgärder för att anpassa sina bestämmelser med det av kommissionen nyligen antagna meddelandet om tillämpningen av reglerna om statligt stöd på åtgärder som omfattar direkt beskattning av företag⁽²⁾. Eftersom de italienska myndigheterna inte respekterade tidsfristen för de föreslagna åtgärderna inledde kommissionen i februari en formell undersökning och fattade därefter i december ett slutgiltigt negativt beslut om denna befintliga ordning som dock aldrig trätt i kraft⁽³⁾.

404. Bestämmelsen i fråga bygger på skattelättnader till finansinstitut, försäkringsbolag och kreditinstitut som etablerats i ett center och som arbetar med centraleuropeiska länder. Kommissionen godkände den år 1995 eftersom den gyn-

nade rörligheten för privat kapital avsett för utveckling av finansmarknaderna i de central-europeiska länderna.

405. Kommissionen anser i dag mot bakgrund av sitt meddelande om tillämpningen av reglerna om statligt stöd på åtgärder som omfattar direkt beskattning av företag⁽⁴⁾ att ordningen utgör driftsstöd som inte motsvarar de särdrag som anges i meddelandet. Med hänsyn till de överenskommelser som slutits mellan gemenskapen och kandidatländerna skulle införandet av ordningen påverka handeln på marknaden för finansiella tjänster.

C — Bedömning av stödets förenlighet med den gemensamma marknaden

1. Branschövergripande stöd

1.1 Undsättningsstöd

406. Den 13 november 2002 beslöt kommissionen att ge ett villkorat godkännande till ett undsättningsstöd som Frankrike beviljat Bull⁽⁵⁾. Beslutet avslutar ett förfarande som inleddes den 9 april 2002. Den franska regeringen, som är aktieägare i Bull, beviljade ett undsättningslån på 450 miljoner euro i december 2001 och under första halvåret 2002. Eftersom kommissionen hyste tvivel om huruvida undsättningsstödet var förenligt med gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter fattades beslut om ett formellt förfarande. Kommissionen hade huvudsakligen betänkligheter gällande det faktum att stödet delvis föreföll utgöra en del i en långsiktig omstruktureringsprocess, medan riktlinjerna föreskriver att en undsättningsinsats måste vara exceptionell och endast utformad för att upprätthålla driften i företaget under en begränsad period medan framtidsutsikterna bedöms. Vidare misstänkte kommissionen att Bull eventuellt använt undsättningsstödet till att täcka omstruktureringskostnader. Eftersom Bull redan mottagit omstruktureringsstöd 1993–1994 skulle ett nytt omstruktureringsstöd normalt inte kunna godtas, med tanke på principen om att stöd bara får utbe-

⁽¹⁾ Se t.ex. domarna C-05/01, Belgien mot kommissionen, T-269/99, T-271/99, T-272/99, T-346-348/99, Diputación Foral de Guipúzcoa m.fl. mot kommissionen.

⁽²⁾ EGT C 384, 10.12.1998.

⁽³⁾ C 16/2002 (före detta E 5/2000).

⁽⁴⁾ C 48/2001 (före detta NN 43/2000).

⁽⁵⁾ C 29/02.

talas en enda gång i enlighet med undsättnings- och omstruktureringsriktlinjerna. Under granskningsförfarandet lämnade de franska myndigheterna tillräckliga belägg för att undsättnings- och omstruktureringsriktlinjerna efterlevdes.

407. Undsättningslånet beviljades med anledning av allvarliga sociala svårigheter. Det gavs till en räntesats som minst motsvarar den ränta ett sunt företag måste betala under normala marknadsförhållanden, och det var begränsat till det belopp som behövdes för att upprätthålla affärsverksamheten i sex månader. De franska myndigheterna hävdade att undsättningslånet utgjorde ett kortfristigt undsättningsstöd och att omstruktureringskostnaderna hade finansierats genom avyttring av tillgångar och inte genom undsättningslånet.

408. Enligt riktlinjerna för undsättnings- och omstruktureringsstöd⁽¹⁾ måste undsättningsstöd återbetalas inom tolv månader efter lånets sista delutbetalning till Bull. Kommissionen beslöt därför att ge sitt godkännande på det uttryckliga villkoret att de franska myndigheterna visar att lånet återbetalas av Bull inom ett år efter den sista delutbetalningen. Dessutom bedömde kommissionen noggrant huruvida stödet var begränsat till de belopp som behövdes för att hålla i gång företaget i sex månader, och i all synnerhet att stödet inte användes för nyinvesteringar. Slutligen klargjorde kommissionens beslut att några ytterligare stöd i form av omstruktureringsstöd inte får beviljas före den 31 december 2004. Inte heller får Bull beviljas några ytterligare undsättningsstöd eftersom undsättningsstöd per definition är en engångsinsats avsedd att hålla i gång ett företags verksamhet under en begränsad period.

409. Kommissionen godkände den 27 november 2002 ett undsättningsstöd som beviljats av den brittiska regeringen till British Energy plc⁽²⁾. British Energy plc är en av de viktigaste aktörerna på den brittiska elmarknaden. Sänkningar av grossistpriset på el som följde på införandet av ett nytt elhandelssystem i England och Wales har kraftigt minskat kassaflödet från gruppens kärnkraftverk. Den 9 september 2002 fattade den brittiska regeringen beslut om att bevilja British Energy plc två kreditförmåner. Huvudsyftet med dessa är att göra det möjligt för företaget att täcka sina driftskostnader och att förhindra att

det inte uppfyller sina handelskontrakt och de lagstadgade kraven i sex månader. Kreditförmånerna kan vid tillfälle komma att ersättas av statliga lånegarantier som privata banker beviljar British Energy plc.

410. Efter att ha påpekat att beslutet inte påverkar uppfyllandet av Euratomfördragets regler och förpliktelser, bl.a. avseende åtgärderna i samband med omstrukturerings- eller likvidationsplanen, fann kommissionen att stödet inskränker sig till det belopp som behövs för att upprätthålla driften i gruppen. I detta avseende har den brittiska regeringen infört en mycket sträng mekanism så att pengar endast kan tas ut i belopp och vid tidpunkter som är absolut nödvändiga. Behovet av varje betalning som begärs av mottagaren kommer i förväg att fastställas av oberoende revisionsexperter. Under alla omständigheter är stödet försett med en övre gräns på 899 miljoner pund, samt så småningom 276 miljoner pund för särskilt angivna extra omkostnader, som endast får användas för de ändamål de är avsedda för. Kommissionen drog slutsatsen att de aktuella kreditförmånerna uppfyller villkoren i gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter. De är motiverade av allvarliga sociala svårigheter, de beviljas i form av återbetalningspliktiga lån till marknadsränta eller i form av statsgarantier för sådana lån, de inskränks till det minsta nödvändiga, och de har inte några otillbörliga negativa andrahandseffekter på övriga medlemsstater.

411. Kommissionen har därför beslutat att godkänna stödet i sex månader. Godkännandet av undsättningsstödet bygger på den brittiska regeringens åtagande att inom sex månader lägga fram en uttömmande omstruktureringsplan för British Energy plc. Vidare åtog sig Förenade kungariket att lämna en månatlig rapport till kommissionen om de betalningar som gjorts till British Energy plc och att informera kommissionen om väsentliga ändringar i situationen för gruppen. Allt framtida stöd till British Energy plc i samband med omstruktureringsplanen måste anmälas till kommissionen och kommer att bedömas för sig.

1.2 Omstruktureringsstöd

412. Den 9 april 2002 inledde kommissionen ett förfarande gällande Bankgesellschaft Berlin AG i syfte att göra en ingående undersökning av omstruktureringsstöd som beviljats banken av

⁽¹⁾ EGT C 288, 9.10.1999, s. 2–18.

⁽²⁾ NN 161/02.

den tyska delstaten Berlin ⁽¹⁾. Bankgesellschaft Berlin, som kontrolleras av delstaten Berlin, är den tionde största banken i Tyskland och det ledande kreditinstitutet i Berlin. Till följd av högrisktransaktioner på fastighetsmarknaden, t.ex. hyresgarantier som beviljats investerare under 1990-talet, hamnade banken 2001 i en allvarlig kris. På sommaren 2001 behövdes ett kapitaltillskott på 2 miljarder euro för att undvika ett ingripande från banktillsynsmyndigheterna. Delstaten sköt till kapital på 1,8 miljarder euro, vilket kommissionen preliminärt godkände som undsättningsstöd i avvaktan på att en omstruktureringsplan skulle lämnas in och godkännas. På grund av upptäckten av ytterligare risker tvingades delstaten i december 2001 agera igen och bevilja banken en s.k. risksköld som bestod av kreditgarantier och garantier för bokförda värden med ett teoretiskt nominellt maximivärde på ca 21 miljarder euro. Även om detta belopp är teoretiskt och inte kommer att materialiseras enligt några realistiska scenarier kommer garantierna under de kommande 25–30 åren sannolikt att uppgå till flera miljarder euro.

413. Kapitaltillskottet och säkerheterna i riskgarantin utgör basen för den omstruktureringsplan som inlämnades till kommissionen i slutet av januari 2002. Efter en preliminär bedömning hyste kommissionen tvivel om huruvida omstruktureringsstödet var förenligt med den gemensamma marknaden. Främst betvivlade kommissionen bankens framtida lönsamhet och huruvida de planerade åtgärderna var tillräckliga för att skära ned bankens närvaro på marknaden. Efter offentliggörandet av beslutet om att inleda ett förfarande i juni 2002 mottog kommissionen synpunkter från tredje part och ytterligare information i ett flertal skrivelser från de tyska myndigheterna. På grund av att några frågor var mycket komplexa – bl.a. effekterna på ett annat förfarande som inletts i juli 2002 rörande en tidigare överföring av kapital och tillgångar till Landesbank Berlin (ett dotterbolag till Bankgesellschaft Berlin) – pågick undersökningen fortfarande i slutet av 2002.

1.3 Miljöstöd

414. Kommissionen fattade tre beslut gällande punktskattesatser på biobränslen. Liknande åtgärder anmäldes av Förenade kungariket ⁽²⁾,

Italien ⁽³⁾ och Frankrike ⁽⁴⁾. De tre besluten antogs med anledning av rådets beslut av den 25 mars 2002 och den 27 juni 2002 på grundval av artikel 8.4 i rådets direktiv 92/81/EEG om harmonisering av strukturerna för punktskatter på mineraloljor. Den italienska åtgärden bestod av en förlängning av en skatteordning till förmån för tillverkning av biodiesel. Enligt den brittiska åtgärden bör biodiesel som tillverkats antingen av rapsmetylestrar eller av återvunnen vegetabilisk olja berättiga till en ny nedsättning av punktskatten. I fråga om Frankrike fattades beslutet efter en dom i förstainstansrätten den 27 september 2000 som delvis ogiltigförklarade kommissionens beslut av den 9 april 1997, där stödet till förmån för estrar av vegetabiliska oljor och etyltertiärbutyleter (ETBE) förklarades vara förenligt med den gemensamma marknaden.

415. I de tre ärendena godkändes stöden eftersom de var förenliga med miljöskyddsriktlinjerna, närmare bestämt avsnitt E.3.3. Enligt detta avsnitt kan driftsstöd till förmån för produktion av förnybar energi i princip godkännas. För att bedöma huruvida den tillfälliga skattebefrielsen kunde vara motiverad undersökte kommissionen om driftsstödet var begränsat till att täcka skillnaden mellan kostnaden för att producera energi ur förnybara energikällor och marknadspriset på energi. Kommissionen drog i de tre ärendena slutsatsen att någon överkompensation i den mening som avses i miljöskyddsriktlinjerna var utesluten och att stödet inskränktes till att täcka skillnaden mellan kostnaderna för produktion med en förnybar energikälla i förhållande till marknadspriset på energi. I det franska ärendet godkändes dock stödet också på basis av att det inte menligt inverkar på handelsförhållandena i en utsträckning som strider mot det gemensamma intresset. Därför kunde stödet omfattas av undantaget i artikel 87.3 c i EG-fördraget.

416. Kommissionen godkände den 3 april 2002 det s.k. undantaget för bränsle för blandad användning i *Förenade kungarikets* klimatförändringsskatt ⁽⁵⁾. Det är i detta fall fråga om en miljöskatt som tas ut på användning av energi för bränsleändamål utanför hushållen. Den intar en central ställning i den brittiska regeringens strategi för att uppnå en 12,5-procentig minskning av utsläppen av växthusgaser i enlighet med Kyoto-

⁽¹⁾ NN 5/02.

⁽²⁾ N 804/01, EGT C 238, 3.10.2002.

⁽³⁾ N 461/01, EGT C 146, 19.6.2002.

⁽⁴⁾ C 64/2000, ännu ej offentliggjort.

⁽⁵⁾ C 18/C19/2001.

protokollet. Undantaget i fråga är tillämpligt på energiprodukter som används både för bränsle och annan användning än som bränsle. Kommissionen inledde i mars 2001 en formell undersökning av detta undantag eftersom misstankar förelåg om snedvridande effekter på konkurrensen. Dessa tvivel undanröjdes dock, och kommissionen beslöt att undantaget i fråga inte utgör något statligt stöd. Dessutom godkände kommissionen också ett ytterligare undantag som omfattar ett begränsat urval av tillverkningsprocesser som konkurrerar direkt med de processer som omfattas av undantaget för bränsle för blandad användning.

417. Den 24 april 2002 beslöt kommissionen att inte göra några invändningar mot en skatt för fyllnadsmassa – en miljöskatt som tas ut vid kommersiell exploatering av sten, sand och grus som används som fyllnadsmassa för konstruktionsändamål ⁽¹⁾. På grundval av gemenskapens riktlinjer om statligt stöd för skydd av miljön godkände kommissionen ett gradvis införande av skatten i *Nordirland*, i form av ett degressivt undantag från skatten för en period av fem år.

418. Kommissionen ansåg att systematiken i ordningen motiverade de *nederländska myndigheternas* ⁽²⁾ införande av ett övergripande system för bedömning av prisutvecklingen på mark efter sanering. Tillämpningen av detta system bör leda till en begränsning av stödnivån till 70 % av de giltiga kostnaderna.

419. De *tyska* planerna på stöd till bygget av en solenergianläggning ⁽³⁾ utgör ett första fall av investeringsstöd för särskilda ändamål på området förnybar energi som undersökts av kommissionen. Kommissionen godkände stödet mot bakgrund av bestämmelserna i riktlinjerna för statligt stöd till skydd för miljön ⁽⁴⁾, särskilt punkt 37 som fastställer vilka investeringskostnader som berättigar till stöd.

420. När det gäller solenergi, alltså en förnybar energikälla, är dessa begränsade till merkostnaderna för företag som valt att inte bygga en anläggning för produktion av traditionell energi. För att avgöra merkostnaderna i den understödda investeringen har de tyska myndigheterna använt en beräkningsmetod som förefaller övertygande

för kommissionen och vars olika beståndsdelar återges i det positiva beslutet.

1.4 Forsknings- och utvecklingsstöd

421. *Frankrike* har inom ramen för en godkänd ordning anmält ett enskilt FoU-stöd ⁽⁵⁾ med hänsyn till tröskelvärdena för anmälan av Eurekaprojektstöd. Det allmänna syftet med Medea+ är att genom samarbete mellan offentliga laboratorier eller universitetslaboratorier och industriforskningscentra i olika medlemsstater säkra en utveckling av de nödvändiga beståndsdelarna för att utforma en nätstruktur för elektriska och elektroniska komponenter. Kommissionen ansåg att den kvantitativa och kvalitativa betydelsen av samarbetet i fråga motiverade ett godkännande enligt artikel 87.3 b i fördraget som viktigt projekt av gemensamt europeiskt intresse.

422. Kommissionen godkände finansieringen av ett program upprättat av stiftelsen KLICT ⁽⁶⁾, en *nederländsk* icke-statlig organisation, vars mål är att uppmuntra forskning om flaskhalsar bl.a. i trafiken, nedsmutsning samt markanvändning både av enskilda och företag. Stiftelsen är primär mottagare av stödet men utför själv inte någon forskning. Den fastställer arbetsteman, väljer enligt förhandsavgjorda kriterier ut vilka underleverantörer som skall få ekonomiskt stöd och ålägger dem att bilda forskningsgrupper.

423. KLICT-stödordningen uppfyller villkoren i punkterna 5.4 och 5.3 liksom i bilaga 1 till gemenskapsramarna för statligt stöd till forskning och utveckling både i fråga om definitionen och i fråga om de maximala stödnivåerna till industriforskning och grundforskning.

424. Granskningen av BSIK-ordningen ⁽⁷⁾ gav kommissionen tillfälle att klargöra innehållet i den anmälningsskyldighet för planerade individuella stöd som finansieras inom ramen för en stödordning avsedd för FoU som tidigare godkänkts.

425. Den relevanta ⁽⁸⁾ punkten (4.7) i gemenskapsramarna begränsar i princip anmälningsplikten till forskningsprojekt vars kostnader överstiger 25 miljoner euro och som får ett stöd som

⁽¹⁾ N 863/2001.

⁽²⁾ N 520/01, EGT C 146, 19.6.2002.

⁽³⁾ N 345/2002, 14.11.2002.

⁽⁴⁾ C 71/01.

⁽⁵⁾ N 702/B/01, 3.8.2002.

⁽⁶⁾ N 652/2001, 1.2.2002.

⁽⁷⁾ N 291/2002, 8.8.2002.

⁽⁸⁾ C 71/01.

ligger över en nettobidragsekvivalent på 5 miljoner euro.

426. Stödprojektet är avsett att gynna konsortier som sammanför offentliga forskningscenter och företag med intresse för grund- eller industri-forskningsprojekt som genomförs av var och en. Endast offentliga center kommer att kunna utnyttja de immaterialrättigheter som blir resultatet av forskningen. De företag som deltar i projektet kommer att få en indirekt fördel av sitt medlemskap i konsortiet. Stödnivån kommer att bedömas utifrån en metod som införts av de nederländska myndigheterna i syfte att identifiera de enskilda forskningsprojekt som kostar över 12 miljoner euro och som drivs av företag som får stöd på mer än totalt 3,5 miljoner euro.

427. I detta sammanhang har kommissionen kommit fram till att tröskelvärdena för anmälan av enskilda stöd som beviljats inom ramen för BSIK-ordningen är i linje med punkt 4.7 gemenskapsramarna för stöd till forskning och utveckling. Kommissionen godkände därför ordningen.

2. Regionalstöd

428. Den 17 juli godkände kommissionen tillämpningen av nedsatt punktskattesats på traditionell rom som produceras i de franska utomeuropeiska departementen ⁽¹⁾. I ett beslut av den 18 februari 2002 hade rådet redan givit tillstånd till denna nedsättning i beskattningshänseende (artikel 3 i direktiv 92/84/EEG). Kommissionen kan godkänna denna typ av driftsstöd till EU:s yttersta randområden på grundval av punkt 4.16 i riktlinjerna för statligt regionalstöd, i den form de fick år 2000. Det franska utomeuropeiska departementets ekonomiska beroende av produktionskedjan för rörsockerrom utgjorde en viktig faktor i kommissionens bedömning av åtgärden.

429. Regionen Azorererna (Portugal) införde, i enlighet med den behörighet som tillerkänts den i Portugals konstitution, en skatteordning som gynnar ekonomiska aktörer som verkar inom regionen ⁽²⁾. Kommissionen granskade bestämmelsen mot bakgrund av riktlinjerna för regionalstöd ⁽³⁾ och ansåg att sänkningarna av de föreskrivna skattesatserna utgjorde driftsstöd.

⁽¹⁾ N 179/02.

⁽²⁾ C 35/02 (före detta NN 10/2000).

⁽³⁾ Meddelanden från kommissionen – Sektorsövergripande rambestämmelser för regionalstöd till stora investeringsprojekt, EGT C 70, 19.3.2002, s. 8.

Eftersom stödet beviljades till en region i EU:s yttersta randområden kan det omfattas av ett undantag enligt artikel 87.3 a eller b om det bidrar till att kompensera extrakostnaderna för att utöva ekonomisk verksamhet där.

430. Eftersom denna punkt inte förefaller vara etablerad, särskild vad gäller lokaliseringen av serviceverksamheter, som i stort är oberoende av eventuella regionala nackdelar, beslutade kommissionen i april att inleda en formell undersökning med avseende på ordningen.

431. Med hänsyn till bl.a. synpunkter från de portugisiska myndigheterna uttalade kommissionen sig om den selektiva karaktären hos de skatteåtgärder som antagits av de regionala myndigheterna till förmån för samtliga företag som lyder under dessa. På skatteområdet avgör man om någon selektiv fördel föreligger till förmån för ett företag genom jämförelser med en referensskattesats. I föreliggande fall utgör det nationella skattesystemet en lämplig referensram, med hänsyn till den befogenhet som tillerkänts regionen att genom undantag minska skattesatsen i hela Portugal.

432. Kommissionen ansåg följaktligen att denna undantagsskatteordning utgör regionalt stöd snarare än en allmän åtgärd med hänsyn till den territoriella selektiviteten som den bygger på och som gynnar regionen Azorererna. Eftersom det inte fastställdes att den är förenlig med fördraget beslutade kommissionen i april att inleda en formell undersökning med avseende på ordningen för att kontrollera om stödnivåerna var proportionerliga i förhållande till de extra kostnaderna som de avser att kompensera.

433. Kommissionen avslutade sin granskning i december med ett villkorat positivt beslut enligt artikel 87.3 a under förutsättning att sådana företag som ägnar sig åt finansiella verksamheter eller företagsinterna tjänster inte kommer att kunna få stöd. Eftersom skattelättnader dock redan olagligen beviljats sådana företag innehöll kommissionens beslut en begäran om återbetalning av dessa stöd.

434. Kommissionen har godkänt finansieringen av en ny skattemässig stödordning som avser att gynna lokalisering av näringsverksamheter som skapar nya arbetstillfällen i frizonen *Madeira* ⁽⁴⁾. De granskade åtgärderna utgör driftsstöd med

⁽⁴⁾ N 222/A/02.

hänsyn till deras mål, dvs. att övervinna de permanenta strukturella nackdelarna i regionen Madeira, som ligger långt från kontinentala ekonomiska centra.

435. Kommissionen ansåg i fråga om sådana stöd att de restriktiva villkoren i riktlinjerna för regionala stöd uppvägdes av att Madeira omfattas av undantaget enligt artikel 87.3 a i fördraget. På samma sätt som för ordningen till förmån för den särskilda zonen på Kanarieöarna ansåg kommissionen att skatteförmånerna beviljats proportionellt med de aktuella verksamheternas effekter på den lokala utvecklingen. Kommissionen fann det föreslagna stödet vara proportionerligt och ändamålsenligt för det avsedda målet i överensstämmelse med meddelandet om tillämpningen av reglerna om statligt stöd på åtgärder som omfattar direkt beskattning av företag. Kommissionen godkände därför ordningen. I detta positiva beslut ingår förtydliganden som avser att ur dess tillämpningsområde utesluta företag som idkar verksamhet utan reella konsekvenser på den regionala utvecklingen, vilket bl.a. är fallet för finansiell verksamhet samt företagsinterna tjänster (samordningscenter, finansförvaltning eller distribution m.m.).

2.1 Ärenden som omfattar flera sektorer

436. Den 9 april 2002 beslöt kommissionen att inte göra några invändningar mot StMicroelectronics nya stora halvledarinvestering i Catania på Sicilien⁽¹⁾. Investeringsprojektet var ett av de största individuella investeringsprojekt som någonsin bedömts av kommissionen. Det planerade stödet uppgår till 542,3 miljoner euro, för ett totalt belopp på 2 066 miljoner euro i stödberättigande kostnader. Projektet bestod av konstruktion av en ny anläggning, utformad för användning av tolvtumskiselskivor för produktion huvudsakligen av flashminnen av den nya tekniska generationen NOR. Kommissionen drog slutsatsen att den planerade stödnivån på 26,25 % NBE motsvarade en högsta tillåtna stödnivå enligt de sektorsövergripande rambestämmelserna för detta specifika projekt. Vid bedömningen av stödets förenlighet tog kommissionen hänsyn till marknadssituationen, de 1 150 arbetstillfällen som skapas direkt genom projektet och investeringens gynnsamma effekter på ekonomin

i stödregionerna i form av 650–800 nya indirekta arbetstillfällen.

437. Samma dag godkände kommissionen investeringsstöd på 219 miljoner euro till förmån för Infineon Technologies SC 300 för konstruktion av en ny anläggning i Dresden i Sachsen, som skall tillverka DRAM-minnen (Dynamic Random Access Memory – halvledare som lagrar binärdata) med en lagringskapacitet på 512 megabyte och därutöver⁽²⁾. Stödet utgjorde 19,8 % av de totala investeringskostnaderna på 1 106 miljoner euro. Kommissionen hade inlett ett formellt granskningsförfarande i oktober 2001 eftersom tvivel förelåg om den planerade stödnivån på 19,8 % verkligen överensstämde med den högsta tillåtna stödnivån beräknad på basis av de sektorsövergripande rambestämmelserna. Kommissionen kom i sin fördjupade undersökning till slutsatsen att marknaden inte befinner sig i absolut tillbakagång och att projektet kommer att få positiva effekter på ekonomin i regionen. Stödbeloppet ansågs sålunda förenligt med de sektorsövergripande rambestämmelserna.

438. Den 9 april 2002 godkände kommissionen slutligen tre fjärdedelar av det planerade stödet till förmån för pappersföretaget Hamburger AG⁽³⁾. Tyskland får bidra till projektet med upp till 26,25 % av de stödberättigande investeringskostnaderna på 153 miljoner euro, dvs. grovt räknat 40 miljoner euro, i stället för den inledningsvis anmälda nivån på 35 %, som motsvarar 54 miljoner euro. Projektet avser konstruktion av en ny anläggning för tillverkning av wellpapp i Brandenburg. Kommissionen inledde ett formellt granskningsförfarande i oktober 2001 eftersom frågetecken återstod särskilt i fråga om huruvida det kunde uteslutas att den aktuella sektorn befann sig i relativ tillbakagång och huruvida samtliga indirekta arbetstillfällen som demonstrerats av Tyskland kunde beaktas vid bedömningen av stödets förenlighet. Efter sin undersökning kom kommissionen till slutsatsen att sektorn verkligen befann sig i relativ tillbakagång men att alla arbetstillfällen som påstods komma till inte kunde beaktas.

439. Den 19 juni 2002 godkände kommissionen statligt stöd på omkring 250 miljoner euro till Zellstoff Stendal GmbH för bygge av en ny massafabrik i regionen Sachsen-Anhalt i Tysk-

⁽¹⁾ N 844/01.

⁽²⁾ C 86/01.

⁽³⁾ C 72/01.

land⁽¹⁾. Investeringen, med en total kostnadsvolym på ca 800 miljoner euro, kommer att skapa 580 direkta arbetstillfällen vid massafabriken, som kommer att producera blekt kraftmassa av mjukved som används som insatsvara för alla typer av papper. Dessutom kommer omkring 1 000 indirekta arbetstillfällen att skapas i regionen eller angränsande stödområden. Mot bakgrund av de positiva effekterna på sysselsättningen samt det faktum att den aktuella sektorn inte karakteriseras av strukturell överkapacitet kunde den anmälda stödnivån på ca 31 % godtas för detta stora projekt. Den normala stödnivån för stora företag i den aktuella regionen är 35 %.

440. Den 16 oktober 2002 beslöt kommissionen att inte göra några invändningar mot ett nytt stort investeringsprojekt som planeras av Schott Lithotec i Hermsdorf i Thüringen⁽²⁾, ett stödområde i Tyskland. Det planerade stödet uppgår till 80,5 miljoner euro, för ett totalt belopp på 230 miljoner euro i stödberättigande kostnader. Projektet avser konstruktion av en ny anläggning för tillverkning av kalciumfluoridkristaller för optisk litografi som används för tillverkning av skivstepprar (*wafer-steppers*). Kommissionen drog slutsatsen att den planerade stödnivån på 35 % BBE motsvarade den högsta tillåtna stödnivån enligt de sektorsövergripande rambestämmelserna för projektet i fråga. Vid bedömningen av stödets förenlighet beaktade kommissionen särskilt att projektet kommer att skapa 350 direkta arbetstillfällen och de förmånliga effekterna av investeringen på ekonomin i stödregionerna, som leder till 190 nya indirekta arbetstillfällen.

441. Den 30 oktober 2002 gav Europeiska kommissionen Tyskland tillstånd att bevilja ett planerat stöd på 371 miljoner euro i investeringsbidrag och investeringsskattelättnader och en lånegaranti till förmån för Communicant Semiconductor Technologies AG för uppförande av en ny halvledaranläggning i Frankfurt an der Oder i den östtyska regionen Brandenburg. Den totala planerade stödnivån uppgick till 23,9 % med utgångspunkt i stödberättigande investeringskostnader på 1 553 miljoner euro. Enligt Tyskland skulle projektet medföra 1 318 nya direkta arbetstillfällen. Omkring

725 nya indirekta arbetstillfällen förväntades i regionen. Kommissionen kom till slutsatsen att marknaden för applikationsspecifika integrerade kretsar, där produkterna från Communicant Semiconductor Technologies AG saluförs, inte befann sig på tillbakagång och faktiskt har vuxit snabbare än den totala tillverkningsindustrin de senaste åren. Med hänsyn till marknadssituationen samt de direkta och indirekta arbetstillfällen som skapas i samband med projektet ansåg kommissionen i enlighet med de sektorsövergripande rambestämmelserna att stöd på upp till 26 % av investeringskostnaden i detta fall skulle vara förenligt med EU:s regler.

442. Kommissionen beslöt den 13 november 2002 att en del av det stöd som planerats av Tyskland till förmån för Capro Schwedt GmbH för konstruktion av ett nytt kaprolaktamkomplex överstiger det högsta tillåtna beloppet i de sektorsövergripande rambestämmelserna⁽³⁾. Tyskland anmälde i augusti 2001 ett stöd på 92,7 miljoner euro till förmån för Capro Schwedt GmbH för en stor investering i ett nybyggt kemiindustriområde i Schwedt (Brandenburg). I tillverkningskomplexet, som också omfattar tre leveransföretag, kommer man att producera kaprolaktam, den huvudsakliga insatsvaran vid tillverkning av syntetfibrer. Den stödberättigande investeringskostnaden låg på 331 miljoner euro. Den totala planerade stödnivån uppgick till 28 %, vilket motsvarar det regionala taket för stora företag i stödområdet. Under granskningsförfarandet, som kommissionen inledde i januari 2002, uttryckte två konkurrenter och ett jordbruksindustriförbund sina reservationer mot projektet, vilket underbyggde kommissionens tvivel. Kommissionen avslutade granskningsförfarandet och fann att kaprolaktammarknaden befinner sig på relativ tillbakagång (jämfört med genomsnittet i tillverkningsindustrin). Följaktligen minskades nivån på det tillåtna stödet till 21,00 % av investeringskostnaderna, dvs. ca 69,5 miljoner euro. Dessutom får den sista stödutbetalningen endast verkställas sedan kommissionen kontrollerat att alla de 528 aviserade arbetstillfällena faktiskt skapats.

⁽¹⁾ N 240/02.

⁽²⁾ N 319/02.

⁽³⁾ Meddelanden från kommissionen – Sektorsövergripande rambestämmelser för regionalstöd till stora investeringsprojekt, EGT C 70, 19.3.2002, s. 8.

Faktaruta 2: Nya sektorsöverskridande rambestämmelser för regionalt investeringsstöd, inklusive nya regler för bil- och syntetfibersektorerna

Den 13 februari 2002 vidtog Europeiska kommissionen en större reform för att skapa ett snabbare och enklare kontrollsystem med tydlig ansvarsfördelning vad gäller statliga stöd till stora investeringar inom EU. De nya sektorsövergripande rambestämmelserna för regionalstöd till stora investeringsprojekt kommer att träda i kraft den 1 januari 2004 och ersätter de nuvarande rambestämmelserna som gällt sedan september 1998. De innehåller en begränsad anmälningsplikt för stora projekt som uppvägs av en avsevärd minskning av tillåtna stödnivåer. De nya reglerna kommer också att vara tillämpliga på syntetfiberindustrin och bilsektorn, som tidigare hade separata regler.

Behovet av en restriktiv hållning vad gäller regionalstöd till storskaliga och ”rörliga” investeringsprojekt (dvs. projekt som det aktuella företaget kan utföra på olika ställen) är allmänt erkänt:

- De snedvridande effekterna av sådant stöd förstoras när annan statlig snedvridning av konkurrensen undanröjs och marknaderna blir mer öppna och integrerade.
- Stora investeringar kan reellt bidra till regional utveckling. De påverkas emellertid mindre av region-specifika problem i mindre gynnade områden.
- Dessutom har företag som gör stora investeringar vanligen en stark förhandlingsposition gentemot myndigheter som beviljar stöd, vilket kan leda till en spiral av alltmer generösa utfästelser om stöd, eventuellt till en nivå som ligger mycket högre än vad som är nödvändigt för att kompensera de respektive regionala nackdelarna.

Enligt de nya rambestämmelserna motsvarar den faktiska stödnivå som ett stort projekt kan få det stödtak som fastställts i regionalstödskartorna, som därefter automatiskt sänks enligt följande:

Projektstorlek	Justerat stödtak
Upp till 50 miljoner euro	Ingen minskning. 100 % av taket för regionalstöd
För delen mellan 50 miljoner euro och 100 miljoner euro	50 % av taket för regionalstöd
För den del som överstiger 100 miljoner euro	34 % av taket för regionalstöd

Exempel: I ett område med ett regionalstödtak på 20 % kan ett projekt med en stödberättigande investeringskostnad på 80 miljoner euro få upp till 13 miljoner euro i stöd, dvs. 10 miljoner euro för den första investeringen på 50 miljoner euro, plus 3 miljoner euro för den återstående investeringen på 30 miljoner euro.

En ”sammanhållningsbonus” kan beviljas stora projekt som samfinansieras med EG:s strukturfonder. För sådana projekt kommer den tillåtna stödnivån som beräknats enligt ovan att multipliceras med en faktor på 1,15. På så sätt kommer det nya systemet att ta hänsyn till mervärdet i dessa stora samfinansierade projekt för den ekonomiska och sociala sammanhållningen i gemenskapen.

Projekt måste fortfarande anmälas och bedömas var för sig om det planerade stödet är högre än vad ett projekt på 100 miljoner euro skulle kunna tilldelas. Om ett sådant projekt stärker en redan hög marknadsandel (> 25 %) eller utökar kapaciteten i en sektor utan tillväxt med mer än 5 % godkänns inte något stöd.

Rambestämmelserna innehåller också en ”förteckning över sektorer som lider av strukturella problem”. Inget regionalstöd kommer att godkännas för investeringsprojekt inom dessa sektorer, såvida medlemsstaten inte visar att marknaden, trots att sektorn bedöms vara på tillbakagång, för den aktuella produkten växer snabbt (typexempel är när tillverkning av en viss produkt endast är en av verksamheterna i en sektor). Kommissionen kommer att upprätta denna förteckning senast den 31 december 2003.

De nya rambestämmelserna kommer att tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2004 t.o.m. den 31 december 2009. En del övergångsregler finns. För år 2003 kommer projekt i syntetfibersektorn inte att berättiga till investeringsstöd. Projekt i bilsektorn kommer att kunna tilldelas upp till 30 % av respektive regionala tak

för år 2003. Även om en nivå på 30 % av det regionala taket kan synas låg bör man komma ihåg att ett stort antal projekt inom bilsektorn, jämfört med de nuvarande reglerna, kommer att berättiga till stöd, och för vissa individuella projekt kan de stödberättigande kostnaderna komma att bli högre än vad som gäller för närvarande. Den 30-procentiga övergångsregeln förväntas i sin förenklade och snabbare form medföra ett resultat som i genomsnitt är jämförbart med de nuvarande rambestämmelserna för motorfordon. Från och med 2004 kommer syntetfibersektorn och bilsektorn eventuellt inte längre att finnas på "sektorsförteckningen". Detta kvarstår ännu att bedöma och beror på om dessa sektorer bör anses "lida av allvarliga strukturella problem".

2.2 Stöd till utveckling av företags internationella verksamheter

443. Kommissionen beslutade att inleda ett förfarande med avseende på ett *portugisiskt* stöd i tjänstesektorn, som beviljades inom ramen för en tidigare godkänd ordning och avsåg att gynna företagsstrategier ⁽¹⁾. Projektet omfattar utgifter som föreskrivs i ordningen, dvs. investeringar för en internationalisering av de ekonomiska aktörerna. Kommissionen måste i föreliggande fall uttala sig om ett portugisiskt företag i turistsektorn kan beviljas ett bidrag till förmån för sitt brasilianska dotterbolag för att omvandla en saneringsfastighet till lyxhotell.

444. Utan att principiellt motsätta sig finansieringen av ett dylikt projekt har kommissionen uttryckt tvivel om huruvida de portugisiska myndigheterna efterlevt nödvändighetskriteriet för stödet. Det förefaller inte i detta skede vara fastslaget att de politiska och ekonomiska riskerna i Brasilien för investerare från EG skall kompenseras av ett stöd.

445. När det gäller ett stöd som avser att gynna internationaliseringen av den *sicilianska* ekonomin har kommissionen inlett en formell undersökning ⁽²⁾. Enligt denna stödordning kan två typer av verksamheter finansieras: stabila investeringar på utländska marknader (utställningscenter, representationskontor) och igångsättning av internationella försäljningskampanjer som genomförs av konsortier med små och medelstora företag som bildats för det ändamålet.

446. Kommissionen kan för närvarande inte utsluta att de stöd som avser att säkra finansieringen av stabila investeringar är oförenliga med den gemensamma marknaden.

447. Stöden till konsortierna förefaller a priori vara driftsstöd. De ofullständiga upplysningar som kommissionen förfogar över omöjliggör en bedömning av proportionaliteten i förhållande till de regionala nackdelar som det avser att åtgärda.

2.3 Sociala stöd

448. Kommissionen godkände en stödordning enligt artikel 87.3 c som finansieras av Venetien i *Italien* ⁽³⁾ i syfte att skaffa fram bostäder till arbetstagare i regionen som kommer från länder utanför EU. Företagen får förvisso bidragen men kommer inte att gynnas annat än marginellt av stödet.

449. Bestämmelsen förefaller enligt kommissionen huvudsakligen ha införts i arbetstagarnas intresse, och det bidrag som lämnas till företagen kommer väsentligen att täcka deras kostnader för att skaffa fram lämpliga bostäder. Kommissionen ansåg icke desto mindre att de fördelar som beviljats de aktuella arbetstagarna inte saknar effekter i fråga om valet av arbetsgivare, vilket gynnar företagen i regionen Venetien. Förmedling av ordentliga bostäder har av rådet erkänts vara ett sätt att integrera icke-EU-medborgare som lagligen bor inom EU. Kommissionen gjorde en positiv bedömning av ordningen som man anser främjar det gemensamma målet att bekämpa socialt utanförskap samtidigt som de stödbelopp som företagen beviljats är låga.

450. Kommissionen fattade den 2 oktober 2002 ett beslut om att beteckna den *franska* bestämmelse som införts genom sysselsättningslagen av den 1 augusti som en allmän åtgärd. Lagen riktar sig till ungdomar i åldrarna 16 till 22 år utan gymnasieexamen, teknisk examen eller yrkesexamen. Kommissionens bedömning byggde på den icke-selektiva och icke-diskriminerande karaktären hos bestämmelsen, som annars motsvarade alla

⁽¹⁾ C 47/2002 (före detta N 137/2002), 2.7.2002.

⁽²⁾ N 285/01.

⁽³⁾ N 599/A/2.001.

övriga kumulativa kriterier för att klassificera en åtgärd som stöd.

451. I bedömningen av bestämmelsen åberopade kommissionen sitt tillkännagivande om kontrollen av stöd i förhållande till sänkning av arbetskraftskostnaderna ⁽¹⁾ enligt vilket en ”allmän, automatisk och icke diskriminerande sänkning av de indirekta lönekostnaderna” självklart inte faller ”inom området för tillämpning av konkurrensreglerna enligt bestämmelserna för statligt stöd”. I tillkännagivandet görs tillägget att ”en inriktning på vissa kategorier av arbetstagare” inte påverkar analysen ”förutsatt att åtgärderna vidtas automatiskt och utan åtskillnad mellan företagen”.

452. I kommissionens beslut konstateras dessutom att bestämmelsen om stöd till sysselsättning av ungdomar uppfyller villkoren i riktlinjerna för sysselsättningsstöd ⁽²⁾.

2.4 Sektoriellt stöd

2.4.1 Linbanor

453. Europeiska kommissionen antog den 27 februari 2002 två beslut om statligt stöd till linbaneanläggningar i *Italien* ⁽³⁾ och *Österrike* ⁽⁴⁾. Kommissionen klargjorde därmed tillämpningen av statsstödsreglerna inom sektorn. Kommissionen särskilde mellan anläggningar avsedda för allmänna transportbehov och anläggningar för idrottsutövning. Kommissionen erinrade också om att statligt stöd endast föreligger när offentliga stödåtgärder påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Statligt stöd till anläggningar för rent lokal användning utgör sålunda inte statligt stöd. Däremot måste stöd till anläggningar i skidorter som konkurrerar med anläggningar i andra medlemsstater gradvis minskas till den stödnivå som godtas enligt gällande lagstiftning och riktlinjer under en övergångsperiod på fem år.

454. Vid sin bedömning av statligt stöd till linbaneanläggningar ansåg kommissionen att stöd till anläggningar som understödjer verksamheter som kan dra till sig användare utanför det lokala området generellt skall anses få effekter på handeln

mellan medlemsstaterna. Detta är dock eventuellt inte fallet för idrottsrelaterade installationer i områden med få anläggningar och begränsad turistkapacitet. Anläggningar som huvudsakligen betjänar befolkningens generella mobilitetsbehov skulle påverka endast handeln mellan medlemsstaterna om det fanns gränspasserande konkurrens i fråga om leverans av transporttjänster.

455. Kommissionen fann följaktligen att av de 82 anläggningar som skulle få statlig finansiering inom ramen för den första tillämpningen av den italienska ordningen förelåg inslag av statligt stöd endast i 40 fall. I dessa fall gjordes skillnad mellan anläggningar för allmänna transportändamål, av vilka alla bedömdes och undantogs enligt artikel 73 i EG-fördraget, och anläggningar för idrottsändamål, av vilka alla tillerkändes undantag enligt artikel 87.3 c.

456. På liknande sätt gjorde kommissionen i ärendet Mutterer Alm-projektet i Tyrolen i Österrike bedömningen att det offentliga stödet till investeringar i skidliftar och snökanoner, som syftade till att återuppliva denna skidort, utgör stöd som är förenligt med artikel 87.3 c.

457. Kommissionen ansåg att vintersportbranschen utsätts för mer och mer gränsöverskridande konkurrens. Den växande konkurrensen förändrar karaktären på problemen och ökar de snedvridande effekterna av stöd till linbanor. Av dessa skäl ansågs att kommissionens framtida policy inom sektorn måste definieras tydligare, tolkas strängare och tillämpas mer enhetligt. Kommissionen medgav att företagen i sektorn tidigare i hög grad dragit nytta av flera typer av ekonomiskt stöd från nationella, regionala och lokala myndigheter. En del av dessa ansågs vara stöd förenliga med artikel 87.3 c. En policyförändring med strängare begränsningar i fråga om förenligheten får därför inte vara alltför abrupt, varför en gradvis tillämpning av standardreglerna var nödvändig.

458. Kommissionen kommer att bedöma stödprojekt inom sektorn genom att hänvisa till den normala uppsättningen av regler, liksom bl.a. klargjordes i kommissionens förordning om statligt stöd till små och medelstora företag och i riktlinjerna för nationella regionala stöd. För en övergångsperiod på fem år – från den 1 januari 2002 till 31 december 2006 – godtogs dock en temporär men degressiv ökning av stödnivåerna som annars motiveras enligt gällande lagstiftning och riktlinjer och som beskrivs nedan:

⁽¹⁾ EGT C 1, 3.1.1997, s. 10.

⁽²⁾ EGT C 334, 12.12.1995, s. 4. Efter det här kommenterade beslutet antog kommissionen den 12 december 2002 förordning (EG) nr 2204/2002 (EGT 337, 13.12.2002, s. 3), som hädanefter kommer att vara kommissionens rättesnöre i liknande fall. Denna förnyelse ändrar inte analysen i föreliggande ärende.

⁽³⁾ N 376/01.

⁽⁴⁾ N 860/01.

- Ytterligare 25 procentenheter för stöd som beviljas under 2002.
- Ytterligare 20 procentenheter för stöd som beviljas under 2003.
- Ytterligare 15 procentenheter för stöd som beviljas under 2004.
- Ytterligare 10 procentenheter för stöd som beviljas under 2005.
- Ytterligare 5 procentenheter för stöd som beviljas under 2006.

459. Denna hållning förefaller balansera behoven av att låta stödmottagarna anpassa sig till den nya situationen samtidigt som reglerna för linbanor inom rimlig tid bringas i överensstämmelse med behandlingen av andra sektorer.

2.4.2 Varvsindustrin

460. Rådet godkände kommissionens tudelade strategi mot orättvisa koreanska metoder inom varvssektorn genom att dels anta en tillfällig försvarsmekanism⁽¹⁾, dels gå med på att anmäla Sydkorea till Världshandelsorganisationen (WTO). Försvarsmekanismen är en begränsad undantagsåtgärd som är utformad för att stödja gemenskapens hänvändelse till WTO (den kommer att införas först när åtgärden inom WTO har inletts). Försvarsmekanismens roll som stöd till WTO-anmälan återspeglas tydligt i dess innehåll:

461. Driftsstöd på upp till högst 6 % av kontraktsvärdet kan endast godkännas för de två fartygstyper där EG-industrin lider väsentlig skada till följd av orättvisa koreanska metoder, nämligen containerfartyg och produkt- och kemikalietankfartyg. LNG-fartyg kommer också att vara stödberättigande om kommissionens vidare undersökningar ger vid handen att EG-industrin även lider väsentlig skada inom detta segment.

462. Stöd kan endast beviljas för kontrakt som varit utsatta för konkurrens från koreanska varv som erbjudit lägre priser än det bud som kom från ett varv inom gemenskapen. Stöd kan endast godkännas i förhållande till konkurrensutsatta kontrakt där ett koreanskt varv erbjudit ett lägre pris än det som lämnats av ett varv inom EG. Försvarsmekanismen upphör att gälla den 31 mars 2004, vilket ungefärligen sammanfaller med avslutningen av WTO-förfarandena. Om WTO-förfarandena

får en lösning eller inställs före detta datum kommer ytterligare stöd inte att godkännas. När det gäller procedurfrågor måste allt stöd som en medlemsstat planerar att bevilja enligt försvarsmekanismen godkännas av kommissionen antingen i form av en ordning eller som engångsstöd.

463. Europeiska kommissionen beslöt den 5 juni 2002 att godkänna ett statligt stöd på 29,5 miljoner euro till det grekiska företaget Hellenic Shipyards⁽²⁾ som täckning för kostnader för förtidspensionering av omkring 200 anställda som arbetar med civil fartygsbyggnation. Kommissionen beslöt också att inleda en ingående undersökning av andra stöd som avsatts till samma företag, eftersom kommissionen inte lyckats fastställa att alla de planerade stöden till företaget uppfyller kriterierna i varvsindustriförordningen.

464. Samma dag godkände Europeiska kommissionen 51,1 miljoner euro av ett totalt stöd på 55,1 miljoner euro som beviljats av de nederländska myndigheterna till omstruktureringen av Koninklijke Schelde Groep (KSG) i samband med att företaget såldes till Damen Shipyards Group (Damen)⁽³⁾. Kommissionen fann att Damens omstruktureringsplan för KSG ger en stabil lönsamhetsgrund, och stödet är begränsat till ett minimum. Eftersom någon nedskärning inte sker av den civila varvskapaciteten, vilket krävs i förordningen om stöd till varvsindustrin, fann kommissionen dock att 4,0 miljoner euro av det totala stödet var oförenligt med den gemensamma marknaden. De nederländska myndigheterna har återkrävt denna del av stödet från mottagaren. De nederländska myndigheterna hävdade att alla åtgärder omfattades av artikel 296 i EG-fördraget rörande åtgärder som är nödvändiga för att skydda väsentliga säkerhetsintressen. Kommissionen kunde inte godta detta, eftersom åtgärderna helt klart påverkade konkurrensvillkoren på den gemensamma marknaden för produkter som inte är speciellt avsedda för militära ändamål.

2.4.3 Bilsektorn

465. Gemenskapens rambestämmelser för statligt stöd till bilindustrin upphörde att gälla i december 2002. Enligt dessa rambestämmelser skulle kommissionen säkerställa att allt stöd som

⁽¹⁾ Rådets förordning (EG) nr 1177/2002 av den 27 juni 2002.

⁽²⁾ N 513/01.

⁽³⁾ C 64/01.

beviljas inom denna sektor var både nödvändigt och proportionellt. När det gäller nödvändigheten måste stödmottagaren tydligt bevisa att det fanns en ekonomiskt lönsam alternativ lokalisering för projektet. Projektet måste med andra ord vara ”rörligt” och stödet nödvändigt för att det skall kunna förverkligas på den planerade orten. För att bedöma proportionaliteten för stödet utfördes en ”kostnads- och intäktsanalys”. Härvid jämfördes de kostnader som en investerare skulle betala för att utföra projektet i regionen i fråga med kostnaderna för ett identiskt projekt på den alternativa orten. Det blev på så sätt möjligt att avgöra projektets specifika regionala nackdelar. Stödet fick varken överskrida det regionala stödtak som är tillämpligt på nya investeringar i stödområdet eller de regionala nackdelarna beräknade i kostnads- och intäktsanalysen.

466. Från och med 2004 kommer motorfordonssektorn att vara helt integrerad i de nya sektorsövergripande rambestämmelserna för regionalstöd till stora investeringsprojekt ⁽¹⁾. Reglerna i de nya sektorsövergripande rambestämmelserna blir progressivt strängare i takt med storleken på investeringen. Alla stora projekt kommer fortfarande att berättiga till statligt stöd, men det högsta tillåtna beloppet kommer att vara lägre än i dag. Under mellantiden 2003 kommer mycket enkla övergångsregler att tillämpas på sektorn. Enligt dessa regler kommer projekt inom bilsektorn att berättiga till stöd på upp till 30 % av den högsta tillåtna nivån för varje region (jämfört med upp till 100 % enligt de nuvarande reglerna).

467. År 2002, det sista giltighetsåret för rambestämmelserna för bilsektorn, skedde en ökning av antalet anmälda ärenden.

468. Den 22 maj 2002 beslöt kommissionen att inleda en ingående undersökning av stöd på 61 miljoner euro som var avsedda för Volkswagenanläggningen i Pamplona ⁽²⁾. Det regionala stödprojektet avser tillverkning av den nya Polo-modellen. När förfarandet inleddes uttryckte kommissionen tvivel om huruvida Volkswagenanläggningen i Bratislava faktiskt ansågs vara ett lönsamt alternativ för projektet. Dessutom betvivlade kommissionen att Pamplonas kostnadsnackdelar jämfört med Bratislava fick en korrekt beskrivning i anmälan.

469. Den 2 oktober 2002 godkände kommissionen regionalt investeringsstöd till Opel Portugal (GM group) för företagets Azambuja-anläggning, i Lissabonregionen, efter en fördjupad undersökning ⁽³⁾. Stödet gick till en investering på 124 miljoner euro i installeringen av produktionslinjer för ett nytt litet person- och nyttofordon (Corsa Combo). Den fördjupade undersökningen inleddes i mars 2002 och utmynnade i ett godkännande av regionalstöd på 35 miljoner euro. I samma beslut gav kommissionen tillstånd till ett bidrag på 3 miljoner euro till utbildningsstöd-kostnader på 7 miljoner euro för Opel Portugals internutbildning gällande investeringsprojektet. Det godkända bidraget var lägre än vad som föreslagits av de portugisiska myndigheterna (3,4 miljoner euro), eftersom kommissionen fann att ett antal kurser gav färdigheter som endast delvis var överförbara till andra företag eller arbetsområden.

470. Kommissionen godkände också den 2 oktober 2002 regionalt investeringsstöd till Iveco ⁽⁴⁾ (Fiat-gruppen) för dess Foggia-anläggning (*Italien*) efter en fördjupad undersökning. Stödet avsåg en investering på 323 miljoner euro i tillverkningen av en ny motor (F1) för lätta lastbilar. Den fördjupade undersökningen inleddes i december 2001 och ledde till ett godkännande av regionalstöd på 121 miljoner euro. Projektet skall genomföras i regionen Apulien, ett av kommissionen erkänt regionalstödsområde (upp till 35 % av stödberättigande investeringskostnader).

471. Slutligen beslöt kommissionen den 2 oktober 2002 att inleda en ingående undersökning rörande stöd till BMW:s motoranläggning i Steyr ⁽⁵⁾, i den *österrikiska* regionen Oberösterreich. I april 2002 anmälde Österrike sina planer på att bevilja stöd till regional utveckling samt utbildning, forskning och utveckling, innovation och miljöskydd. Det föreslagna stödet uppgår till omkring 40,25 miljoner euro och skall understödja olika investeringar i anläggningen, som tillverkar fyr- och sexcylindriga bensin- och dieselmotorer samt utvecklar dieselmotortekniken.

472. Den 27 november 2002 beslöt kommissionen att inleda en fördjupad undersökning av ett planerat stöd på 30 miljoner euro i samband med Opels investeringar på 440 miljoner euro i en bil-

⁽¹⁾ Meddelanden från kommissionen – Sektorsövergripande rambestämmelser för regionalstöd till stora investeringsprojekt, EGT C 70, 19.3.2002, s. 8.

⁽²⁾ N 121/2001.

⁽³⁾ C 23/02.

⁽⁴⁾ C 92/02.

⁽⁵⁾ N 316/02.

fabrik i Zaragoza ⁽¹⁾ i *Spanien*. Projektet avser tillverkning av Opel Meriva, en ny liten flexibel baserad på Opel Corsa-plattform. När undersökningen inleddes uttryckte kommissionen tvivel om projektets "rörlighet" samt de regionala nackdelarna för Zaragoza-regionen såsom dessa beräknats i kostnads- och intäktsanalysen.

473. Kommissionen beslöt den 11 december 2002 att *Tyskland* måste minska sitt planerade regionalstöd till BMW för bygge av en ny bilfabrik i Leipzig (*Sachsen*) ⁽²⁾. De totala stödberättigande investeringarna uppgår till 1 204,9 miljoner euro. Syftet med det planerade stödet på 418,6 miljoner euro var att locka företaget att investera i Leipzig, ett regionalstödsområde i den mening som avses i artikel 87.3 a i EG-fördraget. Eftersom kommissionen hyste tvivel om huruvida stödet var förenligt med de särskilda statsstödsreglerna för bilsektorn fattades beslut den 3 april 2001 om att inleda ett formellt granskningsförfarande. Kommissionen ansåg att projektet var rörligt och att Kolin i Tjeckien skulle ha varit en bärkraftig alternativ lokalisering. Stödet var därför nödvändigt för förverkligandet av projektet i stödregionen Leipzig. Kommissionens tvivel gällde proportionaliteten hos stödet. Efter granskning av kostnads- och intäktsanalysen drog kommissionen slutsatsen att de regionala nackdelarna vid ett förverkligande av projektet i Leipzig (jämfört med Kolin) var 31,14 %, vilket var lägre än vad som inledningsvis angivits av *Tyskland*. Följaktligen hade *Tyskland* övervärderat Leipzigs kostnadsnackdelar. Till följd av den avsevärda ökningen av tillverkningskapaciteten minskades den tillåtna stödnivån ytterligare med 1 procentenhet till 30,14 %. Kommissionen godkände följaktligen en stödnivå på 30,14 % för en stödberättigande investering på 1 204,9 miljoner euro. Detta motsvarar 363,16 miljoner euro. Återstående 55,4 miljoner euro i anmält stöd ansågs oförenligt med den gemensamma marknaden.

2.4.4 Kol

474. Fyra medlemsstater producerar för närvarande kol i EU. Till följd av ogynnsamma geologiska villkor kan de flesta av gruvorna i EU inte konkurrera med importerat kol. Fram till dess att

EKSG-fördraget upphörde att gälla den 23 juli 2002 reglerades de statliga stöden genom beslut 3632/93/EKSG ⁽³⁾. Rådet antog den 23 juli 2002 en förordning om statligt stöd till kolindustrin för att handskas med statligt stöd som beviljas fr.o.m. den 24 juli 2002 ⁽⁴⁾. Den nya ordningen är baserad på en minimal produktion av kol som hjälper till att bibehålla en andel inhemska primära energikällor, för att ytterligare trygga EU:s energiförsörjning.

475. Statligt stöd till kolindustrin kommer också att stödja omstruktureringen av denna sektor, under beaktande av de sociala och regionala återverkningarna av nedskärningarna. Medlemsstaterna anmäler därför årligen sitt statliga stöd. Kommissionen godkände statliga stödordningar som låter *Tyskland* ⁽⁵⁾, *Frankrike* ⁽⁶⁾, *Spanien* ⁽⁷⁾ och *Förenade kungariket* ⁽⁸⁾ tillskjuta nödvändig offentlig finansiering till kolindustrin under år 2002. Dessa stöd täcker skillnaden mellan produktionskostnader och priset på internationellt inhandlat kol liksom en kompensation för sociala avgifter.

476. I fråga om det förvärv som RAG Aktiengesellschaft (RAG) 1998 gjort av Saarbergwerke AG och Preussag Anthrazit GmbH (båda företagen är tyska kolproducenter) angav ⁽⁹⁾ kommissionen att några stödsinslag inte förelåg vid RAG:s köp av Saarbergwerke av säljaren Förbundsrepubliken *Tyskland* och delstaten Saarland.

2.4.5 Stål

477. Kommissionen inledde ett förfarande med anledning av planerade miljöstöd till Ilva SpA, Acciaierie di Sicilia SpA, Duferdofin SpA och Acciaerie Valbruna SpA, *Italien*. Kommissionen avslutade förfarandet genom att konstatera att anmälan återtagits för Duferdofin SpA ⁽¹⁰⁾ och Acciaerie Valbruna SpA ⁽¹¹⁾ och genom att god-

⁽³⁾ EGT L 329, 30.12.1993, s. 12.

⁽⁴⁾ EGT L 205, 2.8.2002, s. 1.

⁽⁵⁾ Kommissionens beslut av den 2 oktober 2001, EGT L 56, 27.2.2002, s. 27 (stöd för 2002) och kommissionens beslut av den 2 oktober 2002 (stöd som täcker kostnader från den 24 juli 2002).

⁽⁶⁾ Kommissionens beslut av den 2 oktober 2002.

⁽⁷⁾ Kommissionens beslut av den 2 juli 2002 (stöd som täcker kostnader fram till den 23 juli 2002), Kommissionens beslut av den 12 juni 2002 (stöd som täcker kostnader från den 24 juli 2002).

⁽⁸⁾ Kommissionens beslut av den 20 mars 2002.

Kommissionens beslut av den 5 juni 2002.

Kommissionens beslut av den 17 juli 2002.

⁽⁹⁾ Kommissionens beslut av den 7 maj 2002.

⁽¹⁰⁾ C 9/2002.

⁽¹¹⁾ C 12/2002.

⁽¹⁾ C 75/02.

⁽²⁾ C 26/02.

känna stödet till Ilva SpA ⁽¹⁾ och Acciaierie di Sicilia SpA ⁽²⁾.

478. Kommissionen avslutade ett förfarande som inletts 2001 mot FoU-stöd som olagligen beviljats flera företag i *Baskien* genom att fatta ett delvis negativt beslut ⁽³⁾. Kommissionen beslöt också att utvidga det förfarande som inletts 2001 mot vissa åtgärder vidtagna av regionregeringen i Galicien till förmån för det nybildade företaget Siderúrgica Añón ⁽⁴⁾.

479. I ett ärende gällande Belgien inledde kommissionen ett förfarande med anledning av regionen *Valloniens* aktieinnehav i det nybildade företaget Carsid ⁽⁵⁾.

480. Kommissionen inledde också ett förfarande mot planerade miljöstödet till Sollac SA i *Frankrike*. Senare avslutade kommissionen förfarandet sedan man konstaterat att anmälan dragits tillbaka ⁽⁶⁾.

3. Transport

3.1 Järnväg

481. Vitaliseringen av järnvägssektorn spelar en central roll i gemenskapens gemensamma transportpolitik, som avser att utveckla ett hållbart transportsystem genom att flytta tyngdpunkten från vissa transporttyper till andra. Såsom angavs i Europeiska kommissionens vitbok om EU:s transportpolitik ⁽⁷⁾ är järnvägssektorn den strategiska sektor som är avgörande när det gäller att förskjuta den modala jämvikten. Kommissionen ser därför positivt på offentligt stöd som gynnar järnvägen som transportmedel, i synnerhet investeringar i järnvägsinfrastruktur. Under 2002 godkände kommissionen följaktligen flera statliga åtgärder som avser att utveckla järnvägssektorn.

482. Två kommissionsbeslut avsåg infrastrukturförvaltaren av det nationella huvudjärnvägsnätet i *Förenade kungariket*. De brittiska myndigheterna anmälde ett ekonomiskt undsättningspaket, som skulle säkra fortsatta järnvägsinfrastruktur tjänster, utan vilka den brittiska järnvägssektorn skulle

riskera en omedelbar kollaps. Undsättningsstödet godkändes av kommissionen den 13 februari 2002 för en period av tolv månader under vilken tid en mer hållbar lösning skall hittas ⁽⁸⁾. Därefter godkände kommissionen den 17 juli 2002 ett finansiellt paket som gjorde det möjligt för det nybildade företaget Network Rail att ta över ansvaret för driften och skötseln av Förenade kungarikets järnvägsnät på ideell basis och därmed få ett slut på osäkerheten vad gäller framtiden för British Rails järnvägsnät ⁽⁹⁾. Den 24 april och den 18 september 2002 godkände kommissionen också modifikationer och ändringar av de ekonomiska mekanismer som de brittiska myndigheterna infört för bygget av Channel Tunnel Rail Link (CTRL) ⁽¹⁰⁾.

483. I fråga om andra medlemsstater gav kommissionen den 27 februari 2002 tillstånd till en ordning i *Danmark* för att avskryva gamla offentliga lån som beviljats nästan helt utan återbetalningar och räntor till 13 lokala järnvägar ⁽¹¹⁾. Den 19 juni 2002 godkände kommissionen även en *österrikisk* ordning om offentligt stöd för bygge, utvidgning och modernisering av sidospår i privata järnvägar med hänsyn till det nationella huvudjärnvägsnätet ⁽¹²⁾. Dessutom godkände kommissionen den 18 september 2002 ett stöd till delstaten Sachsen-Anhalt (*Tyskland*) för att främja en överföring av fraktrafik från lands- till järnväg. Ordningen avser att skydda och utveckla systemet med fraktrafikcenter liksom hantlings- och lastningsområden ⁽¹³⁾. Slutligen godkände kommissionen den 11 december 2002 en förlängning i fyra år av en *dansk* ordning som uppväger effekterna av järnvägsinfrastrukturavgifter genom ett miljöbidrag till transport av gods per järnväg ⁽¹⁴⁾.

3.2 Kombinerad transport

484. Gemenskapen har under senare tid sökt uppnå ett balanserat intermodalt transportsystem,

⁽¹⁾ C 10/2002.

⁽²⁾ C 8/2002.

⁽³⁾ C 20/2001.

⁽⁴⁾ C 95/2001.

⁽⁵⁾ C 25/2002.

⁽⁶⁾ C 27/2002.

⁽⁷⁾ Den gemensamma transportpolitiken fram till 2010: Vägval inför framtiden.

⁽⁸⁾ Ärende NN 170/2001, kommissionens beslut av den 13 februari 2002, EGT C 98, 23.4.2002, s. 36.

⁽⁹⁾ N 356/2002, Network Rail, kommissionens beslut av den 17 juli 2002, EGT C 232, 28.9.2002, s. 2.

⁽¹⁰⁾ Ärende N 706/2002, EGT C 130, 1.6.2002, s. 5 och N 523/2002, EGT C 262, 29.10.2002.

⁽¹¹⁾ Ärende N 784/2001, Stöd till danska privatjärnvägar, kommissionens beslut av den 27 februari 2002, EGT C 88, 2002, s. 17.

⁽¹²⁾ Ärende N 643/2001 – Österrike, Stödprogram för utveckling av sidospår för järnväg, kommissionens beslut av den 19 juni 2002, EGT C 178, 2002.

⁽¹³⁾ Ärende N 308/2002, Främjande av investeringar i järnvägsinfrastruktur, kommissionens beslut av den 18 september 2002, EGT C 277, 2002.

⁽¹⁴⁾ Ärende N 287/02, ännu ej offentliggjort.

och gynnan­det av kombitransporter­nas konkur­renskraft gentemot landsvägarna är en del av denna politik. Det centrala målet för EG:s kombi­transportpolitik är att nå en bättre balans mellan transportsätten och flytta transporter­na från landsväg till andra transportmedel. Kommissio­nen är positivt inställd till stödordningar som avser att främja dessa transportsätt genom för­värv av utrustning avsedd för kombitransport och konstruktion av särskild infrastruktur ⁽¹⁾.

485. Den 13 februari 2002 gav kommissionen sitt tillstånd till en kombitransportstödordning för den autonoma provinsen Bolzano-Alto Adige (*Italien*) ⁽²⁾. Genom ordningen lämnas bidrag till logistikföretag som tillhandahåller järnvägstjän­ster för kombitransport som avgår från eller ankom­mer till området, särskilt på linjen Bolzano–Bren­ner. Bidragen kommer att underlätta en sänkning av det pris som betalas av användarna av kombi­transportinfrastrukturerna och att konkurrera med vägtransporter till liknande marknadsvillkor. För att undvika all eventuell snedvridning av konkur­rensen kommer ett tidsbegränsat anbuds­förfarande att göras i fråga om järnvägstjänster.

486. Kommissionen godkände den 27 febru­ari 2002 ett startstöd till en ny privat pilot­tjänst mellan *Tyskland och Italien* ⁽³⁾ i syfte att flytta över trafiken från landsväg till järnväg på linjen München–Verona via Brennerpasset. Den ettåriga provtjänsten, som redan fått stöd från EU:s Pact­program ⁽⁴⁾, kommer att bidra till att leda bort tra­fik på den hårt trafikerade motorvägen i denna mycket viktiga korridor.

487. Efter ett formellt granskningsförfarande meddelade kommissionen den 14 maj 2002 att något inslag av statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 inte förelåg i relationen mellan det statsägda företaget Deutsche Bahn AG ⁽⁵⁾ (*Tyskland*) och dess dotterbolag, fraktbolaget BahnTrans.

488. Den 17 juli 2002 beslöt kommissionen att inleda ett granskningsförfarande gällande ett *nederländskt* stöd till förmån för Huisvuilcen-

trale Noord-Holland (HVC) ⁽⁶⁾ för bygge av en containerterminal i Alkmaar. Containertermi­nalen skulle byggas i omedelbar närhet till en avfallsförbränningsanläggning som drivs av HVC, och uppmuntra till transport av hushållsav­fall via de inre vattenvägarna i stället för på lands­vägarna. Kommissionen ansåg det vara nödvän­digt att analysera stödets proportionalitet, en eventuell snedvridning av konkurrensen mellan terminaler vid de inre vattenvägarna liksom bidra­gets effekter på avfallshanteringsmarknaden.

489. Den 24 juli 2002 godkände kommissionen huvuddelen av särbestämmelserna för transport­sektorn i den autonoma provinsen Trento (*Ita­lien*) för att uppmuntra överföring av godstrafik från landsväg till alternativa transportsätt ⁽⁷⁾. Kommissionen beslöt trots detta att inleda ett för­farande enligt artikel 88.2 i EG-fördraget med avseende på investeringsstödet till järnvägs­vagnar samt nytt eller reparerat rullande järnvägsma­terial, eftersom tvivel förelåg om detta stöd var förenligt med kommissionens förordning (EG) nr 70/2001 av den 12 januari 2001 om tillämp­ningen av artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget på små och medelstora företag ⁽⁸⁾.

3.3 Vägtransporter

490. Den 27 februari 2002 beslöt kommissionen, i samband med höjningen av oljepriset under 2000, att inleda ett formellt granskningsförfä­rande gällande två stödordningar som avser att bevilja stöd till specifika typer av fordon genom en nedsättning av vägtullar ⁽⁹⁾. Vid sin bedöm­ning av ärendena betvivlade kommissionen att åtgärderna var lämpliga för att skydda miljön och att det var förenligt med den gemensamma trans­portpolitiken.

491. Flera beslut antogs avseende transportin­vesteringsstöd ⁽¹⁰⁾, men kommissionen under-

⁽¹⁾ Ärende N 644/2001, Österrikiska statsfonden ERP, kommissio­nens beslut av den 27 februari 2002, EGT C 88, 12.4.2002, s.17. Ärende N 406/2002, Förderrichtlinie, kommissionens beslut av den 2 oktober 2002, EGT C 292, 2002.

⁽²⁾ Ärende N 638/2001, EGT C 88, 12.4.2002, s. 16.

⁽³⁾ Ärende NN 134/2002 (före detta N 841/01), Lokomotio­n, EGT C 88, 12.4.2002, s. 16.

⁽⁴⁾ Program­pilotatåtgärder för kombitransport, kommissionens beslut av den 25 juli 2001.

⁽⁵⁾ Ärende C 63/2000 (före detta NN 102/2000), EGT L 211, 2002.

⁽⁶⁾ Ärende C 51/2002 (före detta N 840/2001), EGT C 212, 2002.

⁽⁷⁾ N 833/2001, EGT C 242, 2002.

⁽⁸⁾ EGT L 10, 13.1.2001, s. 33.

⁽⁹⁾ Ärende C 11/2002 (före detta N 382/01) – Italien (Piemonte), Sänkta vägavgifter för vissa tunga lastbilar som används för gods­transporter, i syfte att leda om den tunga lastbilstrafiken från riks­väg 33 vid Lago Maggiore till motorväg A/26, EGT C 87, 2002. Ärende C14/02 (före detta NN 72/01) – Portugal, Sänkta vägav­gifter för vissa tunga fordon som används för gods- och passage­rartransporter, till följd av oljeprisökningarna under sommaren och hösten 2000, EGT C 88, 12.4.2002.

⁽¹⁰⁾ Ärende N 762/2001, Investeringsstödordning i autonoma regio­nen Madeira, kommissionens beslut av den 27 februari 2002. Ärende N 646/2000 – Italien, kommissionens beslut av den 7 maj 2002. Ärende N 507/2001 – Portugal, Sirtiari, kommissio­nens beslut av den 7 maj 2002, EGT C 146, 19.6.2002.

stryker dock att i sektorer med överkapacitet, som t.ex. vägtransport, kan något stöd i princip inte beviljas för inköp av transportfordon. Trots detta är det möjligt att bevilja stöd i samband med inköp av nya fordon, om ett sådant incitament har miljö- eller säkerhetsmål och faktiskt kompenserar kostnaderna för högre tekniska normer än dem som fastställts i medlemsstaternas eller gemenskapens lagstiftning.

492. Sålunda godkände kommissionen en *spansk* stödordning för inköp av el- eller hybridmotorcyklar i den autonoma regionen Kastilien-León⁽¹⁾, samt en ordning som avser att införa fordon som

⁽¹⁾ Ärende N 203/2002, kommissionens beslut av den 18 september 2002, EGT C 9, 15.1.2003.

anpassats till rörelsehindrade personer⁽²⁾. Andra beslut avser en *dansk* stödordning som avser att uppmuntra användning av mindre förorenande lastbilar⁽³⁾ och en serie sysselsättningsordningar som införts i Asturias (*Spanien*)⁽⁴⁾ för 2001 och 2002 inom transportsektorn för att skapa och bevara arbetstillfällen inom detta område.

⁽²⁾ Ärende N 337/02 – Spanien (Madrid), Stöd till förvärv av kollektiva transportfordon anpassade till rörelsehindrade personer, kommissionens beslut av den 27 november 2002, ännu ej offentliggjort.

⁽³⁾ Ärende N 100/01, Lag om subventioner till vissa miljövänliga lastbilar, kommissionens beslut av den 22 maj 2002, EGT C 154, 28.6.2002.

⁽⁴⁾ Ärende N 600/2001, kommissionens beslut av den 16 oktober 2002.

Faktaruta 3: Vägtransportföretag

I maj 2002 antog rådet enhälligt tre beslut om beviljandet av nationella stöd av Nederländerna, Italien och Frankrike⁽¹⁾ till förmån för vägtransportföretag. Dessa beslut säkerställer att de undantagsåtgärder som antogs av rådet (2001/224/EG) den 12 mars 2001 som tillåter Nederländerna, Italien och Frankrike att tillämpa nedsatta punktskattesatser för vissa mineraloljor för åkerier anses förenliga med den gemensamma marknaden. Erinras bör att rådet år 2001 beslöt att tillåta Nederländerna (fram till den 1 oktober 2002) samt Italien och Frankrike (fram till den 31 december 2002) att tillämpa nedsatta punktskattesatser på dieselbränsle för åkerier. Mot bakgrund av kommissionens beslut att inleda förfaranden mot dessa tre länder enligt artikel 88.2 i EG-fördraget⁽²⁾ sökte och fick de tre staterna i fråga ett erkännande från rådet om att exceptionella omständigheter rådde, vilket gjorde det möjligt att anse att stödet var förenligt med den gemensamma marknaden.

⁽¹⁾ Nederländerna (dok. 8032/02 + COR1), Italien (dok. 8033/02 + COR1), Frankrike (dok. 8034/02 + COR1).

⁽²⁾ Ärende C 24/2001 – Italien. Ärende C 25/2001 – Frankrike. Ärende C 26/2001 – Nederländerna.

3.4 Passagerare

493. Den 2 oktober 2002 beslöt kommissionen att inte komma med några invändningar mot olika arrangemang som den *brittiska* regeringen kommer att införa för renovering och förbättringar av Londons tunnelbana, som skall utföras av ett offentlig-privat partnerskap⁽⁵⁾. Målet för de brittiska åtgärderna är att förbättra tunnelbanan i London genom ett effektivt offentligt driftsbolag som arbetar med en förbättrad infrastruktur som handhas av den privata sektorn. Kommissionen anser att dessa arrangemang, bl.a. kompensationsen till infrastrukturföretagen, inte utgör statligt stöd. De är resultatet av konkurrensutsatta upp-

handlingsförfaranden som undanröjer alla eventuella fördelar.

3.5 Vattenvägar

3.5.1 Transport på inre vattenvägar

494. Vitboken om den gemensamma transportpolitiken fram till 2010⁽⁶⁾ efterlyser stöd till transportmetoder som är mindre skadliga för miljön och som har tillgänglig oanvänd kapacitet, som t.ex. transport på inre vattenvägar. Att flytta över transporter av gods från landsväg till kanaler och floder är därför ett gemensamt intresse i den

⁽⁵⁾ Ärende N 264/2002, EGT C 309, 2002.

⁽⁶⁾ KOM(2001) 370.

mening som avses i artikel 87.3 c. Den 27 november 2002 ⁽¹⁾ meddelade kommissionen att försäljningen av stora delar av Erste Donau-Dampfschiffahrt-Gesellschaft m.b.H (ägs helt av *Österrike*) till staden Wien inte kunde anses vara statligt stöd.

3.5.2 Sjötransport

495. Den 30 januari 2002 gav kommissionen tillstånd till en *fransk* ordning som i tre år och med upp till 30 % skall täcka driftskostnaderna för nya närsjöfartstjänster ⁽²⁾. De franska myndigheterna vill tillföra ett inhemskt stöd till EU:s stödåtgärder för närsjöfart genom att finansiera projekt som inte uppfyller EG-kraven på stöd på grund av att endast nationella operatörer är inblandade.

496. Kommissionen godkände flera tonnageskatteordningar ⁽³⁾ som gör det möjligt för företag att betala skatter efter kapaciteten i sin flotta snarare än på basis av vinsterna. Dessa ordningar ingår i en serie tonnageskatter som tidigare godkänts av kommissionen för *Nederländerna, Tyskland och Förenade kungariket*. Dylika åtgärder förefaller redan vara framgångsrika när det gäller att vända på nedgången inom gemenskapens sjöfart.

497. Den 19 juni 2002 fattade kommissionen ett negativt beslut avseende statligt sjötransportstöd till *nederländsk* bogseringsverksamhet som utförs i och utanför EU-hamnar ⁽⁴⁾. Eftersom bogsering anses vara en hamntjänst, som inte utgör en "sjötransportverksamhet", ansågs sjötransportstöd till sådana hamntjänster vara oförenliga med EG-fördraget. Eftersom dylikt stöd redan beviljats tidigare beslöt kommissionen att Nederländerna måste återkräva det stöd som beviljats fr.o.m. den 12 september 1990.

498. Kommissionen beslöt den 20 december 2001 att inleda ett formellt granskningsförfarande med avseende på en italiensk stödordning ⁽⁵⁾ som incitament till fartygsägare att göra sig av med oljetankfartyg som är enkelskroviga

och över 20 år gamla. Den 17 juli 2002 kom dock kommissionen till slutsatsen att stödordningen lämnar ett viktigt bidrag till skyddet av miljön och till att göra haven säkrare.

499. Den 2 juli 2002 antog kommissionen ett stöd gällande den allmänna trafikplikten avseende sjötransporttjänster till *Korsika* ⁽⁶⁾. Den 17 juli 2002 godkände kommissionen stöd i form av ett lån på 22,5 miljoner euro för att undsätta *Société nationale maritime Corse-Méditerranée* (SNCM) ⁽⁷⁾. Stödet skall beviljas av den *franska* staten via det statsägda *Compagnie générale maritime et financière* (CGMF). Därtill kommer att ett formellt granskningsförfarande inleddes av kommissionen den 19 augusti 2002 med avseende på det planerade omstrukturingsstödet till SNCM ⁽⁸⁾.

500. Kommissionen hade inte några invändningar mot en förlängning under 2002 av en *italiensk* stödordning som minskar de sociala avgifterna för sjöfartsbolag inom cabotagesektorn ⁽⁹⁾. Ordningen hade redan godkänts av kommissionen för perioden 1999–2001.

501. Den 2 oktober 2002 beslöt kommissionen att inleda ett formellt granskningsförfarande med anledning av ett planerat *brittiskt* investeringsbidrag till förmån för Clydeboyd Ltd ⁽¹⁰⁾ för utbyggnad av kajer och förbättrade godshanteringsanläggningar. Kommissionen hyste tvivel om att det statliga bidraget var proportionerligt och befarade en eventuell skadlig inverkan på de redan befintliga infrastrukturerna.

502. Kommissionen gav också tillstånd till ett *tyskt* utbildningsstöd inom sjöfartssektorn för 2002 ⁽¹¹⁾, liksom redan tidigare godkännande getts till liknande tyska ordningar för 1998, 1999, 2000 respektive 2001. Stödordningen skall hjälpa till att bevara kunskapsnivån inom sjöfarten och expertisen ombord på tyska handelsfartyg. Kommissionen beslöt också att inte invända mot offentliga bidrag från regionen Flandern för finansiering av hamnkaptenskontoren i *belgiska* hamnar ⁽¹²⁾.

⁽¹⁾ Ärende N 471/2002 – Österrike.

⁽²⁾ C 65/2000 (före detta N 679/2000), EGT L 196, 25.7.2002.

⁽³⁾ Ärende N 736/01 – Spanien, kommissionens beslut av den 27 februari 2002.

Ärende N 563/01 – Danmark, kommissionens beslut av den 12 mars 2002, EGT C 146, 19.6.2002.

Ärende N 195/01 – Finland, kommissionens beslut av den 16 oktober 2002.

Ärende N 504/2002 – Irland, kommissionens beslut av den 16 december 2002.

⁽⁴⁾ Ärende C 56/2001, EGT L 314, 18.11.2002, s. 97.

⁽⁵⁾ Ärende C 97/2001 (före detta N93/2001), Sjötransportssäkerhet, kommissionens beslut av den 20 december 2001.

⁽⁶⁾ N 781/01, Havstransporttjänster för Korsika, EGT C 186, 6.8.2002.

⁽⁷⁾ Ärende N 27/2002, ännu ej offentliggjort.

⁽⁸⁾ Ärende C 58/02 (före detta N 118/2002), EGT C 308, 11.12.2002.

⁽⁹⁾ Ärende N 519/02, Förlängning av ett system för nedsättning av de sociala avgifterna inom sektorn för sjöfartscabotage, kommissionens beslut av den 6 september 2002, EGT C 262, 29.10.2002.

⁽¹⁰⁾ C 62/02 (före detta N 221/2002), EGT C 269, 5.11.2002.

⁽¹¹⁾ Ärende NN 94/2002 – Tyskland, kommissionens beslut av den 30 oktober 2002, ännu ej offentliggjort.

⁽¹²⁾ Ärende N 438/02 – Belgien, kommissionens beslut av den 16 oktober 2002, EGT C 284, 21.11.2002.

503. Den 13 november 2002 godkände kommissionen de danska åtgärderna för minskning av inkomstskatten ⁽¹⁾ för sjöfolk ombord på danska fartyg registrerade antingen i det vanliga registret (DAS) eller i det andra registret (DIS). Den 2 december 2002 gjorde kommissionen inte några invändningar mot en liten förändring av en ordning som minskar kommunalskatten för sjöfartsbolag ⁽²⁾. Vidare ansåg kommissionen att minskningen från 169 till 161 dagar för den kortaste tidsperioden till sjöss som berättigar till stöd enligt den *irländska* Seafarers' Income Tax Allowance Scheme ⁽³⁾ inte skulle undergräva slutsatserna i beslutet från den 2 mars 1999. Kommissionen menade att den ändrade ordningen fortfarande var förenlig med den gemensamma marknaden.

3.6 Luftrafik

504. I kölvattnet efter terroristattackerna den 11 september 2001, som föranlett försäkringsbranschen att omvärdera situationen och att med kort varsel avskaffa nästan allt skydd mot krigs- och terroristrisker, har kommissionen fortsatt följt den politik som definierades i meddelandet av den 10 oktober 2001 ⁽⁴⁾. I meddelandet underströk kommissionen att om situationen med otillräckligt försäkringsskydd fortbestår kan medlemsstaterna besluta om fortsatta kompletterande försäkringsgarantier eller direkt ta på sig riskerna själva. Således har möjligheten att ingripa på nationell nivå förlängts i tre omgångar fram till den 31 mars, den 30 juni och slutligen den 31 oktober 2002 ⁽⁵⁾. I meddelandet definierade kommissionen även på vilka villkor åtgärder som vidtas av regeringarna på försäkringsområdet skall anses överensstamma med artikel 87.2 b i fördraget. Bestämmelsen gör det sålunda möjligt för medlemsstaterna att bevilja stöd för att ”avhjälpa skador som orsakats av (...) exceptionella händelser”. Kommissionen har därefter granskat de åtgärder som

anmälts varje gång stöd förnyats på grundval av denna artikel ⁽⁶⁾.

505. Kommissionen godkände likaledes de kompensationsordningar som införts av flera medlemsstater för flygbolagens förluster på grund av att vissa delar av luftrummet stängdes för flygningar den 11–14 september 2001. Kommissionen ansåg dock att ett visst antal kriterier, definierade i kommissionens meddelande, måste vara uppfyllda för att dessa stöd skulle kunna godkännas.

506. Sålunda godkände kommissionen de ordningar som infördes av *Frankrike*, *Förenade kungariket* respektive *Tyskland* genom beslut av den 30 januari, 12 mars och 2 juli 2002 ⁽⁷⁾. Däremot beslöt kommissionen den 5 juni 2002 att inleda ett formellt granskningsförfarande mot den förlängning som anmälts av Frankrike, av stödåtgärden avseende kostnader efter den 14 september 2001 ⁽⁸⁾. Ett slutgiltigt negativt beslut fattades den 11 december 2002 ⁽⁹⁾. Slutligen beslutade kommissionen den 16 oktober 2002 att delvis godkänna en ordning som planerades av Österrike, men också att inleda ett formellt granskningsförfarande gällande ersättningarna för kostnader efter den 14 september 2001 ⁽¹⁰⁾. Kommissionen fortsätter granskningen av förenligheten vad gäller de motsvarande ordningar för krishjälp som anmälts av andra medlemsstater.

507. Kommissionen beslöt den 6 mars 2002 ⁽¹¹⁾ att inleda ett förfarande enligt artikel 88.2 i EG-fördraget mot *Grekland* gällande eventuellt missbruk i användningen av statligt stöd som tidigare godkänts år 1994 och år 1998 ⁽¹²⁾ samt beviljandet av ett nytt stöd till flygbolaget Olympic Airways (OA) och dess dotterbolag. Den 11 december 2002 konstaterade kommissionen att en del av de av grekiska staten ⁽¹³⁾ tidigare beviljade stöden var oförenliga med fördraget och att bevil-

⁽¹⁾ Ärende NN 116/1998 – Danmark, kommissionens beslut av den 13 november 2002.

⁽²⁾ Ärende N 662/2002 – Frankrike, kommissionens beslut av den 2 december 2002.

⁽³⁾ Ärende N 661/2002 – Irland, kommissionens beslut av den 2 december 2002, EGT C 15, 22.1.2003.

⁽⁴⁾ Kommissionens meddelande av den 10 oktober 2001, Konsekvenserna för trafikflyget av attentaten i USA, KOM(2001) 574.

⁽⁵⁾ Meddelande av den 2 juli 2002, KOM(2002) 320 slutlig.

⁽⁶⁾ Irland NN 34/2002, Aviation Insurance scheme, kommissionens beslut av den 27 februari 2002.

Nederländerna NN 35/2002, Maatregeleninzake overheidsdekking voor molestschade in de luchtvaartsector, kommissionens beslut av den 27 februari 2002.

Förenade kungariket NN 43/2002, Extension of Airline Insurance, kommissionens beslut av den 27 februari 2002.

Finland NN 45/2002, kommissionens beslut av den 6 mars 2002.

⁽⁷⁾ Frankrike: N 806/2001, EGT C 59, 6.3.2002, s. 25. Förenade kungariket: N 854/2001, EGT C 98, 23.4.2002, s. 36. Tyskland: N269/2002, ännu ej offentliggjort i EUT.

⁽⁸⁾ C 42/2002 (före detta N 286/2002), EGT C 170, 16.7.2002, s. 11.

⁽⁹⁾ C 42/2002 (före detta N 286/2002), ännu ej offentliggjort i EUT.

⁽¹⁰⁾ C 65/2002 (före detta N 262/2002), EGT C 309, 12.12.2002.

⁽¹¹⁾ C 19/2002 (före detta NN 133/2000), EGT C 98, 23.4.2002, s. 8.

⁽¹²⁾ EGT L 128, 21.5.1999, s.1 och EGT L 273, 25.10.1994, s. 22.

⁽¹³⁾ Enligt artikel 87.1 i fördraget.

andet av nya oanmälda stöd var olagligt. Kommissionen begär alltså att Grekland återkräver de stöd som utbetalats efter den 14 augusti 1998.

508. Den 9 april 2002 beslöt kommissionen att inte göra några invändningar mot de refinansieringsåtgärder som planerades av TAP ⁽¹⁾. Kommissionen ansåg att det portugisiska bolagets plan att frigöra flera garantier och att använda tillgångarna till att garantera ytterligare finansiella faciliteter inte utgjorde statligt stöd.

509. Kommissionen godkände även den 19 juni 2002 ⁽²⁾ två ekonomiska åtgärder gällande Alitalia, Italien. Kommissionen fann att utbetalningen av den tredje tranchen på 129 miljoner euro i stöd till den omstrukturering som godkändes 1997 var förenlig med EG-fördraget. Den framtida höjningen av kapitalet (maximalt 1,4 miljarder euro), som kommer att underställas bolagets aktieägare, uppfyllde kriteriet om en privat investerare i en marknadsekonomi och befanns inte heller utgöra statligt stöd.

510. Slutligen beslöt kommissionen den 11 december 2002 att inleda ett formellt granskningsförfarande gällande de fördelar som mottagits av bolaget *Ryanair* vid anläggandet av dess första verksamhetsbas i Kontinentaleuropa i Charleroi 2001. Dessa fördelar beviljades av regionen Vallonien (sänkta flygplatsskatter som var diskriminerande och utslöt insyn) samt av det bolag som driver flygplatsen och som är ett offentligt företag kontrollerat av regionen (bidrag för öppning av nya linjer, hotellkostnader för personal, täckning av kostnader för reklam/marknadsföring etc.).

511. Samma dag beslöt kommissionen även att inleda ett förfarande med anledning av stöd som beviljats flygbolaget *Intermediacion Aérea (Intermed)* på den reguljära rutten mellan Gerona och Madrid (*Spanien*). Kommissionen uttryckte tvivel om huruvida de specifika villkor iakttagits som tillåter en medlemsstat att införa allmän trafikplikt.

4. Jordbruk

4.1 Förändringar av policyn samt lagstiftningsinitiativ under 2002

4.1.1 Nya riktlinjer för statligt stöd till bortskaffande av slaktavfall och självdöda djur samt till kostnader för tester av transmissibel spongiform encefalopati (TSE)

512. Den 27 november antog kommissionen nya riktlinjer för statliga stöd till bortskaffande av slaktavfall och självdöda djur samt till kostnader för tester av transmissibel spongiform encefalopati (TSE) ⁽³⁾. De nya reglerna preciserar och ändrar den gemensamma politiken i fråga om det statliga stödet till dessa sektorer. Åtgärden var nödvändig eftersom den mångfald av politiska åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna medförde stora risker för snedvridning av konkurrensen.

513. BSE-lagstiftningen har i grunden förändrat de ekonomiska villkoren för slaktavfallet. Det som tidigare var en värdefull produkt är i dag synonymt med avfall, som det dessutom är kostsamt att bli av med.

514. För att göra det möjligt för sektorn att anpassa sig till situationen har kommissionen beviljat stora offentliga stöd. Detta riskerar dock att allvarligt snedvrider konkurrensen i det fall vissa medlemsstater beviljar stora stöd medan andra inte gör det. Följaktligen krävs en omprövning av den politik som förts på detta område. De nya reglerna beaktar sålunda behovet av att skydda folkhälsan och miljön, vilket motiverar stöd, utan att skapa onormala snedvridningar av konkurrensen.

515. Dessa nya riktlinjer påverkar inte alls möjligheten att bevilja statliga stöd eller den lagfästa skyldigheten, enligt rådets särskilda förordningar, att kompensera jordbrukarnas förluster då deras djur smittats av BSE eller andra jämförbara sjukdomar. De avser snarare att minska den ekonomiska bördan som den allmänna skyldigheten att testa och separera riskmaterial också från friska djur innebär.

516. Hädanefter kommer inte något offentligt stöd längre att beviljas för täckning av kostnaderna för att bortskaffa något som helst *slaktav-*

⁽¹⁾ Ärende N 132/2002.

⁽²⁾ C 54/96 och N 318/02, ännu ej offentliggjorda i EUT.

⁽³⁾ EGT C 324, 24.12.2002.

fall. I undantagsfall kan medlemsstaterna bevilja 50 % stöd för bortskaffande av specificerat riskmaterial och av kött- och benmjöl som inte längre får säljas och som producerats 2003.

517. När det gäller TSE-tester får medlemsstaterna fr.o.m. den 1 januari 2003 inte överskrida en övre gräns på 40 euro för det sammanlagda offentliga stödet för testning av slaktade nötkreatur (BSE-test) avsedda att bli livsmedel. Inget maximibelopp av denna typ planeras för närvarande. Detta belopp gäller samtliga kostnader i samband med testningen, dvs. utrustning, provtagning, transport, test, lagring och destruktion av proverna. Det bör påminnas att 15 av dessa 40 euro för närvarande betalas av gemenskapen (10,50 euro år 2003). Detta maxibelopp har bedömts vara tillräckligt för att täcka priset för testutrustning från de mest konkurrenskraftiga leverantörerna inom EU. Genom denna övre gräns undviks onödig snedvridning av konkurrensen, och de dyraste testutrustningsleverantörerna stimuleras att sänka sina priser. För andra TSE-test (t.ex. på avlivade eller självdöda djur eller på får) har kommissionen beslutat att det även i fortsättningen blir tillåtet med statligt stöd upp till 100 %.

518. I fråga om *självdöda djur* i lantgårdar, och endast i sådana fall, får medlemsstaterna bevilja offentligt stöd med upp till 100 % av kostnaderna för bortskaffandet (dvs. hämtning och transport) och upp till 75 % av kostnaderna för destruktionen (dvs. lagring, beredning, destruktion och slutligt bortskaffande). Ett 100-procentigt destruktionsstöd kommer att kunna beviljas under vissa omständigheter, t.ex. om det finansieras med avgifter eller bidrag från köttbranschen. För att göra det möjligt för medlemsstaterna att anpassa sina nuvarande finansieringsbestämmelser kommer kommissionen att fram till slutet av 2003 tillåta stöd på upp till 100 % av kostnaderna.

519. Riktlinjerna kommer att vara tillämpliga på de nya statliga stöden, inklusive ännu ej avgjorda anmälningar från medlemsstater, fr.o.m. den 1 januari 2003. Kommissionen föreslår att medlemsstaterna skall anpassa sina nuvarande statsstödsordningar till dessa riktlinjer senast den 31 december 2003. Riktlinjerna kommer att gälla fram till den 31 december 2013.

4.2 Översikt över ärendena

520. Kommissionen mottog 341 anmälningar om planerade statliga stöd inom jordbruks- och

agroindustriella sektorn. Kommissionen inledde också en granskning av 34 stödåtgärder som inte föranmälts i enlighet med artikel 88.3 i EG-fördraget. Ingen prövning av befintliga stödåtgärder i enlighet med 88.1 EG-fördraget inleddes eller avslutades. Totalt avstod kommissionen från att göra invändningar mot 250 åtgärder. Flera av dessa åtgärder godkändes sedan medlemsstaterna i fråga antingen ändrat dem eller åtagit sig att ändra dem för att få dem att överensstämma med gemenskapens statsstödsregler. Kommissionen inledde det förfarande som anges i artikel 88.2 i EG-fördraget i fem fall, där allvarliga tvivel förelåg om huruvida åtgärderna var förenliga med den gemensamma marknaden. Kommissionen avslutade sitt förfarande enligt artikel 88.2 i EG-fördraget i fyra av ärendena och fattade ett negativt slutgiltigt beslut i tre fall. I alla de fall där ett negativt beslut fattades och statligt stöd redan hade beviljats av den aktuella medlemsstaten begärde kommissionen att det utbetalade stödet skulle återkrävas.

521. I översikten över ärendena nedan ingår ett urval av ärenden som väckte de mest intressanta frågorna i fråga om statsstödspolitiken inom jordbruks- och agroindustrielsektorn år 2002.

4.2.1 Naturkatastrofer

522. Europeiska kommissionen har godkänt fem stödordningar som syftar till att kompensera drabbade inom jordbrukssektorn för skador som förorsakats av översvämningarna i *Tyskland* i fjol somras. Ordningarna undersöktes snabbt, och slutsatsen drogs att den kompensation som *Tyskland* föreslog skulle kunna utbetalas i sin helhet. Åtgärderna ansågs förenliga med artikel 87.2 b i EG-fördraget, där det anges att kommissionen kan godkänna stöd för att avhjälpa skador som orsakats av naturkatastrofer. De godkända åtgärderna avser:

- Ekonomisk kompensation upp till totalt 20 % (30 % i mindre gynnade områden) till jordbrukare för förlorade inkomster på grund av översvämningar och markskador ⁽¹⁾.
- Direktutbetalningar med upp till totalt 50 % för skador uppkomna till följd av översvämningarna och, i all synnerhet, förstörelse av och skador på ekonomiska tillgångar, exempelvis anläggningar, maskiner, mark och

⁽¹⁾ N 567/2002.

boskap. Jordbrukarna kommer att kompenseras för rörelsekapital liksom för evakueringskostnader ⁽¹⁾.

- Stöd även för att fullständigt eller delvis kompensera egendomsinvesteringsförluster för att hålla i gång företag ⁽²⁾.
- Ett specialprogram (*Gemeinschaftsaufgabe*) för översvämningsskador täcker särskilt stöd till återställande av byar, landsvägar samt skogar och vattenbruk. Särskild vikt läggs vid att återställandet sker på ett miljövänligt sätt ⁽³⁾.
- Lån från Landwirtschaftliche Rentenbank kommer att understödjas med en garanti på 80 % för lån avseende likviditetsstöd eller för investeringar i jord- och skogsbruksföretag ⁽⁴⁾.

523. Den 18 september godkände kommissionen en stor stödordning avsedd att kompensera förluster som förorsakats av naturkatastrofer i *Grekland* ⁽⁵⁾. Metoden för att beräkna förlusterna bygger inte på referensårens totala produktion, vilket är den huvudsakliga beräkningsmetod som förordas i gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till jordbrukssektorn, utan på regional avkastning (i ovan nämnda riktlinjer föreskrivs möjligheten att använda andra beräkningsmetoder än den ovan nämnda så vitt det kan visas att de är likvärdiga). Budgeten för denna ordning är mycket hög: mer än 171 miljoner euro för de statliga stöden, och över 126 miljoner euro för stöd som de grekiska myndigheterna skulle vilja samfinansiera tillsammans med Europeiska unionen och som ännu är under granskning.

4.2.2 Säljfrämjande verksamhet och reklam

524. Den 13 februari gav kommissionen *Tyskland* (Bayern) tillstånd att betala ut stöd på totalt 3,5 miljoner euro under år 2002 för införandet av en ny kvalitetsmärkning. För åren 2003 och 2004 har en årsbudget på mer än 2 miljoner euro godkänts. Kvalitetsmärkningen utgör en del i ett omfattande kvalitetssäkrings- och kontrollprogram, som införts för att återställa konsumenternas tilltro efter en avsevärd nedgång i nötköttsförsäljningen efter BSE-krisen. Kvalitetsmärket

får användas av alla företag inom Europeiska unionen om de uppfyller kraven i programmet.

525. Stödet skall täcka kostnaden för flera individuella åtgärder, exempelvis

- kontroller och certifiering av företag som deltar i programmet,
- informationsåtgärder för att bland konsumenterna förklara märkningen och vartill den syftar,
- säljfrämjande åtgärder och reklam.

526. Stödet kommer att beviljas till grupper som använder sig av kvalitetsmärket, t.ex. marknadsföringsförbund eller andra företag på livsmedelstilverkningsområdet. De företag som använder sig av märket måste uppfylla villkoren för produktion, bearbetning och saluföring av boskap och nötkött och kommer att underkastas klart högre kontrollnormer än normalt. Märkningen planeras också senare att användas för andra produkter än nötkött.

527. Kommissionen har godkänt detta stöd på basis av nya riktlinjer för statligt stöd till reklam för jordbruksprodukter som trädde i kraft den 1 januari 2002. Dessa riktlinjer gör det för första gången möjligt att kombinera information om produktkvalitet och produktursprung i rambestämmelserna för en sådan märkning. Det märke som kommissionen nu godkänt statligt stöd för gör det möjligt för tillverkare från hela gemenskapen att ange respektive ursprung för sina produkter.

528. Den 27 februari godkände kommissionen en stödordning för marknadsföring och reklam ⁽⁶⁾ i *Italien*. Denna ordning ändrar de liknande ordningar som kommissionen redan godkänt i stödärendena nr N 558/2000 ⁽⁷⁾ och N 729/A/2000 ⁽⁸⁾, så att de överensstämmer med gemenskapens riktlinjer för statliga stöd till reklam för produkter som omfattas av bilaga I till EG-fördraget och vissa produkter som inte omfattas av bilaga I ⁽⁹⁾ när det gäller stöd till bortskaffande av slaktavfall och självdöda djur samt till avgifter för tester för att påvisa förekomst av transmissibel spongiform encefalopati (TSE).

⁽¹⁾ N 581/2002.

⁽²⁾ N 595/2002.

⁽³⁾ N 647/2002.

⁽⁴⁾ N 682/2002.

⁽⁵⁾ N 143/2002.

⁽⁶⁾ N 30/2002.

⁽⁷⁾ Jämför skrivelse SG(2001) D/286564 av den 28 februari 2001.

⁽⁸⁾ Jämför skrivelse SG(2001) D/286847 av den 13 mars 2001.

⁽⁹⁾ EGT C 252, 12.9.2001, s. 5.

529. Detta är en första tillämpning i stor skala (eftersom alla former av representativa föreningar av jordbruksproducenter är potentiella stödmottagare) av ovannämnda riktlinjer. Tillämpningen av ordningen kommer att kontrolleras i de årsrapporter som de italienska myndigheterna måste lämna in.

4.2.3 Kostnadsökningar för motorbränsle

530. Den 11 december fattade kommissionen ett delvis negativt beslut med avseende på åtgärder som vidtagits av *Spanien* efter höjningen av priset på motorbränsle och för vilka ett formellt granskningsförfarande inletts i april 2001⁽¹⁾. Kommissionen ansåg att ett flertal åtgärder direkt kopplade till prishöjningen inte omfattas av reglerna för statligt stöd. Däremot ansåg kommissionen att *Spanien* för två av åtgärderna i det presenterade paketet (subventioner av räntor och garantier samt vissa skattelättnader) inte kunnat visa att de inskränker sig till att kompensera skador som uppstått till följd av denna prishöjning på motorbränsle. Kommissionen ansåg sålunda dessa åtgärder vara driftsstöd som är oförenligt med konkurrensreglerna.

531. Kommissionen beslutade att följande åtgärder inte utgör stöd i den mening som avses i fördraget:

- Ändringen av lagen om mervärdesskatt.
- Skatteåtgärder till förmån för jordbrukskooperativ.
- Skatteåtgärder i fråga om inkomstskatt för fysiska personer samt mervärdesskatt, vari ingick följande åtgärder:
 - Budgetåret 2000: tillämpning av ett kompensationsstal för foder inköpt från tredje man på vissa djurhållningsverksamheter som omfattas av systemet för objektiv beräkning.
 - Budgetåret 2001: sänkning av nettoavkastningen inom ramen för systemet för objektiv beräkning av inkomstskatt för fysiska personer som sysslar med jordbruk och boskapsuppfödning.
 - Budgetåret 2001: sänkning av procenttalet vid fastställandet av kvartalsavgifterna inom det förenklade momssystemet för viss jordbruksverksamhet samt den skatte-

åtgärd som medför en höjning av procenttalet för svårmotiverade utgifter i samband med inkomstskatt för fysiska personer.

532. Det statliga stödet till innehavare av jordbruksföretag i form av subventioner för lån och garantier samt förlängningen till budgetåren 2000 och 2001 av de skattemässiga fördelarna i inkomstbeskattningen av fysiska personer vid överlåtelse av vissa markegendomar och jordbruksföretag ansåg kommissionen däremot inte vara förenligt med den gemensamma marknaden. Angående dessa åtgärder har *Spanien* inte lämnat in några upplysningar som påvisar en koppling mellan prisökningarna på bensin och de svårigheter som jordbrukarna drabbats av. *Spanien* måste dra tillbaka de olagliga stöden och omedelbart återkräva dem av mottagarna. *Spanien* skall inom två månader underrätta kommissionen om vilka åtgärder som vidtagits för att ogiltigförklara och återkräva dessa stöd.

4.2.4 Inledning av formella undersökningar

Stöd till utvinningsindustrin, raffinaderier och tappning på flaska av olivolja av pressrester

533. Den 14 mars fattade kommissionen beslut om att inleda ett granskningsförfarande med avseende på en stödordning som beviljats av *Spanien* till utvinningsindustrin, raffinaderier och tappning på flaska av olivolja av pressrester⁽²⁾. Stöden beviljades i form av lån på ett högsta totalbelopp på 5 000 miljoner pesetas (30,05 miljoner euro), med en räntesats som subventioneras av jordbruksministeriet, som också kommer att kunna subventionera garantierna för dessa lån.

534. Kommissionen anser i detta skede att utbetalningarna utgör statligt stöd avsett att förbättra branschens ekonomiska situation, utan att de på något sätt bidrar till utvecklingen av sektorn. Följaktligen kunde de utgöra driftsstöd vilket inte är förenligt med gemensamma marknaden. Dessutom skulle de kunna vara en överträdelse av EG:s regelverk (den gemensamma organisationen av marknaden).

Stöd till organisationer för olivoljeproducenter

535. Den 19 juli beslutade kommissionen att inleda ett granskningsförfarande med avseende på en regional stödordning (*Estremadura i Spa-*

⁽¹⁾ C 22/2001.

⁽²⁾ C 21/2002 (före detta NN 14/2002).

nien) för organisationer bestående av olivolje-producenter. Stödet gavs i form av bidrag som beräknades i förhållande till antalet inlämnade ansökningar om stöd till produktionen av olivolja och bordsoliver och är ett komplement till det gemenskapsstöd som föreskrivs i förordning (EEG) nr 136/66.

536. Kommissionen anser i detta skede att subventioner till dessa producentorganisationer som beräknas i förhållande till antalet inlämnade ansökningar om stöd till produktionen av olivolja och bordsoliver utgör statligt stöd avsett att förbättra deras ekonomiska situation utan att på något sätt bidra till utvecklingen av sektorn. Följaktligen skulle dessa stöd vara att betrakta som driftsstöd som är oförenliga med den gemensamma marknaden. Dessutom handlar det om stöd som riskerar att störa de mekanismer som styr den gemensamma organisationen av marknaden och utgöra en överträdelse mot dessa och sålunda mot EG:s regelverk.

Stöd för finansiering av offentliga styckningstjänster

537. Den 10 juli beslutade kommissionen att inleda ett formellt granskningsförfarande med avseende på vissa aspekter av ett styckningssystem i *Frankrike* ⁽¹⁾. Kommissionen har fått flera klagomål som antyder att styckningsskatten har snedvridande effekter. Styckningsskatten syftar till att finansiera en offentlig tjänst som består av insamling och bortskaffande av kadaver och kött som förklarats vara otjänligt som livsmedel och foder. Bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 1997 och omfattar uppköp av kött och andra produkter som anges av personer som för dessa produkter inom detaljhandeln och har värde utan mervärdesskatt som grund för alla typer av uppköp.

538. Kommissionens granskning avser framför allt det faktum att styckningsskatten, som införts för att finansiera systemet, också tas ut på kött som kommer från övriga medlemsstater, utan att man för detta kött kan dra nytta av styckningssystemet. Dessutom förefaller det faktum att tjänsten är gratis att medföra att de direkta stödmottagarna, särskilt slakterier, uppfödare och ägare av djurmjöl, slipper kostnaderna för att bortskaffa avfall som uppstår vid deras verksamhet. Detta

skulle kunna utgöra ett eventuellt oförenligt statligt stöd till dessa aktörer.

539. Kommissionen undersöker också det faktum att skatten tas ut över en viss sammanlagd handelsomsättning och inte på grundval av köttförsäljningen. Vissa företag är undantagna från skatten t.o.m. om de säljer mer kött än andra som genererar större omsättning med andra produkter. Detta undantag skulle kunna utgöra ett oförenligt statligt stöd för de företag som inte behöver betala skatten.

540. EG-domstolen har för övrigt fått en begäran om ett förhandsavgörande i fråga om tolkningen av artikel 87.1 i EG-fördraget ⁽²⁾ i förhållande till styckningsskatten.

Rationaliseringsstödordning för grisslakterier

541. Den 28 december 2001 beslöt Europeiska kommissionen att inleda ett formellt granskningsförfarande med avseende på en anmäld rationaliseringsordning för grisslakterier i *Nederländerna* ⁽³⁾. Mot bakgrund av förstainstansrättens dom i målet *Weyl Beef Products BV m.fl. mot kommissionen* ⁽⁴⁾ bedömdes det vara nödvändigt att undersöka huruvida den anmälda åtgärden, vari ingick ett avtal mellan företag om kapacitetsminskningar, överensstämde med artikel 81 EG-fördraget. Kommissionen betvivlade att åtgärden kunde undantas i egenskap av en kriskartell eftersom det uppenbarligen inte fanns någon strukturell överkapacitet inom sektorn och eftersom det dessutom kunde betvivlas att åtgärden skulle förbättra produktionen. Slutligen hyste kommissionen också tvivel om huruvida den föreslagna åtgärden var förenlig med bestämmelserna i avsnitt 9 i riktlinjerna för statligt stöd för jordbrukssektorn. I en skrivelse av den 5 augusti 2002 återtog de nederländska myndigheterna sin anmälan av åtgärden. Något slutligt beslut kommer därför inte att fattas i detta ärende.

5. Fiske

542. Till följd av sina särdrag av social och ekonomisk natur har fiskesektorn under rapporteringsperioden varit föremål för omfattande

⁽²⁾ Mål C-126/01, Ekonomi-, finans- och industriministeriet mot S.A. GEMO.

⁽³⁾ Statsstödsärende C 91/2001 (före detta N 568/2001), EGT C 37, 9.2.2002, s. 17.

⁽⁴⁾ Förenade målen T-197/97 och T-198/97, 31.1.2001.

⁽¹⁾ C 49/2002.

offentliga ingripanden både på EG-nivå och i medlemsstaterna.

543. Mot bakgrund av till riktlinjerna för granskning av statligt stöd inom sektorn för fiske och vattenbruk ⁽¹⁾ har kommissionen bedömt huruvida nationella ordningar om statligt stöd inom fiskesektorn är förenliga med EG-lagstiftningen.

544. I december 2002 enades rådet om reformen av den gemensamma fiskepolitiken. I rådets förordning (EG) nr 2369/2002 ⁽²⁾ förenklas artikel 19 i förordning (EG) nr 2792/1999, som avgör hur långt reglerna för statligt stöd i fördraget är tillämpliga på fiskesektorn.

545. För att skynda på utbetalningen av gemenskapens strukturmedel och minska både medlemsstaternas och kommissionens administrativa börda till följd av positiva ”rutin”-beslut i fråga om statligt stöd, utan att för den skull minska statsstödskontrollen, är sedan den 1 januari 2003 artiklarna 87–89 inte längre tillämpliga på tidigare eller framtida utbetalningar av medlemsstater som gäller obligatorisk nationell samfinansiering av utgifter enligt reglerna för fonden för fiskets utveckling. Artiklarna 87–89 förblir dock tillämpliga på allt stöd som överstiger den obligatoriska nivån enligt dessa regler. Efterhandskontrollen vid den tidpunkt medlemsstaterna får sin ersättning enligt reglerna i strukturfonderna kommer också att finnas kvar.

546. Kommissionen godkände den 27 november 2002 en stödordning, som anmälts av de nederländska myndigheterna, för förvärv av ”reserverade” fiskelicenser under 2003 ⁽³⁾. Dessa licenser, som ger fiskerättigheter, är inte kopplade till ett speciellt fartyg utan läggs ut på marknaden av innehavarna. De kan förvärfas av en ägare av ett fiskefartyg när som helst inom två år från det att de utfärdades.

547. Den anmälda stödordningen uppgick till 900 000 euro och gör det möjligt för den nederländska staten att förvärva reserverade licenser till marknadspris i syfte att dra in dem inför den 1 januari 2004 då de skall försvinna. Nederländerna har försäkrat att inga ytterligare stöd kommer att utbetalas för detta syfte och att systemet

med reserverade licenser kommer att upphöra 2004.

548. I november 2002 fattade kommissionen två positiva slutgiltiga beslut ⁽⁴⁾ gällande ordningar som syftar till att kompensera fiskare som tillfälligt tvingades upphöra med fiske år 2000. I det ena fallet orsakades det tillfälliga fiskeavbrottet av en förorening och i fråga om den andra ordningen infördes avbrottet i fisket som ett led i en plan för skydd av marina resurser. Samma dag beslöt kommissionen att inte göra några invändningar mot ordningar av samma slag som införts som ett led i skyddet av de marina resurserna för åren 2001 och 2002 ⁽⁵⁾.

D — Förfaranden

1. Befintligt stöd

549. Den 16 oktober 2002 inledde kommissionen ett formellt granskningsförfarande mot befintliga stöd till tyska tillverkare av sädesbrännvin (Kornbranntwein ⁽⁶⁾). Beslutet var en följd av de tyska myndigheternas vägran att anpassa sig till kommissionens rekommendation från den 19 juni 2002, vari de tyska myndigheterna uppmanas att före utgången av 2003 införa lämpliga åtgärder i sin lagstiftning i syfte att reformera den tyska lagen om monopol för sädesbrännvin ”Kornbranntwein”. I sin nuvarande form inför den tyska ordningen ett stöd till inhemska tillverkare som inte kan utnyttjas av tillverkare från andra medlemsstater. De tyska myndigheterna anser att det är de flexibla jordbruksreglerna som är tillämpliga på den aktuella produkten medan kommissionen menar att en spritdryck som sädesbrännvin omfattas av reglerna i artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget.

550. EU:s gemensamma ståndpunkt om konkurrenskapitlet som antogs i november 2001 upprättar ett förfarande för bedömning av statsstödsåtgärder, som kommer att ha trätt i kraft före den faktiska dagen för anslutningen och vilka kandidatländerna vill bibehålla efter anslutningen.

551. I utkastet till anslutningsfördrag föreskrivs att följande stödåtgärder skall betraktas som befintliga stöd i den mening som avses i

⁽¹⁾ EGT C 19, 20.1.2001.

⁽²⁾ Rådets förordning (EG) nr 2369/2002 om ändring av förordning (EG) nr 2792/1999 om föreskrifter och villkor för gemenskapens strukturstöd inom fiskesektorn, EGT L 358, 31.12.2002, s. 49.

⁽³⁾ N 546/2001.

⁽⁴⁾ C 83 och C 84/2001.

⁽⁵⁾ NN 159/2001 och NN 107/2002.

⁽⁶⁾ E 47/2002.

artikel 88.1 i EG-fördraget fr.o.m. den dag anslutningen äger rum:

- a) Stödåtgärder som trätt i kraft före den 10 december 1994.
- b) Stödåtgärder som förtecknas i bilagan till anslutningsfördraget (den s.k. fördragsförteckningen).
- c) Stödåtgärder som före anslutningsdagen bedömts av den nya medlemsstatens statsstödsövervakningsmyndighet och som därvid befunnits vara förenliga med EG:s regelverk och då kommissionen inte invänt mot detta med hänvisning till allvarliga tvivel om huruvida åtgärden är förenlig med den gemensamma marknaden (det s.k. interimsförfarandet).

552. Alla åtgärder som utgör statligt stöd och som inte uppfyller ovannämnda villkor skall vid anslutningen betraktas som nya stöd och omfattas av artikel 88.3 i EG-fördraget.

553. Ovanstående bestämmelser är inte tillämpliga på stöd till transportsektorn och inte heller på verksamheter i samband med tillverkning, bearbetning eller saluföring av produkter som förtecknas i bilaga I till EG-fördraget med undantag för fiskeprodukter och produkter som är framställda av dessa. Ovannämnda bestämmelser skall heller inte påverka övergångsåtgärderna i fråga om den konkurrenspolitik som införs i utkastet till anslutningsfördrag.

554. Fördragsförteckningen utarbetades under 2002 på basis av åtgärder som lämnats in av kandidatländerna. I slutet av oktober 2002 hade kandidatländerna meddelat 322 statliga stödåtgärder (57 % gäller enskilda stödfall och 43 % avser stödordningar). Kommissionen bedömde dessa åtgärder på basis av information som lämnats av kandidatländerna och drog slutsatsen att 69 % av dessa åtgärder var förenliga med EG:s regelverk. Dessa åtgärder föreslogs därför tas med i fördragsförteckningen.

2. Stöd som omfattas av undantag

555. Undantagsförordningarna har antagits för att underlätta för medlemsstaterna att bevilja stöd till vissa sektorer. Den praktiska konsekvensen är att medlemsstaterna till kommissionen inte officiellt behöver anmäla sina planer innan stödet beviljas.

556. För att göra det möjligt för kommissionen att utöva sina kontrolluppgifter också i dessa sektorer måste medlemsstater dock lämna rapport en gång om året till kommissionen om vilket stöd som utbetalats enligt undantagsförordningarna.

557. Medlemsstaternas rapportering måste förbättras. Kommissionen har satt i gång ett utbildningsinitiativ för medlemsstaterna dels för att visa dem hur god rapportering ökar insynen på statsstödsområdet och dels för att upplysa dem om minimikraven för fullvärdig rapportering, vilket gör det möjligt för kommissionen att uppfylla sina övervakningsskyldigheter.

3. Återkrav av stöd

558. Den 12 mars beslöt kommissionen om återkrav av stöd på 7,83 miljoner euro från Neue Erba Lautex GmbH (NEL), Tyskland och dess moderföretag, det konkursdrabbade företaget Erba Lautex GmbH. De två företagen, som utgör skilda rättssubjekt, bildar tillsammans en grupp som på konstgjord väg hålls vid liv genom detta nya stöd och genom icke-återkrävda stöd på 61,36 miljoner euro, som förklarades fördragsoförenligt redan i juli 1999. Kommissionen kunde inte tillåta ett företag, som inte återbetalat stöd som förklarats fördragsoförenligt för två och ett halvt år sedan, att grunda ett dotterbolag uteslutande som ett sätt att få mer statligt stöd och ytterligare snedvridda konkurrensen. I sitt beslut fastställde kommissionen först att NEL inte var ett oberoende nytt företag utan bildade en grupp tillsammans med sitt moderföretag, det konkursförsatta företaget Erba Lautex GmbH. För det andra fann kommissionen att stödet inte var förenligt med den gemensamma marknaden eftersom det helt klart inte uppfyller villkoren i riktlinjerna för undsättnings- och omstruktureringsstöd. Slutligen konstaterade kommissionen att det nya stödet tillsammans med det icke-återkrävda stöd som förklarades vara oförenligt i juli 1999 hade en kumulativ negativ effekt på konkurrensen, eftersom snedvridningen av konkurrens bara blivit än värre.

559. Den 30 oktober avslutade kommissionen en undersökning efter tre år och beslutade om återkrav av oförenligt stöd på 15,7 miljoner euro från den östtyska porslinstillverkaren Kahla (*Thüringen*) ⁽¹⁾. Beslutet avser två olika rättssub-

⁽¹⁾ C 62/2000.

jekt: Kahla Porzellan GmbH (Kahla I) – en porslinsfabrik som privatiserades 1991 och som förklarades i konkurs 1993 efter svåra förluster – samt dess efterföljare Kahla/Thüringen Porzellan GmbH (Kahla II) – som bildades 1993 i syfte att överta tillgångarna från det konkursförsatta Kahla I och fortsätta tillverkningen av porslinsfat och hushållsporslin. Ett formellt granskningsförfarande inleddes i november 2000 och förlängdes i november 2001. Undersökningen omfattade totalt 33 åtgärder till förmån för både Kahla I och II för sammanlagt ca 79 miljoner euro. Av de tio åtgärderna till förmån för Kahla I fann kommissionen att ca 37 miljoner euro inte var statligt stöd och att ytterligare 19 miljoner euro täcktes av godkända stödordningar. Återstående 3 miljoner euro bedömdes mot bakgrund av riktlinjerna för undsättnings- och omstrukturingsstöd men eftersom medlen inte uppfyllde kriterierna i dessa riktlinjer förklarades de vara oförenliga. De 23 åtgärderna till förmån för Kahla II befanns utgöra stöd. Av det totala beloppet, omfattades ca 7,3 miljoner euro av godkända stödordningar och de återstående 12,7 miljoner euro bedömdes vara ad hoc-stöd. De rapporter som utarbetades när företaget bildats visade tydligt att Kahla II hade befunnit sig i svårigheter sedan sin tillblivelse och fram till 1996. Sålunda bedömdes det stöd som beviljades under denna period på basis av riktlinjerna för undsättnings- och omstrukturingsstöd. I avsaknad av en sund omstrukturingsplan och ett betydande bidrag till omstruktureringen förklarades detta stöd vara oförenligt. De stöd som beviljades från 1996 bedömdes vara regionalt investeringsstöd. Eftersom det dock helt klart var ett driftsstöd utan koppling till någon initial investering förklarades också detta stöd vara oförenligt. Det stöd på 15,7 miljoner euro som är oförenligt skall återkrävas från Kahla I och II.

Återkrav av stöd och rådets tillämpning av artikel 88.2 i EG-fördraget

560. Den 27 februari 2002 beslöt kommissionen att väcka talan om ogiltigförklaring hos EG-domstolen mot ett beslut av rådet ⁽¹⁾ den 21 januari 2002 som gav tillstånd till *Portugal* att bevilja ett statligt stöd på högst 16,3 miljoner euro till grisuppfödare. Stödbeloppet motsvarar det belopp som 2 116 uppfödare var tvungna att återbetala i

kraft av två negativa slutgiltiga beslut som fattades av kommissionen den 25 november 1999 ⁽²⁾ och den 4 oktober 2000 ⁽³⁾.

561. Kommissionen ansåg att dessa åtgärder måste betraktas som stöd oförenliga med artiklarna i fördraget om statligt stöd (artiklarna 87 och 88) och hade sålunda krävt att Portugal skulle vidta åtgärder för att återkräva olagligt utbetalade stöd. Dessa beslut har inte bestridits eftersom Portugal inte väckt talan vid EG-domstolen.

562. De portugisiska myndigheterna har igångsatt ett förfarande för att återkräva de oförenliga stöden, men ändrat åsikt och i en skrivelse av den 23 november 2001 formellt begärt rådets tillstånd, enligt det förfarande som anges i artikel 88 i fördraget, att bevilja ett stöd på totalt 16,3 miljoner euro till de 2 116 uppfödarna som var föremål för kommissionens två negativa beslut.

563. Rådet fattade den 21 januari 2002 ett positivt beslut gällande stödet i fråga. Detta beslut som formellt byggde på artikel 88.2 i fördraget anses av kommissionen i föreliggande fall vara ett missbruk av denna bestämmelse. Rådet fattade detta beslut mer än 15 månader efter det att kommissionen fattat sina beslut. Rådet har för första gången använt detta exceptionella förfarande för att godkänna ett stöd som endast avser att annullera de ekonomiska effekterna av två slutgiltiga beslut fattade av kommissionen. Kommissionen anser att rättssäkerheten för Europeiska unionens beslut allvarligt hotas av detta rådsbeslut.

564. Att rådet använder sig av förfarandet i artikel 88 i fördraget för att utan begränsningar i tid och *de facto* ogiltigförklara de ekonomiska effekterna av de två ovannämnda besluten medför enligt kommissionen

- en oacceptabel snedvridning av rättssäkerheten för alla berörda parter,
- att rådet agerar som andra instans och kränker därmed både kommissionens beslutsbefogenheter och EG-domstolens domsmakt,
- att en principfråga väcks om kommissionens verkliga befogenheter att besluta om statsstödspolitiken och om fördelningen av befogenheterna mellan institutionerna enligt fördraget.

⁽¹⁾ Beslut 2002/114/EG av den 21 januari 2002, EGT L 43, 14.2.2002, s. 18.

⁽²⁾ EGT L 66, 14.3.2000, s. 20.

⁽³⁾ EGT L 29, 31.1.2001, s. 49.

Kommissionen har sålunda anhängiggjort detta ärende i EG-domstolen ⁽¹⁾.

4. Underlåtenhet att verkställa beslut

565. I sitt beslut av den 3 juli 2001 konstaterade domstolen att kommissionens beslut av den 4 december 1996 inte verkstälts. Beslutet gällde återkrav av stöd som olagligen beviljats inom ramen för den *belgiska* ordningen MARIBELbis/ter och som bygger på nedsättningar av sociala avgifter för de sektorer som är mest utsatta för internationell konkurrens.

566. Belgien antog förvisso den 24 december 1999 en lag om återkrav ("Maribel quarter"). Kommissionen anser ändå att denna lag inte möjliggör ett fullständigt återkrav av de aktuella stöden. Denna lag gör det dock möjligt för de företag som återbetalt stöden att från sitt skatteunderlag dra av den summa som återbetalts, vilket är det samma som att bevilja dem ett nytt otillbörligt stöd. Dessutom anser kommissionen att de belgiska myndigheternas tillämpning av regeln om stöd av mindre betydelse utgör ett missbruk, bl.a. eftersom de tillåter företag i sektorer som inte omfattas av regeln (transport, jordbruk, kol och stål) att komma i fråga.

567. Eftersom domstolens beslut inte har verkställts på ett korrekt sätt sände kommissionen den 20 mars 2002 en formell underrättelse till de belgiska myndigheterna på grundval av artikel 228 i fördraget. Den följdes av ett upphävande av det dubbla skatteavdraget. Det problem som uppstår genom regeln om stöd av mindre betydelse har däremot inte kunnat lösas i detta skede av förfarandet.

568. Kommissionen beslutade följaktligen den 17 juli 2002 att till de belgiska myndigheterna sända ett motiverat yttrande till följd av att de inte verkställt beslutet. Om dessa krav inte uppfylls skulle kommissionen kunna väcka talan vid domstolen i syfte att Belgien skall föreläggas vite. En sådan talan skulle vara det första fallet av denna typ som väcks på området statligt stöd.

5. EG-domstolens domar

569. Den 17 oktober ogiltigförklarade förstainstansrätten kommissionens beslut av den 18 januari 2000 ⁽²⁾ om oförenligt stöd till Linde AG, med

motiveringen att de omtvistade åtgärderna inte utgjorde statligt stöd. År 1996/97 drabbades det *tyska statsägda* privatiseringsorganet Treuhandanstalt (THA/BvS), som ägde en kolmonoxidproduktionsanläggning inom Leunas kemikaliekomplex, av stora förluster på grund av att det hade godtagit en ekonomiskt ogynnsam långfristig leveransskyldighet till Union Chimique Belge (UCB). Priset för kolmonoxiden täckte inte ens tillverkningskostnaderna. För att skära ned på förlusterna bidrog THA/BvS med 9 miljoner tyska mark till Lindes bygge av en ny kolmonoxidanläggning. Som motprestation för bidraget övertog Linde THA/BvS leveransskyldighet till UCB.

570. Kommissionen ansåg att trots att subventionerna till Linde innebar en ekonomisk fördel för den tyska staten utgjorde bidraget ett stöd, eftersom det gjorde det möjligt för Linde att få en ny tillverkningsanläggning utan att behöva bära hela kostnaden. Domstolen förnekade att stöd förelåg på grund av de specifika marknadsförhållandena för produkten i fråga och i synnerhet det faktum att den måste tillverkas på konsumtionsorten. I domstolens juridiska resonemang är bekräftelsen av den marknadsekonomiska investeringsprincipen, dock utan att benämna den så, mycket viktig.

571. Även om domstolen i stora drag bedömer THA/BvS ekonomiskt rationella agerande vad gäller åtgärden att spara in pengar för staten tillämpar den slutligen den marknadsekonomiska investeringsprincipen som avgörande bedömningsgrund på det sätt kommissionen tolkar den. Domstolen menar att endast den (hypotetiska) del av bidraget som eventuellt var högre än marknadspriset (som är likvärdigt) för överföringen av kolmonoxidleveransskyldigheten skulle kunna utgöra statligt stöd. Därför borde kommissionen ha undersökt huruvida bidragsbeloppet återspeglade det (marknads-) pris som skulle blivit resultatet mellan ekonomiska aktörer i samma situation.

572. Detta medförde att kommissionen måste bestämma ett marknadspris för övertagandet av leveransskyldigheten och att jämföra detta med de 9 miljoner mark som den tyska staten betalade. Det bidrag som gavs av den tyska staten skulle inte utgöra stöd ifall en privata marknadsinvestor hade betalat samma belopp, dvs. om Tyskland agerat som en "homo oeconomicus". Om en del av bidraget följaktligen var högre än marknadspriset skulle denna del utgöra statligt stöd. Kommissionen har återupptagit undersökningen.

⁽¹⁾ Mål C-110/02, Kommissionen mot rådet.

⁽²⁾ Ärende COMP C 18/99, 2000/524/EG, EGT L 211, 22.8.2000, s. 7.

573. Den 11 juli uttalade sig förstainstansrätten angående en ogiltighetstalan mot kommissionens beslut 1999/484/EG av den 3 februari 1999 ⁽¹⁾, i vilket de statliga stöd som den spanska regeringen beviljat företaget Hijos de Andrés Molina SA (HAMSA) beslutats vara olagliga och oförenliga med den gemensamma marknaden.

574. Det stödmottagande företaget (HAMSA) har sedan 1993 mottagit ett flertal ekonomiska stöd, t.ex. lån och garantier från det offentliga organet IFA, kapitalisering av en del av skulderna till IFA och nedskrivning av skulderna från ett flertal myndigheters sida. Bland de åtta grunder som åberopades av sökanden, med stöd av den spanska staten, mot kommissionens beslut, avsåg den enda av dem som bifölls av rätten den grupp av stöd som beviljades i form av skuldnedskrivningar från de statliga organens sida.

575. I sitt beslut medgav förstainstansrätten att kommissionen utvärderat ”de offentliga fordringsägarnas *totala* situation jämfört med de privata fordringsägarnas och dragit avgörande slutsatser efter att endast ha jämfört de offentliga fordringarnas totala belopp med de privata fordringarnas och de offentliga fordringsägarnas genomsnittliga procentuella nedskrivningar med de privata fordringsägarnas samt efter att ha konstaterat att de offentliga fordringsägarna till skillnad från de flesta av de privata fordringsägarna hade förmånsrätt, eller till och med hypotek”. Rätten anser att det ankommer ”på kommissionen att med beaktande av bl.a. nämnda *faktorer för vart och ett* av de offentliga organen i fråga avgöra om de skuldnedskrivningar som dessa hade beviljat var uppenbart större än de som skulle ha beviljats av en hypotetisk privat fordringsägare som befann sig i samma situation i förhållande till sökanden som det offentliga organet i fråga och som försökte få tillbaka de belopp som sökanden var skyldig den”. Det är alltså kommissionens ”föga nyanserade” övergripande inställning som föranlett ogiltigförklaringen av denna del av beslutet.

576. Däremot avvisade rätten alla övriga klagomål, i synnerhet det som gällde underlåtenheten att tillämpa principen om regional disciplin på ett sektoriellt ad hoc-stöd och det som gällde påverkan av handeln på grundval av övergripande fakta utan att styrka detta konkret i en analys.

577. Vid EG-domstolen har talan om ogiltighetsförklaring väckts mot kommissionens beslut

2000/237/EG ⁽²⁾ och 2000/240/EG ⁽³⁾ av den 22 december 1999 som olagligförklarade två stödordningar som införts av Spanien 1) avseende trädgårdsproduktion för industriell förädling samt 2) avseende finansiering av rörelsekapital. I de två fallen bekräftade domstolen att det på förhand inte kan uteslutas att handeln mellan medlemsstaterna kan påverkas, även om stödet är relativt obetydligt eller mottagarföretaget är relativt litet, och fastställde att jordbruksstöd inte omfattas av regeln om stöd av mindre betydelse.

578. När det gäller bristen på motivering avseende påverkan på handeln bekräftade rätten att kommissionen inte måste påvisa konsekvenserna av stöden. Samtidigt konstaterades att de omstridda besluten innehöll siffror om handeln mellan övriga medlemsstater och Spanien som visade det övergripande sammanhang där stöden ingick och angav stödets allmänna effekter på tillverkningskostnaderna och förekomsten av en gemensam organisation av marknaderna.

579. I de två besluten bekräftade domstolen också följande:

- Användningen av termerna ”onormalt” och ”allvarligt” för undantagen i artikel 87.3 a visar att det endast avser regioner där den ekonomiska situationen är extremt dålig jämförd med gemenskapen som helhet, medan undantaget i punkt c i samma artikel har en större räckvidd eftersom den tillåter utveckling av sådana regioner i ett land som är missgynnade i förhållande till det nationella genomsnittet. Domstolen tillägger att i fråga om driftsstöd som inte införts som regionala investeringsstöd eller för att skapa sysselsättning och som inte omfattas av någon annan praxis, t.ex. vad gäller driftskrediter går analysen av de sektoriella effekterna före den av de regionala effekterna.
- De aktuella stöden innehåller ett finansiellt incitament att sälja och köpa råvaror från regionen och utgör därför en begränsning av varornas fria rörlighet. Konkret har åtgärden samma effekter som en kvantitativ begränsning vilket är förbjudet enligt fördraget. De kan därför inte anses vara förenliga med den gemensamma marknaden. Den gemensamma organisationen av den aktuella marknaden blir påverkade.

⁽¹⁾ EGT L 193, 26.7.1999, s. 1.

⁽²⁾ EGT L 75, 24.3.2000, s. 54.

⁽³⁾ EGT L 76, 25.3.2000, s. 16.

E — Statistik

Diagram 6

Antalet registrerade fall (i andra sektorer än jordbruk, fiske, transport och kolindustri) mellan 1997 och 2002

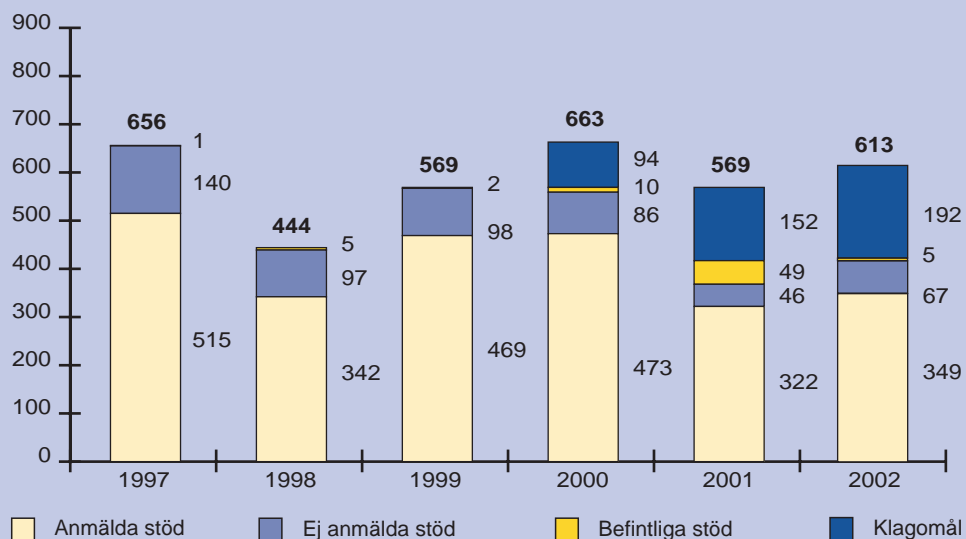

Diagram 7

Antalet beslut fattade av kommissionen (i andra sektorer än jordbruk, fiske, transport och kolindustri) mellan 1997 och 2002

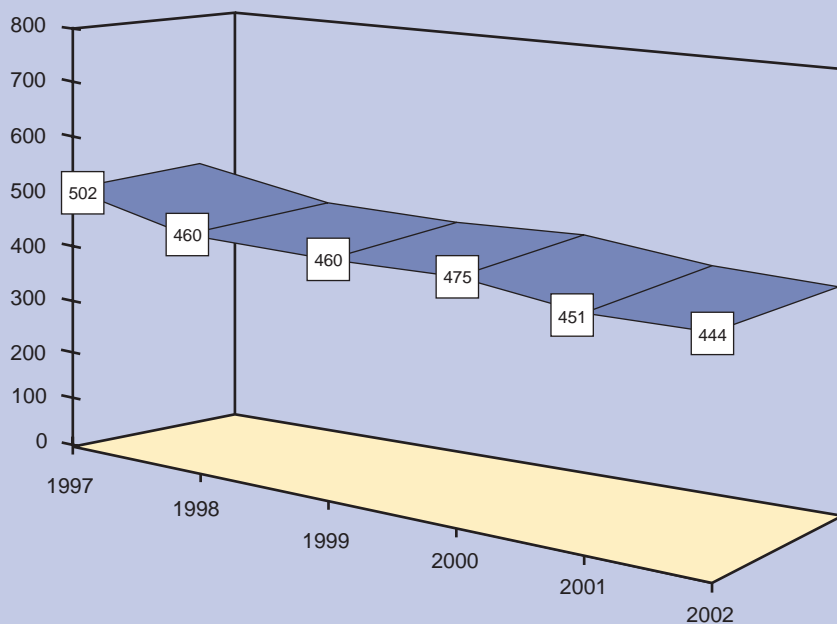
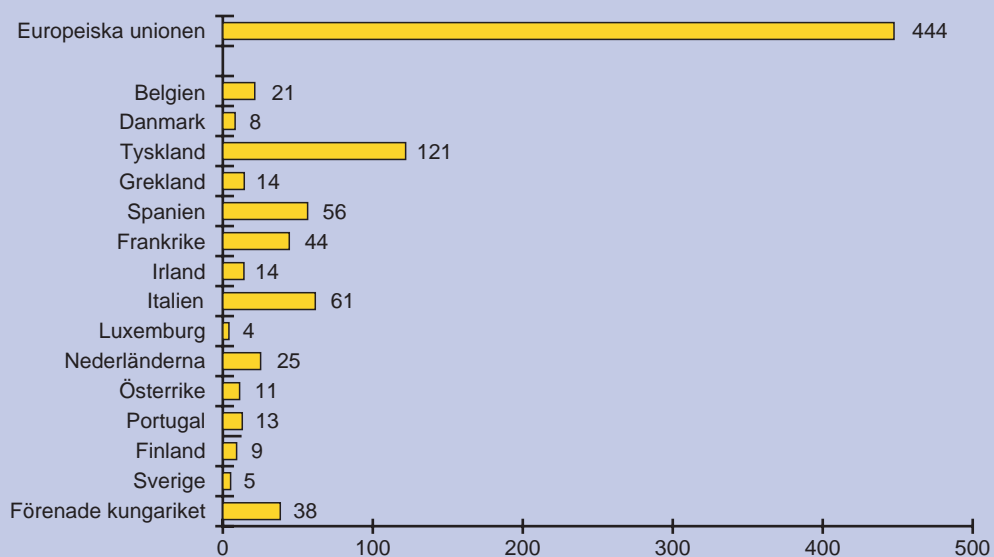

Diagram 8

Antalet beslut per medlemsstat under 2002 (i andra sektorer än jordbruk, fiske, transport och kolindustri)

IV — TJÄNSTER I ALLMÄNHETENS INTRESSE

1. Allmänna principer

580. Att det är viktigt att på europeisk nivå bevara och utveckla högkvalitativa tjänster i allmänhetens intresse har Europeiska unionen på senare år upprepat på olika sätt. Så har särskilt skett på en rad möten med Europeiska rådet och yttrar sig också i att Europaparlamentet noga uppmärksammar saken. I detta särskilda kapitel beskrivs främst hur tjänster av allmänt ekonomiskt intresse ⁽¹⁾ har utvecklats under 2002, som fortsättning på satsningen i förra årets årliga rapport för att ge den bredare allmänheten relevanta uppgifter om dessa ⁽²⁾.

581. I sin rapport till Europeiska rådets möte i Laeken betonade kommissionen följande: ”Som ett första steg avser kommissionen att i nära samarbete med medlemsstaterna under 2002 inrätta en gemenskapsram för statligt stöd som beviljas företag som har fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. En sådan ram kommer att ge medlemsstaterna och företagen information om de villkor under vilka kommissionen kan godkänna statligt stöd som kompensation för skyldighet att tillhandahålla offentliga tjänster. Framför allt skulle man kunna fastställa på vilka villkor kommissionen kan godkänna ordningar för statligt stöd, för att på så vis minska anmälningsplikten för enskilt stöd. Som ett andra steg kommer kommissionen att utvärdera erfarenheten från tillämpningen av denna ram och i den mån det är befogat anta en förordning om undantag från anmälningskyldigheten för visst stöd när det gäller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.”

582. När kommissionen tog fram denna rapport utgick den från förstainstansrättens rättspraxis ⁽³⁾, enligt vilken kompensationer för offentliga tjänster utgör statligt stöd enligt artikel 87.1 i fördraget. Samtidigt har dock EG-domstolen meddelat dom i målet Ferring ⁽⁴⁾, där den förefaller anse att kompensationer som inte överstiger kostnaderna för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse inte ger de mottagande företagen några förmåner, och alltså inte utgör statligt stöd enligt artikel 87 i

EG-fördraget. Däremot kan eventuell överkompensation utgöra statligt stöd.

583. Till följd av beslutet i Ferring-målet föreslår generaladvokat Léger i sitt förslag till avgörande i målet Altmark Trans ⁽⁵⁾ att domstolen skall ändra sitt beslut i Ferring-målet och återgå till förstainstansrättens rättspraxis i målen FFSA och SIC. Den 30 april 2002 föreslog generaladvokat Jacobs i sitt förslag till avgörande i målet GEMO SA ⁽⁶⁾ att det skulle göras en distinktion mellan två kategorier av situationer. Distinktionen avser karaktären hos kopplingen mellan den finansiering som beviljas och de skyldigheter i allmänhetens intresse som åläggs och i hur tydligt dessa skyldigheter definieras. De situationer där det finns en klar och tydlig koppling mellan den beviljade statliga finansieringen å ena sidan och allmänintressets klart definierade skyldigheter å den andra, skulle avse kompensationsmetoden enligt beslutet i Ferring-målet. Statsstödsmetoden skulle däremot avse de situationer där den statliga finansieringen är avsedd som vederlag för tydligt definierade skyldigheter i allmänhetens intresse. Det av generaladvokat Jacobs föreslagna synsättet förefaller följas av generaladvokat Stix-Hackl i hennes förslag till avgörande av den 7 november 2002 i målet Enirisorse SpA ⁽⁷⁾.

584. I sin rapport till Europeiska rådets möte i Sevilla ⁽⁸⁾ påminde kommissionen om att rättspraxisen utvecklats. Den betonade också att osäkerheten om hur man juridiskt skall definiera kompensationen för tillhandahållandet av offentliga tjänster gör det omöjligt att här lägga fram en slutlig text, som förutsågs i rapporten till Europeiska rådets möte i Laeken. En text som utgår från aktuell rättspraxis erbjuder inte den rättssäkerhet som medlemsstaterna och företagen för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse önskar.

585. Om EG-domstolen i sina kommande beslut anser att kompensation för offentliga tjänster utgör statligt stöd, kan kommissionens synsätt i rapporten till Europeiska rådets möte i Laeken följas. Om däremot domstolen bekräftar sin rättspraxis i Ferring-målet, utgör kompensation inte statligt stöd om den inte överstiger kostnaderna för att tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

⁽¹⁾ I åtskilliga meddelanden från kommissionen definieras tjänster i allmänhetens intresse som både icke-ekonomiska och ekonomiska tjänster, medan tjänster av allmänt ekonomiskt intresse begränsar sig till ekonomiska tjänster i allmänhetens intresse.

⁽²⁾ För en kort sammanfattning av de allmänna principerna på området hänvisas till Avsnitt IV.1, punkterna 487–489 i konkurrensrapporten för 2001.

⁽³⁾ Se här dom av den 27 februari 1997, FFSA, mål T-106/95, och dom av den 10 maj 2000, SIC, mål T-46/97.

⁽⁴⁾ Dom av den 22 november 2001, mål C-53/2000.

⁽⁵⁾ Slutsatser av den 19 mars 2002, mål C-280/2000.

⁽⁶⁾ Mål C-126/01.

⁽⁷⁾ Förenade målen C-34/01–C-38/01.

⁽⁸⁾ Rapport från kommissionen om läget när det gäller arbetet med riktlinjerna för statligt stöd till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, KOM(2002) 280 slutlig.

skall fungera. Då föreligger det heller ingen skyldighet till förhandsanmälan enligt artikel 88.3 i fördraget.

586. I sak bör det framhållas att den juridiska diskussionen om hur kompensationen för offentliga tjänster skall definieras i alla händelser inte utgör något hinder mot väl fungerande tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. I det fall rättspraxis i Ferring-målet bekräftas, kan medlemsstaterna ge kompensation som inte utgör något stöd, om den är beräknad på rätt sätt. Om rättspraxis i Ferring-målet inte bekräftas, utgör sådan kompensation ett statligt stöd. Fast om den inte innebär överkompensation, är den förenlig med fördraget enligt artikel 86.2. Vad som än blir fallet garanteras företagen för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse nödvändiga medel för sin drift.

587. I sin rapport till Europeiska rådets möte i Köpenhamn⁽¹⁾ påminde kommissionen om dessa principer och förutskickade ett dokument om framför allt följande frågor:

- Begreppet tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och medlemsstaternas frihet att närmare definiera detta.
- Tillämpningsområdet för bestämmelserna om statligt stöd, särskilt beträffande begreppen ekonomisk verksamhet och påverkan på handeln.
- Kopplingarna mellan stat och företag för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, särskilt behovet av en exakt definition på företagens skyldigheter och eventuell av staten beviljad kompensation.
- Villkoren för val av företag för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.
- Finansieringen av offentliga tjänster. Oberoende av hur kompensation definieras bör det beräknas på rätt sätt, så att överkompensation som innebär statligt stöd undviks.

588. Efter en första diskussion med medlemsstaternas experter i december 2002, som utgick från ett icke-officiellt diskussionsunderlag (*non paper*) från kommissionen, avser denna att fortsätta sitt arbete under 2003 och förbereda ett dokument som utgår från domstolens rättspraxis.

2. Den senaste utvecklingen

2.1 Planerad grönbok om ramdirektiv för tjänster i allmänhetens intresse

589. I sin rapport till Europeiska rådets möte i Laeken (2001) åtog sig kommissionen att utreda förslaget om att i ett ramdirektiv konsolidera och precisera de principer för tjänster i allmänhetens intresse som ligger till grund för artikel 16 i EG-fördraget. På begäran av Europeiska rådets möte i Barcelona 2002 rapporterade kommissionen i slutet av 2002 om sitt arbete. Kommissionen förklarade att den för det första avsåg att ta fram ett diskussionsunderlag i form av en grönbok om ett eventuellt ramdirektiv, där den skulle börja inventera EU:s hela politik på området tjänster i allmänhetens intresse och granska den vad gäller sammanhang och konsekvens. Grönboken, som planeras bli antagen under första kvartalet 2003, skall göra det möjligt för kommissionen att inleda en diskussion inom EU om en rad frågor om tjänster i allmänhetens intresse. Den skall även möjliggöra praktiska slutsatser av både diskussionsresultaten och dess egen analys.

2.2 Statsstödsärenden som kommissionen behandlat

Crédit Mutuel

590. Den 15 januari 2002 beslöt kommissionen att den franska staten hade överkompenserat Crédit Mutuel för dess hantering av Livret Bleu-systemet⁽²⁾. Kommissionen varken kritiserade eller äventyrade Livret Bleu-sparkontona, en finansiell produkt som den franska staten tagit fram. Kommissionen konstaterade i sitt beslut att staten gav konsumenterna fördelar genom att erbjuda en skattefri sparform för en mycket bred allmänhet.

591. Ett offentligt tjänsteuppdrag innebär både skyldigheter och kompensation, som kan översättas till kostnader och intäkter. Även om ett offentligt tjänsteuppdrag i sig kan innebära fördelar för ett företag, anses detta inte bryta mot reglerna om statligt stöd om kompensationen exakt motsvarar uppdragets merkostnader.

592. På kostnadssidan tog kommissionen hänsyn till rörelsekostnaderna för att distribuera Livret Bleu, utbetalningen av skattefri ränta till kon-

⁽¹⁾ KOM(2002) 636/3.

⁽²⁾ C 88/97.

toinnehavarna av Livret Bleu samt systemets allmänna förvaltningskostnader. Det senare avsåg överföringen av medel till CDC (Caisse des dépôts et consignations) eller till specifika investeringsprojekt. På intäktssidan tog kommissionen hänsyn till, och betraktade som statsmedel, den provision på 1,3 % som det statsägda CDC enligt statliga anvisningar betalade på de hos CDC fonderade medlen samt betalningen av skatterabatten. Eftersom Crédit Mutuel också förvaltade en del av Livret Bleu-medlen, som banken investerade i av staten anvisade projekt eller enligt egna investeringsbeslut, ingick dess nettointäkter från denna verksamhet också i Livret Bleu-systemet. Då för Crédit Mutuel intäkterna under en lång period översteg kostnaderna, drog kommissionen slutsatsen att banken hade överkompenserats för sina tjänster. Crédit Mutuel ålades att återbetala dessa extraintäkter och de franska myndigheterna skall ändra och övervaka kompensationssystemet i enlighet med fördraget.

593. Med kommissionens beslut avslutades ett långt och komplicerat förfarande. Den bekräftade här både sitt stöd åt att medlemsstater erbjuder tjänster som de anser vara av allmänt intresse och sin roll att tillse att mellanhänderna inte ges finansiella eller kommersiella fördelar, till förfång för skattebetalare och andra konkurrenter på marknaden.

Ente Poste Italiane

594. Kommissionen mottog 1997 ett klagomål där det påstods att Italien vid omvandlingen av *Amministrazione Poste e Telegrafi* till *Ente Poste Italiane* (EPI) ⁽¹⁾ hade beviljat en rad statliga stöd, utan att anmäla detta till kommissionen. I juli 1998 inledde kommissionen ett formellt granskningsförfarande, där den också redovisade flera andra åtgärder som möjligt statligt stöd, som inte nämnts i anmälan. Under 1998 utvidgade den också förfarandet. EPI omvandlades senare till *Poste Italiane Spa*.

595. Det första steget i kommissionens granskning har varit att beräkna det ekonomiska stöd som beviljades mellan 1994 och 1999 genom dessa åtgärder för EPI. Under perioden i fråga uppgick statens ekonomiska stöd till *Poste Italiane* till 17 960 miljarder lire (nästan 9 miljarder euro). Nästa steg har varit att jämföra stödbeloppet med EPI:s merkostnader för att utföra det av

staten ålagda offentliga tjänsteuppdraget. Vid bedömningen av om ekonomiska åtgärder som gynnar ett företag med funktioner av allmänt intresse strider mot fördraget, är det viktigt att undersöka om dessa ekonomiska åtgärder resulterar i ett stöd som överstiger företagets merkostnader för att utföra uppdraget i fråga. Som EG-domstolen i flera domar har fastslagit, har medlemsstaterna rätt att säkerställa att företag med funktioner av allmänt intresse upprätthåller dessa under omständigheter som kännetecknas av ekonomisk jämvikt. Om stödet inte överstiger merkostnaderna, föranleder detta därför ingen åtgärd enligt reglerna om statligt stöd.

596. För beräkningen av merkostnaden har kommissionen tagit del av EPI:s skilda reviderade konton. För redan innan postdirektivet trädde i kraft hade EPI faktiskt infört ett system med skilda konton som i både ord och mening motsvarade direktivet och möjliggör en beräkning av merkostnaderna för varje tjänst EPI skall erbjuda enligt sitt uppdrag.

597. Kommissionen har dragit slutsatsen att merkostnaderna för EPI:s allmänna tjänsteuppdrag under perioden 1994–1999 uppgick till omkring 3 000 miljarder lire (1,5 miljarder euro) per år. Denna mycket höga kostnad kan förklaras med flera faktorer, särskilt den mycket stora belastningen genom förmånspartona för press och ideella publikationer. Poste Italianes netto-merkostnader för att utföra sina olika allmänna tjänsteuppdrag uppgick till mer än 18 000 miljarder lire.

598. Jämför man merkostnaderna för det allmänna tjänsteuppdraget och det stöd som beviljats EPI, visar det sig att EPI inte har överkompenserats för detta uppdrag. Det ekonomiska stöd som beviljades EPI fram till 1999 genom de i kommissionens undersökning beaktade åtgärderna är inte högre än nettomerkostnaderna för företagets allmänna tjänsteuppdrag. Kommissionen har därför beslutat avsluta sin undersökning om statligt stöd med ett positivt beslut.

599. Utifrån liknande jämförelser mellan merkostnaderna för att erbjuda tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och de till dessa relaterade statliga utgifterna, har kommissionen beslutat att inte göra invändningar mot fyra anmälningar rörande posttjänster från myndigheterna i Förenade kungariket, Irland och Sverige. I respektive fall kräver regeringen att postnätet förblir ekonomiskt överdimensionerat för att säkra rikstäck-

⁽¹⁾ C 47/98.

ande tillgång till statliga tjänster och betalningsförmedling via postkontor.

600. I Sverige ersätter regeringen postkontornätets nettokostnad för att erbjuda grundläggande betalningsförmedling samt postgirotjänster. Detta erbjuds både via olönsamma kontor som upprätthålls på platser utan bank och genom lantbrevbärare som betjänar 700 000 individer och 5 000 företag i glesbygd. Irlands kapitaltillskott på 12,7 miljoner euro för nätets bärkraft är klart lägre än nettomerkostnaderna för att erbjuda offentlig service via de olönsamma delar av nätet som regeringen har åtagit sig att bevara. På samma sätt syftar den brittiska regeringens kompensationsbetalningar i samband med det föreslagna ”nygamla postkontornätet i tätorter” till att säkra fortsatt offentlig service. Slutligen syftar förslaget om ”brittisk bankservice till alla” till att sociala bidrag fortsättningsvis obligatoriskt sker i form av automatiska överföringar till bankkonton och till att erbjuda privatkonton till dem utan bank. Regeringen betalar kompensationer till postkontornätet för att det erbjuder en postbanks kundtjänster och back office-tjänster, något som inte överskrider nettokostnaderna för ifrågavarande offentliga service.

601. Bestämmelserna syftar till att undvika överkompensation samt till återbetalning inom rimlig tid om sådan förekommit, varför kommissionen har beslutat att inte göra invändningar mot någon av anmälningarna ovan.

Allmännyttiga företag i Italien

602. I fallet med allmännyttiga företag i Italien ⁽¹⁾ tvingades kommissionen bedöma vissa förmåner som beviljats företag grundade enligt italiensk rätt som tillåter aktiebolag med offentligt majoritets- eller t.o.m. minoritetsägande. Sådana företag kan ta över service som avser transporter, vatten, gas, elektricitet, avfall och läkemedel, traditionellt en kommunal angelägenhet. Reformen möjliggjorde en större andel privat kapital inom den allmännyttiga sektorn och att sådan verksamhet drevs enligt mer företagsmässiga principer.

603. Företagen åtnjöt en treårig befrielse från inkomstskatt och avgift på överföringar samt möjligheten att ta lån från det italienska organet ”Cassa Depositi e Prestiti”. Kommissionen ansåg

att lånemöjligheten och befrielsen från inkomstskatt utgjorde statligt stöd, som gav företagen i fråga en förmånlig tillgång till privat kapital och lån.

604. Kommissionen godtog inte argumentet att dessa förmåner skall betraktas som kompensation för offentliga tjänster som tillhandahålls av italienska myndigheter. Oberoende av om EG-domstolen kommer att fastställa CFI-domen i Ferring-målet, har principerna om neutralitet, tillhandahållande, definition och proportionalitet tillämpats vid bedömningen av detta fall. Kommissionen konstaterade att ingen av principerna hade följts i fallet i fråga: stödet var inte kopplat till att företagen anförtrots ett offentligt serviceuppdrag, inga förpliktelser om offentlig service angavs i den italienska lagstiftning som gav kommunerna rätt att bilda dessa företag. Lagen definierade inte det offentliga serviceuppdraget entydigt, inte heller anförtroddes den nya företagskategorin entydigt sådana uppgifter. Därigenom kunde inte heller förmånernas proportionalitet bedömas eller ens de offentliga medel som beviljades företagen i fråga.

605. I meddelandet från Europeiska kommissionen från 2001 ⁽²⁾ har ifrågavarande förmåner betraktats som statligt stöd enligt artikel 86 i fördraget.

Radio- och TV-företag med public service-åtaganden

606. Efter anmälan från medlemsstaterna fattade kommissionen under 2002 två beslut om att godkänna statlig finansiering av offentliga programföretag.

607. Den 13 februari 2002 godkände kommissionen ekonomiskt stöd till lokala TV-stationer i den fransktalande språkgemenskapen i Belgien (N 548/01) ⁽³⁾. Det ekonomiska stödet skulle kompensera lokala TV-stationer för deras public service-åtaganden. Kommissionen drog slutsatsen att detta åtagande inte innebar några uppenbara felaktigheter och att det officiellt hade anförtrots stationerna. Beträffande proportionalitet konstaterade kommissionen att det fanns rättsliga bestämmelser för att säkerställa att det ekonomiska stödet användes korrekt, dvs. enbart för public service-åtagandena, och att befintliga

⁽¹⁾ C 27/99.

⁽²⁾ EGT C 17, 17.1.2001, s. 4.

⁽³⁾ EGT C 150, 22.6.2002, s. 7.

kontrollsystem skulle förhindra korssubventionering av verksamhet som inte avsåg public service. Kommissionen gjorde därför inga invändningar mot stödet.

608. Den 22 maj 2002 godkände kommissionen Förenade kungarikets statliga finansiering av BBC med licensmedel för att driva nio nya digitalkanaler (N 631/01). Kommissionen konstaterade att de nya digitalkanalerna ingår i BBC:s public service-åtagande, att det inte förelåg några uppenbara felaktigheter och att detta officiellt hade anförtrotts BBC. Dessutom fann kommissionen att den statliga kompensationen inte var oproportionerlig i förhållande till de nya kanalernas nettokostnader. Kommissionen drog därför slutsatsen att åtgärden inte utgjorde statligt stöd enligt artikel 87.1 i EG-fördraget.

Överenskommelse om särskilda kreditinstitut

609. Den 1 mars 2002 nådde kommissionsledamot Mario Monti och statssekreterare Caio Koch-Weser en överenskommelse om de tyska särskilda kreditinstituten, detta i samband med den övergripande granskningen av statliga garantier till tyska offentligägda banker. Dessa kan även fortsättningsvis erhålla statliga garantier, om de anlitas för säljfrämjande uppdrag som inte strider mot gemenskapens regler om statligt stöd. De säljfrämjande uppdragen skall följa gemenskapslagstiftningens förbud mot diskriminering. I framtiden kommer också en annan typ av offentliga uppdrag att tillåtas inom ramen för statliga garantier. Det handlar här om deltagandet i finansiering av projekt av gemenskapsintresse, medfinansierade av Europeiska investeringsbanken. Dessutom kan de särskilda kreditinstituten fort-

sätta med rent samhällelig verksamhet, nämligen att finansiera stat och kommuner samt finansiera export utanför EU, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och kandidatländerna, i överensstämmelse med WTO-reglerna och andra för gemenskapen bindande förpliktelser. Överenskommelsen påverkar inte granskningen av denna verksamhet i enlighet med gemenskapens regler om statligt stöd vad avser mottagarna av detta.

610. Enligt överenskommelsen av den 1 mars 2002 skall de tyska myndigheterna till slutet av mars 2004 klart definiera offentliga uppdrag i relevant lagstiftning. Vinstdrivande verksamhet skall upphöra, eller avgränsas från statliga garantier i form av juridiskt fristående företag utan statligt stöd. Detta skall ha genomförts till slutet av 2007.

611. Överenskommelsen avser det för statligt stöd intressanta förhållandet mellan bankers vinstdrivande verksamhet och verksamhet av offentligt intresse. Detta innebär ett helt nytt analysområde. Om ett företag både ägnar sig åt vinstdrivande verksamhet och verksamhet av offentligt intresse, är det viktigt att det stöd som beviljas den senare inte påverkar den vinstdrivande delen. Kommissionen tvangs granska detta särskilt i samband med Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW). Den drog slutsatsen att stödet sannolikt skulle ha en sådan effekt och att de två verksamhetsområdena effektivt måste hållas isär. Kommissionen drog slutsatsen att om KfW ville behålla det statliga garantistödet, måste det lägga över den vinstdrivande verksamheten på ett juridiskt fristående företag utan statligt stöd. En sådan lösning utgör riktmärket för kommissionens framtida granskning av stöd till vinstdrivande organisationer med ett offentligt uppdrag.

Faktaruta 4: Deutsche Post

Den 19 juni 2002 avslutade kommissionen sin formella granskning av olika former av statligt stöd till Deutsche Post. Den konstaterade att den tyska postoperatören utnyttjat 572 miljoner av statliga medel för finansiering av sitt offentliga uppdrag till att mellan 1994 och 1998 subventionera sina förlustpriser för konkurrerande pakettjänster från dörr till dörr. Enligt kommissionen får postoperatörer med statligt stöd för att utföra tjänster i allmänhetens intresse inte utnyttja detta till att subventionera förlustpriser i konkurrensutsatt verksamhet.

United Parcel Service (UPS) är en privat operatör som specialiserat sig på pakettjänster från dörr till dörr för företagskunder. Företaget inkom 1994 med en anmälan mot DPAG för att det förmedlade sina pakettjänster till förlustpris. Det tyska förbundet för privata paketföretag (BIEK) anslöt sig 1997 till klagomålet och hävdade att DPAG utan det statliga stödet inte hade kunnat överleva inom den kommersiella paketsektorn.

I motsats till brevmonopolet är pakettjänster konkurrensutsatta i Tyskland. Sedan sjuttioalet har privata företag etablerat sig på denna marknad och specialiserat sig på s.k. dörr-till-dörr-tjänster för företagskunder. Sedan dess har det uppstått ett antal privata paketoperatörer, som skapat nya arbetstillfällen och för första gången även gett företag och konsumenter en möjlighet att välja, vilket resulterat i bättre service och ökad priskonkurrens. Under nittioalet kom snabbare och säkrare pakettjänster på marknaden, t.ex. olika privata operatörers erbjudande om paketleverans inom 24 timmar från dörr till dörr. Utöver Deutsche Post och UPS finns många andra företag som erbjuder pakettjänster från dörr till dörr, t.ex. Deutscher Paket Dienst, German Parcel, Hermes Versand Service.

Denna nya konkurrenssituation ställde Deutsche Post inför nya utmaningar. Inledningsvis tvingades Deutsche Post att i Tyskland ha reglerade priser på pakettjänster, men fick 1994 frihet att erbjuda kundrabatter på paketservice från dörr till dörr.

Paketservice från dörr till dörr erbjuds företagskunder som skickar stora volymer och därför föredrar att DPAG hämtar paketen direkt på företaget, framför att själva transportera dessa volymer till lokalt postkontor för befordran. DPAG erbjuder bara specialpriser för kunder som inte går till postkontor. De som använder traditionella postkontorstjänster betalar den allmänna enhetliga taxan.

Mellan 1994 och 1998 inledde DPAG en aggressiv rabattpolitik för kommersiell paketservice från dörr till dörr. Under denna period betalade vissa företagskunder betydligt mindre än den enhetliga taxa som alla andra kunder ansågs kunna betala. För pakettjänstdelen resulterade detta 1994–1998 i totala förluster på 572 miljoner euro, vilket täcktes med statliga medel som DPAG erhöll för att utföra sitt offentliga uppdrag. Situationen rättades till 1999 när intäkterna täckte kostnaderna för pakettjänsterna från dörr till dörr.

Efter ett konkurrensfall enligt artikel 82 i EU-fördraget (missbruk av dominerande ställning), även det efter en anmälan av UPS, beslöt Deutsche Post förra året att bilda ett särskilt paketföretag för företagskunder. Syftet var att undvika ny korssubventionering.

Kommissionen noterade att Deutsche Posts agerande inte kan förklaras med regleringar eller allmännyttiga skyldigheter. Det offentliga uppdraget ålade inte DPAG att gynna vissa dörr-till-dörr-kunder med priser betydligt under den överkomliga och enhetliga taxan. Följaktligen finns det inget samband mellan rabattpolitikens förluster och DPAG:s offentliga uppdrag.

Trots att den saknade samband med det offentliga uppdraget bekostades förlusten på 572 miljoner euro lagstridigt med statliga medel. Detta innebar en snedvridning av konkurrenssituationen på pakettjänstmarknaden och missgynnade de privata operatörerna. För att undanröja snedvridningen skall de tyska myndigheterna driva in det statliga stöd som använts för att bjuda under paketkonkurrenterna.

3. Konkurrensbegränsande avtal och missbruk av dominerande ställning (inbegräp avreglering)

612. Under 2002 förtydligade några av domstolens domar omfattningen av de tjänster som inte omfattas av konkurrensreglerna och hur tjänster av allmänt ekonomiskt intresse kan erbjudas utan att strida mot reglerna i fråga.

613. Som icke-ekonomisk verksamhet har EG-domstolen tidigare klassificerat förvaltningen av obligatoriska (dvs. lagstadgade) socialförsäkringssystem, som är grundade på solidaritetsprincipen⁽¹⁾. Organisationer med uppdrag att förvalta sådana obligatoriska socialförsäkrings-

system är inte företag enligt EG:s konkurrenslagstiftning. Denna ståndpunkt bekräftades av domstolen genom domen i *INAIL*-målet⁽²⁾ där den slog fast, att ett organ som i lag ålagts att förvalta ett obligatoriskt försäkringssystem för olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar inte utövar ekonomisk verksamhet. EG-domstolen utgick därvid från två aspekter:

— Försäkringssystemet var grundat på solidaritetsprincipen, eftersom avgiftssatsen inte var systematiskt proportionell mot den risk som försäkringen avsåg, och förmånerna var inte nödvändigtvis proportionella mot den försäkrades inkomst. Avsaknaden av direkt samband mellan erlagda avgifter och utbe-

⁽¹⁾ De utbetalda förmånerna fyller en rent social funktion om de är reglerade i lag och inte proportionella till det obligatoriska bidraget.

⁽²⁾ Dom av den 22.1.2002, C-218/2000.

talda förmåner tyder sålunda på en solidaritet mellan de högst betalda arbetstagarna och dem som med hänsyn till sin låga inkomst inte skulle omfattas av något adekvat socialt skydd om ett sådant samband förelåg. EG-domstolen betonade också att den obligatoriska anslutning som karakteriserar ett sådant försäkringssystem är oundgängligt för systemets ekonomiska jämvikt samt för genomförandet av solidaritetsprincipen.

- Förmånernas och avgifternas storlek står under tillsyn av staten och fastställs i sista hand av denna.

614. I sin dom om *Aéroports de Paris (ADP)* ⁽¹⁾ fastställde EG-domstolen i alla stycken förstainstansrättens dom ⁽²⁾, som bekräftade kommissionens beslut enligt artikel 82 i EG-fördraget om *ADP:s* missbruk av sin dominerande ställning som förvaltare av Paris flygplatser. En huvudfråga i detta fall var om och i vilken utsträckning *ADP* skulle betraktas som ett företag enligt EG:s konkurrensregler. Här hävdade både förstainstansrätten och EG-domstolen den funktionella ståndpunkten, som fokuserar på den verksamhet som är relevant för frågans bedömning. Följaktligen klargjorde förstainstansrätten att ett organ kan ha en dubbel funktion. Å ena sidan kan det fungera som en offentlig myndighet, vilket är en icke-ekonomisk verksamhet, men det kan å andra sidan också utöva ekonomisk verksamhet. I det senare fallet skall det betraktas som ett företag, ifall denna ekonomiska verksamhet kan särskiljas från den verksamhet som organet utövar i sin egenskap av offentlig myndighet. I det aktuella fallet var *ADP* ett offentligt bolag, underställt den för civilflyget ansvarige ministern, och förvaltade offentligägda anläggningar vilket i sig inte räckte för att i detta fall inte betraktas som ett företag enligt artikel 82. Förstainstansrätten bekräftade att *ADP:s* rent administrativa och övervakande verksamhet (särskilt tillsynen av lufttrafikkontroll, påstigning och avstigning av passagerare) utgör offentlig myndighetsutövning, respektive att *ADP* som förvaltare av Paris flygplatser erbjuder tjänster till andra flygplatsoperatörer (flygbolag, marktjänstföretag etc.), med ersättning i form av kommersiella omsättningsrelaterade avgifter. Förstainstansrätten och EG-domstolen bekräftade kommissionens ståndpunkt att

de senare tjänsterna innebär en ekonomisk verksamhet.

615. I sin dom om *UPS* ⁽³⁾ bekräftade förstainstansrätten ett kommissionsbeslut att avslå en anmälan enligt artikel 82 i EG-fördraget, som *UPS* inkommit med och som avsåg *Deutsche Post*. *UPS* hävdade att *Deutsche Post* hade missbrukat sin dominerande ställning på marknaden för normalbrev, där den åtnjöt ensamrätt, genom att använda vinsterna från denna till att förvärva ett företag på den konkurrensutsatta pakettjänstmarknaden. Anmälaren menade att *Deutsche Post* givits denna ensamrätt enbart för att säkerställa tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, dvs. allmän normalbrevsbefordran, och bevara tjänstens ekonomiska jämvikt. *Deutsche Post* skulle bryta mot artikel 82 genom att använda inkomster till följd av denna ensamrätt till andra syften, som förvärv av företag på närliggande avreglerade marknader.

616. I sin dom noterade förstainstansrätten inledningsvis att den omständigheten att ett företag har givits en ensamrätt för att kunna utföra en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse inte innebär att företaget inte får göra vinster på de verksamheter som det har monopol på och inte hindrar att företaget utvidgar sin verksamhet till områden där det inte har monopol. För det andra hävdade förstainstansrätten att förvärvet av ett företag på en angränsande avreglerad marknad kan ge upphov till problem med gemenskapsrättsliga konkurrensregler, om medlen som företaget med monopolställning har använt är ett resultat av överpriser eller diskriminerande priser eller annat missbruk som har förekommit på den marknad där företaget har monopol. I föreliggande fall, där det fanns anledning att misstänka överträdelse av artikel 82 i EG-fördraget, krävdes en undersökning av var medlen till förvärvet härstammade från för att kunna avgöra om förvärvet grundades på missbruk av dominerande ställning. I det aktuella målet beslöt förstainstansrätten dock slutligen att enbart den omständigheten att *Deutsche Post* förfogade över medel för förvärvet inte innebär att det kunde antas att ställningen på den monopoliserade marknaden hade missbrukats. Eftersom det helt saknades uppgifter som styrkte att de medel som *Deutsche Post* förfogade över och använt till förvärvet i fråga var ett resultat av företagets missbruk av sin ställning på den monopoliserade

⁽¹⁾ Dom av den 24.10.2002, C-82/01 P.

⁽²⁾ Dom av den 12.12.2002, T-128/98, *Aéroports de Paris*.

⁽³⁾ Dom av den 20.3.2002, T-175/99, *United Parcel Services Europe SA*.

serade marknaden för normalbrev, medförde den enda omständigheten att företaget använt dessa medel till att förvärva gemensam kontroll av ett företag på en angränsande konkurrensutsatt marknad inte i sig några problem med konkurrensreglerna, även om medlen skulle härrört från den monopoliserade marknaden. Denna omständighet kunde således varken utgöra en överträdelse av artikel 82 i EG-fördraget eller medföra en skyldighet för kommissionen att avgöra varifrån dessa medel härrörde, med hänsyn till artikel 82 i EG-fördraget.

4. Avreglering genom lagstiftningsåtgärder

617. I enlighet med slutsatserna från Europeiska rådets möte i Lissabon i mars 2000 fortsatte kommissionen under hela 2002 att arbeta för en avreglering genom att lägga fram och följa upp lagstiftningsförslag samt övervaka genomförandet av den gällande EU-lagstiftningen. Liksom under tidigare år har denna verksamhet även omfattat området tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, där både proportionalitetsprincipen och varje sektors särdrag beaktats.

Transporter

618. Inom transportsektorn har diskussionerna fortsatt om kommissionens ändrade förslag till förordning om att införa kontrollerad konkurrens inom sektorn för vägar, järnvägar och inre vattenvägar ⁽¹⁾. Inom överskådlig tid bör mycket av de offentliga transporterna inom EU kräva offentligt stöd och det finns en lång tradition av att offentliga myndigheter går in och säkrar en högre servicenivå och/eller lägre taxor än marknaden skulle erbjuda. De offentliga ingreppen har traditionellt skett genom att en offentlig operatör inrättats, ägd och/eller kontrollerad av myndigheten. För det offentliga serviceuppdraget har operatören getts monopolrättigheter och ekonomisk kompensation.

619. Att tjänsten i fråga handlar om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse ⁽²⁾ har inte hindrat flera medlemsstater från att genom nationell lagstiftning införa viss konkurrens på sin inhemska

offentliga transportmarknad. Det är nu omkring ett dussin europeiska operatörer som erbjuder tjänster på området. Emellertid förblir betydande delar av marknaden stängd för all konkurrens.

620. De offentliga transporterna har sådana egenheter att avregleringen oftast har skett i form av "kontrollerad konkurrens" (ett konkurrensutsatt anbudsförfarande för rätten att under en angiven period erbjuda en exklusiv och/eller subventionerad tjänst), vilket också är den modell som kommissionen har föreslagit.

Posttjänster

621. På kommissionens förslag antog Europaparlamentet och rådet den 10 juni det nya postdirektivet (direktiv 2002/39/EG) ⁽³⁾ om ändring av gällande postdirektiv 97/67/EG. Det nya postdirektivet visar vägen till förverkligandet av en inre marknad för posttjänster, genom en gradvis och kontrollerad avreglering av dessa tjänster, samtidigt med fortsatta samhällsomfattande tjänster av hög kvalitet. Detta skall ske genom en successiv begränsning av den monopoliserade sektorn. Att införandet av en inre marknad för posttjänster måste vägas mot fortsatta samhällsomfattande tjänster av hög kvalitet yttrar sig i andra inslag i det nya postdirektivet. För det första har utgående gränsöverskridande post konkurrensutsatts, utom i de medlemsstater där inkomsterna av sådan post uppfattas som nödvändiga för att säkerställa tillhandahållandet av samhällsomfattande tjänster. För det andra skall det vara förbjudet att korssubventionera samhällsomfattande tjänster utanför den monopoliserade sektorn med inkomster från tjänster inom den monopoliserade sektorn, utom i fall där det kan visas att det är absolut nödvändigt för att fullgöra särskilda samhällsomfattande tjänsteskyldigheter som införts på det konkurrensutsatta området. I det nya direktivet föreskrivs också att när de som tillhandahåller samhällsomfattande tjänster använder sig av specialavgifter, skall de tillämpa principerna om insyn och icke-diskriminering.

Telekommunikationer

622. Den 14 februari antog rådet en ny ramlagstiftning för förhandsreglering av elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjäns-

⁽¹⁾ Förslag om medlemsstaternas åtgärder i fråga om krav på allmänna tjänster och slutande av avtal om allmänna tjänster avseende persontransporter på järnväg, väg och inre vattenvägar, KOM(2002) 107 slutlig.

⁽²⁾ Samma som ovan, skäl 11, 14 och 17.

⁽³⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/39/EG av den 10 juni 2002 om ändring av direktiv 97/67/EG för att ytterligare öka konkurrensen inom postsektorn i gemenskapen.

ter, som trädde i kraft den 24 april. Detta nya lagstiftningspaket består av fyra direktiv och innebär en omfattande översyn av ramlagstiftningen på telekommunikationsområdet, som syftar till ökad konkurrens inom denna centrala sektor för den europeiska ekonomin. Direktiven skall tillämpas fr.o.m. den 25 juli 2003. I paketet ingår även direktivet om samhällsomfattande tjänster och användares rättigheter. Dess huvudsyfte är dels att säkerställa tillgången på samhällsomfattande tjänster inom elektronisk kommunikation, dels att skydda brukarnas och konsumenternas intressen. Det senare tryggas främst genom reglering av slutkundstaxor, om det inte räcker med att reglera operatörernas taxor.

Energi

623. På energiområdet har kommissionen föreslagit två nya direktiv för ökad trygghet i EU:s olje- och gasförsörjning ⁽¹⁾. För oljesektorn föreslås i direktivet nya åtgärder utöver de redan existerande. I förslaget föreskrivs att det i gällande skyldigheter om beredskapslager skall ske en ökning från 90 till 120 dagars förbrukning. Det föreskrivs också att ett offentligt organ för oljelagring skall inrättas, med egna lager som motsvarar minst 40 dagars förbrukning. Enligt förslaget skall EU även besluta om en gemensam strategi för energikriser. Slutligen kan lagren tas i anspråk inte bara vid oljekriser utan även när det finns risk för farlig instabilitet på marknaden.

624. För gassektorn föreskriver direktivet att medlemsstaterna skall definiera en allmän politik och normer för trygg gasförsörjning, grundat på olika marknadsaktörers klart definierade roller och ansvar. I en krissituation skall gemensamma och samordnade mekanismer tillämpas. Medlemsstaterna skall också fastställa nationella mål, så att gaslagring och andra åtgärder tryggar fortsatt försörjning för avbrottskänsliga gaskunder.

625. Utöver dessa åtgärder för ökad trygghet i försörjningspolitiken antog kommissionen ett ändrat förslag till direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas ⁽²⁾. I detta omarbetade förslag ingår ett antal föreslagna ändringar om skyldigheterna om samhällsomfattande tjänster som Europaparlamentet lagt fram i samband med dess första behandling av kommissionens förslag. Rådet nådde den 25 november en politisk överenskommelse och godkände kommissionens förslag, främst beträffande skyddet av de svagaste kunderna. När direktivet antagits kommer det att väsentligen främja en hög nivå på samhällsomfattande tjänster, särskilt för alla elkonsumerande hushåll och småföretag, som skall tillförsäkras rätten till elförsörjning av bestämd kvalitet och till rimliga priser. I bestämmelserna om energimärkning krävs dessutom att varje energikällas bidrag till bränsleblandningen skall anges i energifakturan. Här skall också miljöpåverkan anges, åtminstone beträffande koldioxidutsläpp och radioaktivt avfall. De delar av förslaget som avser avreglering av marknaden behandlas i energikapitlet ⁽³⁾.

⁽¹⁾ KOM(2002) 488 slutlig, 11.9.2002. Se även IP/02/1288.

⁽²⁾ KOM(2002) 304 slutlig, 7.6.2002.

⁽³⁾ Se avsnitt I.C.1 ovan.

V — INTERNATIONELL VERKSAMHET

A — Utvidgningen

1. Förberedelser och förhandlingar inför anslutningen

626. Under 2002 har Europeiska unionen fortsatt att föra anslutningsförhandlingar på konkurrensområdet med de tolv kandidatländerna, Bulgarien, Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern. Analysen av de turkiska konkurrensreglernas förenlighet med gemenskapsrätten har inletts.

627. För att uppfylla anslutningskriterierna krävs att kandidatländerna kan visa att de har en fungerande marknadsekonomi och att de har förmåga att klara av konkurrenstrycket och marknadskrafterna i unionen. På området för konkurrenspolitik innebar det att kandidatländerna långt före anslutningen måste kunna visa att deras företag och myndigheter blivit vana att verka under sådana förhållanden som råder i gemenskapen och att de därmed är redo att klara av konkurrenstrycket på den inre marknaden. EU har i detta sammanhang slagit fast tre förutsättningar som måste vara uppfyllda i ett kandidatland: i) de nödvändiga rättsliga ramarna (för konkurrensbegränsande samverkan och missbruk av dominerande ställning och statligt stöd), ii) nödvändig administrativ förmåga på konkurrensområdet och iii) ett trovärdigt resultat av tillämpningen av regelverket på alla konkurrenspolitiska områden.

628. På grundval av en bedömning av dessa kriterier kunde EU, enligt kommissionens förslag, preliminärt avsluta förhandlingarna om konkurrenskapitlet med Estland, Lettland, Litauen och Slovenien på anslutningskonferenserna i november 2001.

629. I juni 2002 avslutades förhandlingarna preliminärt med Cypern. Detta krävde omfattande ändringar av skattelagstiftningen, varefter skattemässigt stöd helt kom att omfattas av kontrollen av statligt stöd. Internationella företag tillåts fram till den 31 december 2005 betala en nedsatt bolagsskatt.

630. De ytterligare framstegen i de resterande länderna, särskilt vad gäller den ökade tillämpningen av konkurrensreglerna på området kontroll av statligt stöd, gav kommissionen möjlighet att i september 2002 föreslå ett avslut av förhandlingarna med Malta, Polen, Slovakien, Tjeckien och Ungern. På grundval av kommissionens för-

slag avslutade EU slutligen förhandlingarna först med Tjeckien, Malta och Slovakien i oktober, och därefter med Polen i november och med Ungern i december.

631. Generellt är kandidatländerna skyldiga att antingen avskaffa statliga stödåtgärder som bedömts vara oförenliga med gemenskapens regelverk eller ändra dem till stödordningar i nära överensstämmelse med konkurrensreglernas principer. I undantagsfall har ordningar förhandlats fram för gradvis avveckling av oförenligt stöd. Vidare har omstruktureringsstöd i vissa undantagsfall godkänts i gengäld mot att de mottagande företagen minskar sin produktionskapacitet i avsikt att minimera risken för snedvridning av konkurrensen.

632. Mot bakgrund av denna restriktiva hållning har EU samtyckt till begränsade övergångsåtgärder på området skattemässiga stödåtgärder och omstrukturering av känsliga sektorer (stål och varv) för Malta, Polen, Slovakien och Ungern ⁽¹⁾.

633. För Tjeckien kom man överens om en övergångsperiod för omstrukturering av stålsektorn och samtidigt fastställdes förutsättningarna för att uppnå ekonomisk lönsamhet för tjeckiska stålföretag, stödets proportionalitet och kapacitetsminskning.

634. Anståndsperioden enligt protokoll 2 i Europaavtalet, som ger möjlighet att undantagsvis bevilja omstruktureringsstöd till stålsektorn, har förlängts. Det gjordes på grundval av det program för omstrukturering av stålsektorn som den tjeckiska regeringen lämnade i slutet av juni 2002 och som kunde godtas enligt EU:s bedömning.

635. För Ungern kom man överens om begränsade övergångsåtgärder för omställning och gradvis avveckling av oförenliga skatteförmåner som beviljats enligt den gamla skattelagstiftningen. I det överenskomna omställningssystemet fastställs strikta maximitak i anslutning till de skattebefrielser som redan beviljats enligt de två investeringsrelaterade ordningarna. När det gäller de skattelättnader som tidigare beviljades off shore-företag och vissa skattebefrielser som beviljades av de lokala myndigheterna, kommer dessa att avvecklas under 2005 respektive 2007.

636. När det gäller Malta har begränsade övergångsåtgärder antagits fram till 2005 för anpass-

⁽¹⁾ Utöver Cypern, som redan nämnts.

ning av marknaden för import, lagring och grossistförsäljning av oljeprodukter enligt artikel 31 i EG-fördraget. Dessutom har begränsade övergångsåtgärder antagits för omställning och gradvis avveckling av fördragsvidriga skattemässiga stödåtgärder från den gamla skattelagstiftningen, där strikta maximitak införts i anslutning till de redan beviljade skattebefrielseerna. Vidare gavs Malta en möjlighet att fram till 2008 behålla ett system med skattelättnader enligt vissa skattemässiga stödordningar, samt att bevilja omstruktureringsstöd till sina varv, dock med vissa förbehåll vad gäller produktionsnivå och kapacitetsminskningar.

637. För Polen har ramar för godkännande av omstruktureringsstöd till stålindustrin fastställts under förhandlingarna på grundval av det omarbetade omstruktureringsprogrammet, där strikta villkor fastställs för kapacitetsminskningarna. Innan övergångsåtgärderna för omstruktureringsstödet kan träda i kraft enligt anslutningsfördraget, måste anståndsperioden som anges i protokoll 2 i Europaavtalet för att godkänna omstruktureringsstöd förlängas.

638. För de stödåtgärder som tillämpas i de polska särskilda ekonomiska zonerna skall det skattemässiga stöd som beviljades på grundval av den polska skattelagstiftningen, och som är oförenlig med gemenskapens regler om statligt stöd, omställas till stödordningar, så att strikta maximitak kan tillämpas på de redan beviljade skattebefrielseerna. För de åtgärder som tillämpas till förmån för små och medelstora företag, kan Polen tillämpa skatteåtgärderna under en förkortad tidsperiod, dvs. fram till 2011 för små företag i zonerna och fram till 2010 för mellanstora företag.

639. Slutligen kan polska företag under en begränsad tidsperiod få statligt stöd för miljöinvesteringar i syfte att uppfylla EU:s miljönormer.

640. För Slovakien gäller övergångsåtgärderna skattemässiga stödåtgärder till förmån för två företag. Fördragsvidrigt skattemässigt stöd till en mottagare i stålsektorn skall upphöra i slutet på 2009 eller tidigare, beroende på när stödet når ett förut fastställt belopp. Syftet med stödet är att underlätta rationaliseringen av för höga personalnivåer, vars totala kostnader är jämförbara med stödet. Dessutom omvandlades fördragsvidrigt skattemässigt stöd till en mottagare i motorfordonssektorn till regionalt investeringsstöd. Stödet kommer att begränsas till högst 30 % av de stödberättigande investeringskostnaderna.

641. En väsentlig del av anslutningsförhandlingarna på konkurrensområdet rör förfarandet avseende stöd som kandidatländerna önskar fortsätta med efter anslutningen. En förteckning över alla befintliga stödåtgärder (både stödordningar och stöd för särskilda ändamål) som har bedömts av respektive kandidatlands myndigheter för statligt stöd och som visat sig vara förenligt med konkurrenslagstiftningen har lämnats till kommissionen. Om inte kommissionen har några invändningar betraktas stödåtgärderna som befintligt stöd. Alla stödåtgärder som betraktas som statligt stöd enligt konkurrenslagstiftningen och som inte ingår i förteckningen skall betraktas som nytt stöd efter anslutningen.

2. Framsteg vad gäller anpassningen av konkurrensreglerna

642. Kommissionen rapporterar regelbundet om de framsteg som varje kandidatland gör med förberedelserna inför en anslutning. I den femte återkommande rapporten om de tio Central- och Östeuropeiska länderna (CÖE-länderna), Cypern, Malta och Turkiet som antogs av Europeiska kommissionen i oktober 2002, gjordes en bedömning av de framsteg som gjorts sedan de tidigare rapporterna från 2001.

643. Resultaten på området för antitrust och företagskoncentrationer ansågs generellt vara tillfredsställande, både vad gäller lagstiftning och uppbyggnaden av den administrativa förmåga som krävs. Alla kandidatländer har antagit den grundläggande konkurrenslagstiftningen, och övertagit huvudinslagen i artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget och merparten av dem har också infört kontroll av företagskoncentrationer. Inrättandet av konkurrensmyndigheter har också gått relativt snabbt.

644. Det är, inte minst mot bakgrund av den planerade moderniseringen och decentraliseringen av tillämpningen av EG:s antitrustregler, nödvändigt att fortsätta strävandena efter att stärka myndigheternas administrativa förmåga och att ytterligare stärka tillämpningen av antitrustreglerna, där prioritet skall ges ärenden som rör de mest allvarliga snedvridningarna av konkurrensen, samt införa mer avskräckande påföljder. Det är likaledes viktigt att fortsätta strävandena efter att öka medvetenheten och domstolarnas inblandning i alla antitrustärenden.

645. Jämfört med antitrustområdet har införandet av kontroll av statligt stöd i kandidatländerna

generellt visat sig vara mer kontroversiellt, långsammare och politiskt känsligt. Anslutningsförhandlingarna har dock hjälpt till att påskynda inrättandet av rättsliga och administrativa ramar för bättre ordning i fråga om statligt stöd. Vid utgången av 2002 kontrollerar merparten av kandidatländerna statligt stöd i enlighet med kriterier som överensstämmer med gemenskapens.

646. Alla kandidatländer med vilka förhandlingar pågått har inrättat nationella organ för kontroll av statligt stöd. Turkiet har godtagit att inrätta ett sådant organ före den 1 januari 2003. Kommissionen har betonat att dessa organ effektivt skall kontrollera alla nya och befintliga stöd som beviljas av alla myndigheter som beviljar stöd.

647. För att säkerställa den insyn som krävs har merparten av kandidatländerna upprättat omfattande förteckningar över befintligt stöd som kontinuerligt uppdateras. Dessutom har kommissionen fortsatt att arbeta med kandidatländernas kontrollorgan för att säkerställa att deras årliga rapporter om statligt stöd överensstämmer med metoden i kommissionens översikt över statligt stöd. Under 2002 ingick uppgifter från kandidatländerna för första gången i kommissionens resultatavla för statligt stöd. Den är en öppen och allmänt tillgänglig källa till information som ger överblick över situationen vad gäller statligt stöd i Europeiska unionen och i kandidatländerna.

3. Instrument enligt associeringsavtalen

648. I avsikt att ytterligare komplettera de rättsliga ramarna för relationerna mellan gemenskapen och de tio associerade länderna i Central- och Östeuropa på konkurrensområdet, har två uppsättningar genomföranderegler diskuterats med CÖE-länderna ⁽¹⁾. Den första avser genomförandet av Europaavtalens konkurrensregler för företag (antitrust) och den andra reglerna om statligt stöd.

649. Genomförandebestämmelser för antitrustreglerna har redan antagits under föregående år för alla CÖE-länderna (Tjeckien ⁽²⁾, Polen ⁽³⁾,

Slovakien ⁽⁴⁾, Ungern ⁽⁵⁾, Bulgarien ⁽⁶⁾, Rumänien ⁽⁷⁾, Estland ⁽⁸⁾, Litauen ⁽⁹⁾, Slovenien ⁽¹⁰⁾ och Lettland ⁽¹¹⁾). Mot bakgrund av vissa konstitutionella problem vad gäller tillämpningen av genomförandebestämmelserna i Ungern, antog associationsrådet ändrade genomförandebestämmelser för konkurrensreglerna för Ungern under 2002 ⁽¹²⁾. Genomförandebestämmelser för statligt stöd hade tidigare antagits för 8 CÖE-länder (Tjeckien ⁽¹³⁾, Litauen ⁽¹⁴⁾, Lettland ⁽¹⁵⁾, Rumänien ⁽¹⁶⁾, Slovenien ⁽¹⁷⁾, Polen ⁽¹⁸⁾, Bulgarien ⁽¹⁹⁾ och Slovakien ⁽²⁰⁾), och antogs under 2002 också i Estland ⁽²¹⁾.

650. När det gäller regionala stödkartor, vilka skall antas av respektive associeringskommitté, godkände rådet under 2002 de regionala stödkartorna för Estland, Lettland, Litauen och Slovenien. Dessa lades fram av kommissionen på grundval av de associerade ländernas förslag. Under 2002 har kommissionen också lämnat utkast till regionala stödkartor till rådet för Polen och Rumänien.

651. Vad gäller stålindustrin förlängdes anståndsperioden enligt protokoll 2 i Europaavtalet för stålomstruktureringsstöd under 2002 ⁽²²⁾ samt godkändes ett omstruktureringsprogram för

⁽¹⁾ Associeringsrådet EG–Turkiet antog i december 2001 enhetliga genomföranderegler, som begärdes i tullunionsbeslutet från 1995, som omfattar regler för både företag och kontroll av statligt stöd.

⁽²⁾ Beslut nr 1/96 av associeringsrådet EG–Tjeckien av den 30 januari 1996 (EGT L 31, 9.2.1996).

⁽³⁾ Beslut nr 1/96 av associeringsrådet EG–Polen av den 16 juli 1996 (EGT L 208, 17.8.1996).

⁽⁴⁾ Beslut nr 1/96 av associeringsrådet EG–Slovakien av den 15 augusti 1996 (EGT L 295, 20.11.1996).

⁽⁵⁾ Beslut nr 2/96 av associeringsrådet EG–Ungern av den 6 november 1996 (EGT L 295, 20.11.1996), upphävt genom beslut nr 1/2002, se fotnot 403.

⁽⁶⁾ Beslut nr 2/97 av associeringsrådet EG–Bulgarien av den 7 oktober 1997 (EGT L 15, 21.1.1998).

⁽⁷⁾ Beslut nr 1/1999 av associeringsrådet EG–Rumänien av den 16 mars 1999 (EGT L 96, 10.4.1999).

⁽⁸⁾ Beslut nr 1/1999 av associeringsrådet EG–Estland av den 28 april 1999 (EGT L 144, 9.6.1999).

⁽⁹⁾ Beslut nr 4/1999 av associeringsrådet EG–Litauen av den 26 maj 1999 (EGT L 156, 23.6.1999).

⁽¹⁰⁾ Beslut nr 4/2000 av associeringsrådet EG–Slovenien av den 21 december 2000 (EGT L 130, 12.5.2001).

⁽¹¹⁾ Beslut nr 5/2001 av associeringsrådet EG–Lettland av den 25 april 2001 (EGT L 183, 6.7.2001).

⁽¹²⁾ Beslut nr 1/2002 av associeringsrådet EG–Ungern av den 29 januari 2002 (EGT L 145, 4.6.2002).

⁽¹³⁾ Beslut nr 1/98 av associeringsrådet EG–Tjeckien av den 24 juni 1998 (EGT L 195, 11.7.1998).

⁽¹⁴⁾ Beslut nr 2/2001 av associeringsrådet EG–Litauen av den 22 februari 2001 (EGT L 98, 7.4.2001).

⁽¹⁵⁾ Beslut nr 4/2001 av associeringsrådet EG–Lettland av den 20 mars 2001 (EGT L 163, 20.6.2001).

⁽¹⁶⁾ Beslut nr 4/2001 av associeringsrådet EG–Rumänien av den 10 april 2001 (EGT 138, 22.5.2001).

⁽¹⁷⁾ Beslut nr 2/2001 av associeringsrådet EG–Slovenien av den 3 maj 2001 (EGT L 163, 20.6.2001).

⁽¹⁸⁾ Beslut nr 3/2001 av associeringsrådet EG–Polen av den 23 maj 2001 (EGT L 215, 9.8.2001).

⁽¹⁹⁾ Beslut nr 2/2001 av associeringsrådet EG–Bulgarien av den 23 maj 2001 (EGT L 216, 10.8.2001).

⁽²⁰⁾ Beslut nr 6/2001 av associeringsrådet EG–Slovakien av den 22 november 2001 (EGT L 48, 20.2.2002).

⁽²¹⁾ Beslut nr 1/2002 av associeringsrådet EG–Estland av den 15 januari 2002 (EGT L 299, 1.11.2002).

⁽²²⁾ Se punkt 634.

Tjeckien. Liknande förlängningar planeras för Polen, Rumänien och Bulgarien i avvaktan på att omstruktureringsprogrammen skall godkännas.

4. Tekniskt bistånd till kandidatländerna

652. Tekniskt bistånd på konkurrensområdet har fortsatt vara ett viktigt verktyg för att förbereda kandidatländerna inför anslutningen. Särskilda åtgärder har vidtagits inom ramen för Phareprogrammen. Enligt avtalet om institutionell uppbyggnad (partnersamverkan) lämnar experter från EU:s medlemsstater långsiktig rådgivning till CÖE-ländernas myndigheter för konkurrenskontroll och kontroll av statligt stöd. Dessutom organiserades gemensamma kurser i april 2002 för tjänstemän från kandidatländernas konkurrensmyndigheter. De gemensamma kurserna inriktas på att förklara det nya konkurrensregelverket för kandidatländerna samt på konkurrensreglernas genomförande och tillämpning. I oktober 2002 organiserades en kurs på området konkurrenspolitik riktad till domare från kandidatländerna.

653. Europeiska kommissionen har fört en aktiv politik för att ytterligare intensifiera sina kontakter med kandidatländernas konkurrensmyndigheter. I juni 2002 hölls den åttonde årliga konkurrenskonferensen mellan kandidatländernas konkurrensmyndigheter och Europeiska kommissionen i Vilnius i Litauen. I delegationerna ingick höga tjänstemän från myndigheterna för konkurrenskontroll respektive kontroll av statligt stöd tillsammans med kommissionsledamot Mario Monti. Den årliga konferensen fungerar som ett forum där man utbyter åsikter och erfarenheter. Den tjänar också till att etablera och stärka professionella kontakter mellan tjänstemän som är ansvariga för konkurrenspolitiken. Detta års konferens inriktades på de konkreta förberedelserna inför anslutningen på konkurrensområdet.

654. Generaldirektoratet för konkurrens höll fortsatt under 2002 olika bilaterala möten med kandidatländernas myndigheter för konkurrenskontroll och kontroll av statligt stöd. Tekniska diskussioner fördes på expertnivå om tillnärmning av antitrustlagstiftningen, institutionell uppbyggnad och lagtillämpning. Liknande möten hölls också om tillnärmning av lagstiftningen på området för statligt stöd, om inrättande av tillsynsmyndigheter för statligt stöd och om specifika frågor om statligt stöd, såsom utarbetandet

av de årliga rapporterna över statligt stöd, regionalstödskartor, inslag av statligt stöd i investeringsfrämjande åtgärder och särskilda ekonomiska zoner, samt bedömningen av enskilda ärenden i känsliga sektorer.

B — Bilateralt samarbete

1. Förenta staterna

655. Det bilaterala samarbetet med Förenta staterna grundas på konkurrensamarbetsavtalen från den 23 september 1991. Varje år lämnar kommissionen en detaljerad rapport till rådet och Europaparlamentet om samarbetet med Förenta staterna enligt 1991 års avtal om samarbete ⁽¹⁾ och 1998 års avtal om aktiv hövlighet ⁽²⁾. Den senaste rapporten omfattade perioden från den 1 januari 2001 till den 31 december 2001 ⁽³⁾. Rapporten för 2002 kommer att offentliggöras under 2003.

656. Under 2002 fortsatte kommissionen sitt nära samarbete med det amerikanska justitiedepartementets antitrustavdelning (DoJ) och den federala handelskommissionen (Federal Trade Commission, FTC). Ett stort antal transaktioner inom alla de områden som ingår i den verksamhet som omfattas av artiklarna 81 och 82 granskades samtidigt av kommissionen och de amerikanska organen. Diskussionerna mellan organen tenderar att inriktas på frågor som definition av marknaderna, en transaktions sannolika påverkan på konkurrensen på dessa marknader och genomförbarheten för korrigerande åtgärder som de samgående parterna föreslår.

657. I de koncentrationsundersökningar som involverar nära transatlantiskt samarbete ingick koncentrationsärendena Bayer/Aventis Crop Science, HP/Compaq och Solvay/Ausimont. Kommissionen samarbetade också nära med sina amerikanska motsvarigheter i ett antal undersökningar som inte omfattade koncentrationer. I synnerhet behandlas ofta stora internationella kartellärenden samtidigt av kommissionen och det

⁽¹⁾ Avtal mellan Europeiska gemenskaperna och Förenta staternas regering om tillämpning av deras konkurrensbestämmelser (EGT L 95, 27.4.1995, ändrat i EGT L 131, 15.6.1995).

⁽²⁾ Avtal mellan Europeiska gemenskaperna och Förenta staternas regering om tillämpning av principerna om aktiv hövlighet vid genomförandet av deras konkurrenslagstiftning (EGT L 173, 18.6.1998).

⁽³⁾ Antogs den 17 september 2002 (KOM(2002) 505 slutlig).

amerikanska justitiedepartementet. Samarbetet i kartellundersökningar inkluderar också samordning av undersökningar, såsom tidpunkt för kontrollerna. Samarbete i ärenden mellan EU och Förenta staterna diskuteras närmare i denna rapports kapitel om koncentrationskontroll.

658. Talrika bilaterala kontakter ägde rum mellan kommissionen och de behöriga amerikanska myndigheterna och regelbundna besök gjordes av tjänstemän från båda sidor under 2002. Den 23 juli i Bryssel mötte kommissionsledamot Mario Monti cheferna för de amerikanska antitrustorganen, Charles James, biträdande justitieminister och Timothy Muris, ordförande för den federala handelskommissionen under det årliga bilaterala mötet mellan EU och Förenta staterna.

659. EU:s och Förenta staternas gemensamma arbetsgrupp för koncentrationskontroll fortsatte sitt arbete under 2002. Arbetsgruppen består av flera undergrupper, av vilka en behandlar frågor som rör förfaranden och de andra materiella frågeställningar. I oktober enades kommissionen och de amerikanska antitrustorganen, justitiedepartementet och den federala handelskommissionen, om ”bästa praxis” för samarbete i koncentrationsundersökningar. I dessa riktlinjer fastställde kommissionen och de amerikanska organen den praxis som skall följas när de granskar samma transaktion.

2. Kanada

660. Det bilaterala samarbetet med Kanada grundas på det avtal om samarbete i konkurrensärenden som trädde i kraft i juni 1999⁽¹⁾. Varje år lämnar kommissionen en detaljerad rapport till rådet och Europaparlamentet om samarbetet enligt avtalet med Kanada. Den senaste rapporten omfattade perioden från den 1 januari 2001 till den 31 december 2001⁽²⁾. Rapporten för 2002 kommer att offentliggöras under 2003.

661. Ett ökande antal ärenden undersöks nu av båda sidors konkurrensmyndigheter. Kontakterna mellan kommissionen och dess motsvarighet i Kanada, det kanadensiska konkurrensverket, har varit talrika och givande. Diskussionerna har rört både frågor i anslutning till ärendena och mer all-

mänpolitiska frågor. Medlemmar i enheter för koncentrationsärenden och karteller från de båda myndigheterna möttes för att diskutera frågor som är specifika för deras tillämpningsområde. Dessutom organiserades för första gången under 2002 ett sex månader långt personalutbyte mellan en tjänsteman från kommissionen och en tjänsteman från de kanadensiska konkurrensmyndigheterna.

3. Japan

662. Talrika möten och officiella kontakter mellan kommissionen och de japanska myndigheterna ägde rum. Det årliga bilaterala mötet mellan kommissionen och den japanska konkurrensmyndigheten (Fair Trade Commission) hölls i Bryssel den 25 oktober. Båda sidor diskuterade den senaste politiska utvecklingen och ytterligare möjligheter till bilateralt samarbete.

663. Kommissionen avslutade framgångsrikt förhandlingarna med Japans regering om ett bilateralt samarbetsavtal. Följaktligen antog kommissionen den 8 maj ett förslag till rådets och kommissionens beslut om slutande av ett avtal mellan Europeiska gemenskaperna och Japans regering om samarbete i fråga om konkurrensbegränsande verksamhet⁽³⁾. Till detta förslag bifogas ett utkast till EU:s och Japans planerade bilaterala avtal. Utkastet till avtal är ett resultat av de intensiva förhandlingar som fördes mellan kommissionen och Japans regering mellan juni 2000 och maj 2002, i Tokyo och i Bryssel. Kommissionen förde förhandlingen om förslaget till utkast till text på grundval av de direktiv som godkändes av rådet den 8 juni 2000. Det planerade avtalet kommer till nytta genom att stärka det expanderande nätverket av bilaterala avtal om samarbete i konkurrensfrågor, vid sidan av avtal som 1991 års och 1998 års avtal mellan EU och Förenta staterna, 1999 års⁽⁴⁾ avtal mellan EU och Kanada och 1999 års avtal mellan Förenta staterna och Japan⁽⁵⁾. Innan rådet fattade ett beslut om kommissionens förslag till text samrådde det med Europaparlamentet som godkände texten den 3 juli. Antagningsförfarandet och undertecknandet av avtalet kommer nu att fortsätta i rådet. För-

⁽¹⁾ Avtal mellan Europeiska gemenskaperna och Kanadas regering om tillämpningen av deras konkurrenslagstiftning (EGT L 175, 10.7.1999).

⁽²⁾ Antogs den 17 september 2002 (KOM(2002) 505 slutlig).

⁽³⁾ KOM(2002) 230 slutlig, 8.5.2002, finns på Internet (http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/pdf/2002/com2002_0230en01.pdf).

⁽⁴⁾ Avtal mellan Europeiska gemenskaperna och Kanadas regering om tillämpningen av deras konkurrenslagstiftning, EGT L 175, 10.7.1999.

⁽⁵⁾ Finns på Internet (<http://www.usdoj.gov/atr/public/international/docs/3740.htm>).

slaget till avtal kommer att öka kommissionens och de japanska konkurrensmyndigheternas möjligheter till samarbete och förväntas leda till betydligt närmare förbindelser mellan de två konkurrensmyndigheterna och till ökad förståelse av deras respektive konkurrenspolitik.

4. Andra OECD-länder

664. Under 2002 samarbetade kommissionen med konkurrensmyndigheter i ett antal andra OECD-länder, särskilt Australien, Korea och Nya Zeeland. Dessa kontakter omfattade såväl frågor med anknytning till ärenden som mer allmänna konkurrenspolitiska frågor.

665. Under året fortsatte också kommissionen sitt nära samarbete med Eftas övervakningsmyndighet i tillämpningen av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

C — Multilateralt samarbete

1. Det internationella konkurrensnätverket

666. Det internationella konkurrensnätverket är ett initiativ som nyligen antagits som ger konkurrensmyndigheter från hela världen möjlighet att diskutera utsikterna till konvergens på relevanta områden i den internationella konkurrenspolitiken. Kommissionen har varit en av de drivande krafterna bakom 14 konkurrensmyndigheters lansering av det internationella konkurrensnätverket i New York i oktober 2001. Ett år senare hade 77 konkurrensorgan från 68 länder i fem världsdelar anslutit sig till det internationella konkurrensnätverket. Ett av dess utmärkande egenskaper är integrationen av många av de yngre konkurrensmyndigheterna från utvecklings- och övergångsekonomier. Det internationella konkurrensnätverket skapades som ett virtuellt nätverk, som skall arbeta med särskilda projekt som förväntas underlätta konkurrensmyndigheternas praktiska samarbete. Det strävar slutligen efter att lämna konkreta rekommendationer om ”bästa praxis” som förväntas bidra till att förbättra styrelseformerna i en alltmer globaliserad värld.

667. Under det första året inriktade sig det internationella konkurrensnätverket på två projekt: en arbetsgrupp undersökte förfarandemässiga och materiella aspekter av koncentrationskontroller

som berör mer än ett land. I det andra projektet gjordes en översyn av konkurrensorganens uppgift som försvarare av konkurrensen (*competition advocacy*), ett begrepp som avser konkurrensmyndigheternas särskilda uppgift att förebygga och ta itu med snedvridningar av konkurrensen som skapas genom offentliga ingripanden. Resultaten av dessa projekt lades fram för höga tjänstemän från konkurrensmyndigheterna, företrädare från andra internationella organ som arbetar inom samma område samt rådgivare från icke-statliga organisationer under det internationella konkurrensnätverkets inledande årliga konferens i Neapel i Italien, den 27–29 september. Det internationella konkurrensnätverkets medlemmar enades om att fastställa en uppsättning icke-bindande ”Vägledande principer för koncentrationsanmälan och -förfaranden”, och diskuterade ett antal mer operativa former för ”Rekommenderad praxis” på området internationell koncentrationskontroll. I Neapel diskuterade medlemmarna i det internationella konkurrensnätverket också ett lämpligt analytiskt regelverk för översyn av koncentrationer. Det internationella konkurrensnätverkets arbetsgrupp för konkurrensorganens uppgift som försvarare av konkurrensen presenterade för sin del en omfattande undersökning om vad det internationella konkurrensnätverkets organ utråder på området och vilka redskap de använder för denna särskilda uppgift. Iakttagelserna från denna exempellösa översikt, med kommissionen som en av de huvudsakliga bidragsgivarna, grundas i stor utsträckning på en undersökning som genomförts bland konkurrensnätverkets medlemmar. Samtliga det internationella konkurrensnätverkets dokument finns tillgängliga på Internet (www.internationalcompetitionnetwork.org).

668. I Neapel inrättade också konkurrensnätverkets medlemmar ytterligare en arbetsgrupp som skall ta upp utvecklings- och övergångsekonomiernas specifika behov, och bad Europeiska kommissionen och Sydafrikas konkurrensdomstol att tillsammans leda detta projekt, kallat ”Kapacitetssuppleering och genomförande av konkurrenspolitiken”. Arbetsgruppen kommer inledningsvis att inrikta sig på tre frågor: i) fördelarna med tillämpningen av konkurrenslagstiftningen i utvecklingsländerna, ii) en utvärdering av de svårigheter som utvecklingsländerna stöter på vid genomförandet av konkurrenspolitiken och inrättandet av trovärdiga tillsynsorgan, inklusive de strategier dessa länder har tillämpat för att klara dessa svårigheter, och iii) stödmodeller från partnerländer och multinationella organ.

2. Världshandelsorganisationens arbetsgrupp om handel och konkurrens

669. Under Världshandelsorganisationens (WTO) fjärde ministermöte i Doha, Qatar (9–14 november 2001) medgav ministrarna att det fanns behov av ett multilateralt (konkurrenspolitiskt) regelverk för att öka det konkurrenspolitiska bidraget till internationell handel och utveckling (...) och arbetsgruppen gavs ett nytt och tydligare mandat för perioden fram till det femte ministermötet. Ministrarna enades dessutom om att förhandlingarna i WTO skall inledas efter det femte ministermötet. Mötet i WTO:s arbetsgrupp om handel och konkurrens den 23–24 april var det första sedan WTO:s ministermöte i Doha och det tydliga mandat som gavs i utvecklingsagendan från Doha för att ”klargöra” frågor i anslutning till förhandlingen om ett multilateralt avtal om handels- och konkurrenspolitik i WTO. Översta punkten på mötets dagordning var utvecklingsländernas behov av kort- och långsiktigt tekniskt bistånd och kapacitetsuppbyggnad för att förstå de frågor som är relevanta inför framtida förhandlingar och att inrätta trovärdiga inhemska konkurrenssystem. Sekretariatet hade utifrån diskussionen utarbetat en underlagsrapport om tekniskt bistånd och kapacitetsuppbyggnad. Sekretariatet utarbetade under 2002 också tre andra underlagsrapporter: om frivilligt samarbete, om särskilt konkurrensbegränsande karteller och om centrala handels- och konkurrensprinciper. Gemenskapen lämnade ett bidrag⁽¹⁾ till tekniskt bistånd och internationella villkor för frivilligt samarbete. Under diskussionen betonade gemenskapen behovet av att tillhandahålla stöd vid kapacitetsuppbyggnaden som dels omfattar uppbyggnaden av ett lands institutionella förmåga att analysera sin ekonomi, marknadsplatsen och också efterlevnaden av bestämmelserna och dels, öka allmänhetens medvetenhet om målen med konkurrenspolitiken och utveckla en konkurrenskultur.

670. Det andra mötet i WTO:s arbetsgrupp om handel och konkurrens hölls den 1–2 juli och gav tillfälle till livliga och konkreta diskussioner om båda punkterna på dagordningen: särskilt konkurrensbegränsande karteller och frivilligt samarbete mellan konkurrensmyndigheter. Gemenskapen lade fram ett bidrag om särskilt konkurrensbegränsande karteller (WT/WGTCP/W/193). Diskussionerna täckte allt ifrån ett förbud mot sär-

skilt konkurrensbegränsande karteller (bara internationella karteller, alla karteller som påverkar internationell handel, alla karteller utan undantag) samt förbindelsen mellan ”per se-förbud” och angreppssätt som grundar sig på ”rimlighetsregler” (”rule of reason”). En annan brännande fråga gällde miniminormer för ett multilateralt förbud (t.ex. uttryckligt förbud, skyldighet att ålägga effektiva påföljder osv.). Deltagarna har också gått igenom de allmänna samarbetsaspekterna (multilaterala diskussioner, WTO-kommittén, utvärdering i peer-grupper, metoder osv.) samt samarbete i specifika ärenden (inklusive en diskussion om aktiv hövlighet).

671. Det tredje mötet i WTO:s arbetsgrupp om handel och konkurrens hölls den 26–27 september om grundläggande principer för handel och konkurrens. Gemenskapens hållning presenterades muntligt och mot bakgrund av de synpunkter som lämnats och de frågor som ställts under mötet i september lade gemenskapen fram ett underlag till ”grundläggande principer” inför mötet i november. Andra rapporter och framställanden inför mötet i september lämnades av Nya Zeeland (som föreslog införandet av en ny ”spännviddsprincip” som kräver att befrielser/undantag skall genomföras på ett sätt som minimerar ekonomiska snedvridningar), Australien, Korea, Thailand (föreslog en separat princip om ”särskild och differentierad behandling”), Schweiz, Förenta staterna (inkluderade detaljerade frågor om innehållet i ”rättsvisa förfaranden”), Japan, Indien (gav en antydning om eventuell enighet, om en tillräckligt lång övergångsperiod beviljades före genomförandet) och Tjeckien.

672. Årets sista möte i WTO:s arbetsgrupp om handel och konkurrens hölls den 20 november. Gemenskapens bidrag om ”Grundläggande principer” (det enda betydande bidraget) mottogs väl och framkallade vissa positiva reaktioner, trots att ett anmärkningsvärt antal tjänstemän från huvudstaden uteblev. Vad gäller förfaranden enades deltagarna om att hålla två viktiga möten i arbetsgruppen under 2003 före det femte ministermötet i WTO i Cancun i september 2003, där ministrarna skall enas om förhandlingsramarna.

3. OECD:s konkurrenskommitté

673. I OECD:s konkurrenskommitté hölls under 2002 tre möten, den 12 februari, den 5–6 juni och den 23–24 oktober. Det första mötet i konkurrenskommittén behandlade den ömsesidiga

(1) WT/WGTCP/184.

bedömningen av Turkiet och Turkiets rapport som inriktades på dess strävan efter att tillämpa konkurrensreglerna. Konkurrenskommitténs sekretariat lade också fram sin promemoria om konkurrensen på produktmarknaden, om vilken gemenskapen uttryckte en positiv hållning, och tillade att resultatindikatorerna behövde utvecklas och uppdateras.

674. Under konkurrenskommitténs andra möte gjordes en översyn av planerna för de framtida mötena i det globala konkurrensforumet och man enades om att nästa möte i det globala konkurrensforumet skulle hållas i februari 2003⁽¹⁾, i anslutning till mötena i OECD:s konkurrenskommitté. Vidare diskuterades i konkurrenskommittén lojalitets- eller trohetsavdrag och rabatter. Vissa länder är måna om att förbjuda sådana rabatter så snart de erbjuds av företag som innehar en dominerande ställning, medan andra kräver bevis på att köparna i slutändan missgynnas av beteenden som, åtminstone inledningsvis, bör gynna de köpare som får rabatterna. Man var dock enig om att marknadsinflytande gör det mer sannolikt att trohetsrabatterna får konkurrensbegränsande verkan. Slutligen hölls i konkurrenskommittén ett rundabordssamtal om översynen av koncentrationer på tillväxtmarknader (mycket innovativa marknader). Delegationerna enades om att även om en särskild strategi för översyn av koncentrationer inte krävs på mycket innovativa marknader, kommer konkurrensmyndigheterna att få erfara särskilda svårigheter att definiera marknaderna, bedöma hindren för inträde på marknaden och förutsäga hur marknaderna sannolikt kommer att utvecklas. Dessa särskilda svårigheter kräver att man lägger mindre vikt vid strukturella egenskaper, dvs. koncentrationsindikatorer. De visar också hur viktigt det är att öka förståelsen för mycket innovativa marknader, inklusive fullständigt utnyttjande av information och erfarenheter som samlats från konkurrensarbetet på marknader som präglas av nätverksinfrastrukturer. Konkurrensmyndigheterna är väl medvetna om att det vid koncentrationer på sådana marknader är mer troligt med både betydande positiva och negativa effekter på konkurrensen, som snarare visar sig genom dynamisk effektivitet än statisk effektivitet. Man inriktar sig

vanligtvis på produkt- och teknikmarknaderna, med en stor del av uppmärksamheten inriktad på potentiell konkurrens. Den mest uppenbara skillnaden mellan översynen av koncentrationer på andra marknader och på tillväxtmarknader är tillämpningen av korrigerande åtgärder. När det gäller tillväxtmarknader förlitar man sig mycket mer på kraftigt anpassade verksamhetsmässiga eller både verksamhetsmässiga och strukturella korrigerande åtgärder för att avlägsna de konkurrensbegränsande nettoeffekterna.

675. Under det sista mötet i konkurrenskommittén hölls ett rundabordssamtal om kommunikation och strategier gentemot medier, där diskussionen inriktades på metoder för att förbättra kommunikationen på området för konkurrenspolitik. Under ytterligare ett rundabordssamtal diskuterades de substansstest som används för att bedöma koncentrationer och för- och nackdelar med en test av "väsentlig minskning av konkurrensen" och dominantstestet. Slutligen kom man överens om att hålla rundabordssamtal om korrigerande åtgärder i samband med företagskoncentrationer (våren 2003), om överdriven avskärmning (hösten 2003), om konsumentskyddsfrågor (hösten 2003) och om konkurrens och innovation (våren 2004).

4. UNCTAD:s mellanstatliga grupp av konkurrensexperter

676. Det fjärde mötet i UNCTAD:s mellanstatliga grupp av konkurrensexperter som hölls i Genève den 3–5 juli samlade ett tillfredsställande antal konkurrensexperter från utvecklingsländer och regionala organisationer. Efter ett inledningsanförande av ordföranden i den koreanska konkurrensmyndigheten, Nam Kee Lee, presenterade delegationerna utvecklingen av politiken och verkställighetsåtgärderna i sina respektive länder, särskilt Ryssland, Frankrike, Ukraina, Iran, Indien, Kuba, Sydafrika, Zimbabwe, Zambia, Qatar, Sri Lanka, Venezuela, Rumänien, Kina⁽²⁾, Elfenbenskusten, Malaysia, Marocko, Argentina, Dominikanska republiken, Burkina Faso, Libanon, Bangladesh, Costa Rica, Sydkorea, Benin och de afrikanska regionala organisationerna UEMOA

⁽¹⁾ Dagordningen kommer att inkludera följande punkter: 1) en grundlig översyn av Sydafrikas konkurrensinstitutioner, 2) en diskussion om optimal utformning av konkurrensinstitutionerna och målen med konkurrenslagstiftningen och -politiken, 3) en diskussion om konkurrenspolitikens roll i en liten ekonomi.

⁽²⁾ En konkurrenslag antogs under 1993 som omfattar såväl konkurrensbegränsande avtal och missbruk av dominerande ställning som illojal konkurrens. De kinesiska myndigheterna behandlade 285 ärenden om konkurrensbegränsande affärsmetoder och 203 ärenden om försök till skapande av monopol under 2001 (antalet ärenden under 2001 överstiger det totala antalet ärenden under femårsperioden från 1995–2000).

och Comesa. Under inläggen betonades utvecklingsekonomiernas särskilda förutsättningar och behov och krävdes ökat tekniskt samarbete och bistånd för kapacitetsuppbyggnaden mot bakgrund av den förestående förhandlingsrundan i WTO. Gemenskapens delegation deltog i paneldiskussionen om interaktionen mellan sektorsbestämmelser och konkurrensmyndigheter som är mer "allmänorienterade" och presenterade de

grundläggande principerna bakom beslutet om att öppna allmännyttiga företag för konkurrens, fördelningen av arbetet mellan tillsynsmyndigheter och konkurrensmyndigheter och EU:s erfarenheter på ett antal områden (t.ex. telekommunikationer och öppna nät (ONP), tillträde till accessnätet, asymmetrisk ex ante-lagstiftning osv.). Gemenskapen deltog också i diskussionen om tekniskt bistånd och kapacitetsuppbyggnad.

VI — UTSIKTER FÖR 2003

1. Antitrust och avreglering

Nya instrument som ett led i moderniseringen av genomförandebestämmelserna för artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget

677. För att förbereda en effektiv tillämpning av förordning (EG) nr 1/2003⁽¹⁾ fr.o.m. den 1 maj 2004 kommer kommissionen under 2003 att anta en tillämpningsförfordning och ett antal tillkännagivanden, som skall hjälpa nationella konkurrensmyndigheter, nationella domstolar, konsumenter och näringsliv att förstå hur det nya tillämpningssystemet fungerar. Enligt planerna skall kommissionen anta tillkännagivanden om samarbete med nationella konkurrensmyndigheter och nationella domstolar om tillämpningen av artikel 81.3 i EG-fördraget och om kriteriet ”påverkan på handeln mellan medlemsstater”, om utfärdande av vägledande yttranden och om handläggningen av klagomål.

Kontrollverksamhet

678. Största delen av generaldirektoratet för konkurrens arbete med att tillämpa antitrustreglerna kommer att fortsätta att bestå av handläggning av enskilda ärenden. Fortsatta ansträngningar kommer att göras för att minska den genomsnittliga handläggningstiden ytterligare och inrikta resurserna på ärenden av stort rättsligt, ekonomiskt och politiskt intresse för EU, bl.a. åtgärder som hindrar en fullständig marknadsintegrering och som skadar konsumenternas intresse.

679. Fall där företag *missbrukar en dominerande ställning*, särskilt inom sektorer där den ekonomiska och tekniska utvecklingen är snabb (t.ex. telekommunikationer, medier) kommer att ges högsta prioritet.

680. Granskningen av enskilda ärenden kommer att förbli kommissionens högsta prioritet i dess verksamhet med att *bekämpa karteller*. Kampen mot särskilt konkurrensbegränsande karteller kan vinnas endast om den har en trovärdig avskräckande effekt. Om man inte avslöjar tillräckligt många hemliga karteller och får dem att upphöra samt bestraffar dem genom beslut om åläggande av böter, avskräcks inga företag från detta slag av olagligt beteende. På grundval av det arbete som

gjordes 2002 kan det förväntas att ett antal beslut där karteller bestraffas lika effektivt som året innan kommer att fattas under 2003.

681. I granskningen av enskilda ärenden kommer kommissionen att fortsätta prioritera viktiga sektorer inom EU-ekonomin, där kommissionens tillämpning av konkurrensreglerna direkt ökar konsumenternas välbefinnande.

682. Vad gäller aspekter på själva förfarandet vid tillämpningen av konkurrensreglerna är tillgången till handlingar en av de viktigaste garantierna som skall skydda rätten till försvar. För att beakta erfarenheterna hittills av kommissionens meddelande om interna förfaranderegler för behandling av förfrågningar om tillgång till handlingar⁽²⁾ samt för att anpassa meddelandet till senaste rättspraxis väntas kommissionen anta ett ändrat meddelande under 2003.

683. Man kommer att ytterligare bemöda sig om att förbättra sakkunskapen när det gäller att genomföra inspektioner på plats mot bakgrund av de nya befogenheter som moderniseringen av antitrustreglerna ger kommissionen, särskilt metoderna för att leta efter elektronisk information och kunnandet på detta område. De nya antitrustreglerna kommer att öka kommissionens kapacitet att skaffa fram bevis, särskilt genom att göra det möjligt att göra inspektioner i privata hem där affärshandlingar kan finnas undandömda.

684. Sist men inte minst utgör också konferensen Vth International Cartel Workshop en del av kommissionens agenda för 2003 för att visa vilken prioritet som ges internationellt samarbete. I denna årligen återkommande konferens deltar omkring 200 företrädare för kartellbekämpningsenheter runtom i världen enligt rotationsprincipen, där varje enhet delar med sig av ”bästa praxis” t.ex. på området för undersökningsteknik, elektronisk sökning, internationellt samarbete och andra närliggande frågor på kartellområdet.

685. Med utgångspunkt i Lissabonprocessen kommer prioriteringen i fråga om *avreglering* att ligga på antitruståtgärder gällande öppnandet av el- och gasmarknaderna samt på ärenden inom transportsektorn. Dessutom kommer särskild uppmärksamhet att ägnas konkurrensen inom känsliga sektorer/områden där kommissionen

⁽¹⁾ Rådets förordning om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget, EGT L 1, 4.1.2003, s. 1.

⁽²⁾ EGT C 23, 23.1.1997, s. 3.

vidtar inre marknadsåtgärder, t.ex. finansiella tjänster och fria yrken.

2. Koncentrationer

686. På området för koncentrationskontroll är den viktigaste uppgiften initiativet till en omarbetning av den ram inom vilken kommissionen behandlar koncentrationer som har en gemenskapsdimension (omarbeting av rådets grundförordning och lagstiftningsåtgärder i samband med detta). En annan central åtgärd under 2003 kommer att vara antagandet av ett tillkännagivande om bedömningen av horisontella företagskoncentrationer och främjandet av samarbetet med andra konkurrensmyndigheter internationellt mot en eventuell konvergens i fråga om förfaranden och bedömning av sakförhållanden.

3. Statligt stöd

687. Politiken på området för statligt stöd kommer att utvecklas ytterligare under 2003 i syfte att modernisera och förenkla den och ge alla berörda parter förutsebara och tydliga verksamhetsramar. Målen och principerna för statsstödspolitiken bör beskrivas närmare i ett meddelande från kommissionen. Befintliga instrument för kontroll av statligt stöd kommer att undersökas noggrant för att undanröja eventuella konflikter dem emellan och förenkla dem betydligt. Om möjligt skall man försöka förenkla och rationalisera förfaranden.

688. I de särskilda prioriteringarna för 2003 ingår också att utveckla en gruppundantagsförordning för stöd till forskning och utveckling för små och medelstora företag och att upprätta en förteckning över sektorer som lider av allvarliga strukturella problem och där regionalt investeringsstöd är begränsat. Nya regler för varvssektorn kommer att förberedas, eftersom de gällande reglerna löper ut 2003. Hög prioritet kommer också att ges utarbetandet av riktlinjer om utbetalning av ersättning för kostnaderna för att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Samarbetet med kandidatländerna kommer att fortsätta 2003 med syftet att upprätta förteckningar över befintliga stödåtgärder som måste tas med i anslutningsfördragen.

4. Internationell verksamhet

689. Vad gäller *utvidgningen* kommer kommissionen att noggrant övervaka hur de tio kandidatländerna uppfyller de villkor och krav som överenskomits för anslutningen.

690. För att främja *internationell konvergens* kommer kommissionen att fortsätta sitt omfattande arbete inom ramen för det internationella konkurrensnätverket och med att förbereda WTO:s femte ministerkonferens som kommer att äga rum i Cancun i september 2003.

BILAGA — ÄRENDEN SOM UNDERSÖKS I RAPPORTEN

1. Artiklarna 81, 82 och 86

Ärende	Offentliggörande	Punkt
Air France/Alitalia		113
Armeringsjärn	IP/02/1908, 17.12.2002	56 f.
Carlsberg och Heineken	IP/02/1603, 4.11.2002	43 f.
Deutsche Bahn AG (DB)/Georg Verkehrsorganisation (GVG) och Statens järnvägar (SJ)		133
Deutsche Lufthansa + Austrian Airlines	EGT L 242, 10.9.2002, s. 25	114
Ferrovie dello Stato (FS)/Georg Verkehrsorganisation (GVG)		133
Flygbolagsalliansen ”Skyteam”	EGT C 76, 27.3.2002, s. 12	112
Förhyrda linjer	IP/02/1852, 11.12.2002	101 f.
Gipsskivor	IP/02/1744, 27.11.2002	50 f.
IMS Health	EGT L 59, 28.2.2002	68, 69
Industrigaser och medicinska gaser	IP/02/1139, 24.7.2002	42
International Federation of the Phonographic Industry (IFPI)	IP/02/1436, 8.10.2002	147 f.
KLM/Northwest Airlines	EGT C 264, 30.10.2002, s. 11	110
Kvalitetsauktionshus	IP/02/1585, 30.10.2002	46, 47
Lufthansa/SAS/United Airlines	EGT C 264, 30.10.2002, s. 5	110
Metionin	IP/02/976, 2.7.2002	40, 41
Metylglukamin	IP/02/1746, 27.11.2002	48, 49
Nintendo	IP/02/1584, 30.10.2002	61 f.
Smakförstärkare	IP/02/1907, 17.12.2002	53, 54
Specialgrafit	IP/02/1906, 17.12.2002	55
Trans-Atlantic Conference Agreement (TACA)	EGT L 26, 31.1.2003	128 f.
UEFA:s Champions League		138 f.
United Airlines/Lufthansa	EGT C 264, 30.10.2002, s. 5	110
United Airlines/SAS	EGT C 264, 30.10.2002, s. 5	110
Visa International (Multilateral förmedlingsavgift)	EGT L 318, 22.11.2002, s. 17	187 f.
Österrikiska banker	IP/02/844, 11.6.2002	39, 190 f.

2. Koncentrationskontroll

Ärende	Offentliggörande	Punkt
Airtours/First Choice	EGT L 93, 13.4.2000 EGT C 191, 10.8.2002	224 f.
Aker Maritime/Kvaerner (II)		272
Barilla/BPL/Kamps	IP/02/914, 26.6.2002	262
Bayer/Aventis Crop Science	IP/02/570, 17.4.2002	214
BP/VEBA OEL	IP/02/974, 2.7.2002	263
Cargill/Cerestar	IP/02/97, 21.1.2002	271
Carnival Corporation/P & O Cruises	IP/02/552, 11.4.2002 IP/02/1142, 24.7.2002	220 f.
Compass/Restorama/Rail Gourmet/Gourmet Nova	IP/02/319, 26.2.2002	274
Connex/DNVBVG/JV	IP/02/267, 25.4.2002	275
Danish Crown/Steff-Houlberg	IP/02/260, 15.2.2002	273
Electrabel Customer Solutions/Intercommunale d'Electricité du Hainaut	IP/02/1962, 23.12.2002	280

ENBW/ENI/GVS, 17.12.2002	IP/02/1312, 17.12.2002	222
GEES/Unison	IP/02/578, 18.4.2002	282
Haniel/Cementbouw/JV (CVK)	IP/02/313, 25.2.2002 IP/02/933, 26.6.2002	215 f.
Haniel/Fels	IP/01/1438, 18.10.2001 IP/02/288, 21.2.2002	215 f.
Haniel/Ytong	IP/01/1709, 30.11.2001 IP/02/530, 9.4.2002	215 f.
Hollandsche Beton Groep/Koninklijke BAM NBM	IP/02/1267, 4.9.2002	278
Imperial Tobacco/Reemtsma Cigarettenfabriken	IP/02/692, 8.5.2002	260 f.
Leroy Merlin/Brico	IP/02/1881, 13.12.2002	279
Masterfoods/Royal Canin	IP/02/263, 15.2.2002	258
Nehlsen/Rethmann/SWB/Bremerhavener Entsorgungsgesellschaft	IP/02/785, 31.5.2002	276
Promatech/Sulzer Textil	IP/02/569, 17.4.2002	281
RAG/Degussa	IP/02/1698, 19.11.2002	265
Schneider/Legrand	IP/01/481, 30.3.2001 IP/01/1393, 10.10.2001 IP/02/173, 31.1.2002	235 f.
SEB/Moulinex	IP/02/22, 9.1.2002	257, 269 f.
Sogecable/CanalSatélite Digital/Via Digital	IP/02/1216, 16.8.2002	277
Solvay/Montedison/Ausimont	IP/02/532, 9.4.2002	259
Telia/Sonera	IP/02/1032, 10.7.2002	264
Tetra Laval/Sidel	IP/01/965, 5.7.2001 IP/01/1393, 10.10.2001 IP/02/173, 31.1.2002 IP/02/1952, 20.12.2002 EGT C 19, 25.1.2003	246 f.

3. Statligt stöd

Ärende	Offentliggörande	Punkt
Aggregates Levy (Nordirland)	EGT C 133, 5.6.2002	417
Amerikanska Foreign Sales Corporations (FSC)	Ännu inte offentliggjord	383
Bankgesellschaft Berlin	EGT C 141, 14.6.2002	412
Befintlig skatteordning i Italien	EGT L 296, 30.10.2002	403
BMW Leipzig	Ännu inte offentliggjord	473
BSIK	EGT C 18, 22.1.2002	424
Captivebolag	EGT L 329, 5.12.2002	397
Elsektorn i Nordirland	EGT C 113, 14.5.2002	388
Första solenergianläggningen i Tyskland	Ännu inte offentliggjord	419
Fritidspark ZDF	EGT C 137, 8.6.2002	374
GEA	EGT L 329, 5.12.2002	399
Hamburger AG	EGT L 296, 30.10.2002	438
Infineon, Tyskland	EGT L 307, 8.11.2002	437
KLICT	EGT C 88, 12.4.2002	422
Klimatförändringsskatt	L 229, 27.8.2002	416
Kostnader vid övergången till fri konkurrens (Förenade kungariket)	EGT C 113, 14.5.2002	359
KSG	Ännu inte offentliggjord	464
Leuna-raffinaderiet i Sachsen-Anhalt	Ännu inte offentliggjord	370
Linbaneanläggningar i Italien	EGT C172, 18.7.2002	453

BILAGA — ÄRENDEN SOM UNDERSÖKS I RAPPORTEN

Mutterer Alm Austria	EGT C 150, 22.6.2002	456 f.
Naturkatastrofer i Grekland	EGT C 257, 24.10.2002	523
Regionala banker i Tyskland	IP 02/354	360 f.
Samordningscentra i Belgien	EGT C 384, 10.12.1998	375
Samordningscentra i Tyskland	Ännu inte offentliggjord	384
Sänkt punktskattesats för rom från utomeuropeiska departement	EGT C 252, 19.10.2002	428
Schott Lithotec	Ännu inte offentliggjord	440
Skatteåtgärder i Italien till förmån för banker		366 f.
Skatteordning på Azorerna	Ännu inte offentliggjord	429 f.
STMicroelectronics Sicily	EGT C 146, 19.6.2002	436
Stöd för skador orsakade av översvämningar i Tyskland	Ännu inte offentliggjord	522
Stöd för stegrade bränslekostnader	Ännu inte offentliggjord	530
Terra Mitica	Ännu inte offentliggjord	381
Tyska producenter av energi från förnybara energikällor	EGT C 164, 10.7.2002	357
Undantag från klimatförändringsskatten (Förenade kungariket)	EGT L 229, 27.8.2002	378
Undsättningsstöd till British Energy plc.	IP 02/1747	409 f.
Undsättningsstöd till Bull	Ännu inte offentliggjord	406 f.
Zellstoff Stendal	EGT C 232, 28.9.2002	439

Europeiska kommissionen

Europeiska unionens konkurrenspolitik — 2002

Luxemburg: Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer

2003 — 137 s. — 21 x 29,7 cm

ISBN 92-894-4511-4

